

๙๙๖ ๙๑๓๘

๔ ๒๖๙๗

๙. ๓

การวิเคราะห์นิยายของ สี่ฟ้า

ปริญญาณินท์

ของ

ขวัญเนตร ครุฑานนท์

18 พ.ธ. 2534

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย

เมษายน 2534

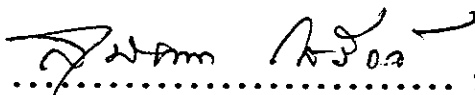
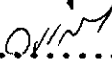
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

174257

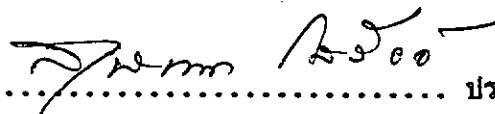
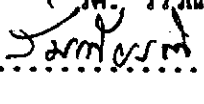
B 65484

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปริญญาโทฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก
ภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

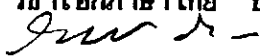
คณะกรรมการควบคุม

 ประธาน
(รศ. สันantha ไสรัจ)
 กรรมการ
(รศ. วรวิณี ชาลี)

คณะกรรมการสอบ

 ประธาน
(รศ. สันantha ไสรัจ)
 กรรมการ
(รศ. วรวิณี ชาลี)
 กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อ. สมเกียรติ คุณวิกุล)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญาโทฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลัก
สูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

 คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศ.ดร. สมพร บัวทอง)

วันที่ .. ๖ .. เดือน พฤษภาคม .. พ.ศ. 2534

ประกาศคุณูปการ

นับเป็นความกรุณาอย่างยิ่งที่บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ได้อนุญาตคัดเลือกให้ผู้วิจัยได้รับทุน "ภูมิพล" ประจำปีการศึกษา 2533 ผู้วิจัยขอน้อมเกล้าฯ รับพระราชทานทุนวิจัยด้วยความปลื้มปิติ และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้เพราะผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์สุทัศน์หา ไสวรักษ์ และ รองศาสตราจารย์วรณี ชาลี ท่านทั้งสองได้กรุณา ให้คำแนะนำอันมีค่า และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่ตลอดเวลา และอาจารย์ สมเกียรติ คู่ทวีกุล กรุณารับเป็นกรรมการสอบเพิ่มเติม ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ทวีชัย ประกอบสุข ที่กรุณาแนะนำแนวทางการศึกษา และการทำงานแก่ผู้วิจัยด้วยความห่วงใยตลอดมา และรองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร โคตรบรรเทา ที่ตรวจแก้ไขข้อบกพร่องบทคัดย่ออย่างดียิ่ง

ขอขอบพระคุณ ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ ที่กรุณาให้รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับประวัติ ส่วนตัวของท่าน และแนวทางการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการวิจัยในครั้งนี้ คุณบุญสม ครุฑานนท์ ที่ช่วยค้นหาวิทยานิพนธ์ของ สี่ฟ้า คุณฉอ้อน จรัสชนะเพท ที่ช่วยเหลือในด้านภาวการณ์พิมพ์ปริญญานิพนธ์ ตั้งแต่ต้นจนสำเร็จบริบูรณ์

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณบิดามารดาที่สนับสนุนทางการศึกษา ญาติพี่น้อง และเพื่อน ๆ ทุกคนที่ให้การกำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

ขวัญเนตร ครุฑานนท์

สารบัญ

บทที่

หน้า

1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง.....	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	3
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	3
	ข้อตกลงเบื้องต้นของการศึกษาค้นคว้า.....	4
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	4
	คำนิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	4
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า.....	6
2	ชีวิตและผลงานของ สี่ฟ้า	16
	กำเนิด.....	16
	ชีวิตปฐมวัย.....	16
	การศึกษา.....	17
	การทำงาน.....	17
	ชีวิตครอบครัว.....	17
	บุคลิกภาพและอุปนิสัย.....	18
	การเข้าสู่การวิวรรณากรรมและนักประพันธ์.....	18
	ความสามารถในการประพันธ์.....	20
	เกียรติคุณ.....	22
	นามปากกา.....	23
	ผลงานประพันธ์.....	23

3 วิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายของ สี่ฟ้า.....	25
หลง.....	27
คำทมิในดวงจันทร์.....	32
กิ้งไผ่..... ✓	35
อัสสา..... ✓	39
โถมมาดา..... ✓	45
เมืองแก้ว.....	51
วงเวียนชีวิต.....	56
✓ นายอำเภอที่รัก.....	64
ข้าวนอกนา..... ✓	70
คนบาป.....	75
✓ ทำไม.....	81
แผ่นดินนี้ยังร้อนรมย์.....	89
ใต้ฟ้าสี่คราม.....	95
เกิดแล้วเป็นคน.....	102
เหตุเกิดในครอบครัว.....	110
ผู้เป็นที่รัก... นิรันดร์.....	115
ไอ้... โลภก็สุข.....	122
ตะวันไม่เคยเลยลับ.....	129
คอนโดมิเนียม.....	135
มุกดามะดัน.....	140

4 วิเคราะห์กลวิธีการเสนอแนวคิดในนวนิยายของ สี่ฟ้า.....	148
การเสนอแนวคิด โดยใช้แก่นเรื่อง.....	150
แก่นเรื่องเกี่ยวกับสังคม.....	151
แก่นเรื่องเกี่ยวกับการเมือง.....	152
แก่นเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว.....	153
แก่นเรื่องเกี่ยวกับความรัก.....	153
การเสนอแนวคิด โดยใช้กลวิธีการเล่าเรื่อง.....	154
ผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่อง.....	154
ตัวละครสำคัญในเรื่องเป็นผู้เสนอแนวคิด.....	158
กลวิธีการแสดงจิตประหวัด.....	161
กลวิธีแบบประสม.....	164
การเสนอแนวคิด โดยผ่านตัวละคร.....	170
ผู้แต่งบรรยายลักษณะนิสัยของตัวละครโดยตรง.....	170
การเสนอลักษณะนิสัยของตัวละคร โดยให้ตัวละครในเรื่องกล่าวถึง	
ตัวละครสำคัญ.....	176
การเสนอลักษณะนิสัยของตัวละคร โดยการสังเกตพฤติกรรมของตัวละคร.....	181
การเสนอแนวคิด โดยใช้บทสนทนา.....	185
บทสนทนายาระหว่างตัวละครสำคัญในเรื่อง.....	185
บทสนทนายาระหว่างตัวละครสำคัญกับตัวละครอื่น.....	189
บทสนทนายาระหว่างตัวละครอื่น ๆ ในเรื่อง.....	195
การเสนอแนวคิด โดยใช้ฉาก.....	199
ฉากเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ที่เกิดเหตุในเรื่อง.....	199
ฉากเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคม.....	206
ฉากเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ.....	215

5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	219
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	219
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	219
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	220
อภิปรายผล.....	223
ข้อเสนอแนะ.....	224
บรรณานุกรม.....	225
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	230

பக்கம் 1

บทนำ

ภาคหลัง

ในปัจจุบันนวนิยายเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่มีบทบาทและมีอิทธิพลต่อสังคมอย่างมาก เพราะนอกจากนวนิยายจะให้ความบันเทิงแล้ว นวนิยายยังเป็นบันทึกเรื่องราวของมนุษย์เกี่ยวกับความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และสะท้อนภาพชีวิตในสังคม ซึ่งผู้เขียนสามารถถ่ายทอดความคิด ความต้องการของตนไปสู่ผู้อ่านอย่างสมจริง เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมของสังคมหรือเรียกร้องสิทธิของสังคม ผู้เขียนนวนิยายอาจแสดงสภาพทั่ว ๆ ไปหรือเพียงด้านใดด้านหนึ่งของสังคมก็ได้ นวนิยายจึงช่วยให้ผู้อ่านรู้จักและเข้าใจสภาพสังคมดีขึ้น ทั้งเห็นใจเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน จึงทำให้นวนิยายที่น่าสนใจและน่าอ่านมากยิ่งขึ้น

ความเป็นมาเกี่ยวกับนวนิยายของไทยนั้น เริ่มตั้งแต่ตอนปลายสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพราะเจ้านายและข้าราชการไปศึกษาวิชาการจากต่างประเทศ จึงมีผู้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมตะวันตกในรูปแบบนวนิยายมาเผยแพร่ เช่น พระยาสุรินทรราชา ซึ่งใช้นามปากกาว่า "แม่วัน" ได้แปลเรื่อง ความพยายาบท จากนวนิยายภาษาอังกฤษชื่อ แวน เดตตา (Vandetta) ซึ่งเป็นบทประพันธ์ของ แมรี คอเรลลี (Marie Corelli) นักประพันธ์สตรีชาวอังกฤษ เรื่อง ความพยายาบท นับเป็นนวนิยายเรื่องแรกที่เป็นภาษาไทย

หลังจากนั้นแนวความคิดในการเขียนนวนิยายไทยขึ้นเองก็เริ่มปรากฏเมื่อได้มีการลอกเลียนแบบเรื่อง ความพยายาบาท หลวงวิลาสปริวรรต (ครูเหลื่อม) ได้แต่งเรื่อง ความไม่พยายาบาท นับได้ว่าหลวงวิลาสปริวรรตเป็นนักเขียนไทยที่แต่งนวนิยายเป็นคนแรก ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว นวนิยายไทยและนวนิยายแปลเฟื่องฟูอย่างมาก นักเขียนนวนิยายนิยมแต่งและแปลเรื่องลงในวารสารต่าง ๆ เช่น ลัทธิวิชา ถลลัทธิวิชา ทวีปัญญา ศรีกรุง เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ทำให้การเขียนนวนิยายในเมืองไทยได้รับความนิยมต่อมา

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว การประพันธ์นวนิยายก็เริ่มแพร่หลาย ทั้งนี้เนื่องมาจากการส่งเสริมให้ประชาชนมีการศึกษาค้นคว้า ทำให้จำนวนผู้อ่านออกเขียนได้มีมากขึ้น ด้วยและกิจการด้านหนังสือพิมพ์เจริญรุ่งเรือง นักประพันธ์มีจำนวนเพิ่มขึ้นและมีแนวการเขียนที่แตกต่างกัน จะเห็นได้จากความเปลี่ยนแปลงด้านโครงเรื่อง ลักษณะการประพันธ์ การสร้างตัวละคร การนำเสนอแนวคิด ฉากและกลวิธีต่าง ๆ เปลี่ยนไปเนื่องจากได้รับอิทธิพลตะวันตก

อย่างไรก็ตามเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 มีผลทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางวรรณกรรมด้วย วรรณกรรมทั้งบันเทิงคดีและสารคดีได้รับความสนใจจากผู้อ่านอย่างกว้างขวาง นวนิยายได้เริ่มเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นจาก นวนิยายรักพาฝันในระยะแรกไปสู่นวนิยายที่เสนอข้อคิด นวนิยายการเมือง และนวนิยายสะท้อนภาพสังคม นวนิยายจึงมีคุณค่าทางปัญญาและความคิดแก่ผู้อ่าน

ทุกวันนี้จะเห็นว่ามีนวนิยายเกิดขึ้นมากมาย โดยทั่วไปแล้วนวนิยายนั้นสามารถดึงดูดความสนใจของผู้อ่านไม่เลือกเพศและวัย และรวบรวมเรื่องราวที่อยู่ในความสนใจของคนทั่วไป ตั้งแต่เรื่องชีวิตในครอบครัว ไปจนถึงความรู้ด้านต่าง ๆ และภาพของชีวิตที่ปะปนทั้งคนดีและคนชั่ว ด้วยเหตุนี้นวนิยายจึงได้รับความนิยมสูง มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และมีแนวโน้มเกิดขึ้นเสมอ// ซึ่ง เจือ สตะเวทิน (2518 : 135) ได้กล่าวถึงบทบาทของนวนิยายไว้ว่า

... นวนิยายเป็นที่ยอมรับเหมาะสมที่สุดที่นักเขียนจะแสดงอารมณ์ โลกทัศน์ และอุดมคติของตนออกมาได้อย่างเต็มที่ บางท่านเขียนอุดมคติการเมืองในนวนิยาย บางท่านคำและประพจน์สังคมในนวนิยาย การเขียนประเภทนี้มีวงกว้างพอที่จะใช้เป็นสื่อสำคัญแห่งวิถีชีวิต การเมือง ปรัชญาตลอดจนธรรมจริยา นวนิยายแสดงบทบาทสำคัญขึ้นในสังคม ไม่เพียงหนังสืออ่านเล่นที่อ่านแล้วจะต้องปาทิ้ง นักเขียนนวนิยายที่ดีต้องมีจุดหมายในสิ่งที่เขียน เขาต้องมีอะไรอย่างหนึ่งหรือหนึ่งข้อเพื่ออวดผู้อ่านหรือเพื่อเสนอความคิด ...

นักเขียนนวนิยายได้พยายามสร้างสรรค์งานเขียนของตน บางคนเริ่มมองโลกกว้างขึ้น มองเห็นปัญหาครอบครัวออกไปสู่ปัญหาสังคมปัจจุบันในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งนอกจากเสนอปัญหาที่ต่างออกไปจากเดิมแล้ว กลวิธีในการเสนอของนักเขียนแต่ละคนย่อมแตกต่างกันไปตามประสบการณ์และความชำนาญ บางคนอาจเน้นความสำคัญที่โครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา แต่บางคนอาจมุ่งความสำคัญด้านแนวการเขียนและพฤติกรรมในเรื่อง

ในบรรดานักเขียนนวนิยายที่มีชื่อเสียงและเป็นที่นิยมของผู้อ่านยุคปัจจุบันนั้น ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ ก็เป็นนักเขียนสตรีผู้หนึ่งที่ประสบผลสำเร็จในการประพันธ์นวนิยายและมีผลงานดีเด่นหลายเรื่อง หลายแนว เช่น เรื่อง วงเวียนชีวิต ไอ้มาดา ใต้ฟ้าสีคราม ข้างนอกนา เป็นต้น สำหรับนามปากกาของ ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ นั้นใช้หลายชื่อ คือ จุลลดา ภักดีภูมิทร์, ศรีฟ้า ลดาวัลย์ และ สี่ฟ้า

สี่ฟ้า เป็นนามปากกาที่เขียนนวนิยายสะท้อนสภาพสังคม เสนอปัญหาคับข้องของคนที่อยู่ร่วมในสังคมปัจจุบัน และแสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงในชีวิตของคนที่เกี่ยวข้องกับสังคม ผลงานประพันธ์นวนิยายของสี่ฟ้า นั้น นอกจากจะให้ความบันเทิงอารมณ์แล้วยังสะท้อนความคิดของผู้เขียนอีกด้วย "และยังเปิดเผยสังคม ความเป็นอยู่ของสังคมระดับต่าง ๆ ตั้งแต่บุคคลชั้นสูงจนถึงชั้นต่ำ... แนวการเขียนจึงเป็นเรื่องสะท้อนสังคมทุกระดับ และเรื่องเหตุการณ์บ้านเมืองในสมัยต่าง ๆ " (วรรณิ ชาติ. 2522 : 72 - 73)

จะเห็นได้ว่านวนิยายของสี่ฟ้า นั้น แสดงให้ประจักษ์ถึงความสามารถในการเขียนนวนิยายและเป็นที่สนใจทั่วไปทั้งผู้อ่านและวงการวิจารณ์วรรณกรรมปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงเห็นว่านวนิยายของสี่ฟ้า ได้สะท้อนสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในสังคมปัจจุบันได้อย่างเด่นชัด ทั้งยังไม่มีผู้ใดศึกษาวิเคราะห์อย่างจริงจัง จึงควรนำมาศึกษาวิจัยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นการวิเคราะห์นวนิยายของ สี่ฟ้า นับว่าเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบันต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาแนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายของ สี่ฟ้า
2. เพื่อศึกษากลวิธีการเสนอแนวคิดในนวนิยายของ สี่ฟ้า

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ทราบแนวคิดในนวนิยายของ สี่ฟ้า
2. ทำให้ทราบถึงกลวิธีการเสนอแนวคิดในนวนิยายของ สี่ฟ้า
3. เพื่อประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและการศึกษานวนิยาย

ข้อตกลงเบื้องต้นของการศึกษาค้นคว้า

นวนิยายของ สี่ฟ้า ในปริญญานิพนธ์ฉบับนี้หมายถึง นวนิยายที่ ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ เขียนโดยใช้นามปากกา สี่ฟ้า

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การวิเคราะห์นวนิยายของ สี่ฟ้า จะศึกษานวนิยายของ สี่ฟ้า ที่พิมพ์รูปเล่มแล้วและเลือกเอาเฉพาะนวนิยายที่เสนอแนวคิดอย่างเด่นชัด ซึ่งมีจำนวน 20 เรื่อง

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

แนวคิด หมายถึง ความคิดหรือทัศนะของผู้เขียนที่ปรากฏอยู่ในนวนิยาย

กลวิธีการเสนอแนวคิด หมายถึง วิธีการต่าง ๆ ที่ผู้เขียนนำมาใช้ในการเสนอแนวคิด ได้แก่ แก่นเรื่อง การเล่าเรื่อง การสร้างตัวละคร บทสนทนา และฉาก เพื่อให้งานประพันธ์มีคุณค่าน่าสนใจ

แก่นเรื่อง หมายถึง ประเด็นสำคัญที่สุดที่ผู้เขียนต้องการเสนอแก่ผู้อ่าน ซึ่งปรากฏอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้นจนถึงปลายเรื่อง และเป็นสิ่งเชื่อมโยงเรื่องทั้งหมดเข้าด้วยกัน

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลขั้นต้นและข้อมูลขั้นรองประกอบกัน แล้วเสนอผลงานการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) การวิเคราะห์นวนิยายของ สี่ฟ้า จะดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาชีวประวัติและผลงานของ สี่ฟ้า จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและบทสัมภาษณ์
2. ศึกษาหลักเกณฑ์การวิเคราะห์นวนิยาย และองค์ประกอบของนวนิยาย
3. ศึกษานวนิยายของ สี่ฟ้า จำนวน 20 เรื่อง ได้แก่

หลง

ดำหนิในดวงจันทร์

กิ่งไผ่

อัสสา

โธมัส

เมืองแก้ว

วงเวียนชีวิต

นายอำเภอที่รัก

ข้าวอกนา

คนบาป

ทำไม

แผ่นดินนี้ยังร้อนรมย์

ใต้ฟ้าสีคราม

เกิดแล้วเป็นคน

เหตุเกิดในครอบครัว

ผู้เป็นที่รัก...นิรันดร์

โอ้...โลกีย์สุข

ตะวันไม่เคยเลิกลับ

คอนโดมิเนียม

มุกตามะดัน

4. วิเคราะห์นวนิยายของ สี่ฟ้า ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

4.1 วิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายของ สี่ฟ้า แต่ละเรื่องประกอบด้วย
แนวคิดใหญ่และแนวคิดย่อย ได้แก่

4.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับสังคม

4.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเมือง

4.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว

4.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับความรัก

4.1.5 แนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน

4.2 วิเคราะห์กลวิธีการเสนอแนวคิดในนวนิยายของ สี่ฟ้า ในลักษณะดังนี้

- 4.2.1 การเสนอแนวคิดโดยใช้แก่นเรื่อง
- 4.2.2 การเสนอแนวคิดโดยใช้กลวิธีการเล่าเรื่อง
- 4.2.3 การเสนอแนวคิดโดยผ่านตัวละคร
- 4.2.4 การเสนอแนวคิดโดยใช้บทสนทนา
- 4.2.5 การเสนอแนวคิดโดยใช้ฉาก

5. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

การเสนอเอกสารและการศึกษาที่มีผู้วิจารณ์ไว้แล้ว ใช้ประกอบในการวิเคราะห์นวนิยายของ สี่ฟ้า มีดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์นวนิยาย

การวิเคราะห์วิจารณ์นวนิยาย มีท่านผู้รู้ได้แนะนำและอธิบายไว้ เป็นแนวทางดังนี้

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2517 : 112 - 118) กล่าวถึง หลักเกณฑ์ในการวิจารณ์นวนิยายว่า การวิจารณ์นวนิยายนั้น ผู้วิจารณ์ควรยึดธรรมชาติของนวนิยายเป็นหลัก และอาจพิจารณาหลักเกณฑ์ของประเทศทางตะวันตกบางประการมาใช้เป็นหลักได้บ้าง ตามที่เห็นว่าเหมาะสม ส่วนขั้นตอนในการวิจารณ์นั้นควรมี 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่หนึ่ง วิเคราะห์ทุกส่วนทุกด้านของนวนิยาย

ขั้นที่สอง ตีความหมายว่าผู้เขียนส่งสารอะไรมาให้อ่าน

ขั้นที่สาม วิเคราะห์กลวิธีที่ผู้แต่งใช้

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2518 : 217 - 218) กล่าวว่า การวิจารณ์ขั้นที่ 1 คือ การพิจารณาลักษณะของบทประพันธ์ แยกแยะส่วนประกอบที่สำคัญและหยิบยกออกมาแสดงว่าไพเราะงดงามเพียงไร วิเคราะห์ความหมายของบทประพันธ์นั้น แสดงหลักศิลปะและแนวความคิดของผู้ประพันธ์ซึ่งเป็นแนวทางในการแต่งหนังสือนั้น นอกจากนั้นจะต้องเปิดเผยให้เห็นด้วยว่าแต่ละส่วนมีความสำคัญต่อส่วนรวมเพียงไร รวมความว่า การวิจารณ์ คือ การแสดงให้เห็นว่าหนังสือนั้นมีลักษณะอย่างไร ทั้งในส่วนเนื้อเรื่อง ความคิดเห็น และทำนองแต่ง เมื่อได้อธิบายลักษณะของหนังสือให้อ่านเข้าใจแล้ว จึงวินิจฉัยลงว่าหนังสือเล่มนี้ ไม่ดี อย่างไร

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2520 : 99 - 100) ให้หลักเกณฑ์กว้าง ๆ สำหรับใช้เป็น
เกณฑ์ในการวิเคราะห์นวนิยายไว้ดังนี้

1. ประเภทของวรรณคดีเรื่องนั้น ๆ
2. โครงเรื่องและเหตุการณ์ในเรื่อง
3. สำนวนโวหาร หรือแก่นเรื่อง
4. เวลาและสถานที่
5. ตัวละครในเรื่องและบทสนทนา
6. กลวิธีหรือเทคนิคในการแต่ง
7. ท่วงทำนองแต่งหรือสไตล์การแต่ง
8. หางเสียงของผู้แต่ง
9. บรรยายภาพ
10. ปริญาและนวนิยายในการแต่ง

รัญจวน อินทรกำแหง และคณะ (2520 : 68 - 76) ได้เสนอแนววิเคราะห์
วรรณกรรมปัจจุบันประเภทนวนิยายไว้ว่า ควรวิเคราะห์ในหัวข้อต่อไปนี้

1. โครงเรื่องและเนื้อเรื่อง
2. กลวิธีในการดำเนินเรื่อง
3. ตัวละคร
4. ฉาก
5. สำนวนโวหารของเรื่อง
6. สำนวนภาษา

สุทธิวงศ์ พงษ์ไพบูลย์ (2504 : 261) ได้ให้หลักเกณฑ์การวิเคราะห์นวนิยาย ดังนี้

1. การตั้งชื่อเรื่อง นิยามว่าตั้งได้เหมาะสมหรือไม่ หรือแปลก อย่างไร
2. เนื้อเรื่อง แปลกหรือดีอย่างไร ใช้ลักษณะส่วนประกอบของนวนิยาย

หรือส่วนประกอบของวรรณกรรมนั้น ๆ มาพิจารณา

3. สำนวนโวหาร นิยามว่าใช้สละสลวยหรือขัดต่อนิดบ้าง
4. บรรยายให้เกิดภาพพจน์ ทำให้ก่อให้เกิดอารมณ์ขึ้นได้ดีแค่ไหน

5. มีคติธรรม หรือสิ่งดีอะไรแทรกปนไว้บ้าง
6. ศิลปะในการดำเนินเรื่อง การจบเรื่องแปลกได้อย่างไร
7. ดุสมจริง เป็นเรื่องจริงหรือไม่ เหมาะสมตอนไหน
8. คนเขียนมีอารมณ์ขันหรือไม่
9. คนเขียนมองโลกในแง่ไหน หรือแสดงให้เห็นทัศนคติในรูปใด

ลิตา นิธิกุลวอล (2515 : 18 - 20) แนะนำแนวทางการศึกษานวนิยายไว้ดังนี้

1. เนื้อเรื่องกล่าวถึงอะไร เป็นไปในแนวใด มีสาระสำคัญอย่างไร สมเหตุสมผลหรือไม่ เนื้อเรื่องในนวนิยายอาจมีทั้งเรื่องศาสนา สังคม การเมือง เศรษฐกิจ แนวคิดและปรัชญา
 2. การลำดับเรื่อง มีลักษณะอัดอาด เรื่อยเฉื่อย รวดเร็ว สัมพันธ์กับฉาก ไม่สับสน แต่บางครั้งมีการสลับกันได้บ้าง ขึ้นกับเทคนิคของผู้แต่ง
 3. ความคิดเห็นของผู้แต่ง เป็นความคิดเห็นในแนวใด มีแทรกอยู่ในตัวละครตอนใด มีสาเหตุมาจากอะไร มีพัฒนาการอย่างไร ได้ผลเช่นใด
 4. การสร้างตัวละคร เป็นแบบ Idealism, Realism หรือ Symbolism
- กุหลาบ มัลลิกะมาส (2520 : 84 - 85) กล่าวถึงแก่นเรื่องหรือสารัตถะของเรื่อง คือ ลักษณะอันเป็นวิสัยธรรมคาตรมชาติของโลกและมนุษย์ที่ผู้แต่งมองเห็น และมุ่งหมายจะแสดงลักษณะนั้นออกมาให้ปรากฏแก่ผู้อ่าน สารัตถะของเรื่องจึงเป็นสารที่ผู้แต่งสื่อมายังผู้อ่าน
- การพิจารณาสารัตถะของเรื่อง สามารถจะพิจารณาประเมินคุณค่าไว้ว่า
1. สารัตถะนั้นมีลักษณะสมจริงต่อสภาพสังคมและของมนุษย์เพียงใด ทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจมนุษย์และพฤติกรรมของมนุษย์ได้กว้างขวางลึกซึ้งเพียงใด
 2. ผู้แต่งสามารถแสดงลักษณะอันเป็นธรรมชาติมนุษย์ได้ชัดเจนแจ่มแจ้งหรือคลุมเครือ หรือให้ความเข้าใจยังสับสน ไม่ชัดเจนเพียงพอ
 3. สารัตถะนั้นเป็นไปในทางสร้างสรรค์ ส่งเสริม ยกย่องจิตใจหรือตระหนักรู้ในอุดมการณ์ของมนุษย์เพียงใด หรือช่วยให้บังเกิดความรู้ ความเข้าใจในชีวิตและโลกเพียงใด
- ม.ล.บุญเหลือ เทพสุวรรณ (2517 : 115) กล่าวถึงความหมายของกลวิธีไว้ว่า

กลวิธี คือ การกระทำอย่างไรจึงจะให้เนื้อหาเรื่องดำเนินไปตามโครงเรื่องที่ผูกไว้ และให้บรรลุความมุ่งหมายของเรา แบ่งเรื่องเป็นบท ๆ หรือไม่จัดตั้งบทที่หนึ่งด้วย ตัวเอกฝ่ายหญิงหรือฝ่ายชาย หรือจะตั้งต้นด้วยตัวที่ไม่ค่อยสำคัญในเรื่อง พอแต่เพียงให้เห็นฉากของเรื่อง จะใช้สำนวนภาษาอย่างไร จะใช้ภาษาสละสลวยพรรณนาภาพงาม ๆ ในชนบทหรือจะทำให้คนอ่านเห็นภาพที่น่าสังเวช เนื่องมาจากความยากจนของชาวชนบท หรือจะแสดงให้เห็นภาพความสงบ เราอาจใช้สำนวนเหมือนภาษาพูดตลอดเรื่อง หรือเลือกชีวิตชาวชนบทจะใช้ฉากเพียงแห่งเดียว ใช้เหตุการณ์ทุกวันเกิดขึ้นในชนบทหรือจะให้เกิดในกรุงและชนบทสลับกันไป เราจะใช้อารมณ์ขันหรือไม่ หรือจะใช้อารมณ์จริงจัง หรือจะแทรกการอธิบายปรัชญาชีวิตไปกลางระหว่างที่พรรณนาชีวิตในชนบท เหล่านี้เป็นกลวิธีที่ผู้แต่งจะต้องกำหนดขอบเขตของการกลวิธีทั้งหมด เราอาจเรียก "ลีลา" ก็ได้

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2518 : 198) กล่าวถึง การศึกษาหลักเกณฑ์ธรรมชาติและเทคนิคของการประพันธ์ว่า

การศึกษาหลักเกณฑ์ธรรมชาติและเทคนิคของการประพันธ์เพื่อที่จะรู้คุณค่าและการทำงานของนิพนธ์เล่มหนึ่งใดอย่างถนัดถี่ เราจำเป็นจะต้องรู้หลักเกณฑ์ธรรมชาติและเทคนิคของการประพันธ์ชนิดนั้น เป็นต้นว่า ในนวนิยายเนื้อเรื่องและนิสัยใจคอของคนจะต้องประกอบกันโดยมีส่วนสัดอย่างไร และคำสนทนาโต้ตอบมีความสำคัญอย่างไรในเรื่องที่ดี เหตุการณ์เกิดขึ้นเพราะบุคคลนิสัยอย่างหนึ่งได้มาเผชิญกับบุคคลนิสัยใจคออีกอย่างหนึ่ง จึงกล่าวได้ว่า นิสัยใจคอของบุคคลเป็นต้นเหตุของเหตุการณ์เหล่านั้น แต่ในทางตรงกันข้าม เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมอาจมีอิทธิพลเปลี่ยนแปลงนิสัยใจคอตัวละครได้ ทั้งนี้ตรงตามที่เป็นอยู่ในชีวิตจริง ๆ เราจะเห็นว่าบทสนทนาเข้ารูปเข้ารอยสนิทกับเนื้อเรื่อง ทั้งทำให้เนื้อเรื่องก้าวหน้าและทำให้เราเข้าใจนิสัยใจคอของตัวละครดีขึ้น

วิภา กงกะนันท์ (2521 : 75 - 150) กล่าวถึง การศึกษากลวิธีของการประพันธ์ว่า อาจพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์

2. แนวเรื่อง (theme) การศึกษาแนวเรื่องของงานประพันธ์แต่ละชิ้น

อาจช่วยให้ผู้ศึกษามองเห็นวัตถุประสงค์เฉพาะของผู้ประพันธ์ในการสร้างงานชิ้นนั้นขึ้นมา
ผู้เขียนแต่ละคนมีกลวิธีในการกำหนดแนวเรื่องต่างกัน เช่น

2.1 ด้วยการใช้ความสะเทือนอารมณ์เป็นหลัก

2.2 ด้วยการกำหนดเนื้อหา

2.3 ด้วยการใช้แนวเรื่องแบบฉบับ

2.4 ด้วยการใช้นามธรรมเป็นแนวเรื่อง

3. การสร้างตัวละคร กลวิธีในการสร้างตัวละครจะต้องพิจารณาถึงหลัก

3 ประการ คือ

3.1 การเลือกประเภทของตัวละคร

3.2 แนวการสร้างตัวละคร

3.3 วิธีการสร้างตัวละคร เช่น

3.3.1 ด้วยการที่ผู้เขียนบรรยายหรืออธิบายบุคลิกลักษณะทั้งหมด

3.3.2 ด้วยการให้ตัวละครอื่นพูดถึงตัวละครเอก

3.3.3 ด้วยการใช้นพฤติกรรมของตัวละครเอง อาจเป็น

ภาษกรรรม มโนกรรม วาจกรรม หรือทั้ง 3 อย่างปนกัน

3.3.4 ด้วยการให้ปฏิริยาของตัวละครอื่นสร้างตัวละคร

4. โครงเรื่อง

5. การสร้างฉาก

6. วิธีการเสนอผลงาน การเสนอผลงานของนักเขียนไทยพบว่ามีการ

ต่าง ๆ ดังนี้

ประเภทร้อยแก้ว มีหลายวิธีเช่น

6.1 ใช้บทพรรณนา และ/หรือบรรยายโดยตลอด

6.2 ใช้บทพรรณนาและบรรยายสลับบทสนทนา

6.3 ใช้คำถามและคำตอบสลับกันไป

6.4 ใช้คำตอบและคำถามสลับกันไป

6.5 ใช้วิธีการเขียนจดหมายหรือบันทึก

6.6 ใช้วิธีเช่นเดียวกับการเสนอภาพยนตร์ข่าว

7. กรรมวิธีเบ็ดเตล็ด

ประทีป เหมอนิล (2519 : 42 - 44) กล่าวถึง บทสนทนา คือ ถ้อยคำที่ตัวละคร ใช้พูดจาโต้ตอบกันในเรื่อง จัดเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของการแต่งนวนิยาย เพราะ บทสนทนาจะช่วยดำเนินเรื่องแทนการบรรยายของผู้แต่ง และช่วยให้ผู้อ่านได้ทราบลักษณะนิสัย ของตัวละครว่าเป็นคนเช่นไร ตลอดทั้งช่วยให้นวนิยายมีความสมจริง มีชีวิตชีวาน่าอ่านยิ่งขึ้น

บทสนทนาที่ดีควรมีความสมจริง ช่วยในการดำเนินเรื่อง บอกลักษณะนิสัยตัวละคร เหมาะสมกับฐานะของตัวละครและมีความยาวพอเหมาะ

2. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ วิจารณ์นวนิยาย

รัญจวน อินทรกำแหง (2518 : 63) ได้กล่าววิจารณ์ถึงนวนิยายของ สี่ฟ้า ในเรื่อง นายอำเภอที่รัก ว่า

... เรื่อง นายอำเภอที่รัก สี่ฟ้าเขียนเรื่องนี้ด้วยความซาบซึ้งและศรัทธาในคำ ของคุณงามความดี และความมั่นใจว่า ช่องว่างระหว่างข้าราชการและชาวบ้านจะลบ หายไปสิ้นนี้ด้วยข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละ ซื่อสัตย์สุจริตและด้วยความ เคารพในคำของความเป็นคนอย่างเสมอหน้ากันเท่านั้น ไม่มีวิธีอื่นใดจะดียิ่งไปกว่านี้

นี่เป็นแนวเอกของเรื่องที่เด่นชัดอยู่ตลอดตั้งแต่ต้นจนจบในนวนิยายเรื่อง นายอำเภอ ที่รัก ของสี่ฟ้า ที่สามารถจูงใจผู้อ่านให้ติดตามเรื่องไปได้จนจบเรื่อง เพราะเรื่องของ "ความดี" แม้จะดูเป็นเรื่อง "นิสสาร" ไปบ้าง แต่ก็ไม่มีใครที่จะสามารถปฏิเสธ "ความดี" เสียได้

นอกจากนี้ เสถียร จันทิมาธร (2517 : 195 - 196) กล่าววิจารณ์ถึงนวนิยาย ของ สี่ฟ้า ในเรื่อง โธมัสว่า ว่า

เรื่อง ไอ้มาดา เป็นนวนิยายที่สะท้อนให้เห็นภาพของแม่ ซึ่งต้องการจะปั้นให้ลูก และสามีเป็นไปตามความปรารถนาของตน แต่เนื่องจากคณิชาตินิยมของข้างป็น หน้อ ตัวละครแต่ละคนจึงเดินไปตามแนวทางของตนอย่างเต็มที่ มาดาจึงต้องผิดหวัง อย่างมาก ถ้ากล่าวในแง่ต่อเนื่อง มาดา คือ บุคลิกที่เกือบเหมือนกับนางดีในเรื่อง ทางโค้ง จะแตกต่างกันเพียงแต่มาดาเคร่งเครียดและตั้งมั่นมากกว่าดี ความผิดหวัง ก็เลวร้ายมากกว่า คนอย่างมาดาเราอาจพบได้ไม่ยากนักในสังคมคนยุควันนี้

ในด้านแนวคิดของ สี่ฟ้า ที่ปรากฏในนวนิยายสั้น นรนิติ เศรษฐบุตร (2521 : 85) กล่าวว่า

... งานเขียนชื่อ "ทำไม" ของ สี่ฟ้า เป็นงานเขียนที่พูดถึงอุดมการณ์ทางการเมืองอย่างมาก และนับเป็นงานที่น่าทึ่ง การที่สี่ฟ้า สะท้อนความคิดนี้ออกมาก็คงเป็นเพราะความแตกต่างในเรื่องความคิดที่มีในสังคมไทยระยะหนึ่งนั่นเอง เบื้องหลัง นักเขียนสามารถสะท้อนภาพออกมาให้เห็น อันนับว่าเป็นการสะท้อนภาพที่ชัดเจน แต่ถึงสี่ฟ้าจะชอบทั้งสองระบบ สี่ฟ้าซึ่งคงจะชอบระบอบประชาธิปไตยก็ไม่ได้แสดงความยินดีและหาทางออกให้แก่ระบอบประชาธิปไตยบ้างเลย ว่าจะดี จะให้ความเป็นธรรมอย่างไร และจะเป็นระบอบที่ดีที่สุดอย่างไร....

นิตยสารถนนหนังสือ (2527 : 25) กล่าวถึง โลกทัศน์ ของ สี่ฟ้า ว่า

... สี่ฟ้า มีการเคลื่อนย้ายโลกทัศน์จากเรื่องใกล้ ๆ ตัวในระยะแรกมาสู่ เรื่องไกลตัวออกไปจนแทบจะหาชีวิตของมนุษย์ในนวนิยายประเภทหลังไม่ได้เลย สิ่งที่ยกนั้มนักเขียนไปสู่เรื่องไกลตัวได้แก่ ความรู้สึกสะเทือนใจต่อสภาพความไม่เป็นธรรม ที่มีอยู่ในสังคมและที่กระทบต่อบางชีวิตอย่างชัดเจน ...

สมพร มั่นตะสุตร (2525 : 94) กล่าววิจารณ์ถึงนวนิยายของ สี่ฟ้า ว่า

สีฟ้า เป็นฉีกเขียนที่กล้าแสดงความคิด กล้าเสนอปัญหาเกี่ยวกับการจรรยาบรรณ
 บังหลวออกมาตรง ๆ เช่น สีฟ้าเขียนเรื่อง ข้อที่ไม่ว่าง เศรษฐีนี้ และ เปลือก
 แม้ว่าจะไม่รุนแรง แต่สะท้อนสภาพการเมืองที่ยกขบอบอันผู้อยู่ในอำนาจในการ
 ปกครองที่มักจะตั้งอยู่ใน "สีเขียว" ตลอดมา การคอร์รัปชันนานาประการถูกนำมา
 เปิดเผยในงานเขียนยุคหลังของสีฟ้ามาก

งานวิทยานิพนธ์ด้านแนวคิดและกลวิธีการประพันธ์ มีผู้ศึกษาไว้หลายคน อาทิ

ชุดิมา นาคเสวี (2524) ศึกษานิพนธ์แนวความรักและครอบครัว โดยวิเคราะห์
 นิพนธ์ของ ว. ฌ ประมวลมารศ สรุปได้ว่า เป็นเรื่องแสดงให้เห็นชีวิตของชนชั้นกลางและ
 ชนชั้นสูงในด้านเกี่ยวกับความรัก การเลือกคู่และการครองเรือน แก่นเรื่องให้ข้อคิดเกี่ยวกับ
 การดำเนินชีวิตครอบครัว การเลือกคู่ชีวิตและความรัก ตัวละครมีลักษณะสมจริง บทสนทนา
 เหมาะสม การเสนอฉากให้รายละเอียดชัดเจน ส่วนกลวิธีการแต่งมีกลวิธีการเล่าเรื่อง 3 แบบ
 คือการเล่าเรื่องโดยผู้แต่งเป็นผู้เล่า การเล่าเรื่องแบบประสม และการเล่าเรื่องแบบกระแสดิจ
 ประหวัด การใช้คำและสำนวนโวหารส่วนใหญ่มีลักษณะเรียบง่าย

สาคร บุญเลิศ (2525) ศึกษานิพนธ์แนวสะท้อนชีวิตและปัญหาของมนุษย์ โดย
 วิเคราะห์นิพนธ์ของ กฤษณา อโศกสิน พบว่า นิพนธ์แสดงให้เห็นปัญหาชีวิตที่เกี่ยวพันกับ
 ครอบครัวของชนชั้นกลางอย่างชัดเจน ส่วนกลวิธีการแต่งนิยมให้ผู้แต่งในฐานะเป็นผู้รู้แจ้งเป็น
 ผู้เล่า แก่นเรื่องมีความสมจริงตามสภาพของมนุษย์ ตลอดจนความนึกคิดต่าง ๆ ทางด้านสังคม
 ของมนุษย์เป็นส่วนรวม การเสนอฉากในลักษณะสมจริง ทั้งสามารถสร้างบทสนทนาได้คมคาย
 และตัวละครส่วนใหญ่เป็นตัวแทนของบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในระดับปานกลาง

ชิตกัษ นุตสถาปนา (2525) ศึกษานิพนธ์แนวเพื่อชีวิตของคนที่เสียเปรียบใน
 สังคมและสะท้อนสภาพความเป็นอยู่ของชาวชนบท โดยวิเคราะห์นิพนธ์เอกของ สด กุระโรหิต
 พบว่า แนวคิดทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจเป็นเรื่องของการต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ และ
 เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาของสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เพื่อประโยชน์ของ
 ประชาชน แก่นเรื่องเสนอสภาพความเป็นจริงในสังคม ด้านตัวละครสามารถสร้างได้สมจริง
 กลวิธีการแต่งสร้างความขัดแย้งจูงใจผู้อ่าน การสร้างฉาก บรรยายภาพและเหตุการณ์ได้
 อย่างชัดเจน

ปรีชา ปัญญาวิโรภาส (2527) ศึกษานวนิยายของ เสนีย์ เสาวพงศ์ พบว่า นวนิยายในช่วงแรก พ.ศ. 2486 - 2489 เป็นนวนิยายแนวจินตนิมิต เสนอแนวคิดเกี่ยวกับชีวิตและความรัก นวนิยายในช่วงที่สองเป็นนวนิยายแนวอัตถินิยม พัฒนาแนวคิดจากความรักระหว่างหนุ่มสาว ไปถึงประชาชน นวนิยายสะท้อนปัญหาสังคมชนบท ตัวละครประเภทอุดมคติ นวนิยายในช่วงที่สามเปลี่ยนแปลงแนวเขียนเป็นนวนิยายชีวิตต่างแดน เสนอแนวคิดเกี่ยวกับสังคมและการเมือง ในช่วงที่สี่เป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการทำงานโดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทน แนวคิดเกี่ยวกับสังคม ผู้บริหารควรมีใจหนักแน่นและมีความเป็นธรรม ทั้งแสดงความสามารถทางศิลปะการประพันธ์ ประสานรูปแบบและเนื้อหาเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม

บุญศิริ วิทยานันท์ (2527) ศึกษานวนิยายแนวสะท้อนชีวิต โดยวิเคราะห์นวนิยายของ ก. สุรางคนางค์ พบว่า นวนิยายเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรัก แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองและการแต่งงาน แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว แนวคิดเกี่ยวกับหลักการในการดำเนินชีวิต และแนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิง ก. สุรางคนางค์ มองปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมว่า มีจุดเริ่มต้นจากครอบครัวและมีความกดดันในการเขียนนวนิยาย ชีวิตครอบครัวเป็นพิเศษ ด้านตัวละครให้ความสำคัญแก่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงมากที่สุด ส่วนกลวิธีการประพันธ์ใช้การบรรยายอย่างละเอียด รวมทั้งการใช้บทสนทนาและรูปแบบจดหมายและรูปแบบจดหมายในการเล่าเรื่อง

สัมพันธ์ รุ่งระวี (2528) ศึกษากลวิธีการแต่งและทัศนะที่ปรากฏในนวนิยายของ ทมยันตี พบว่า ทมยันตี มีความประณีตในการเลือกสรรถ้อยคำ กลวิธีการแต่งใช้วิธีผู้เล่าเรื่อง การดำเนินเรื่องมีความเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและลักษณะนิสัยของตัวละคร ส่วนทัศนะต่อค่านิยมในด้านต่าง ๆ เสนอเกี่ยวกับค่านิยมด้านความกตัญญู ด้านจริยธรรมและสุนทรียภาพ ค่านิยมด้านวัตถุ ส่วนความเชื่อทางศาสนาเชื่อว่ามนุษย์เกิดมาตามกรรม สำหรับด้านความเชื่อไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ และโชคลางต่าง ๆ เป็นสิ่งช่วยให้ความหวังแก่คนที่สิ้นหวังในชีวิตมีโอกาสต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ ได้ต่อไป

ปิยลักษณ์ เสียงก้อง (2528) ศึกษาด้านเนื้อหาและรูปแบบ แนวคิด ตัวละคร และกลวิธีการประพันธ์ ในนวนิยายของ ศรีวิรัตน์ สถาปนวัฒน์ พบว่า แนวคิดในนวนิยายมี 5 แนว ได้แก่แนวคิดเกี่ยวกับสังคม แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว แนวคิดเกี่ยวกับการมองชีวิต แนวคิดเกี่ยวกับความรัก และแนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน ทั้งสะท้อนภาพสังคมไทยในชนบทและเมืองหลวง ปัญหาครอบครัว ตัวละครส่วนใหญ่มีชีวิตเหมือนมนุษย์จริง ๆ กลวิธีการประพันธ์ใช้วิธี

การเล่าเรื่อง โดยผู้เขียนเป็นผู้เล่าแบบรู้แจ้ง ตัวละครสำคัญเป็นผู้เล่าและทั้งผู้เขียน ตัวละครสำคัญเป็นผู้เล่าเรื่องสลับกัน

ธงชัย หวานแก้ว (2522) ศึกษาแนวความคิดและกลวิธีในการปลูกฝังความรักชาติ ตามที่ปรากฏในบทละครพระราชานิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พบว่า ทรงเห็นแนวคิดเรื่องหน้าที่และความสำคัญของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ กับเรื่องหน้าที่ของบุคคลต่าง ๆ ที่พึงปฏิบัติต่อสถาบันทั้งสาม ทั้งนี้พระองค์ได้ทรงอาศัยกลวิธีต่าง ๆ ได้แก่ เนื้อหา แก่นเรื่อง บุคลิกลักษณะและนิสัยของตัวละคร บทสนทนา ตลอดจนทรงแทรกข้อคิด และคติเตือนใจในการปลูกฝังความรักชาติในบทละคร

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถใช้เป็นแนวทางช่วยในการวิเคราะห์ทฤษฎีของ สี่ฟ้า ผู้วิจัยจึงรวบรวมไว้เพื่อทำการวิจัยต่อไปอย่างสมบูรณ์

ชีวิตและผลงานของ สี่ฟ้า

กำเนิด สี่ฟ้า มีนามจริงคือ ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ หรือสกุลเดิม "ลดาวลย์" เป็นธิดาของ ม.ร.ว.สั่น และ นางบัวจันทร์ ลดาวลย์ เกิดเมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ.2473 ณ วังมหาสวัสดิ์ ต.คลองมหาสวัสดิ์ อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม มีพี่น้องร่วมบิดามารดา 5 คน คือ

1. ม.ล. ศรีศักดิ์ ลดาวลย์ (ถึงแก่กรรม)
2. ม.ล. ศรีฟ้า ลดาวลย์
3. ม.ล. ศรีทอง ลดาวลย์
4. ม.ล. ศรีนิตย์ ลดาวลย์
5. ม.ล. ศรีน้อย ลดาวลย์

ชีวิตปฐมวัย เมื่อ พ.ศ.2477 ม.จ.เพิ่ม ลดาวลย์ ซึ่งเป็นพระอัยกาของ ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ สิ้นชีพิตักษัย ครอบครัวทั้งหมดจึงย้ายเข้ามาอยู่บ้านตรงข้ามสถานเสาวภา ครั้น ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ อายุ 8 ปี มารดาถึงแก่กรรมด้วยวัณโรค ต่อมาบิดาขัดแย้งกับ หม่อมยาจิงพาครอบครัวไปเช่าห้องแถวอยู่ที่ตลาดบางรัก และย้ายมาเข้าบ้านอยู่หลังอาคาร 10 ถนนราชดำเนิน พร้อมกับตั้งบริษัททำธุรกิจค้าขายโดยเช่าบ้านอาคาร 10 นั้น กระทั่งเกิดภาวะสงครามโลกครั้งที่ 2 ม.ร.ว.สั่น ลดาวลย์ จึงขอพระราชทานที่ดินที่วังมหาสวัสดิ์ และสร้างโรงงานผลิตน้ำตาลทรายแดงขึ้น ทำให้ฐานะของครอบครัวร่ำรวย เมื่อ ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ อายุได้ 15 ปี บิดาจึงมีภรรยาใหม่ ครั้นไม่นานก็หย่าร้างกันแล้วบิดาก็มีภรรยาคนที่สาม ต่อมาโรงงานน้ำตาลประสบภาวะขาดทุนจึงเลิกกิจการไป ฐานะของครอบครัวยากจนลง

ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ ได้เล่าประสบการณ์ชีวิตในตอนนั้นว่า

"ชีวิตของฉันไม่ใช่ว่าจะเฟื่องฟู มีแต่ความเฟื่องฟูไม่ใช่อย่างนั้นละคะ คือมันมีประสบการณ์เยอะเหลือ ถึงได้ขุดค้นเอามาเขียนได้เนี่ย เกิดในวังแล้วก็ตอนหลัง

เกิดสงคราม แล้วก็คือ อยู่มาหมดแหละ อยู่ตั้งแต่วังลงไปถึงสลัม เวลาพ่อเป็น
ข้าราชการ เราเป็นลูกข้าราชการ หลังสงครามพ่อลาออกจากราชการมาค้าขาย
เราก็เป็นลูกพ่อค้า พ่อขาดทุนหมดเนื้อหมดตัวเราก็กระเด็นกันไปอยู่สลัม ไม่ถึงสลัม
ติดกับสลัมนั่นแหละ อยู่อย่างลำบากยากเข็ญ คือขึ้นชั้นสูงเขี้ยวต่ำก็ต่ำ"

(ถนอมหนังสือ. 2527 : 67)

การศึกษา ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม เริ่มเข้ารับการศึกษารั้งแรกจากโรงเรียนศึกษาวิชา
ตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ 1 ถึงประถมปีที่ 4 และมาศึกษาต่อที่โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์จนจบ
ชั้นมัธยมปีที่ 8 ต่อมาได้สอบคัดเลือกเข้าคณะแพทยศาสตร์แต่ผิดหวัง กลับได้คณะวิศวกรรมศาสตร์
ซึ่งขณะนั้นไม่มีผู้หญิงเรียนจึงสละสิทธิ์ ในปีต่อมา ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม สอบเข้าศึกษาคณะ
พาณิชย์ศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้รับทุนการศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการ

ขณะกำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม มีเรื่องขัดแย้งกับภรรยา
คนที่ 3 ของบิดา จึงออกจากบ้านไปอาศัยอยู่กับเพื่อน เมื่อเรียนถึงชั้นปีที่ 3 ได้สอบตก เนื่องจาก
ไม่ชอบในวิชาบัญชี จึงไม่ยอมเรียนต่อแม้ทางมหาวิทยาลัยจะเรียกตัวกลับไปศึกษาต่อ

การทำงาน ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม เป็นครูสอนที่โรงเรียนเซนต์โยเซฟ ศรีราชา อยู่ 1 ปี
ต่อมาทางกระทรวงศึกษาธิการได้เรียกตัวให้มาสอนที่โรงเรียนพาณิชย์การพระนคร เพื่อใช้หนี้
ทุนการศึกษาที่ได้รับ สอนอยู่ 8 ปี และย้ายมาสอนที่โรงเรียนพาณิชย์การบริติช วิชาที่สอน
คือ ภาษาไทย วรรณคดี และศิลปะการประพันธ์ สอนอยู่ที่ประมาณ 9 ปี ด้วยเหตุที่งานเขียน
นวนิยายมีจำนวนมาก จึงตัดสินใจลาออกจากอาชีพครู ตั้งแต่ พ.ศ. 2516 มาประกอบอาชีพ
นักเขียนเพียงอย่างเดียวจนถึงปัจจุบัน

ชีวิตครอบครัว ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม สมรสกับคุณบุญศักดิ์ มหาธรรม เมื่อปี พ.ศ. 2504
มีบุตรธิดารวม 2 คน ได้แก่

1. นางสาวทัศนีย์ มหาธรรม
2. นายศาสวัต มหาธรรม

ครอบครัวของ ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม มีความผูกพันกันอย่างมากระหว่าง พ่อ แม่ ลูก ชีวิตในครอบครัวมีความสุข สามีเป็นผู้ปกครองครอบครัว รับผิดชอบและตัดสินใจเรื่องสำคัญต่าง ๆ รวมทั้งให้ความรัก ความอบอุ่น ดูแลเอาใจใส่ลูก ๆ อย่างดี ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม อยู่ที่กรุงเทพฯ จนถึง พ.ศ.2523 จึงย้ายไปเชียงใหม่ซึ่งเป็นภูมิลำเนาเดิมของสามี จนกระทั่ง ปี พ.ศ.2530 สามีถึงแก่กรรมด้วยโรคขาดไต ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม จึงย้ายมาอยู่กรุงเทพฯ อีกครั้งหนึ่ง ปัจจุบันอยู่ที่บ้านเลขที่ 34/90 หมู่บ้านราชาวีลล่า ถ.วิภาวดี - รังสิต อ.บางเขน กรุงเทพฯ

เกินครึ่ง ดูแล้วไม่จริง

บุคลิกภาพและอุปนิสัย ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม มีรูปร่างบอบบาง เป็นคนอารมณ์เย็น ใจดี ข้างคุย แต่ไม่ชอบออกงานสังคมต่าง ๆ อีกทั้งเป็นคนที่มีอารมณ์อ่อนไหว สะเทือนใจง่ายแต่ก็มีความเชื่อมั่นในตนเอง บุตรตรงไปตรงมา และมีความถ่อมตน ดังที่ ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม ให้สัมภาษณ์ว่า

"สำหรับดิฉันเองระวังตัวอยู่ตลอดเวลา เพราะรู้ตัวดีว่ายังเขียนไม่ได้ดีถึงขนาด
จึงเจียมเนื้อเจียมตัว ไม่ใคร่กล้าแสดงตัวว่าเป็นนักเขียนที่เก่งและสามารถแล้ว"

(อนุสาร. 2522 : 73)

ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม มีความรับผิดชอบต่ออาชีพนักเขียน โดยไม่ใช้การเขียนนวนิยายเป็นที่ระบายอารมณ์ส่วนตัว แต่คำนึงอยู่เสมอว่าผู้อ่านจะได้อะไรบ้างจากงานเขียนของตน ซึ่งกลุ่มผู้อ่านอาจจะมากหรือน้อย แต่ขอให้เข้าใจและซาบซึ้งในผลงานที่เผยแพร่ออกไป

การเข้าสู่วงการวรรณกรรมและนักประพันธ์

ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม มีใจรักทางการอ่านหนังสือมาตั้งแต่วัยเด็กและชอบทางด้านภาษาไทย จึงเป็นแรงบันดาลใจให้เริ่มเขียนเรื่องสั้นตั้งแต่สมัยเรียนอยู่ในชั้นเตรียมอุดม พ.ศ. 2489 โดยใช้นามปากกาว่า "ภัญญินวดี" กระทั่งเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยจึงเริ่มเขียนนวนิยาย ระยะแรกมักใช้นามปากกา "จุลลดา ภักดีภูมินทร์" นวนิยายเรื่องแรกคือ เรื่องปราชญ์มิด ลงพิมพ์ที่ "ศรีสัปดาห์" และได้รับการต้อนรับจากนักอ่านในยุคนั้นอย่างมาก ซึ่งเนื้อ

เรื่องจะ เริ่มจากสิ่งที่ใกล้ตัว โดยส่วนหนึ่งสะท้อนมาจากวัยเฟื่องฟูของนิสิตสาว และอีกส่วนหนึ่งสะท้อนมาจากชีวิตจริงของครอบครัวที่ประสบปัญหาในช่วงระยะการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม ได้เปิดเผยถึงงานเขียนในช่วงแรกว่า

"... หุดกันตรง ๆ เลยว่า คนที่เขียนหนังสือส่วนมากถ้าเขียนมาตั้งแต่เมื่อครั้งยังเป็นหนุ่มเป็นสาวมักจะมีความรู้สึกคล้าย ๆ กัน คือไม่ว่าจะเขียนนวนิยายหรือเรื่องสั้นก็ตาม มักจะอยากเป็นพระเอกหรือนางเอก ที่นี้เมื่ออยากเป็นนางเอกแต่ตัวเราเป็นไม่ได้ก็ใช้วิธีวาดภาพเอา อยากได้พระเอกคนไหนก็วาดภาพเอา แต่พอหลังจากนั้นก็มีความรู้สึกอีกอย่างหนึ่งว่ารักตัวเอง สงสารตัวเองเป็นที่สุด เพราะฉะนั้นเรื่องที่ออกมาตอนนั้นก็มักจะออกมาโดยจับเอาความขมขื่นของตัวเองมาปะติดปะต่อกันเข้า ..."

ไป น.อ. (เพ็ช. 2522 : 48)
8/16/66

ในช่วงระยะเวลาก่อนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญยุคตุลาคม 2516 ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม สร้างงานเขียนสะท้อนชีวิตและสังคม ส่วนใหญ่ใช้นามปากกา "สีฟ้า" เช่น เรื่องข้าวอกนา เมืองแก้ว วงเวียนชีวิต โธมดา เป็นต้น โดยนำประสบการณ์และความสะเทือนใจ เมื่อได้มองเห็นความทุกข์ยาก ปัญหาหรือการ ได้รับความไม่เป็นธรรมในสังคม จึงสะท้อนความรู้สึกของคนเหล่านั้น อีกทั้งมองเห็นความเปลี่ยนแปลงในชีวิตคนเกี่ยวกับสังคมและการเมือง ส่วนนามปากกา "ศรีฟ้า ลดาวัลย์" จะใช้สำหรับนวนิยายที่โดดเด่นด้านชีวิตในครอบครัว และความรักของวัยรุ่น

ต่อมาหลังปี พ.ศ. 2516 ซึ่งเป็นช่วงเหตุการณ์ที่นักศึกษาแสดงบทบาทอย่างเต็มที่ แม้จะมีเจตนาดีเป็นส่วนใหญ่ก็ตาม ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม ได้แสดงความคิดเห็นในเชิงถ่วงดุลย์สังคม ตีติงนักศึกษาปรากฏไว้ในนวนิยายเรื่อง แม่คนเลี้ยงวัว รัชนี และทำไม ส่วนเรื่องอื่น ๆ ที่ไม่ได้มุ่งแสดงความคิดเห็นทางการเมืองโดยตรง ทว่าให้ภาพในเชิงสังคมวิทยาและมนุษยธรรม เช่น เรื่องใต้ฟ้าสีคราม และเกิดแล้วเป็นคน

หลังจากที่นวนิยายในช่วง พ.ศ. 2522 ถึงยุคปัจจุบัน ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม มุ่งแสดงความเหลื่อมล้ำต่ำสูงของบุคคลในสังคม สะท้อนภาพและปัญหาสังคมในแง่มุมต่าง ๆ ตลอดจนสืบเสาะสืบค้นที่หลงใหลวัตถุนิยมคุณค่าของจิตใจ อีกทั้งสะท้อนปัญหาภายในครอบครัวแห่งจิตวิทยา ซึ่งมีผลโดยตรงต่อเยาวชน หรือวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของนักการเมือง

ความสามารถในการประพันธ์

ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ เป็นนักเขียนที่มีอุดมการณ์ในการสร้างสรรค์งานวรรณกรรม เพื่อสะท้อนสภาพสังคมแก่ผู้อ่าน แนวเรื่องของนวนิยายจะแสดงความขัดแย้งแล้วหาเหตุผลมาโต้แย้ง แต่ยังยึดทางสายกลางโดยไม่เขียนเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอีกทั้งพยายามเข้าใจตัวละครที่สร้างทั้งเรื่องอยากให้ผู้อ่านเข้าใจตามที่เขียนขึ้นด้วย งานเขียนในระยะหลัง ๆ นั้น

ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ เริ่มเปลี่ยนแนวทางจากเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวเองมาเป็นสภาพผู้คนในสังคมทั่ว ๆ ไป โดยแสดงความคิดเห็นสะท้อนออกมาทางตัวละครหรือคำบรรยาย ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ ได้กล่าวถึงวิธีการประพันธ์นวนิยายของเธอไว้ว่า

"... สำหรับการลงมือทำงานแต่ละเรื่อง มีกระบวนการเป็นขั้นดังนี้ คือ ขั้นแรกสุดต้องอยากเขียนเรื่องเสียก่อน เมื่ออยากเขียนแล้วก็คิดวางเค้าโครงไว้ในใจกำหนดการขึ้นต้นและจบ ตลอดจนอุปนิสัยและรายละเอียดของตัวละครสำคัญ ๆ และเมื่อตกลงจะเขียนแน่นอนแล้วจึงกำหนดรายละเอียดของเรื่องเป็นตอน ๆ แต่ละตอนจะขึ้นต้นลงท้ายอย่างไร ตัวละครจะพูดคำคมอะไรบ้าง และในแต่ละบทจะให้อะไรแก่คนอ่าน ..."

(เสถียร จันทิมาธร. 2517 : 192)

นอกจากนั้นขณะที่ ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ กำลังเขียนหนังสืออยู่หากเกิดความคิดในการเขียนนวนิยายขึ้นทันทีขึ้นมาถึง 2 ตอน เช่น กำลังเขียนตอนหนึ่งอยู่ เกิดนิทานเรื่องราวของตอนต่อไปขึ้นมาได้ ก็จะต้องหยุดเขียนเรื่องนั้นก่อนแล้วไปบันทึกตอนที่คิดขึ้นใหม่ไว้ก่อน ต่อจากนั้นค่อยนำมาแต่งเติมในภายหลัง แม้จะเขียนจบเล่มแล้วแต่หากนิทานเรื่องราวเหตุการณ์ในนวนิยายขึ้นมาได้ ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ ก็จะรีบลงบันทึกไว้ทันทีเช่นกัน ดังที่ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

"... ตั้งแต่เริ่มเขียนหนังสือมาจนกระทั่งบัดนี้ไม่ได้หยุดคิดเลขนะคือ งานไม่เคยจบ ไม่ใช่หมายถึงงานวันนั้นจบแล้วจบเลย ตลอดเวลาคิดอยู่ บางทีกำลังนอน ๆ อ่านหนังสือก็คิดขึ้นมาว่า เราจะต้องให้นางเอกพูดจั้น ๆ พระเอกพูดจั้น ๆ ต้องรีบลุกขึ้นโน้ตเอาไว้ Plot มีอยู่แล้ว รายละเอียดบางทีก็ผุดขึ้นมา บางทีค้น

เหมือนกัน เราจะให้ไปยังไหน บางที่ยังคิดไม่ออก บางที่มันอยู่ที่ไหนนะคิดไม่ออกนะ พอบังเอิญมันเกิดคิดขึ้นมาได้ เออ เราจะให้ไปยังไหน ๆ นะ..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ , ชวิญเนตร ครุฑานุช เป็นผู้สัมภาษณ์
ที่บ้านของ ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ จังหวัดกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2532)

ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ ยอมรับว่าเมื่อเริ่มเขียนหนังสือแรก ๆ บางครั้งก็มีอคติกับตัวละคร เช่น ตัวละครดี ๆ ก็เรียกร้องความเห็นใจจากคนอ่านมากเกินไป แต่ทุกวันนี้ขณะที่เขียนก็จะพยายามคิดในแง่บทบาทของตัวละครนั้น ๆ และให้โอกาสแก่ตัวละครได้แสดงบทบาทในแง่มุมต่าง ๆ อย่างเต็มที่

สำหรับอุปสรรคของการเขียนหนังสือนั้น คือ ระยะเวลา เมื่ออยากเขียนอะไรออกมาแต่เขียนไม่ได้ "...เรื่องการเมืองที่บางอย่างมันก็ไม่เหมาะไม่ควร บางทีทุกวันนี้เท่าที่เขียนหนังสือมายังไม่ถึงใจที่อยากจะเขียนจริง ๆ เสียด้วยซ้ำไป" (เพ็ญฯ. 2522 : 49)

ส่วนเวลาการทำงานนั้น ปกติ ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ จะเริ่มงานเขียนตั้งแต่เวลาเช้าเรื่อยไปจนกระทั่งเวลาบ่าย ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของนักเขียนไว้ว่า

"นวนิยายที่แสดงออกซึ่งความคิดไม่ว่าจะเป็นตัวละครหรือระบายจากผู้เขียนเองก็ตาม ว่าที่จริงแล้วมันก็เป็นเรื่องความคิดของคน ๆ เดียว คือ ผู้เขียนนั่นเอง ไม่จำเป็นที่ผู้อ่านจะต้องเชื่อตามหมดในทุกสิ่งทุกอย่าง คิดนั้นอยากให้คนอ่านหนังสืออ่านหนังสือบางอย่างบางประเภทด้วยการใช้เหตุผล เช่น เรื่องเกี่ยวกับสังคม วรรณคดีความชั่ว และเกี่ยวกับศาสนา เกี่ยวกับการเมือง นักเขียนก็คือปุถุชน ไม่จำเป็นที่ถ้าเขียนอะไรออกมาแล้วถูกต้อง จะต้องคล้อยตามไปเสียทุกอย่างทุกประการ"

(อุณากรรณ. 2522 : 75)

เกียรติคุณ

ความสำเร็จในการเขียนนวนิยายของ ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ นั้นปรากฏจากการที่ได้รับรางวัลต่าง ๆ ในการประกวดวรรณกรรมระดับชาติ นวนิยายที่ได้รับรางวัลประเภทต่าง ๆ ได้แก่

1. นวนิยายเรื่อง วงเวียนชีวิต ได้รับรางวัลดีเด่นจากงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2515
2. นวนิยายเรื่อง ข้าวอกนา ได้รับรางวัลดีเด่นจากงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2516
3. นวนิยายเรื่อง ทำไม ได้รับรางวัลชมเชยจากงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2518
4. นวนิยายเรื่อง แผ่นดินไยจันทรย์ ได้รับรางวัลชมเชยจากงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2519
5. นวนิยายเรื่อง ใต้ฟ้าสีคราม ได้รับรางวัลชมเชยจากงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2520
6. นวนิยายเรื่อง เสวตขึ้น ได้รับรางวัลชมเชยจากงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2525
7. นวนิยายเรื่อง ตะวันไม่เคยเลิกลบ ได้รับรางวัลชมเชยจากงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2526
8. นวนิยายเรื่อง หัวใจดวงน้อย ได้รับรางวัลชมเชยประเภทหนังสือสำหรับเด็ก จากงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2526
9. นวนิยายเรื่อง สมนการวัย ได้รับรางวัลชมเชยจากงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2532

งานประพันธ์ของ ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ นั้นนอกจากจะได้รับรางวัลแล้ว นวนิยายสองเรื่องยังได้รับเลือกให้แปลเป็นภาษาญี่ปุ่น ตามโครงการรู้จักเพื่อนบ้านของมูลนิธิโตโยต้า ได้แก่ เรื่อง ข้าวอกนา และใต้ฟ้าสีคราม

นามปากกา

ปัจจุบันนี้ ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ ใช้นามปากกา 3 นาม ดังนี้

จุลลดา ภักดีภูมินทร์ เป็นนามปากกาในยุคแรก ๆ ที่เขียนเรื่องเกี่ยวกับเด็กและวัยรุ่น

ศรีฟ้า ลดาวัลย์ เป็นนามปากกาที่เขียนเรื่องเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวและความรัก

ลีฟ้า เป็นนามปากกาที่เขียนเรื่องเกี่ยวกับสะท้อนภาพชีวิตและปัญหาสังคมต่างๆ

การเมือง

ผลงานประพันธ์

งานประพันธ์ ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ มีจำนวนมากหลายเรื่องหลายแนวโดยใช้นามปากกาต่าง ๆ ซึ่งผู้อ่านรู้จักกันแพร่หลายทั่วไป มีดังนี้

เรื่องสั้น มีประมาณ 30 เรื่อง พิมพ์รวมเล่ม 3 ชุด ได้แก่

1. ชุดอันความดี
2. ชุดครูชั้นกลาง
3. ชุดคืนหนึ่งยังจำได้

นวนิยาย มี 59 เรื่อง ได้แก่

ปราสาทมืด, ลางรัก, วันหนึ่ง ชวนกับหนู, แม่มาลัย บ้านโลกย์ อรุณสวัสดิ์, เพื่อนรัก, วิชา, ใช้นามปากกา "จุลลดา ภักดีภูมินทร์"

ชลาลัย, ผู้มีชัย, กุหลาบไร้หนาม ใครกำหนด, หลานสาวลูกหญิง เครื่องแบบสีขาว, พรหมไม่ได้ลิขิต, เสวยขี้ผึ้ง ประทีปอรุณฐาน สามแก้ว, สามองครค์, บ้านเกิด สมการวัย, คนกลางเมือง, ไม้อ่อน, ถาสีกันแต่เป็นนารี หัวใจฉันอ่อนนุ่ม, กษัตริย์โบราณ, ใช้นามปากกา "ศรีฟ้า ลดาวัลย์"

หลง กิ่งไม้, อีสา ทางโค้ง, เมืองแก้ว, นายอำเภอที่รัก, โฉมฉายา วงเวียนชีวิต, ขี้นอกนา, ความรักสี่เหลี่ง, ทำไม, แผ่นดินนี้ยังวันรมย์, ใต้ฟ้าสีคราม, เกิดแล้วเป็นคน, ข้องที่ไม่ว่าง, หัวใจดวงน้อย, คุณหมอช่วยด้วย, ตะวันในดวงใจ, เปลือก, ตะวันไม่เคยเลิกลืม, คนมาป, ตำหนิในดวงจันทร์, เหตุเกิดในครอบครัว, มุกดามะดัน, แก้วมะพร้าว, นิกุลแกมเกดแก้ว, ภาค 1, นิกุลแกมเกดแก้ว, ภาค 2, คนโดมิเนียม, ผู้เป็นที่รัก...นิรันดร์, โอ้...โลกีย์สุข, อรุณรุ่งของพุ่มนี้, แก้วอ้อทอง, ใช้นามปากกา "ลีฟ้า"

สารคดี เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและชีวิตชาววัง ลงในนิตยสารรายสัปดาห์ต่าง ๆ
ได้แก่ เลอะวัง เจ้านาย อำแดงศรี แลโลก

บทความ เกี่ยวกับชีวิตการครองเรือนได้แก่ ชู้ตผู้หญิง ผู้หญิง ผู้หญิง

ปัจจุบัน ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ ยังเขียนนวนิยายและสารคดีลงในนิตยสารต่าง ๆ

วิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายของ สี่ฟ้า

นวนิยายเป็นงานวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีที่สร้างสรรค์ขึ้นมาจากจินตนาการและประสบการณ์อันหลากหลายของผู้ประพันธ์ออกมาเป็นเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดแนวคิด โลกทัศน์ ความคิดเห็นของตนที่มีต่อมนุษย์และสังคม นักเขียนมักจะอาศัยวัตถุดิบจากชีวิตจริงของมนุษย์และสภาพสังคมทั้งในขณะนั้นและในจินตนาการของตนมาเขียน นวนิยายบางเรื่องอาจเสนอแนวคิดที่เกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ เช่น ความรัก ความโลภ โกรธ หลง เป็นต้น นวนิยายบางเรื่องเสนอแนวคิดด้านสังคม เช่น ความยากจน การเมือง เศรษฐกิจ เป็นต้น

นักเขียนเสนอแนวคิดทัศนะของตน มิได้ตัดสินว่าสิ่งใดถูกต้องหรือไม่ถูกต้องเพียงแต่เสนอให้ผู้อ่านใช้วิจารณญาณคิดไตร่ตรองหาข้อสรุปเอาเอง นักเขียนบางคนเสนอแนวคิดไว้อย่างชัดเจน ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่ายและตรงประเด็น แต่นักเขียนบางคนเสนอแนวคิดด้วยรูปแบบทางวรรณศิลป์ที่ซับซ้อนยืดยาด ผู้อ่านต้องพยายามหาแนวคิดอย่างพิถีพิถันวิเคราะห์และตีความ ซึ่งบางครั้งอาจจะตีความไม่ตรงกับนักเขียนก็ได้ แต่ก็มีใช้ความผิดของผู้อ่านแต่ประการใด ถ้าผู้อ่านมีความรู้ประสบการณ์และวัยไม่ต่างกับนักเขียนนัก ผู้อ่านก็จะตีความได้ใกล้เคียง ทำให้ได้รสชาติและประโยชน์จากการอ่านมากขึ้น

การศึกษาแนวคิดนั้นเมื่อกำหนดผู้รู้ด้านนวนิยายและการวิจารณ์ได้อธิบายความหมายของแนวคิดและหลักเกณฑ์การวิเคราะห์แนวคิดไว้เป็นแนวทางดังนี้

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2511 : 10) กล่าวถึงทัศนะหรือปรัชญาของผู้ประพันธ์ว่า สิ่งนี้ไม่ใช่สิ่งที่เลเห็นง่ายนัก ยิ่งถ้าหากผู้ประพันธ์ไม่ค่อยมีความคิดเห็นของตนเอง มีแต่พร่า ๆ หรือมีไปตามความนึกคิดของผู้อื่น ยิ่งทำให้เลเห็นทัศนะในนวนิยายของนักประพันธ์นั้นยากขึ้นไปอีก บางคราวนักประพันธ์บางคน มีทัศนะที่น่าสนใจ อาจแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกันไปในตัว แต่นักอ่านย่อมพยายามจับความคิดเห็นของนักประพันธ์ให้ได้ การอ่านจึงจะออกรส

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2520 : 105) กล่าวว่า นักเขียนย่อมมองดูโลกและชีวิตมนุษย์ในแง่มุมต่าง ๆ กัน และต่างก็มีแนวคิดของตนที่มีอยู่ต่อโลก ต่อสังคม และต่อชีวิตมนุษย์แตกต่างกัน แนวคิดหรือปรัชญาของนักเขียนจึงมีหลายแนว แต่ต่างก็พยายามถ่ายทอดความคิดหรือปรัชญาต่าง ๆ นั้น ในวรรณคดีที่ตนแต่งขึ้นเสมอ

เฮมาเลียน และคาร์ล (Hamalian and Karl. 1975 : 323-325) กล่าวถึงหลักเกณฑ์การพิจารณาแนวคิดว่า

ในการพิจารณาแนวคิดอาจจะพิจารณาในปัญหาที่ว่าแนวคิดสำคัญของผู้ประพันธ์ชัดเจนแจ่มแจ้งหรือไม่ เป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับสังคม ศีลธรรม ตัวบุคคล การเมือง ใช้แนวคิดอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือรวมหลายประการเข้าด้วยกัน และผู้ประพันธ์มีวิธีเสนอแนวคิดอย่างไร ใช้สัญลักษณ์ บุคลาธิษฐาน ประชดประชัน หรือยั่วล้อ และแนวคิดนั้นมีคุณค่าสำคัญเพียงใดต่อผู้อ่านหรือมีความหมายเฉพาะตัวผู้แต่งเท่านั้น และการสร้างโครงเรื่อง ตัวละคร บรรยายภาพ ฉาก และกลวิธี เป็นผลสนับสนุนแนวคิดได้ดีเพียงไร

ธวัช ปณโกตก (2527:109) กล่าวถึง หลักเกณฑ์การวิเคราะห์แนวคิดพิจารณาจากที่ผู้เขียนจะเป็นผู้เสนอทัศนะผ่านตัวละคร หรือผ่านเรื่องราวมาสู่ผู้อ่าน แต่มีปัญหาวาแนวคิดเหล่านี้ผู้อ่านเข้าใจ หรือรับรู้เพียงไร ถ้าผู้อ่านยอมรับแนวคิดนั้น ๆ ก็แสดงว่าเป็นแนวคิดร่วมกันระหว่างผู้อ่านและผู้เขียน ฉะนั้นในการพิจารณาในด้านแนวคิดนี้ นักวิจารณ์นวนิยายจำเป็นจะต้องตระหนักให้เห็นชัดว่าเป็นแนวคิดร่วมของสังคมอีกด้วย ไม่เพียงแต่เห็นว่าเป็นแนวคิดแปลกใหม่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น

สุวรรณา เกรียงไกรเน็ท (2514 : 8) ได้แบ่งแนวคิดเป็น 4 ชนิดคือ

1. แนวคิดแสดงทัศนะ คือ แนวคิดที่ผู้ประพันธ์มุ่งเสนอหรือแสดงทัศนะความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
2. แนวคิดแสดงอารมณ์ คือ แนวคิดที่ผู้ประพันธ์มุ่งแสดงอารมณ์ และความรู้สึกของตัวละคร
3. แนวคิดแสดงพฤติกรรม คือ แนวคิดที่ผู้ประพันธ์มุ่งเสนอพฤติกรรมของตัวละครและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในเรื่องจะเป็นส่วนสำคัญของเรื่อง อาจเกิดขึ้นจากการคลี่คลายมาจาก

3.1 ทักษะต่อคำนิยมหรือคุณธรรมบางประการ

3.2 ความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์

4. แนวคิดแสดงสภาพและเหตุการณ์

จากการศึกษาความหมายของคำว่า "แนวคิด" และหลักเกณฑ์การวิเคราะห์แนวคิดของผู้รู้ดังกล่าวแล้วข้างต้นพอสรุปได้ว่า แนวคิดหมายถึง ความคิดหรือทักษะของนักประพันธ์ที่มีต่อชีวิตมนุษย์และสังคม และแสดงไว้ในนวนิยายด้วยกลวิธีทางวรรณศิลป์ทั้งแนวคิดใหญ่และแนวคิดย่อย ซึ่งประมวลได้จากการอ่านนวนิยายทั้งเรื่องแล้วตีความ

การวิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายทั้ง 20 เรื่องของ สีน้า

เรื่องที่ 1 หลง

หลงเป็นเรื่องเกี่ยวกับหญิงสาวผู้หนึ่ง "วิรงรอง สิริวุฒิ" เกิดมามีหน้าตาที่ร่าเริงน่ารัก พ่อแม่ของเธอจึงไม่สนใจรักใคร่และรู้สึกรังเกียจลูกของตนเอง ดังนั้นเจ้าพระยาอภิรักษ์ผู้ซึ่งเป็นปู่ได้ขอรับเลี้ยงหลานสาวคนนี้ วิรงรองเติบโตด้วยความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่อย่างทะนุถนอมจากเจ้าคุณปู่และอาน้อย ทำให้เธอถูกพี่น้องและแม่เฒ่าที่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างดี ชีวิตของวิรงรองจึงมีความห่างเหินกับญาติพี่น้องและมีเมตตาภายในจิตใจ เรื่องความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เมื่อวิรงรองอายุเข้าสู่วัยสาวงามของเธอได้เริ่มฉายแวว เธอหลงรักท่านชายสุภาพรจติผู้ซึ่งมีทั้งเกียรติยศ ฐานะ ชื่อเสียงและวงศ์ตระกูล ทั้งสองคนต่างให้คำมั่นสัญญาในความรักซึ่งกันและกัน แต่เมื่อท่านชายสุภาพรจติเดินทางไปศึกษาต่างประเทศ เหตุการณ์บ้านเมืองอยู่ในภาวะสงคราม สภาพเศรษฐกิจภายในบ้านวิรงรองตกต่ำ วิรงรองจึงต้องยอมแต่งงานกับนายน้ำมันด์ ขอบบัวแถม เพื่อแก้ปัญหาหนี้สิน เธอก็ต้องผิดหวังในความรักครั้งแรกชีวิตการแต่งงานของเธอปราศจากความรักและความเข้าใจ แต่ในที่สุดความดีของน้ำมันด์ทำให้วิรงรองเข้าใจและรักเขา

นวนิยายเรื่อง หลง สีน้าเสนอแนวคิดไว้ 4 ลักษณะ คือ

แนวคิดใหญ่

1. แนวคิดเกี่ยวกับความรัก

“ความลุ่มหลงในความรัก ความรักที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของชายหนุ่มและหญิงสาว นั้นมักที่จะมีความผูกพันอย่างลึกซึ้ง ในนวนิยายเรื่อง หลง สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรัก สะท้อนความลุ่มหลงในความรัก การทุ่มเทชีวิตจิตใจยึดมั่นต่อชายเพียงคนเดียวซึ่งเมื่อผิดหวังในความรักแล้ว ทำให้จิตใจเศร้าโศก สี่ฟ้าเห็นว่าความลุ่มหลงเช่นนี้ไม่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใด หากหลุดพ้นจากความหลงชีวิตจะพบกับความสุข”

ตอนที่คุณน้อยวิตกกังวลเกี่ยวกับความรักของวิรงรองที่มีต่อท่านชายศุภวารจติ กล่าวว่า

...คุณน้อยก็ออกจะวิตกอยู่ เพราะรู้ว่าวิรงรองได้ทุ่มเทจิตใจให้แก่ท่านชาย มาตั้งแต่ยังรุ่นสาว และเฝ้ารอท่านชายมานานปี ตามแบบของสาวน้อยที่ซื่อสัตย์ต่อ ชายคนรักของตน และมีอุปาทานยึดมั่นในความรักครั้งแรกร้อย่างแน่นแฟ้นมั่นคง ข้อสำคัญนั้นคุณน้อยรู้ว่าวิรงรองภูมิใจและวางใจในความรักที่ท่านชายมีต่อหล่อนยิ่งนัก

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2512 : 5)

ตอนที่สี่ฟ้าบรรยายถึงความรัก ความมั่นคงของวิรงรองที่มีต่อท่านชายศุภวารจติ กล่าวว่า

... ส่วนวิรงรองยังเป็นสตรีสาวน้อยอายุเพียงสิบเจ็ด เมื่อเห็นท่านชายมีสี พระพักตร์เศร้าหมอง โดยที่หล่อนรู้ว่าเป็นเพราะหล่อนคือ ต้นเหตุ ก็ให้ความซาบซึ้ง อาลัยในท่านชายเช่นกัน ถึงแก่ตั้งสัตย์ปฏิญาณในใจว่า เจ้าหล่อนจะมั่นคงต่อท่านชาย ความรู้สึกของวิรงรองขณะนั้นเอง ... มาตราว่าท่านชายบังเอิญมีเหตุสิ่งใดสิ้นชนม์ลง วิรงรองก็จะแต่งคำตลอดชีวิตโดยไม่ยินดีต่อบุคคลอื่นทั้งสิ้น

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2512 : 20)

ตอนที่วิรงรองผูกพันแนบแน่นเกี่ยวกับความลุ่มหลงในความรักครั้งแรกของเธอ กล่าวว่า

“ฉันหลงไปเสียนาน เพราะความยึดมั่นในบางอย่างจนกลายเป็นโง่ ...”

"คุณเป็นคนใจมันคงเกินไปต่างหาก แต่ก็นั่นแหละจะว่าหลงก็ได้ ทุกคนต้องตกอยู่ในความหลงด้วยกันทั้งนั้น หลงตัว หลงคนอื่น หลงยศศักดิ์ หลงอยู่ในโลกีย์ ตราบใดที่ยังเป็นมนุษย์ธรรมดา ก็หนีเรื่องหลงไปไม่พ้น แม้แต่ขณะนี้คุณก็กำลังหลงอยู่"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2512 : 607)

แนวคิดย่อย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน

การเลือกคู่ครองด้วยความรักและความจริงใจ ชีวิตการแต่งงานนั้นการเลือกคู่ครองเป็นเรื่องที่สำคัญในการตัดสินใจ นวนิยายเรื่อง หลง สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน สะท้อนการเลือกคู่ครองควรมีความรักและความจริงใจต่อกัน

ตอนที่เจ้าพระยาอภิรักษ์ภูธรเสสนทนากับนายน้ำมนต์ ขอบบัวแยม เกี่ยวกับเรื่อง การแต่งงาน กล่าวว่า

"ผู้หญิงที่จะแต่งงานกับเรา มันก็ต้องรักตัวเรา ต้องเลือกแล้วว่าจะแต่งงานกับเรา ไม่ใช่ใช้นามสกุลของเรา ถ้ามันเลือกนามสกุลก็แปลว่ามันไม่รักเรา แล้วจะไปดันทุรังแต่งงานกับมันทำไมเล่าคุณ ?"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2512 : 326)

ตอนที่หม่อมนิศนุกกับเจ้าพระยาอภิรักษ์ภูธรเสเกี่ยวกับเชื้อสายและนามสกุลของ หลานเชย กล่าวว่า

"...นามสกุล อธิฉันทายถึงเชื้อสายสกุลขุนชาติต่างหาก ฮี! นามสกุล ขอบบัวแยม ถ้าเชยของสิริวิไลนามสกุลขอบบัวแยมละก็ อธิฉันทเห็นจะวางหน้าไม่ถูก"

"ฮี!" เจ้าพระยาอภิรักษ์ภูธรเสทำเสียงลงคอบ้าง

"นี่นะหล่อน สิริวิไลจะได้เชยขอบบัวแยมบัวโรยอะไร ฉันไม่รังเกียจ ขอแต่ให้มันเป็นผู้ชายจริง ๆ ไม่ใช่สักแต่เป็นผู้ชายที่เปลือกจันเป็นพอใจ ! "

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2512 : 286-287)

การคาดหวังในคู่ครองของตนไว้สูงนั้น ย่อมก่อให้เกิดความล้มเหลว ผันฝืนและเกิดอคติ กับฝ่ายชายที่ไม่มีคุณสมบัติดังที่คาดหวังไว้ สี่ฟ้าได้สะท้อนความแตกต่างระหว่างตัวละคร 2 ตัว ในนวนิยายเรื่อง หลง เพื่อเปรียบเทียบคุณสมบัติในการเลือกคู่ครอง ซึ่งคุณค่าของคู่ครองมิได้อยู่ที่ฐานะ ศักดิ์ตระกูล คุณวุฒิเพียงเท่านั้น ดังตัวอย่าง วิรงรองแสดงความรู้สึกถึงเกียรติของคู่ครองของตนที่มีคุณสมบัติด้อย ไม่มีฐานะศักดิ์ตระกูลที่สูงดังที่กล่าวว่า

"วิรงรองก็มีความรู้สึกค้านขึ้นมาเองว่า คำสรรเสริญยกย่องสตรีอื่นของ นายน้ำมนต์หาเป็นสิ่งที่หล่อนควรจะได้เก็บมาใส่ใจไม่ เพราะเขาเองก็มีได้เป็นบุรุษที่มี "ค่า" ดังหม่อมเจ้าชายศุภวารจติ ผู้สูงด้วยชาติวุฒิ คุณวุฒิ สูงกว่านายน้ำมนต์ ชอบ บัวแถม ด้วยประการทั้งปวง"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2512 : 291)

ตอนที่วิรงรองวิตกกังวลเกี่ยวกับคู่ครองที่ตนต้องแต่งงานด้วย กล่าวไว้ว่า

"แต่ครั้นพอหล่อนจะต้องใช้ "ชอบบัวแถม" เข้าจริง ๆ วิรงรองกลับบังเกิด ความ "ทุเรศ" ตนเองขึ้นมาอย่างช่วยไม่ได้ หล่อนยังเป็นบุรุษชนธรรมดา ยังติดกิเลส ตัดความหลงไม่ขาดก็เมื่อหล่อนมิได้ปลงใจรักใคร่นายน้ำมนต์ให้ความรักนิรันดร์ ความ น่าเกลียดใด ๆ เสียให้สิ้นเชิง"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2512 : 478)

2. แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างสามีและภรรยา ที่วิวัฒนาการในครอบครัวนั้นสามีภรรยา หากเกิดความไม่ไว้วางใจกันและมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ซื่อสัตย์คิดนอกใจหรือมีบุคคลที่สามเข้ามา เกี่ยวข้อง ทำให้วิวัฒนาการในครอบครัวแตกแยก นวนิยายเรื่อง หลง สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ ครอบครัว สะท้อนปัญหาความขัดแย้งระหว่างสามีและภรรยา ทำให้ชีวิตคู่ของทั้งสองคนแตกร้าง ไม่มีความสุขในครอบครัว

ตอนที่น้ำมนต์พูดต่อว่าวิรงรองเรื่องที่วิรงรองยังคงมีใจผูกพัน รักใคร่คู่รักเก่า
กล่าวไว้ว่า

"ผมไม่อยากรับรู้ดอกเรื่องความทุกข์ของคนที่เขารักเมียเขาหรือเรื่องความทุกข์
ของเมียที่มีใครรักต่อบุรุษอื่นซึ่งไม่ใช่ตัวของตน ผมรับรู้แต่ความทุกข์ของตัวที่มีเมีย
มีใจเพื่อแผ่ซายอื่นมากกว่า"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2512 : 623-624)

ตอนที่วิรงรองพูดกับน้ำมนต์เกี่ยวกับความขัดแย้งในชีวิตคู่ของทั้งสอง ทำให้
ครอบครัวแตกแยก กล่าวไว้ว่า

"คุณควรจะรู้แล้วว่า ฉันแต่งงานกับคุณเพราะเหตุใดฉันไม่อยากจะพูดซ้ำ ๆ
และไม่อยากจะเถียงกับคุณด้วย เราควรจะต่างคนต่างอยู่กันอย่างสงบ อย่างน้อยก็
เพื่อเจ้าคุณปู่ ฉันไม่อยากให้ท่านพลอยไม่สบายใจไปด้วย คุณอย่าพยายามเอาชนะ
ฉันเลย ไม่มีวันดอกที่คุณจะเอาชนะใจของฉันได้ ใจที่ปักหลักอยู่แน่นสับลิบลิบ"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2512 : 580)

3. แนวคิดเกี่ยวกับสังคม

ด้านค่านิยมเกี่ยวกับชาติตระกูล สังคมไทยนั้นเชื่อเลื่องนามสกุลของบุคคลนับเป็น
เกียรติยศและฐานะที่ได้รับการยกย่อง ในนวนิยายเรื่อง หลง สี่ฟ้าสะท้อนค่านิยมของคนใน
สังคมเกี่ยวกับชาติตระกูลที่ยกย่องนับถือนามสกุลของผู้ที่มีชื่อเสียงว่าเป็นบุคคลที่มีเกียรติ โดย
สี่ฟ้ามิได้เห็นด้วยกับแนวคิดเช่นนี้

ตอนที่คุณสาวกและสตรีสาวทั้งสองสนทนากันเกี่ยวกับนามสกุลของนายน้ำมนต์ ชอบบัวแยม
กล่าวไว้ว่า

...คุณสาวกและสตรีสาวทั้งสองยิ้มไว้ในหน้า ไม่อาจทราบได้ว่ายิ้มเพราะขบขัน
ผู้ถาม หรือเพราะขบขันนามสกุล "ชอบบัวแยม" กันแน่! อย่างไรก็ตามเจ้าหล่อนผู้หนึ่ง
นึกอูทานในใจว่า

"น่าเสียดาย ! นามสกุลทำให้เสียบุคลิกหมด !"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2512 : 134)

ตอนที่น้ำมนต์คิดคำนึงเกี่ยวกับชาติกำเนิดของเขา กล่าวไว้ว่า

...เมื่อน้ำถึงเพิงที่ล้มแล้วก็ลองคิดเล่น ๆ ต่อไปได้ ถ้างั้นเอ็งเขามีใช้นายน้ำมนต์ ขอบบัวแยม ดังทุกวันนี้ แต่หากเป็นคุณน้ำมนต์ หลานชายเจ้าพระยา... หรือลูกชายเจ้าพระยา...อะไรก็ได้! คำตัวของเขาในสายตาของบุคคลหลายต่อหลายคน ที่ "เมา" กำเนิดคงจะสูงขึ้นอีกอีกโข !

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2512 : 328)

ตอนที่น้ำมนต์คุยกับนายดำรงเกี่ยวกับคำนิยามเรื่อง นามสกุล กล่าวว่า

"ในโลกนี้มีแต่คนบ้าทั้งนั้น ที่บ้าที่สุดก็คือ บ้าเห่อยศศักดิ์ บ้านามสกุล ทั้ง ๆ ที่มันเป็นเรื่องสมมติแท้ ๆ"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2512 : 541)

เรื่องที่ 2 คำนิมิตในดวงจันทร์

คำนิมิตในดวงจันทร์เป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของเด็กสาวคนหนึ่งที่มีปัญหาภายในครอบครัว "อย่างเดือน จามร" มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างสุขสบาย ครอบครัวมีฐานะร่ำรวยมาก เธอสามารถเข้าของเครื่องใช้อย่างไม่เพีย อย่างเดือนศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนประจำ เมื่อมีงานโรงเรียนอย่างเดือนต้องเศร้าใจเพราะพ่อแม่ของเธอไม่เห็นความสำคัญในเรื่องการดูแลใกล้ชิดลูก ซึ่งมีผลกระทบต่อยุติธรรมของอย่างเดือน ทำให้เกิดข้อเปรียบเทียบระหว่างตัวเธอกับเพื่อน ๆ อย่างเดือนเป็นเด็กที่เรียนหนังสือไม่เก่ง จนกระทั่งสอบตกและเธอไม่ยอมเรียนอีกต่อไป ชีวิตของเธอไร้จุดหมายและเที่ยวเตร่ไปเรื่อย ๆ เมื่ออย่างเดือนได้รับรู้เกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างพ่อและแม่ในเรื่องกำเนิดของเธอ ปรากฏว่าเธอเป็นลูกที่เกิดจากสามีนอกสมของมารดา

ทำให้เธอรู้สึกเสียใจมากและผู้คนทั่วไปรังเกียจชาติตระกูลของพ่อ อย่างเดือนจันทน์ออกจากบ้าน เพื่อไปอยู่กับบิดาที่แท้จริงของเธออย่างมีความสุข

นวนิยายเรื่อง ตำนานในดวงจันทร์ สี่ฟ้าเสนอแนวคิดไว้ 2 ลักษณะคือ
แนวคิดใหญ่

1. แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว

ปัญหาความแตกร้างของพ่อแม่ที่มีผลกระทบต่อลูก ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ระหว่างพ่อแม่ และลูก หากมีปัญหาความขัดแย้ง ความไม่เข้าใจกันและความหมกมุ่นของพ่อแม่ ย่อมส่งผลกระทบต่อจิตใจของลูก นวนิยายเรื่อง ตำนานในดวงจันทร์ สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ ครอบครัว สะท้อนปัญหาความแตกร้างของพ่อแม่ ซึ่งต่างคนต่างขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน นำไปสู่การทะเลาะได้เถียง ทำให้สภาพครอบครัวแตกร้าง ลูกขาดความรักความอบอุ่นและไม่มี ความสุขในชีวิต

ตอนที่อย่างเดือนมีความรู้สึกกระทบกระเทือนใจต่อปัญหาความแตกร้างระหว่างบิดา และมารดาของเธอ กล่าวไว้ว่า

...นี่หรือคือบ้านที่ใจสุขเห็นว่าโอ้อ่าหรรษา ? เพียงวันเดียวกลับมาบ้าน อย่างเดือนมีความรู้สึกมิได้เป็นไปในทางดีเลย...ดูอ้างว้างว่าเหวมีแต่ความเย็นชา และความหมกมุ่น ทุกคนในบ้านมิได้เป็นกันเอง มิได้ปรารภสนทนาต่อกัน มิได้เข้า ไกลชิดซึ่งกันและกัน

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 80)

ตอนที่อย่างเดือนพบกับวัยเยาว์เกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในครอบครัว กล่าวไว้ว่า

"คะ แต่ไม่เคยมีความสุข เพราะกำเนิดของลูกทำให้พ่อแม่ทะเลาะกัน ทำให้ คนที่ลูกเคยคิดว่าเป็นป้าแท้ ๆ อาแท้ ๆ หึงชิงลูกอยู่ท่ามกลางความเกลียดความระแวง ชิงกันและกัน และบัดนี้ลูกก็กำลังเจ็บปวด กำลังเสียใจเพราะสิ่งที่คุณแม่ว่าคุณแม่ทำเพื่อ ลูก คุณแม่ได้ยื่นไหมคะ ลูกมีพ่อ มีนามสกุล มีเกียรติ แต่ลูกไม่เคยมีความสุข"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 403-404)

ตอนที่อย่างเดือนมกราคมเพื่อนของเธอเกี่ยวกับปัญหาภายในครอบครัว กล่าวว่า

"ฉันไม่อยากกลับบ้านเลย อ้วน"

"บ้านของเธอออกน่าน้ำกลับ"

"แต่ฉันไม่อยากกลับ" ผู้ถูกขนานนามว่าเดือน เสี่ยง กิริยาของหล่อนหงุดหงิดเล็กน้อย

"ฉันเบื่ออะไรหลายอย่างที่บ้าน เบื่อหมด ฉันอยากไปอยู่บ้านเล็ก ๆ อย่างเธอมากกว่าอ้วน จริง ๆ นะ"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 2)

แนวคิดย่อย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน

การเลือกคู่ครองที่มีฐานะและศักดิ์ตระกูล การตัดสินใจเลือกคู่ชีวิตเพื่อครองเรือน ความเป็นฐานะและศักดิ์ตระกูลสูงเป็นคุณสมบัติสำคัญที่ชายและหญิงเลือกคู่ครองของตน นวนิยายเรื่อง ตำนานในดวงจันทร์ สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน คนในสังคมมักเลือกคู่ครองที่มีฐานะและศักดิ์ตระกูลสูง โดยสี่ฟ้ามิได้เห็นด้วยกับแนวคิดเช่นนี้

ตอนที่ยังชี้ชัดถึงเหตุการณ์ในอดีตเกี่ยวกับการเลือกคู่ครอง กล่าวไว้ว่า

... ในสมัยเมื่อสี่ฟ้าปีก่อนโน้น สตรีสองนางผู้หนึ่งมิได้มีเชื้อสายตระกูลผู้ดี ความสวยงามของเจ้าหล่อนบริสุทธิ์ชื่อ ความรักของเจ้าหล่อนตรงไปตรงมาจนกลายเป็นโง่ทั้ง ๆ ที่หล่อนเป็นผู้มีการศึกษาสูง ส่วนสตรีอีกนางหนึ่งพร้อมด้วยสกุลสูง ทวีทรัพย์สมบัติและความเฟื่องเท่าที่สตรีในสมัยนั้นจะเฟื่องได้ ความสวยงามของหล่อนคนหลังเป็นความงามอย่างชนิดมีเสน่ห์ และข้อสำคัญหล่อนเป็นประจักษ์ "ดอกฟ้า" ที่มีชายสูงศักดิ์หมายปองอยู่มาก เมื่อเป็นเช่นนี้กับบุรุษใดเล่าจักไม่เลือกสตรีคนหลัง ?

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 169)

ตอนที่สภิดธรรมคิดคำนึงถึงชีวิตคู่ระหว่างจิตติประภาและของชัย กล่าวว่า

...สงฆ์และจิตติประมาณแต่งงานกันด้วย ความ "หลง" ซึ่งกันและกัน ต่างคนต่าง
เห็นว่าไม่มีใครเหมาะ กับตน ไปยิ่งกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 284)

ตอนที่รัชเณรพบถึงสงฆ์ที่ตัดสินใจเลือกแต่งงานกับจิตติประภา กล่าวว่า
...เขาไม่มีความเป็นลูกผู้ชาย มีแต่ความขลาด ความงมงสมบัติของหญิงแก่ เขา
กล้าทิ้งแม่ไปเพราะเขากลัวว่าอนาคตของเขามีคณ

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 403)

เรื่องที่ 3 กิ่งไม้

กิ่งไม้เป็นเรื่องราวของเด็กชายชาวจีนคนหนึ่งเข้ามาอาศัยอยู่กับญาติในเมืองไทย
"จุลจิตต์" ได้รับการเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนอย่างคนไทย ได้เรียนภาษาไทย ทุกคนในวังต่าง
ให้ความเมตตาและความรักความเอาใจใส่แก่เขาเป็นอย่างดี ในวัยเยาว์จุลจิตต์มีความจงรัก
ภักดีต่อเจ้านายองค์น้อยคือ ม.ร.ว. กำจรรสดี หรือคุณหญิง และเคารพรักษางานจางผู้ดูแลเลี้ยงดูดี
มาก เมื่อเขามีความจำเป็นต้องไปอาศัยอยู่กับญาติที่ประเทศฮ่องกง จุลจิตต์มีความอาลัยต่อผู้มี
พระคุณทุก ๆ ท่าน เวลาที่จุลจิตต์อยู่เมืองไทยเพียงไม่กี่ปี เขาก็มีเคลมความทรงจำครั้งเก่า ๆ
เมื่อกาลเวลาล่วงเลยหลายสิบปี จุลจิตต์ย้ายไปอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา และใช้ชื่อใหม่ว่า
มิสเตอร์จอห์น ลี นั้น มิสเตอร์จอห์น ลี หรือเด็กชายจุลจิตต์ได้กลับมาทำงานที่เมืองไทยอีกครั้ง
หนึ่ง จอห์น ลี พยายามติดตามหาผู้มีพระคุณที่เคยอุปการะเลี้ยงดูเขายามเยาว์วัย จนกระทั่ง
จอห์น ลี ได้พบกับทุก ๆ คน เขารู้สึกดีใจและยินดียิ่งนัก แต่ทุกท่านต่างจำเด็กชายจุลจิตต์ในอดีต
ไม่ได้ จอห์น ลี เป็นผู้มี ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ดังนั้นเขาจึงให้ความช่วยเหลือแก่ทุกคนเพื่อทด
แทนพระคุณ เขาได้พยายามช่วยคุณหญิงให้มีชีวิตที่สุขสบายและหลุดพ้นจากการติดยาเสพติด แต่คุณหญิง
ไม่สามารถปรับตัวเองให้ดีขึ้นได้และเสียชีวิตในที่สุด จอห์น ลี จำต้องเดินทางจากเมืองไทยและ
มีความตั้งใจจะกลับมาอีกครั้งหนึ่ง

นวนิยายเรื่อง กิ่งไม้ สี่ฟ้าเสนอแนวคิดไว้ 3 ลักษณะ คือ

แนวคิดใหญ่

1. แนวคิดเกี่ยวกับสังคม

ค่านิยมเกี่ยวกับความกตัญญู คนที่มีความกตัญญูต่อบิดามารดา ผู้มีพระคุณย่อมมีความสุข ความเจริญก้าวหน้าในชีวิต ค่านิยมเรื่องความกตัญญูยังปรากฏอยู่เสมอในสังคมไทย นวนิยายเรื่อง กิ่งไผ่ สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสังคม ด้านค่านิยมเรื่องความกตัญญู ซึ่งสะท้อนภาพชีวิตของคนที่มีความกตัญญูต่อบิดามารดาและผู้มีพระคุณที่อุปการะเลี้ยงดูเขาตั้งแต่เยาว์วัย

ตอนที่จอห์น ลี ระลึกถึงผู้มีพระคุณในเมืองไทย กล่าวว่า

... จอห์น ลี ผู้เป็นเงินแท้โดยกำเนิดเป็นอเมริกันโดยสัญชาติ มีการศึกษา มีความรู้ เช่นคนอเมริกัน แต่มีลักษณะที่ได้อบรมมาอย่างคนไทยโดยเฉพาะจิตใจที่ยึดมั่นอยู่ในความกตัญญูรู้คุณผู้มีพระคุณ

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 56)

ตอนที่จอห์น ลี พูดกับคนเกี่ยวกับสถานที่เลี้ยงดูเขาตั้งแต่เยาว์ เขาว่าไว้ว่า

"ผมไปจากเมืองไทยอายุของผมสิบขวบแล้ว"

"ถึงอย่างนั้นก็น่าจะลืม เพราะ...ขอโทษนะค่ะ คุณไม่ใช่คนไทยโดยกำเนิด"

"ผมไม่ลืม เพราะเมืองไทยหรือจะพูดให้ถูก รังทำนองฉันพระเป็นแม่แห่งแรกที่ทำให้ผมเกิดความรู้สึกอบอุ่น"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 363)

ตอนที่จอห์น ลี พูดกับคนเกี่ยวกับคุณผู้พี่และนายจวงผู้พี่เขาเคารพรักและระลึกถึงอยู่เสมอ กล่าวไว้ว่า

"ผมรักคุณผู้พี่"

จอห์น ลี กล่าวเรียบ ๆ

"รักน้ำใจของเธอตั้งแต่ยังเด็กอยู่ด้วยกัน ถึงผมจะอยู่เมืองไทยไม่กี่ปีแต่ไม่กี่ปีนั้นส่วนใหญ่ชีวิตของผมก็ผูกพันอยู่กับคุณผู้พี่และนายจวง..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 247)

ตอนที่นายจวนพูดถึงความกตัญญูของจุลจิตต์ กล่าวไว้ว่า

"คนมีกตัญญูนั้นย่อม ไม่ตกต่ำ อื่นทนายแต่แรกแล้วว่า พ่อจิตต์นี้ถึงอย่างไรก็ต้อง
ได้ดี เพราะพ่อจิตต์เป็นคนกตัญญู พ่อแม่ของพ่อจิตต์ตายแก่ยังเล็กมาก เขาก็ยังกราบไหว้
ป้าขื่อพ่อแม่อยู่เสมอ"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 407)

แนวคิดย่อย

1. แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างพ่อเลี้ยงและลูกเลี้ยง สภาพครอบครัวทั่วไปย่อมมีปัญหาคือ
ความขัดแย้งเกิดขึ้น การมีความสัมพันธ์ระหว่างพ่อเลี้ยงและลูกเลี้ยงเป็นปัญหาครอบครัวปัญหาหนึ่ง
นวนิยายเรื่อง กิ่งไม้ สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว สะท้อนปัญหาความขัดแย้งระหว่าง
พ่อเลี้ยงและลูกเลี้ยงซึ่งเกิดจากความอคติของลูกเลี้ยง ทำให้ชีวิตภายในครอบครัวไม่มีความสุข
ตอนที่ฟังสูญเสียพ่อแม่ได้แต่งงานใหม่ ฟุ้งจึงยังไม่อยากอยู่กับพ่อเลี้ยง กล่าวว่า

"ฟุ้งไม่อยากอยู่กับพ่อเลี้ยง กะท่านพ่อ ฟุ้งยังไม่อยากอยู่ด้วย"

เด็กชายจุลจิตต์ถามคุณฟุ้ง

"ทำไมคุณฟุ้งไม่อยากไปอยู่กับแม่เล่าครับ ?"

"ข้าไม่ชอบผิวใหม่ของแม่ ถึงแม่เองเขาก็ไม่ได้รักข้าเท่าไร เพราะเขาไม่
รักท่านพ่อ เอ็งรู้ไหม ? ผิวใหม่ของแม่ยังหนุ่มกว่าแม่ก็แม่หลงมาก"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 178)

ตอนที่คุณเฟื่องรู้สึกไม่พอใจที่พ่อเลี้ยงมาเกี่ยวข้องกับครอบครัวของตน กล่าวว่า

... ใจจริงไม่อยากให้ใครพูดถึงบิดาเลี้ยงผู้เป็นเสมือนนมด้อยของคุณเฟื่องเลย
เมื่อมีผู้ใดพูดถึงบิดาเลี้ยงต่อหน้าคุณเฟื่อง คุณเฟื่องก็จะมีความรู้สึกเกิดขึ้นเองว่าเธอ
วางหน้าไม่สนิท

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 91)

ตอนที่คุณพุ่มพุดกับศนิเกี่ยวกับคุณเฟื่องที่มีอคติกับพ่อเลี้ยง กล่าวไว้ว่า

"...มันไม่เคยนับถือคุณแม่เลย มีแต่ดูถูกหาว่าแม่มีตัวสองคน หาว่าแม่ไผ่ต่ำ นิดว่าพ่อของนิได้เป็นนายพล ไม่เงินยายเฟื่องมันเหี้ยมแหลกอยู่ได้ต้นมัน"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 327)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน

การเลือกคู่ครองที่มีความรักและความเข้าใจ การเลือกคู่ครองนั้นควรคำนึงถึง เรื่องความรัก ความเข้าใจกัน และควรมีเหตุผลเป็นพื้นฐาน นวนิยายเรื่อง กิ่งไผ่ สี่ฟ้าเสนอ แนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน สะท้อนภาพชีวิตของหนุ่มสาวเรื่องการเลือกคู่ครองที่ควรจะมี ความรักมั่นคงและมีความเข้าใจกัน ซึ่งทั้งคู่ต้องมีความจริงใจต่อกัน

ตอนที่จอห์น ลี พุดกับศนิ เรื่องชีวิตคู่ กล่าวว่า

"โปรดวางใจผมเถิดครับคุณศนิ กว่าผมจะตัดสินใจแต่งงานผมใช้เวลามาเป็นสิบ ๆ ปี ตั้งแต่ผมเริ่มเป็นหนุ่มเลขที่เดียว เพราะผมไม่อยากจะใช้ชีวิตคู่ของผมบนร่องไม่ว่าจะทางใดทั้งสิ้น ข้อสำคัญก็คือ ภริยาของผมควรจะมีความรู้ลึกซึ้งกับผมในทางที่เราจะไปกันได้ นี่แหละที่ผมค้นพบจากคุณศนิ และนี่แหละที่ผมบอกว่า คุณพุ่มทั้งสิ่งที่มีค่า เอาไว้ให้ผม การได้อยู่ร่วมกับคนที่เข้าใจเราผมถือว่ามีค่าที่สุด นอกจากนั้นคุณยังเป็นคนหนักแน่นมีเหตุผลอีกด้วย"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 443)

ตอนที่จอห์น ลี เขียนจดหมายถึงศนิเพื่อขอแต่งงาน กล่าวไว้ว่า

"...ขอให้คุณศนิเชื่อว่าเป็นความตั้งใจอันมั่นคงของผมจริง ๆ และขอให้วางใจชีวิตของคุณศนิ จะอบอุ่นและตั้งอยู่บนรากฐานที่แข็งแรงเท่า ๆ ที่ผมจะสามารถอำนวยให้ แก่คุณศนิได้"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 436)

ตอนที่ฉันคิดถึงเกี่ยวกับเรื่องการแต่งงานซึ่งต้องมีพื้นฐานความรักความเข้าใจ
กล่าวไว้ว่า

...ฉันเชื่อว่า ชีวิตของหล่อนจักต้องอบอุ่นและตั้งอยู่บนรากฐานแข็งแรงตามคำรับ
รองของเขา แต่หล่อนก็เหมือนดังสตรีสาวทั่ว ๆ ไป คือต้องการความรักด้วย...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 437)

ตอนที่จอห์น ลี พูดกับฉันเกี่ยวกับชายและหญิงที่ต้องมีพื้นฐานของความรักเพื่อสู่ชีวิต
การแต่งงาน กล่าวไว้ว่า

"อารมณ์เป็นเพียงส่วนประกอบเท่านั้นเอง อารมณ์เกิดขึ้นก่อนนুবเดียวก็จางไป
แต่ถ้าคนเรายู่ด้วยกันนาน ๆ จนเกิดความรักอย่างลึกซึ้ง อารมณ์อ่อนหวานจะคงอยู่
เสมอ"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 444)

เรื่องที่ 4 อีสา

อีสาเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของหญิงสาวคนหนึ่ง เธอเติบโตและรับใช้เจ้านายในวังของ
หม่อมเจ้าโชติช่วงระวี รวีวาร ครอบครัวนี้มีภรรยาหลายคนทำให้เกิดการชิงดีชิงเด่นและอิจฉา
ริษยาต่อกัน เมื่ออีสาเข้าสู่วัยสาวงามของเธอเริ่มฉายแวว เธอก็ตกเป็นภรรยาคนโปรด
ของหม่อมเจ้าโชติช่วงระวี อีสาตั้งครรภ์และคลอดบุตรเป็นชาย ดังนั้นหม่อมมรื้มผู้ซึ่งเป็นภรรยา
หลวงและไม่มีผู้สืบสกุล จึงขอให้อีสาขบคุตรของเธอเป็นบุตรของหม่อมมรื้มและปกปิดความจริง
เรื่องกำเนิดนี้ ต่อมาอีสาได้ตั้งครรภ์คนที่สองกับหม่อมเจ้าโชติช่วงระวีซึ่งเธอเองมิได้ปรารถนา
เมื่อหม่อมเจ้าโชติช่วงระวีสิ้นชีพิตักษัย ความเป็นอยู่ภายในวังเปลี่ยนแปลงไป ฐานะและทรัพย์สิน
น้อยลง อาณาเขตของวังถูกแบ่งขายและบริเวณใกล้วังนี้มีชายหนุ่มคนหนึ่งชื่อ "สมศักดิ์" มาชอบ
ม.ร.ว. โสภณวรรณดี บุตรของหม่อมมรื้ม อีสาเป็นแม่สื่อและได้ช่วยพาชายหญิงคู่นี้ให้ตามกัน
ไปอยู่กันด้วยกัน อีสาคลอดบุตรสาวอีกคนหนึ่งที่เกิดตอ้งจากหม่อมเจ้าโชติช่วงระวี และยกให้เป็น

ลูกของ ม.ร.ว. โสภางพรรณวดี อีสาณัณยังอยู่ในวัยสาวจิตใจของเธอยังรุ่มร้อนไฟโลภก็ยี่ เธอได้เป็นภรรยาของสมศักดิ์ ทำให้คุณหญิงโสภางพรรณวดีเสียใจและฆ่าตัวตาย อีสาจึงแก้ปัญหาชีวิตด้วยการแต่งงานกับนายวิทย์ นักดนตรีหนุ่ม นายสมศักดิ์เสียใจที่อีสาแต่งงานจึงดื่มเหล้าและตกน้ำเสียชีวิต อีสาต้องประสบปัญหาชีวิตคู่เพราะเธอไม่มีความสุข อีสาจึงไปมีเพศสัมพันธ์กับทหารญี่ปุ่นและได้ทรัพย์สินไปตั้งตัวประกอบอาชีพเป็นเจ้าของไนท์คลับ อีสามีความรักและห่วงใยลูกของเธอเท่าชีวิต เธอได้ปกป้องภัยอันตรายแก่ลูกทั้งสอง ส่วนบุตรชายและบุตรสาวต่างไม่รู้ว่าอีสาเป็นแม่ เพราะเธอกลัวว่าลูกจะอับอาย อีสาตัดสินใจบวชชีเพื่อละกิเลสตัณหาและสงบจิตใจ

นวนิยายเรื่อง อีสา สีฟ้าเสนอแนวคิดไว้ 3 ลักษณะ คือ

แนวคิดใหญ่

1. แนวคิดเกี่ยวกับความรัก

“ความรักของแม่ที่มีต่อลูก” ความรัก ความผูกพันระหว่างแม่และลูกมีความลึกซึ้งและมั่นคงยิ่งนัก นวนิยายเรื่อง อีสา สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรักทั้งของแม่ที่มีต่อลูก ความสัมพันธ์ในสายโลหิตผูกพันลึกซึ้งมาก แม่ย่อมรักและห่วงใยลูกเสมอ เมื่อใดลูกมีภัยอันตรายแม่ย่อมปกป้องคุ้มครองลูกอย่างสุดชีวิต //

ตอนที่อีสาได้พบลูกชายของตนเป็นครั้งแรกหลังจากที่จากกันเป็นเวลานาน กล่าวไว้ว่า

...เมื่อยังไม่เคยเห็นหน้าค่าตาระยะเวลาดังยี่สิบกว่าปี ทำให้อีสาเกือบจะลืมลูกชายเสียสนิทในบางครั้ง แม้จะนึกถึงบ้างก็ไม่ถึงกับอาลัยอาวรณ์ รุนแรงนัก แต่มาบัดนี้... ได้เห็น ได้รู้จัก โดยบังเอิญ สัญชาตญาณของแม่ทำให้เกิดความรักและอาวรณ์อย่างจับใจ

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 618)

ตอนที่ลูกชายและลูกสาวของอีสา ไม่ทราบความจริงว่าเธอเป็นแม่ ก็กล่าวว่า

... ม.ร.ว. วรวิฆังโศติลุกขึ้นยืนคุยกับโสภิตโดยไม่ตั้งใจ อีสามองดูแล้วก็สะท้อนใจ... เออหนอ...ถ้าหากทั้งคู่จะกลายเป็นลูกของอีสาโดยเปิดเผยไม่กลายเป็น "หลาน" เสียคนหนึ่งและเป็น "คนอื่น" เสียอีกคนหนึ่ง อีสาจะขึ้นใจสักปานใดหนอ ?

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 756)

ตอนที่อัสช่วยเหลือนักชาย เมื่อเห็นว่าลูกถูกทำร้ายร่างกาย กล่าวว่า

...สัญชาตญาณของความเป็นแม่ ทำให้อัสสัมผัสตัวพวกคนไข้ไปยืนขวางหน้า
ม.ร.ว. รัชวังโชติ บางทีผู้อื่นอาจจะไม่คิดสังเกตในการกระทำดังนี้ แต่โสภิตและ
นายประธานรู้สึกสะกิดใจตรงกัน

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 689)

ตอนที่อัสช่วยเหลือนักสาว เมื่อเห็นว่าลูกถูกผู้ชายลวนลามพยายามจะขึ้นใจ
กล่าวว่า

...ภาพที่อัสเห็นทำให้หัวใจของอัสเย็นเฉียบ เหมือนเอาน้ำแข็งไปนานแล้วก็
กลับร้อนผ่าด้วยโทสะจริต เป็นภาพที่อัสเห็นเพียงนับเดียวสติสัมปชัญญะของอัสก็ได้
เหลืออยู่ให้ยับยั้งซึ่งใจต่อไป...

นายประธานปล่อยมือจากร่างของโสภิต หันมามองอัสด้วยดวงตาเบิกโตนิด ๆ
อย่างตกใจ และดวงตานั้นก็เบิกค้างอยู่เช่นนั้น หลังจากทิ้งอตุลล์ลงยังพื้นห้อง เมื่อสิ้น
เสียงปึงดังก้อง...

อัสหวงโสภิตเหมือนแม่เลือนวลลูก แม่เลือนวลตะปบสัตว์ที่ทำร้ายลูกของมันเป็นใจ
อัสก็ฉนั้น

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 838)

ตอนที่อัสผูกพันกับเป็นเกี่ยวกับความรักและความห่วงใยต่อลูก กล่าวไว้ว่า

"...ฉันจะไม่ทิ้งแกดอก เพราะถึงอย่างไรก็เป็นลูกในไส้ เว้นแต่ไม่ยากให้แกรู้ว่า
ฉันเป็นแม่ มันจะกระทบกระเทือนหลายอย่างนัก สู้ให้แกคิดว่าแม่แกตายไปแล้วไม่ได้ ฉัน
จะได้ไม่ต้องเป็นห่วงถึงความรู้สึกของแกในเวลาข้างหน้า..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 465)

แนวคิดย่อย

1. แนวคิดเกี่ยวกับสังคม

1.1 ค่านิยมเกี่ยวกับอาชีพของคนทำงานกลางคืน สภาพชีวิตของคนทำงานกลางคืนมักถูกดูหมิ่นดูแคลนอยู่เสมอ นวนิยายเรื่อง อีสา สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสังคมสะท้อนค่านิยมของคนทั่วไปที่มีทัศนคติไม่ดีต่ออาชีพคนทำงานกลางคืน แต่สี่ฟ้าก็ยังเห็นความจำเป็นในภาระที่คนต้องทำงานกลางคืน หากงานนั้นสุจริตและสามารถนำมาเลี้ยงครอบครัวได้ ตอนที่โสภิตนิโลแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับอาชีพของคนทำงานกลางคืน กล่าวว่า

...สตรีผู้มีอาชีพดังนี้ แม้จะสุจริตก็วันเสียมิได้ที่จะถูกดูแคลน ถึงสังคมจะใจกว้างรับรองประเพณีก็ยังแคบอยู่มาก... สุจริตก็จริง ทว่าขัดประเพณีซึ่งสังคมครึ่งหนึ่งเคยวางขอบเขตเอาไว้ !

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 140)

ตอนที่โสภิตนิโลถูกเพื่อน ๆ เถียงและรังเกียจ เพราะเขามีป้าประกอบอาชีพทำงานกลางคืน กล่าวไว้ว่า

...ความเป็นเพื่อนฉันกำลังจะเหินห่างกันออกไปทุกที... ต้นเหตุเพราะสิ่ง ๆ เดียว คือ สิ่งที่คนเรานำมาตั้งขึ้นและเรียกขานกันว่า "สังคม" นั้นเอง

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 661)

ตอนที่อีสารู้สึกสะเทือนใจต่อค่านิยมของคนในสังคม มักยกย่องคนที่เกียจคร้านและมีเงินทอง กล่าวว่า

...หากอีสากลายเป็นมหาเศรษฐีมีเงินนับล้าน อีสาจะเป็นใครมาจากไหนก็ดูเหมือนจะไม่สำคัญเอาเสียเลย ขณะนี้ฐานะของอีสาแม้จะเรียกว่า "มีเงิน" แต่ก็ยังไม่ค่อยเกินไป...น้อยเกินกว่าที่จะซื้อสังคมให้เข้ามาเป็นพวกของอีสาได้

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 679)

1.2 ค่านิยมการมีอนุภรรยาของเจ้านาย สถานสังคมที่เจ้านายนิยมมีภรรยาหลาย ๆ คนนั้น บทบาทและฐานะของอนุภรรยาเหล่านี้เปรียบเสมือนภรรยาทาส เธอจึงต้องคอยปรนนิบัติรับใช้สามีและอนุภรรยาคนอื่น ๆ นวนิยายเรื่อง อีสา สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสังคมสะท้อนค่านิยมการมีอนุภรรยาของเจ้านาย ภรรยาเหล่านี้ไม่ได้รับการยกย่องแต่ต้องรับใช้สามีและภรรยาคนอื่น ๆ สี่ฟ้าเห็นว่าสภาพชีวิตเช่นนี้ก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานทั้งกายและใจ

ตอนที่ผู้แต่งบรรยายสภาพชีวิตของอีสาที่เป็นอนุภรรยาของหม่อมเจ้าโชติช่วงระวี กล่าวว่า

...ธรรมชาติสอนให้อีสารู้จักปรุงแต่งเสถียรและจืดจางของผู้หญิงไม่นานนักหม่อมทั้งหลาย ทั้งหม่อมพริ้ม หม่อมน้อย หม่อมกิม และหม่อมลำดวนก็มีความรู้สึกที่ว่า ท่านชาย "หลง" อีสา แล้วก็ผู้หญิงนั้น ถ้ารู้ว่าสามีหลงผู้ใดก็อดวิหยาซึ่งเคียดมิได้ อีสาเริ่มจะถูกกระทบกระเทียบตำว่าจากหม่อมทั้งสี่แต่ก็เป็นเพียงเบา ๆ เจียดไปเจียดมาเท่านั้นเอง...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 23)

ตอนที่อีสาพบกับป้าเจิมเกี่ยวกับฐานะของอนุภรรยาที่ตนเป็นอยู่เปรียบเสมือนภรรยาทาส เธอต้องรับใช้อนุภรรยาคนอื่น ๆ กล่าวไว้ว่า

"...ไหนป้าเจิมเคยบอกอิจันว่าเป็นหม่อมแล้วจะสบาย อิจันไม่เห็นสบายตรงไหน เป้าตั้งสามปีแล้วยังเป็นอีสาอยู่เหมือนเดิม"

ป้าเจิมถอนหายใจยาว ดวงตาของแกเต็มไปด้วยแววเวทนาแกตอบว่า

"ก็ยิ่งดีกว่าก่อนใช่ไหมล่ะ อย่างน้อยป้าก็ยังเลิกเรียกแกว่าอีสา บ่าวไพร่ถึงจะไม่ได้เลิกเรียกแกว่าหม่อม ก็ยังเรียกนายน จะว่าไม่ดีกว่าเดิมได้ยังไง งานภาระอะไรก็ไม่ต้องทำ ทำชั่วแต่หัดละครนิดๆ หน่อยๆ แล้วก็รับใช้หม่อมกิม หม่อมน้อย เล็กๆ น้อยๆ เท่านั้นเอง"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 32)

ตอนที่อีสาพบกับป้าเจิมเกี่ยวกับชีวิตและความเป็นอยู่ของตนที่มีได้มีบทบาทและฐานะเท่าเทียมกับภรรยาหลวง

"...แต่ที่จริงคนในวังนี้ไม่ได้เห็นฉันดีไปกว่าที่ข้าในวังเก่าไพร่หรือก ฐานะของ ฉันไม่เหมือน หม่อมลำดวน หม่อมนิ่ม หม่อมน้อย ฉันก็เหมือนนางบำเรอเหมือนคนอื่น ๆ นั้นแหละ แต่เพื่อบริลลูกออกมาเท่านั้นเอง ป้าก็เคยบอกว่าฉันจะได้ดี ป้าจะคอยนั่งบารมี ของฉัน แล้วเป็นยังงัยบ้างละ ฉันก็คงเป็นอีสาอยู่อย่างเดิมแหละ ไม่มีบารมีให้ใครนั่ง มีแต่บารมีหม่อมใหญ่ท่าน ท่านจะนับก็ตาจะคลาญก็รอด แล้วป้ายังจะให้ฉันภูมิใจกับ ตำแหน่งหม่อมละครชาตรีอยู่อีก ?"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 101)

2. แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างสามีและภรรยา ความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยา นั้น หากเกิดความไม่เข้าใจกัน และความคิดเห็นแตกต่างกัน ย่อมก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง นวนิยายเรื่อง อีสา สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว สะท้อนปัญหาความขัดแย้งระหว่างสามี และภรรยาที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันเรื่องเพศสัมพันธ์ ทำให้ชีวิตคู่ไม่มีความสุข

ตอนที่คุณหญิงโสภารมรทวิเริ่มเบื่อหน่ายเพศสัมพันธ์ระหว่างเธอและสามี กล่าวว่า

...คุณหญิงยังคงรักษาสมศักดิ์อยู่อย่างแนบแน่นตามวิสัยของกุลสตรีที่จงรักภักดีต่อ สามี แต่ความรักของคุณหญิงนั้นกลายเป็นรักอย่างอุดมคติรักอย่างที่เห็นจะ ไม่มีบุรุษคนไหน ชอบให้ภริยาของตนรักตนดังนี้ คุณหญิงเริ่มเบื่อหน่าย เริ่มรังเกียจการสมสู่ฉันสามีภรรยา...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 219)

ตอนที่นายสมศักดิ์นึกกับคุณหญิงโสภารมรทวิถึงปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชีวิตคู่ กล่าวไว้ว่า

"เรื่องทั้งหมดที่เกิดขึ้น ผมขอรับผิดชอบคุณหญิงทุกอย่าง ผมขอให้คุณหญิงเห็นใจ และ อภัยให้ผมด้วย ถึงคุณสาวก็เช่นเดียวกัน ผมรักคุณหญิงมาก แม้เดี๋ยวนี้รักเป็นหนึ่งอยู่ใน หัวใจไม่เปลี่ยนแปลง แต่ผมเป็นผู้ชาย จำเป็นต้องหาทางออกบ้าง"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 416)

เรื่องที่ 5 โฉมมาดา

โฉมมาดา เป็นเรื่องเกี่ยวกับผู้หญิงคนหนึ่ง ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดของครอบครัว "มาดา" เกิดมาในครอบครัวที่มีเกียรติและฐานะดี ชายคนรักของเธอนั้นเปลี่ยนใจ ไปแต่งงานกับหญิงอื่น มาดารู้สึกอับอาย เธอจึงตัดสินใจแต่งงานกับนิสิต ผู้ซึ่งมีฐานะและความเป็นอยู่ต่ำต้อยกว่า มาดามีความตั้งใจและกำหนดแนวทางชีวิตของสามี บุตรสาวและบุตรชาย นิสิตมีความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ แต่มาดายังไม่พอใจ เธอให้นิสิตลาออกจากตำแหน่งรองอธิบดีเพื่อลงสมัครเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มาดาช่วยนิสิตหาเสียง แต่เกิดพายุแพ้เลือกตั้ง ทำให้มาดาซึ่งรู้สึกโกรธและไม่สมหวังอย่างมาก เมหาวิบุตรสาวต้องเรียนหนังสืออย่างหนักและเรียนเร็วเกินอายุ เธอเคร่งเครียดต่อการศึกษาเล่าเรียนเพื่อให้ได้เกียรตินิยม และชิงทุนการศึกษาต่อต่างประเทศ แต่เมหาวิต้องพลัดหวังเพราะเธอดำเนินชีวิตโดยถูกบังคับจากมาดามากเกินไป ส่วนนี้กันนั้นมาดาต้องการให้ศึกษาเล่าเรียนเพื่อเป็นนักปกครองหรือนักกฎหมาย แต่เขามีใจรักศิลปะและการดนตรี ทำให้มาดารู้สึกเป็นมด้อยและไม่เห็นหน้ามีตาในสังคม ในที่สุดนิสิตแยกออกไปเพื่อจะแต่งงานใหม่ เมหาวิเป็นโรคประสาทและล้มเหลวในชีวิตแต่งงาน มีนาทีนอกจากบ้านเพื่อเรียนในวิชาที่ตนชอบ ทุกคนต่างหนีไปจากชีวิตของมาดา ทำให้เธอรู้สึกผิดหวังและล้มเหลวในชีวิตครอบครัว

นวนิยายเรื่อง โฉมมาดา สี่ฟ้าเสนอแนวคิดไว้ 4 ลักษณะ คือ

แนวคิดใหญ่

1. แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว

บทบาทของภรรยาที่เป็นผู้นำครอบครัว สภาพครอบครัวที่ภรรยาเป็นผู้นำครอบครัว และมีบทบาทสำคัญอย่างมาก ทำให้ความเป็นอยู่ภายในครอบครัวถูกจัดระเบียบอย่างเข้มงวด นวนิยายเรื่อง โฉมมาดา สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวสะท้อนบทบาทของภรรยาที่เป็นผู้นำครอบครัวเหมือนช้างเท้าหน้า ภรรยาเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์แนวทางดำเนินชีวิตของทุกคนในครอบครัวอย่างเข้มงวด ทำให้ชีวิตสามีและลูก ๆ ไม่มีอิสระ เพราะถูกชี้นำทุกเรื่อง

ตอนที่นิสิตพบกับลูกเกี่ยวกับบทบาทของภรรยาที่มีอำนาจเหนือสามี กล่าวไว้ว่า

"แล้วหนูคิดว่าแม่เคยยุติธรรมต่อน้องบ้างหรือเปล่า ยายเม ? น่หมายถึงความยุติธรรมสำหรับการครองชีวิตคู่ ตลอดเวลาแม่ หนูคิดว่าน่เป็นเพียงม้าที่แม่จะต้องถือ

บ่งเห็นอยู่ตลอดเวลา ถึงตัวหนูก็เหมือนกัน หนูอาจจะไม่เข้าใจความต้องการของผู้ชาย เพราะหนูเป็นเพียงผู้หญิงแล้วยังเด็กอยู่มาก ผู้ชายทุกคนต้องการความเป็นผู้นำในครอบครัวของตน ต้องการเป็นผู้คุ้มครอง"

นายพิชิตถอนใจยาว เมื่อกล่าวต่อไปว่า

"แม่ของหนูเก่งและวิเศษเกินไปสำหรับผู้ชายธรรมดาอย่างพ่อ ยายแม่"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 438 - 439)

ตอนที่มิณานึกถึงสภาพชีวิตของพี่สาวที่ถูกแม่ลิขิตแนวทางชีวิตอย่างเข้มงวด จนกระทั่งทำให้จิตใจของลูกขลาดกลัวและเหมือนคนเป็นโรคประสาท กล่าวไว้ว่า

...พี่สาวของเธอถูกเคี่ยวเข็ญจากมารดาแต่เด็ก ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเรียนหรือเรื่องกิริยามารยาท ตลอดจนเรื่องจีปاجة โดยเฉพาะเรื่องเรียนมารดาของเธอ "เคี่ยว" พี่สาวให้รับรู้มากเกินไปจนมองเด็กเล็ก ๆ เมหาวิจึงมีลักษณะในบางครั้งเหมือนคนเป็นโรคประสาท คือ หวาดผวาและตกใจง่าย รวมทั้งขลาดกลัวอารมณ์ของมารดาเป็นอย่างยิ่ง

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 16)

ตอนที่มาดามคุยกับลูกชายมิณาเรื่องอนาคตของลูก กล่าวว่า

"แม่อยากมีลูกเป็นนักปกครอง หรือนักกฎหมายที่มีชื่อเสียง แกเป็นลูกแม่ เป็นหลานคุณตา มีเชื้อแถวที่ดีอยู่แล้ว อย่าทำตัวเหลวไหลแม่ไม่เหมือนแม่คนอื่นดอกนะ แม่คนอื่นเขาอาจจะป้อนลูกให้ได้ยังไงก็ได้แต่แม่จะต้องป้อนให้ได้ ! "

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 18)

จากปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลกดดันทางจิตใจแก่ลูก ก่อให้เกิดความเกลียดชังอคติต่อแม่และญาติพี่น้อง

ตอนที่มิณานุดปรับทุกข์กับเมหาวิ กล่าวว่า

"ผมไม่อยากมีแม่เป็นคุณมาดา ไม่อยากมีตาเป็นพระยาสุทรมราชินิเล...
จริง ๆ นะ รู้ว่ามีแม่เป็นแม่ค้าในตลาด มีตาที่เฒ่าอย่างนายทวิชักดีเสียยังจะดีกว่า"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 196)

ตอนที่พระทองนุกกับนิสิตเกี่ยวกับมาดาที่กำหนดแนวทางชีวิตของลูกตามความพอใจ
ของเธอ กล่าวว่า

"คุณมาดาเธอจะปั้นลูกของเธอให้เป็นตามความประสงค์ของเธอทุกอย่าง ในที่สุด
การปั้นก็กลับกลายเป็นการทำลายเหมือนอย่างปั้นหม้อ ถ้ามีอทนึกเกินไป เฒ่าไฟแก็เกินไป
แทนที่จะสวยกลับแตกเสียหายหมด แล้วนายช่างก็โยนทิ้งไปอย่างไม่มีไยดี ! "

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 416)

ตอนที่คุณหญิงแม่มักถึงการกระทำของมาดาที่ล้มเหลวในชีวิตครอบครัว กล่าวว่า

...ผู้หญิงอย่างมาดานี้เคยชนะ เคยคิดแต่ว่าตัวเองสำคัญ ยึดเอาตัวเองเป็นศูนย์
กลางอยู่เสมอ เมื่อถึงวาระที่ต้องพ่ายแพ้ต้องตระหนักในความจริงว่า ที่แท้ล้มเหลวไม่ได้
สำคัญหรือวิเศษอย่างที่เคยหลงตัวเองอยู่ตลอดเวลาไม่ ก็กลับอ่อนแอเกินกว่าที่จะยอมรับ
ความจริงนั้น

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 475)

ตอนที่วิรัชคิดเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวที่arrerามีบทบาทสำคัญที่สุด กล่าวไว้ว่า

...ครอบครัวใดที่ถูกรับด้วยภรรยา กระทำตัวเป็นช้างเท้าหน้าอยู่ตลอดเวลา หรือ
ผู้สามีอ่อนแอจนขาดความเป็นผู้นำของครอบครัว จนทำให้บุตรขาดความศรัทธาในผู้เป็น
บิดา อาจทำให้ครอบครัวหรือลูกเต้าเกิดความวิปริตหายนะได้ดังนี้ !

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 397)

แนวคิดย่อย

1. แนวคิดเกี่ยวกับสังคม

การยกย่องผู้ที่มีเกียรติยศและชื่อเสียง สภาพชีวิตของคนในสังคมนั้น มักนิยมยกย่องคนที่มีเกียรติยศและชื่อเสียง ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและเป็นปัญหาเชิงดีซึ่งเด่น นวนิยายเรื่องไอ้มาดา สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสังคม สะท้อนสภาพสังคมที่ยกย่องคนที่มีเกียรติยศ หน้าที่การงานดีและมีชื่อเสียงเด่นดังในสังคม ย่อมส่งผลกระทบให้เกิดการแข่งขันและอิจฉาริษยาต่อกัน ตอนที่นิพนธ์กับกุลนารีเกี่ยวกับมาดาที่ต้องทำทุกอย่างให้สังคมยอมรับและยกย่องกล่าวว่า

"...คุณยังไม่รู้จักมาดาอย่างลึกซึ้ง กุลนารี... ถึงเขาจะรักผมหรือไม่ก็ตาม แต่มาดาจะปล่อยให้สังคมมองดูเขาอย่างผู้แพ้ไม่ได้ เป็นอันขาด ชีวิตของมาดาเกาะเกี่ยวอยู่กับสังคม ฟังเสียงวิจารณ์ของสังคมมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 321)

ตอนที่มาดานุ้ตกับนิชิตและลูก ๆ เกี่ยวกับความล้มเหลวในครอบครัวซึ่งกล่าวว่าคนในสังคมจะดูหมิ่น กล่าวไว้ว่า

"แล้วฉันจะเอาหน้าไปไว้ที่ไหน อุตส่าห์พูดกับเขาไว้เรื่องที่หนักเพราะหวังเต็มเปี่ยมว่าลูกสาวจะสอบชิงทุนได้ คุณหญิงมยุรากับคุณวงศ์เขาคงหัวเราะเขาจะฉันทบใจไปเลย ไม่แต่คุณหญิงมยุรากับคุณวงศ์ดอกถึงคนอื่น ๆ ก็เหมือนกัน เมื่อคราวก่อนที่คุณหน้าเขาไม่ติดไปหนึ่งแล้วคราวนี้ฉันอยากจะมีตตินท์นี้สัก"

นายนิชิตตอบแทนไม่ได้ต่อไปอีก จึงลดหนังสือพิมพ์ลงจากหน้า พอส่งสายตาไปยังภริยาก็ก้มกับแนวดูแกล้งตามเคย

"คุณชอบยึดถือคนอื่นมาเป็นอารมณ์ มาเป็นเครื่องชี้ชีวิตภายในครอบครัวอยู่ตลอดเวลา"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 397)

ตอนที่ชีวิตคิดเกี่ยวกับชีวิตของมาดาที่ผิดหวังในชีวิตครอบครัว เพราะไม่สามารถ
ทำให้สังคมยกย่องสามีและลูก ๆ กล่าวว่า

...คุณมาดาเธอมีลูกมีตัวเอาไว้คู่ชอร์ต "คุณภาพ" เท่านั้นเองบัดนี้ "คุณภาพ"
ของลูกผู้ปราศจากค่าวดเสียจนกระทั่งทำความขายหน้าให้แก่เธอ

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 396)

2. แนวคิดเกี่ยวกับแต่งงาน

การเลือกคู่ครองที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานดี การเลือกคู่ครองเป็นเรื่องที่สำคัญ
ในการแต่งงาน ปัจจุบันนี้ผู้ชายที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานดี ย่อมเป็นที่พึงพอใจของหญิงสาวทั่วไป
นวนิยายเรื่อง ไอ้มาดา สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน สะท้อนภาพคนในสังคมมักเลือก
คู่ครองที่มีหน้าที่การงานดีเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ทำให้ชีวิตครอบครัวมีโอกาสเจริญก้าวหน้า

ตอนที่มาดาพบกับชีวิตเกี่ยวกับคู่ครองของลูกสาว กล่าวว่า

"ได้คนอย่างด็อกเตอร์วงศ์เป็นลูกเขยแน่ดีแล้ว ขึ้นพล้อยเอาไว้ถ้าโรคบ้า ๆ มัน
มันกำเริบขึ้น จำเป็นต้องเลือกใส่ให้แต่งงานกับผู้ชายเลวมากเข้าคงออกแตกตายแน่ ๆ
ด็อกเตอร์วงศ์ถึงยังงี้ก็ยังนับว่ามีอนาคตไกล"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 59)

ตอนที่พระทองพบกับวิธีเกี่ยวกับมาดาที่ต้องการให้ลูกสาวมีคู่ครองที่มีตำแหน่ง
หน้าที่การงานดี กล่าวว่า

"...คุณมาดาแกคงพยายามให้ลูกสาวได้แต่งงานกับผู้ชายที่แก่เห็นว่า มีตำแหน่งก้าวหน้าทางราชการ"

"ด็อกเตอร์วงศ์ทำทางจะไปไกลจริง ๆ เสียด้วย นอกจากปริญญาบัตรด็อกเตอร์อังกฤษ
และปริญญากฎหมายอเมริกันแล้ว ยังเส้นใหญ่เสียด้วย"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 25)

ตอนที่พระทองพุดกับวิรัชเกี่ยวกับคู่ครองของเมชาวี กล่าวว่า

"เมื่อกี้เมชาวีออกไปกินข้าวกับหมอนั้น บางทีแม่เขาอาจจะส่งเสริมกันก็ได้ พี่สะใภ้ของกันเขาเลื่อมใสขั้นบันไดจนที่ครอบครัวมาจากเมืองนอก โดยเฉพาะผู้ที่กลับมาเป็นผู้เชี่ยวชาญ เป็นนักพัฒนา หรือเป็นอะไรต่ออะไรที่ก้าวหน้า ๆ ไปขั้นเอกชั้นพิเศษ"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 22)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการเมือง

การหาเสียงเลือกตั้ง สภาพการเมืองปัจจุบันการหาเสียงเลือกตั้งนั้นวิธีการหลายอย่าง ปัจจุบันเรื่องเงินเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการสนับสนุนการหาเสียง นวนิยายเรื่อง โอมาดาสีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเมือง สะท้อนภาพการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ต้องอาศัยปัจจัยทางการเงินสนับสนุนอย่างมาก

ตอนที่พระทองพุดกับมาดาเกี่ยวกับวิธีการหาเสียงเลือกตั้ง กล่าวว่าไว้ว่า

"ผมไม่อยากหวังอะไรมากนัก... เพราะคนอื่นเขาก็หาเสียงอย่างสุดกำลังเหมือนกัน ผู้สมัครอิสระที่ไม่มีพรรคช่วยนั้น จะต้องเป็นคนที่มีฐานะเมืองน้อยอย่างสูง หรือมีเงิน..."

"มีกำลังเงินมาก"

ริมฝีปากของมาดายิ้มเยาะนิด ๆ ในขณะที่ต่อประโยคที่ซึ่งพระทองยังไม่ทันจะพูด

"ถูกแล้วครับ"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 229)

ตอนที่มาดาคู่กับคุณหญิงม้วนเกี่ยวกับอิทธิพลทางการเงินที่มีส่วนสำคัญต่อการเลือกตั้ง กล่าวว่า

"ก็กว้างขวางอย่างเป็นคนกำนัล ไม่ได้มีอิทธิพลอะไร มีหน้าซ้ำดูท่าทางเขาก็ไม่ค่อยจะเต็มใจช่วยเหลือนิชิตเท่าไร ยิ่งไปทางนายประพันธ์มากกว่า แต่ก็...แน่ละช่วยทางนี้ ช่วยอย่างญาติเงินทองอะไรก็ได้ ทางไหนเขาเอาเงินหวาน ผู้ใหญ่บ้านกำนันก็สนิทกับเขาหมด..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 187)

ตอนที่มาดำนูกกับเมธาวีและมินาเกี่ยวกับอำนาจของการเงินต่อการเลือกตั้ง
กล่าวว่า

"นึกอยู่แล้วว่า จะพลาด ก็จะไม่พลาดได้ยังไง หาเสียงไม่ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย ออกอย่างนั้น ชั่งกะตาวหาเสียงออกอย่างนั้น มีหน้าซ้ำคนช่วยก็ไม่จริงจัง เขี่ยบเรื่อสองแคว... เงินย่อมมีอำนาจกว่าความเป็นญาติเสมอ ของธรรมดาทุก ๆ ที่เดียว"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 248)

เรื่องที่ 6 เมืองแก้ว

เมืองแก้วเป็นเรื่องเกี่ยวกับสภาพสังคมของจังหวัดหนึ่งคือ "รัตนบุรี" กวานี สำนวนอักษรกรุงเทพฯ จบการศึกษาจากประเทศฝรั่งเศส เธอได้บรรจุเข้ารับราชการครูที่รัตนบุรี กวานีเป็นสาวทันสมัยตั้งแต่การแต่งตัวและทรงผมของเธอจึงนำแฟชั่นเสมอ เมื่อเธอเดินทางมาถึงรัตนบุรี ผู้คนชาวเมืองต่างจ้องมองเธออย่างคนแปลกประหลาด กวานีไม่สนใจต่อสายตาเหล่านั้น เธอพักอาศัยอยู่กับลุงผู้ซึ่งเป็นนายกเทศมนตรีของรัตนบุรี เธอได้สอนหนังสือที่โรงเรียนสตรีประจำจังหวัด กวานีเป็นครูประจำชั้นและสอนภาษาฝรั่งเศสระดับมัธยมปลาย เธอตกเป็นเป้าสายตาของบรรดาครูและนักเรียน สาเหตุจากชุดแต่งตัวและทรงผม กวานีเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองเสมอและปฏิบัติตนยึดมั่นในความยุติธรรม เธอได้รู้จักกับนักสิทธิ์และมีอุปนิสัยที่เหมือนกัน นักสิทธิ์ถูกชาวเมืองรัตนบุรีดูถูกและตัดขาดการติดต่อสมาคม สาเหตุจากเขาเป็นเพื่อนกับสาวโสเภณี ลามขึ้นลูกศิษย์ของกวานีมีพี่สาวคืองามนิศผู้ประกอบอาชีพโสเภณี งามขึ้นหลงรักดร.ธีรรัตน์น้องชายอาจารย์ใหญ่ระดี แต่เธอถูกนายคิระข่มขืนในระหว่างเดินทางไปน้ำตกและให้

ปกปิดเรื่องนี้อย่างเด็ดขาด งานชิ้นนี้ได้ตั้งครุฑและภวนีผู้เป็นครูประจำชั้น ทำให้เธอต้องดูแลและติดตามเรื่องนี้ เมื่อเรื่องนี้ได้ถูกเปิดเผยและรู้ทั่วเมืองรัตนบุรี งานที่นายยามให้ ดร.ธีรรัตน์ รับผิดชอบเป็นพ่อของเด็ก แต่ถูกปฏิเสธ งานนี้จึงชักถามความจริงจากงานชิ้นนี้จึงรู้ว่านายศิวะคือผู้กระทำ งานนี้ต้องการให้นายศิวะรับผิดชอบแต่ถูกปฏิเสธ เธอจึงยิงนายศิวะจนสิ้นชีวิต ภวนีพยายามต่อสู้คดีของงานชิ้นนี้มีหลักฐานข้อมูลพร้อม แต่เธอต้องพ่ายแพ้คดีเพราะอำนาจเงินของภรรยานายศิวะที่ปกป้องชื่อเสียงของสามี

นวนิยายเรื่อง เมืองแก้ว สีฟ้าเสนอแนวคิดไว้ 3 ลักษณะ คือ

แนวคิดใหญ่

1. แนวคิดเกี่ยวกับสังคม

ความอยุติธรรมในสังคม สภาพสังคมทั่วไปเห็นผู้ที่มีอำนาจและอิทธิพลมักมีโอกาส และได้เปรียบผู้ที่ยากกว่า หากมีปัญหาคความขัดแย้งเกิดขึ้นย่อมมีความอยุติธรรมภายในสังคม นวนิยายเรื่อง เมืองแก้ว สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสังคม สะท้อนความเอาเปรียบและเอาตัวรอดเพื่อตนเอง โดยมีได้คำนึงถึงความถูกต้องและความเป็นธรรม

ตอนที่ภวนีติดกับครุฑสาวทเกี่ยวกับคดีของงานชิ้นที่ภวนีศิวะฆ่าทิ้ง กล่าวไว้ว่า

"เวลาที่ฉันต้องการเงินอย่างเดี๋ยวนั้น คือต้องการให้สังคมรับรู้ถึงความไม่ยุติธรรม ที่คนอย่างงานชิ้นและงานนิศได้รับ เมื่องานชิ้นสูญเสียชีวิตของแกไปแล้วทั้งชีวิต แกก็ควรจะได้อะไรทดแทนการสูญเสียของแกบ้าง ถึงจะเป็นเพียงแค่การรับรู้ของคนทั่วไป ก็ยังดี"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2514 : 359)

ตอนที่ภวนีติดกับรัศมีจันทร์เกี่ยวกับการเรียกร้องเพื่อความยุติธรรมในสังคม

กล่าวว่า

"ไม่ว่าที่ไหน ๆ ต่างก็เรียกร้องหาความเสมอภาค ความยุติธรรม ในความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกันแต่แล้วก็อดสร้างสังคมกีดกันแบ่งแยกไม่ได้ ไม่ว่าในทางใดก็ตามหนึ่งสำหรับครู...จะเป็นคนพ่อของเธอ หรือข้าราชการตำแหน่งไหน หรือผู้หญิงอย่างงานนิศ

ค่าของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกันทั้งนั้น..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2514 : 221)

ตอนที่นักลัทธิคิดเกี่ยวกับสภาพสังคมที่ไม่มีความยุติธรรมโดยเอาเปรียบผู้ที่
ด้อยกว่า กล่าวไว้ว่า

...แม้ว่าการอยู่ร่วมกันในสังคม จะทำให้เขาต้องเจ็บแค้นขมขื่นและต้องยอม
มองดูความอยุติธรรมในบางครั้งทั้งที่เกิดขึ้นแก่ตัวเขาเองและผู้อื่น
เพราะเขาเกิดมาเป็นมนุษย์ ที่ใครคนหนึ่งเคยให้คำนิยามไว้ว่า "สัตว์สังคม"
...สัตว์สังคมซึ่งหากใครฉลาดกว่าสามารถเอาเปรียบผู้อื่นได้มากกว่า ก็ดูเหมือนจะอยู่
ได้อย่างสุขสบายมากกว่า

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2514 : 495-496)

ตอนที่อาจารย์ระติพูดกับดอกเตอร์ธีรรัตน์เกี่ยวกับความอยุติธรรมที่มีในสังคม
กล่าวว่า

"...นี่รู้สึกว่าคุณสองคนคือ คุณนักลัทธิกับอาจารย์ภาวนีมีบางสิ่งบางอย่างคล้ายกัน
อยู่ประการหนึ่ง คือพยายามต่อสู้และคัดค้านสิ่งที่เขาไม่เห็นด้วย สิ่งที่เขารู้สึกว่าเป็น
ความอยุติธรรมอยู่ในสังคมและในความเป็นมนุษย์ ในขณะที่คนอื่น ๆ พวกเขากล้วยตาม
หรือเอาตัวรอด หรือทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้เสีย..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2514 : 234)

แนวคิดย่อย

1. แนวคิดเกี่ยวกับความรัก

ความรักของพี่ที่มีต่อน้อง ความรักความผูกพันในสายสัมพันธ์ของพี่ที่มีต่อน้องนั้น
เป็นความรู้สึกที่ลึกซึ้งและมั่นคง นวนิยายเรื่อง เมืองแก้ว สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรัก
สะท้อนความรักของพี่ที่มีต่อน้อง การดูแลเอาใจใส่ด้วยความห่วงใยเพื่อชีวิตที่ดีในอนาคตของน้อง
หากเกิดภัยอันตรายใด ๆ พี่ยอมเสียสละแม้กระทั่งชีวิตเพื่อปกป้องคุ้มครองน้องของตน //

ตอนที่งามนิพนธ์กับงามชื่นด้วยความห่วงใยเกี่ยวกับการเรียนของน้องเพื่อชีวิตที่ดีต่อไปในอนาคต กล่าวไว้ว่า

"แกต้องเรียนให้จบให้ได้ ฉันไม่มีวันที่จะสนับสนุนให้แกใช้ความสวยงามเป็นเครื่องมือหากิน หรือเครื่องมือขึ้นบันไดอะไรบ้า ๆ ของแกเป็นอันขาด ไอ้ที่ฉันพลาดจนกลายเป็นอย่างนี้ละ ไม่ใช่เพราะฉันคิดว่าฉันสวยริ ? พอเข้าประกวดแล้วแพ้ก็เลยกลายเป็นเหยื่อของไอ้พวกผู้ชายถือโอกาส ตราบใดที่แกยังอยู่ในปกครองของฉันแกต้องเรียน..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2514 : 362)

ตอนที่งามนิพนธ์กับนายศิวะเกี่ยวกับการปฏิเสธที่จะให้น้องของเขามีชีวิตเป็นเพียงผู้หญิงนางบำเรออย่างตน กล่าวไว้ว่า

"ดิฉันนึกอยู่แล้วว่า สักวันหนึ่งเสียคงมาไม่ถึง เสียใจจะดิฉันไม่ต้องการให้น้องมีอนาคตอย่างดิฉัน"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2514 : 354)

ตอนที่งามนิพนธ์คิดถึงความรักความผูกพันของพี่ที่มีต่อน้อง งามนิศให้ोकัยแก่ น้องของเธอเสมอ กล่าวไว้ว่า

...ความเจ็บช้ำน้ำใจของงามนิศกำลังต่อสู้กับความรักความสมเพชเวทนา
หล่อนเริ่มใจหายเมื่อนึกถึงว่างามชื่นอาจจะตาย...
หล่อนเพ่งตระหนักรู้ในความรักที่หล่อนมีต่อน้องบัดนี้เอง
ความรักนั้นอยู่เหนือความแค้นความเจ็บช้ำน้ำใจยิ่งนัก
ขอให้งามชื่นรอดพ้นจากอันตรายครั้งนี้เถิด... หล่อนจะตั้งหน้าตั้งตาดูเลี้ยวหลาน
ที่มันเกิดมาโดยไม่มีพ่อเอง !

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2514 : 99)

ตอนที่งามนิพนธ์กับนายศิวะด้วยความโกรธแค้นเกี่ยวกับการสูญเสียอนาคตของน้อง
กล่าวไว้ว่า

...ดวงตาของงามนิศเหมือนแม่เสือ ที่จับแค้นแทนลูกเมื่อเห็นลูกถูกศัตรูฆ่าตาย
อยู่ตรงหน้าอย่างไรอย่างนั้น !

"คุณรังแกน้องสาวของดิฉันอย่างระยำที่สุด คุณศิวะงามขึ้นบอกฉันเมื่อคืนเอง คุณ
ทำลายมันคุณฆ่ามันให้ตกรกทั้งเป็นทำลายอนาคตของมันทั้งอนาคต..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2514 : 111)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเมือง

ความไม่แน่นอนในตำแหน่งทางการเมือง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งหน้าที่ทางการเมืองนั้น
ย่อมมีอำนาจและบารมีอยู่มาก แต่หากพ้นจากตำแหน่งเหล่านั้นบรรดาผู้พึ่งพาอาศัยบารมีก็ตีจากไป
นวนิยายเรื่อง เมืองแก้ว สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเมือง ความไม่แน่นอนในตำแหน่งทาง
การเมือง ซึ่งหากก้าวหน้าก็เจริญรุ่งเรืองในชีวิต แต่หากตกต่ำไปก็จะมีผู้ใดเหลียวแล

ตอนที่ลักษณะบุคลิกภาพนี้เกี่ยวกับนักการเมืองที่มีความไม่แน่นอนในตำแหน่งหน้าที่
ทางการเมือง กล่าวไว้ว่า

"นักการเมืองเมืองไทย เมื่อตกลงมาเมื่อไหร่ลูกเมียก็ต้องพลอยตกไปด้วย เพราะ
เวลาเขาขึ้นมักจะดึงกันขึ้นไปทั้งตระกูล"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2514 : 17)

ตอนที่ลักษณะบุคลิกภาพนี้เกี่ยวกับความผันแปรในชีวิตทางการเมือง กล่าวไว้ว่า

"นักสิทธิ์เขารักลูกน้อง เวลาเขากำลังเฟื่องลูกน้องตามหลังเป็นพรวน เขาไม่
ยอมขัดลูกน้อง ทั้ง ๆ ที่จริงพวกนั้นก็อาศัยชื่อนักสิทธิ์กอบโกยกันเอาไว้ เดียวนี้ไม่เห็น
หัวลูกน้องติดหน้าตามหลังสักคนเดียว"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2514 : 122)

ตอนที่นักสิทธิ์พูดกับผู้ว่าราชการจังหวัดเกี่ยวกับอำนาจวาสนาที่ไม่แน่นอนในตำแหน่งทางการเมือง กล่าวว่

"...คุณพ่อก็เหมือนผู้ใหญ่ทุกคนที่หลงอำนาจหลงความยิ่งใหญ่ของตัวเองนั่นแหละ เชื่อลูกน้องป้องกันลูกน้องถึงมันจะผิดหรือถูกก็ตาม พอตจากอำนาจวาสนาลูกน้องก็แตก อี้อันไปต่อม... กองใหม่"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2514 : 450)

เรื่องที่ 7 วงเวียนชีวิต

วงเวียนชีวิตเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของหญิงสาวคนหนึ่ง "แสนดี" เป็นคู่หมั้นกับราชิต ตั้งแต่เรียนหนังสือด้วยกัน เมื่อราชิต ไปศึกษาต่อต่างประเทศเขาได้แต่งงานกับลูกสาวรัฐมนตรี ทำให้แสนดีโกรธและอับอายมาก เธอจึงลาออกจากอาชีพรับราชการครู แสนดีมีความตั้งใจที่แน่วแน่ที่จะเอาชนะราชิตด้วยเกียรติยศและชื่อเสียงที่สูงกว่าเขา เมื่อเธอมาทำงานที่กรุงเทพฯ แสนดีต้องเป็นแคชเชียร์ที่ร้านอาหารทิวลิป เธอเป็นคนที่สวยงามมีผู้ชายมาขอพบพ้อจำนวนมาก แต่สมัยนี้ผู้ชายทั่วไปมักจะไม่วางใจกับผู้หญิง แสนดีสามารถเป็นแม่เหล็กดึงดูดลูกค้าเข้าร้านได้มาก เมื่อเธอได้พบราชิต แสนดีได้รับการดูถูกและเหยียดหยามจากเขา วัฒนคุณภักก์หนังสือพิมพ์ขอเธอแต่งงานแต่แสนดีปฏิเสธ เธอยังคงต้องการเกียรติยศและอำนาจจากชายที่เธอแต่งงานด้วย ขณะนั้นคุณหญิงเจริญจิตต้องการให้ท่านนายพลหมักเลิกกับอรุณรุ่ง ผู้ซึ่งเป็นเพียงผู้หญิงบำเรอ คุณหญิงจึงพยายามให้แสนดีมาเป็นอนุภรรยาของนายพลหมัก เธอได้วางแผนให้แสนดีมาทำงานเป็นเลขาส่วนตัวและติดตามไปต่างประเทศด้วยกัน คุณหญิงต้องเข้าโรงพยาบาลและสิ้นชีวิต แสนดีตัดสินใจเป็นภรรยาของนายพลหมักและได้มีเกียรติยศ อำนาจและชื่อเสียงมากกว่าราชิต สมปรารถนา แต่ความไม่แน่นอนในชีวิตย่อมเกิดขึ้นได้เสมอ นายพลหมักได้รับอุบัติเหตุเครื่องบินตก เสียชีวิต แสนดีได้รับทรัพย์สินตามควรฐานะภรรยาที่ถูกต้อง ส่วนเกียรติยศและอำนาจชื่อเสียงก็หมดสิ้นไป

นวนิยายเรื่อง วงเวียนชีวิต สีฟ้าเสนอแนวคิดไว้ 4 ลักษณะ คือ

แนวคิดใหญ่

1. แนวคิดเกี่ยวกับสังคม

ความไม่เที่ยงแท้ของชีวิต ชีวิตของคนเรานั้นย่อมมีขึ้นมีลง ไม่เที่ยงแท้แน่นอน ลาภยศ สรรเสริญที่เคยได้รับมักจะอยู่ได้ไม่นาน อาจสูญสิ้นไปเมื่อใดก็ได้ นวนิยายเรื่อง วงเวียนชีวิต สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิตของหญิงสาวคนหนึ่งที่มีโชคชะตาผันแปรจากการมีฐานะยากจนไปสู่การมีอำนาจวาสนาแต่บ้านปลายของชีวิตก็ตกต่ำลงอีก ผู้แต่งได้เสนอแนวคิดที่ว่าชีวิตนี้เป็นอนิจจัง โดยให้แนวคิดซึ่งเป็นตัวเอกของเรื่องมีชีวิตที่ผกผัน เช่น

ตอนที่สี่ฟ้าบรรยายถึงวิถีชีวิต ของแสนดีที่มีวาสนาดีขึ้นและตกต่ำลง กล่าวว่า

แสนดี... หล่อนผ่านวงเวียนชีวิตมาแล้วครั้งหนึ่ง โดยเลือกทางเดินที่หล่อนต้อง
เสี่ยงชีวิต ทั้งชีวิตแลกกับโชคชะตาข้างหน้า
เคราะห์ดีที่ทางเดินนั้นเป็นทางเดินที่งดงาม และเผชิญไม่มีขวากหนาม
ขณะที่ชีวิตของหล่อนกำลังหยุดนิ่ง ไม่ใช่ที่สุดหนทาง แต่เพียงครึ่งทางเท่านั้นเอง
อีกไม่นานดอกหล่อนก็จะต้องลุกขึ้นเดินไปถึงวงเวียน ซึ่งหล่อนจำเป็นต้องเลือก
ทางเดินอีกครั้งหนึ่ง...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 474-475)

ตอนที่วันสุดท้ายถึงชีวิตของแสนดีที่มีความเปลี่ยนแปลงจากครูไปสู่คุณหญิงและในที่สุด
อำนาจวาสนาก็หมดลง กล่าวว่า

ดูเถิด... เมื่อสี่ห้าปีมาแล้ว หล่อนยังเป็นแสนดีสาวน้อยหน้าซื่อ ผู้ผลิตผลความหวัง
จากบุรุษผู้หนึ่ง

หล่อนบอกว่าหล่อนจะเอาชนะบุรุษผู้นั้นให้ได้ หากไม่ชนะหล่อนก็ยินดีจะแนบอย่าง
ยับเยิน

แล้วหล่อนก็เสี่ยง...

ชะตาของหล่อนดี การเสี่ยงของหล่อนผลิตผล หล่อนจึงก้าวขึ้นเป็นคุณหญิง

วาสนาของหล่อนสูงขึ้นรวดเร็วเหมือนผลที่ถูกจุดให้พุ่งขึ้นสู่ท้องฟ้า หากเป็นผู้ชาย
ถ้าจะให้วาสนาส่งอย่างหล่อน ก็เห็นจะต้องใช้เวลาตะเกียกตะกายอยู่อีกนาน

ก็เหมือนผู้หญิงอื่น ๆ ที่ได้ดีเพราะสามีดีแหละ
 บัดนี้ พลวาสนาของหล่อนไม่มีโอกาสจะขึ้นไปสูงกว่านี้อีกแล้ว หากมันไม่ค้างเติ่ง
 อยู่ก็คงจะตกลงมา

ทว่า...พลว มีหรือที่จะค้างเติ่งอยู่บนท้องฟ้า โดยไม่ตกลงกลับมา ?...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 405-406)

ตอนที่พลอยแสงนึกถึงโชคชะตาของแสนดีที่มีวาสนาอย่างไม่คาดฝัน กล่าวว่า

เออหนอ...วาสนาของคน !

เจ้าตัว "วาสนา" นี่มันจับมนุษย์โยนขึ้นไปสูงกว่าฐานะและกำเนิดเดิม

มันพลิกชะตาชีวิตของบุคคลกลับจากหน้ามือเป็นหลังมือ หรือจากดำเป็นขาว

บางคราว "วาสนา" นี้ก็อาจต้องใช้ความพยายามเป็นสิ่งประกอบ บางคราวและ
 บางคนมันก็ล่อลวงให้คิดว่าเอาไว้อย่างง่ายดาย

โดยเฉพาะ ผู้หญิง...ซึ่งวาสนาของหล่อนขึ้นอยู่กับบุรุษผู้เป็นสามี

พลอยแสงมองเห็นหนทางของแสนดีสว่างไสว พุ่งไปอีกไกลแสนไกล

มีเสียงแรงที่หล่อนตัดสินใจเสี่ยงต่อคำครหาในทางเสี่ยงอย่างหวาดหวั่นว่า หนทางนั้น

อาจนำหล่อนไปสู่เหวลึก

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 312-319)

แนวคิดย่อย

1. การยกย่องคนที่มีเกียรติยศและฐานะร่ำรวย สถานะชีวิตของคนในสังคมปัจจุบัน มักนิยมยกย่องคนที่มีเกียรติยศและฐานะร่ำรวย ทำให้คนทั่วไปเคารพนับถือ นานิยาธเรื่อง วงเวียนชีวิต สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสังคม สะท้อนการยกย่องคนที่มีเกียรติยศในสังคมและมีฐานะร่ำรวย ย่อมทำให้เกิดอำนาจและบารมีมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้แต่งมิได้เห็นด้วยกับแนวคิดเช่นนี้ ตอนที่แสนดีคบกับวินัยเกี่ยวกับความต้องการเกียรติยศและเงินทองเพื่อมีอำนาจและบารมีในสังคม กล่าวว่า

"ดิฉันต้องการลาภ ยศ และสรรเสริญจากสังคมคณะคุณวิมล ถึงแม้จะเป็นสรรเสริญที่เพียงต่อหน้า ดิฉันก็ยังต้องการ ดิฉันหมดศรัทธาในความดีมานานแล้ว ยิ่งเดี๋ยวนี้ยังไม่เชื่อว่า คนเราจะยืนหยัดอยู่ได้ด้วยความดี บางทีดิฉันถึงอยากจะประชดมันให้สาแก่ใจ!"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 34 - 35)

ตอนที่แสนดีพูดกับราชิดเกี่ยวกับสภาพสังคมที่นิยมยกย่องคนที่มีอำนาจ เกียรติยศ และฐานะร่ำรวย กล่าวไว้ว่า

"เมื่อคนสมัยนี้ บูชาอิทธิพล บูชาเงิน สิ่งที่ดีฉันจะต้องตะเกียกตะกายหามาเป็นเครื่องส่งเสริมตัวเอง ก็คืออิทธิพลและเงิน แล้วดิฉันก็ได้ทุกอย่าง..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 454)

ตอนที่แสนดีคิดเกี่ยวกับความมีเกียรติยศและได้รับการยกย่องในสังคม กล่าวว่า

...ความผิดหวังสอนและกระตุ้นหล่อนให้เกิดความทะเยอทะยาน ความใคร่จะเอาชนะและสอนให้เกิดอหิงสา คือความอยากเบียดเบียน หล่อนอยากทำทุกอย่างที่จะทำให้ราชิดเจ็บทั้งกาย เจ็บทั้งใจ ให้สาแก่ใจที่เขาทำกับหล่อน ทว่าแสนดีจะเดินไปทางไหนดีแล้ว จึงจะเป็นทางไปสู่ชัยชนะ ไปสู่สถานที่แม้จะผิดทำนองครองธรรม แต่ขอให้สังคมของสมัยนี้ยกย่องเชิดชูหล่อนเป็นพอ ถึงจะยกย่องเพียงต่อหน้าลับหลังด่าเอา ก็ช่างเถอะ

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 40 - 41)

ตอนที่ภายรัตน์พูดกับวิมลเกี่ยวกับสภาพสังคมที่เห็นความสำคัญของฐานะทางการเงิน กล่าวว่า

"สังคมเมืองไทยไม่เคยรังเกียจคนมีเงิน ถึงจะชั่วแสนชั่ว แสนเลวอย่างไรก็ตาม ถ้าหมดเงินหมดปัจจัยที่จะยืนหน้าอยู่ในสังคมต่างหาก เขาถึงจะถีบหัวส่ง"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 311)

ตอนที่พลอยแสงพูดกับสนธิ์เกี่ยวกับความสำคัญในฐานะทางการเงิน กล่าวไว้ว่า

"เดี๋ยวนี้อะไรจะมีอำนาจเหนือไปกว่าเงินเล่าสนธิ์...บางคนก็เต็มใจแลกตัวเองกับเงิน บางคนก็เต็มใจแลกตัวเองกับตำแหน่งราชการของสามี บางคนก็...สนุกด้วยการหลอมนักค้าขาย"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 316)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเมือง

ความไม่แน่นอนในตำแหน่งทางการเมือง สถานะทางการเมืองของประเทศไทยนั้น ไม่มีความแน่นอน ชีวิตของนักการเมืองมีทั้งขึ้นและลง นวนิยาย เรื่อง วงเวียนชีวิต สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเมือง สะท้อนสภาพความไม่แน่นอนในตำแหน่งทางการเมือง นักการเมืองมีอำนาจวาสนาไม่คงที่ สี่ฟ้าเห็นว่าลาก ชศ สรรเสริญเป็นของไม่แน่นอน

ตอนที่ภาสกรวิทย์คุยกับเพื่อนของเธอเกี่ยวกับสภาพการเมืองที่ไม่มีความแน่นอน กล่าวไว้ว่า

"ห้องไปทำไมกัน ? ขึ้นได้มันก็ตกได้ ยิ่งการเมืองเมืองไทยด้วยแล้ว บทขึ้นขึ้นเหมือนนก บทจะตกบางทีก็ดังลงเหว ขนาดแผ่นดินไทยของตัวเองแท้ ๆ ยังอยู่ไม่ได้ ชีวิตของคนที่มีการเมืองเป็นทางเลือนมันแน่นอนเมื่อไหร่ ?"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 387)

ตอนที่ภาสกรวิทย์คุยกับภรรยาเกี่ยวกับความไม่แน่นอนในตำแหน่งทางการเมือง กล่าวไว้ว่า

"...เราก็น่าจะรู้ว่าตำแหน่งทางการเมือง มันเป็นเรื่องไม่แน่นอนอะไรนัก ไม่เหมือนกับตำแหน่งของข้าราชการประจำ"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 425)

ตอนที่มารดาของพัชรพลกับพัชรวิไลเกี่ยวกับความไม่จริงยั่งยืนในตำแหน่ง
ทางการเมือง กล่าวว่า

"ธรรมดาโลกก็เป็นอย่างนี้ทั้งนั้นแหละลูกเอ๋ย ถ้าพึ่งพาได้ เขาก็วิ่งเข้ามาหา
กันพรู ๆ อาศัยอะไรไม่ได้แล้ว เขาก็ดีจากเรายังไม่เท่าไร คนที่สูงกว่าเรา
เห็นมามากต่อมากแล้วเวลานูญวาสนาดก เพราะฉะนั้นเขาถึงว่า ถ้าได้คัมภีร์วาสนาขึ้น
มาอย่าลืมหันตัว เพราะมันเป็นของไม่จริง !"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 301)

ตอนที่วิหคคิดเกี่ยวกับตำแหน่งทางการเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
กล่าวว่า

...ดวงตาของวิหคมีแววขบขันสนุกสนานและสมเพช เหมือนกับว่าเขากำลังมอง
ดูโขนละครทรงเครื่องแสดงบทบาทอยู่บนเวทีไม่มีผิด...

เดินไปรำไป วางท่าให้สง่างามไปเกิด อืมเอมไปเกิดกับอำนาจวาสนาบนเวที
เมื่อจบบทแล้วหัวโขนและเครื่องทรงเหล่านี้ ก็จะต้องถูกถอดถูกเปลื้องออก ยังไม่เคย
ปรากฏเลยว่าใครจะสวมใส่มันอยู่ได้จนตลอดชีวิต จนแม้จะตายคาเวทีพร้อมทั้งเครื่อง
ทรง เขาก็ยังช่วยกันถอด ช่วยกันเปลื้องให้!

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 275)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน

การเลือกคู่ครองที่มีผลประโยชน์ ชีวิตการแต่งงานของชายและหญิงนั้น การ
เลือกคู่ครองเป็นเรื่องที่สำคัญ สภาพสังคมปัจจุบันนี้มักนิยมการเลือกคู่ครองที่มีผลประโยชน์
แก่ตนเอง นวนิยาย เรื่อง วงเวียนชีวิต สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน สะท้อนการ
เลือกคู่ครองที่หวังผลประโยชน์และความก้าวหน้าในชีวิตของตน

ตอนที่พลอยแสงพูดกับเสนดีเกี่ยวกับเลือกคู่ครอง... กล่าวว่า

"ฉันเห็นคุณประจิดของพี่นาง เห็นนายราชิตของแสนแล้วทำให้เกลียดผู้ชายมากขึ้น
ผู้ชายเดี๋ยวนี้ถ้าเขาจะเลือกแต่งงานกับใครเขาต้องดูก่อนว่า ผู้หญิงจะช่วยอะไรเขาได้
หรือเปล่า ? อย่าไปหาความรักแบบสุดใจขาดดิน อย่างโรมิโอจูเลียตเหมือนสมัย
ก่อนเลย"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 23)

ตอนที่พลอยแสงพูดกับแสนดีเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองที่หวังพึ่งพาเพื่อผลประโยชน์
แก่ตน กล่าวไว้ว่า

"...ผู้ชายที่ลืมหัดมันไม่เอาภัยเลย โดยเฉพาะผู้ชายที่แต่งงานเพราะจะอาศัย
เกาะกระโปรงเมียไปหาตำแหน่งสูง ๆ นี่ฉันสงสัยจริง ๆ สงสัยว่า เขาจะรู้จักคำว่า
เกียรติได้ยังไง ในเมื่อชีวิตของเขามันเริ่มต้นอย่างไม่มีเกียรติอย่างยอมขายความ
เป็นลูกผู้ชายของตัวเองเสียอย่างนั้นแล้ว"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 34)

ตอนที่พลอยแสงพูดกับแสนดีเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองของฝ่ายชาย กล่าวว่า
"ดูข้างให้ดูหาง ดูนางให้ดูตำแหน่งนอตา!"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 124)

ตอนที่พลอยแสงคิดเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองที่หวังผลประโยชน์ กล่าวว่า
"...บุรุษสมัยนี้ส่วนมากมักจะชอบตอมความหอมหวานของผู้หญิง แต่ถ้าจะแต่งงาน
กับผู้หญิงเหมือนแต่ละคนจะใคร่ครวญอย่างเดียวกัน...คือ เจ้าหล่อนนั้นจะอำนวยความสะดวก
นอกจากความเป็นเมียให้เขาได้สักแค่ไหน ? ประโยชน์คือฐานะทางการเงินหรือไม่กี่ทางสังคม

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 324)

ตอนที่แสนดีพูดกับวิษณุเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองที่มีผลประโยชน์ทางการเงิน
กล่าวไว้ว่า

"...ดิฉันแต่งงานกับอุดมคติที่ชีวิตครอบครัวต้องถูกลู่แก้ง ไม่ได้ ถึงจะรู้อยู่เต็มอกว่า
สะอวดดงามและมีเกียรติ แต่สังคมปัจจุบัน เกียรติโดยไม่มีเงินจะมีประโยชน์อะไร ?
นอกจากทำให้ต้องมุดหัวอยู่ในหมุมแคบ ๆ ดิฉันไม่ต้องการชีวิตอย่างนั้น!"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 96)

ตอนที่วิษณุคิดเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองของฝ่ายหญิง กล่าวว่า

"ผู้หญิง ! วิเศษแค่ไหนก็คล้าย ๆ กันทั้งนั้น ทะเยอทะยาน ใฝ่สูงไม่รู้จักจบสิ้น
จะมีผิวก็เอาไว้อวดเอาไว้เบ่ง ฉันมีผิวดี... ขึ้นโท ... ขึ้นเอก ... ขึ้นพิเศษ...
เศรษฐี... ทด !"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 101)

4. แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างสามีและภรรยา สภาพชีวิตภายในครอบครัวนั้น หาก
สามีและภรรยาแต่งงานโดยไม่ได้อิงพื้นฐานของความรัก แต่หวังผลประโยชน์ที่จะได้รับในชีวิตคู่
เมื่อฝ่ายใดหมดความสำคัญยอมทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างสามีและภรรยา นวนิยาย
เรื่อง วงเวียนชีวิต สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว สะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้ง
ระหว่างสามีและภรรยา สามีหวังพึ่งภรรยา แต่เมื่อหมดความสำคัญทำให้เกิดความแตกร้างภายใน
ครอบครัว

ตอนที่พัชรพลพูดกับราชนิดเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างทั้งสอง กล่าวไว้ว่า

"คุณแต่งงานกับน้อยก็เพราะพ่อของน้อยสนับสนุนคุณได้ ถ้าหากเรากำลังรักใคร่
ติดต่อกันใหม่ ๆ แล้วคุณพ่อตกเก้าอี้แบบนี้ คุณคงเลิกกับน้อยทันทีใช่ไหมล่ะ ?"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 343 - 344)

ตอนที่พ่อพูดกับพัชรพลเกี่ยวกับการหวังพึ่งภรรยาของราชิต 'กล่าวไว้ว่า

"ไ้ความรักของผู้ชายที่มีเงินหรือตำแหน่งของพ่อตาเป็นสิ่งประกอบมักจะเป็นอย่างนั้นแหละ เห็นมาหลายต่อหลายคู่แล้ว ราชิตแต่งงานกับหนูเหมือนนักธุรกิจที่เก็งผลกำไรของชีวิต เขาได้กำไรไปแล้วตลอดเวลาที่เป็นลูกเขยของรัฐมนตรี แต่ว่า...เวลานี้เขากำลังกลัวขาดทุน ! "

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 427)

ตอนที่ภยารัตน์พูดกับวิษณุเกี่ยวกับความแตกร้างของราชิตและพัชรพล 'กล่าวว่า

"...แต่งงานเพราะสิ่งแวดล้อมประกอบละก็อย่างนั้นแหละ อยู่ด้วยกันไม่ยึดแต่งงานการเมืองอีกอย่างหนึ่งก็คู่ต่อกันแล้วก็ไม่มีความสุขเลยในบ้านปลาย"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 348)

เรื่องที่ 8 นายอำเภอที่รัก

นายอำเภอที่รักเป็นเรื่องเกี่ยวกับสภาพการปกครองท้องถิ่น นายอำเภอสร้างบุญจบการศึกษาระดับปริญญาเอก เขาสมัครใจมาปฏิบัติหน้าที่ในต่างจังหวัดซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีผู้ก่อการร้ายมาก เมื่อนายอำเภอสร้างบุญเดินทางมาถึงอำเภอที่เขาต้องรับผิดชอบ เขาสนิทสนมและเป็นกันเองกับชาวบ้านทุกคน นายอำเภอสร้างบุญมีความตั้งใจทำงานอย่างจริงจัง เขาต้องการให้ข้าราชการในอำเภอปฏิบัติหน้าที่เพื่อรับใช้ประชาชน ทำให้ชาวบ้านรักและเคารพต่อนายอำเภอสร้างบุญอย่างมาก การทำงานของนายอำเภอสร้างบุญสร้างความไม่พอใจแก่ข้าราชการบางคน พวกเขาไม่มีความรู้สึกที่นายอำเภอสร้างบุญมีระเบียบวินัย เข้มงวดและซื่อตรงเกินไป เมื่อหมอโศธรามาทำงานที่อำเภอนี้เขามุมานะและตั้งใจทำงานอย่างจริงจัง เธอผิดหวังจากชายคนรักจึงสมัครมาทำงานที่นายอำเภอสร้างบุญประทับใจในการปฏิบัติงานของหมอโศธรา ในสังคมปัจจุบันนี้ยังมีข้าราชการที่ตั้งใจทำงาน ขณะนั้นมีนักศึกษาอาสาสมัครหมู่บ้านในอำเภอนี้ นายอำเภอสร้างบุญไม่ต้องการให้ทางตำรวจคุมกันกับนักศึกษา เขาเกรงว่าผู้ก่อการร้ายจะยิ่งลอบปองร้ายมากขึ้น

นายอำเภอสร้างบุญขอลาราชการกลับบ้านที่กรุงเทพฯ คุณแม่และคู่รักของเขาต้องการให้เขาย้ายกลับมาทำงานที่กรุงเทพฯ แต่เขาก็ปฏิเสธเพราะเขาต้องการรับใช้ประเทศชาติและทำหน้าที่อย่างเต็มที่ นายอำเภอสร้างบุญได้ทราบข่าวว่านักศึกษาถูกลอบยิงและเสียชีวิต ทำให้เขาถูกพิจารณาจากผู้ว่าราชการจังหวัด เขายังไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและความขัดแย้งระหว่างผู้บังคับบัญชาและเจ้าหน้าที่ข้าราชการ เมื่อทางอำเภอจัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ หมอโสธรราเดินทางไปรักษาชาวบ้านที่ตำบลที่มีผู้ก่อการร้ายมาก ขณะนั้นนายอำเภอสร้างบุญลาราชการกลับบ้าน แต่เขารู้สึกเป็นห่วงหมอโสธรรามาก ในที่สุดหมอโสธรราถูกลอบยิงเสียชีวิต ทำให้นายอำเภอสร้างบุญรู้สึกเศร้าและเสียใจมาก ทำให้เขาถูกย้ายไปปฏิบัติหน้าที่ที่อำเภออื่น ชาวบ้านทุกคนต่างเสียใจอย่างมาก นายอำเภอสร้างบุญยังคงมีความตั้งใจทำงานอย่างจริงจังต่อไป

นวนิยายเรื่อง นายอำเภอที่รัก สี่ฟ้าเสนอแนวคิดไว้ 3 ลักษณะ คือ
แนวคิดใหญ่

1. แนวคิดเกี่ยวกับสังคม

คนที่ตั้งใจทำงานเพื่อสังคม สังคมปัจจุบันนี้ผู้ที่กระทำความดีซื่อสัตย์สุจริตและมีอุดมการณ์การทำงานอย่างจริงจังนั้นมีจำนวนน้อย นวนิยายเรื่อง นายอำเภอที่รัก สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสังคม สะท้อนภาพคนที่ตั้งใจทำงานเพื่อสังคมและทุ่มเทชีวิตจิตใจต่อการทำงานอย่างเต็มที่เพื่อผลประโยชน์แก่ประเทศชาติ

ตอนที่เด็กหนุ่มชาวบ้านถามนายอำเภอสร้างบุญเกี่ยวกับความมุ่งมั่นในการทำงาน กล่าวไว้ว่า

"นายอำเภอเป็นตั้งดอกเตอร์ ไม่น่าจะมาอยู่ที่นี่เลยนะฮะ ทำไมนายอำเภอไม่ทำงานในกรุงเทพฯ เล่าฮะ ?"

คราวนี้นายอำเภอไม่อธิบาย และไม่ตอบอย่างที่ตอบผู้ใหญ่มาแล้ว แต่กล่าวว่า

"เพราะอยากทำงานที่ได้ภูมิใจในตัวเองนะฮะ หลานชาย งานนะมันมีอยู่ทั่วไปมันแหละสำหรับคนมีความรู้ท่วมหัว แต่ถ้าได้ทำอะไรที่มีโอกาสให้เราภูมิใจในตัวเองได้เต็มทีละก็เป็นพิเศษ จำไว้เถอะ หลานชาย"

ตอนที่น้องพูดกับฉันพอเกี่ยวกับคุณความดีของนายอำเภอสร้างบุญ กล่าวว่า

— "นายอำเภอท่านเป็นคนดีจริง ๆ นะ อยู่ที่อำเภอก็ไม่แบ่งเลขชนิดเดียว ที่อำเภอใคร ๆ ก็รักท่านทั้งนั้น ถ้าไม่ได้คนเขาก็คงไม่รักกันทั้งอำเภอหรอก"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 321)

ตอนที่เจ้าของร้านเฟอร์นิเจอร์พูดถึงนายอำเภอสร้างบุญที่ไม่ยอมรับของกำนัลจากเขา กล่าวว่า

"ไอ้หมอนี่แปลก ของได้ฟรี ๆ เอามาขัดเยียดให้ถึงที่ ไม่ชักเอาหรือยังลองเชิงดูก่อน ยังไม่กล้าตะครุบ ? หรือมีแผนอะไร "ที่เด็ด" กว่าเครื่องเรือนราคาไม่ถึงสองพันนี่ ?"

"สมัยนี้เป็นอย่างนี้เอง ผู้สุจริตมักถูกหาว่าโกง ยิ่งเขาเอาามิสมาส่งให้ถึงปากแล้วคายออกยังโกงหนักขึ้นไปอีก"

"ความชั่วไม่พินิจดารดอก สำหรับคนยุคนี้ ขรรดาคาเหลือเกิน ความดีต่างหากที่พินิจดาร"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 101)

ตอนที่นายอำเภอสร้างบุญคิดถึงกับคุณงามความดีในการทำงานของหมอโสธรา กล่าวว่า

...อาจเป็นเพราะความตายของหมอโสธรา ทำให้เขาารู้สึกว่าการทำงานตามหน้าที่ ไม่จำเป็นต้องมีการทวงบุญคุณจากใคร

ไม่จำเป็นที่ต้องทำเพื่อ "อะไร" เสมอไป

อย่างหมอโสธรา... หล่อนทำงานเพื่ออะไร ? เท่าที่นายอำเภอเห็นหล่อนไม่เคยต้องการลาภผลตอบแทนมากกว่าเงินเดือนตามตำแหน่ง ไม่ต้องการแม้แต่ความรักความศรัทธาจากใคร

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 452)

ตอนที่นายพงศ์คิดเกี่ยวกับคนที่กระทำความดีแก่สังคมมีจำนวนน้อย กล่าวว่า

... เจ้าประคุณเอ๊ย... คนดีที่มีคุณสมบัติ อันดับหนึ่งคือ ความสุจริตนั้น
เดี๋ยวนี้หายากหาเย็น เหมือนงมเข็มในมหาสมุทร

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 478)

ตอนที่ผู้ว่าราชการจังหวัดคิดเกี่ยวกับสังคมปัจจุบันแทบจะไม่มีคนที่ทำงานด้วย
อุดมการณ์ กล่าวไว้ว่า

... ยุคนี้สมัยนี้ยังมีคนกินอุดมคติหลงเหลืออยู่อีกหรือไม่ ? หากเป็นสมัยยี่สิบสามสิบปีก่อน
ก็จะไม่แปลกใจเลย

คนประเภทนี้ ผู้ว่าฯ รู้สึกว่าได้ "สูญพันธุ์" ไปนานแล้วนี่นา !

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 118)

แนวคิดย่อย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครอง

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้บังคับบัญชาและเจ้าหน้าที่ ระบบการปกครองของ
ไทยนั้น ผู้บังคับบัญชาจะมีบทบาทและอำนาจต่อเจ้าหน้าที่ หากใช้อำนาจข่มขู่บีบบังคับการทำงาน
ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นได้ นกขนิายเรื่อง นายอำเภอที่รัก สีฟ้าเสนอแนวคิด
เกี่ยวกับการปกครอง สะท้อนปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้บังคับบัญชาและเจ้าหน้าที่การปกครอง
ที่มีวิถีการทำงานแตกต่างกัน

ตอนที่นายอำเภอสร้างบุญคิดเกี่ยวกับปัญหาการทำงานของเจ้าหน้าที่ปกครอง
กล่าวไว้ว่า

... นักปกครองที่ดีและมีคุณธรรมอยู่ในใจ ย่อมไม่มีศัตรูเป็นชาวบ้านแต่จะมีศัตรูที่
ร้ายกาจคือ นักปกครองด้วยกัน ผู้ร้ายโดยแท้จริงหรือนักปกครองในวิญญาณของโจร !

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 235)

ตอนที่นายอำเภอสร้างบุญคิดเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่าง
ข้าราชการ กล่าวว่า

...ชีวิตราชการในต่างจังหวัดอย่างที่เขา กำลังประสบอยู่นี้ต้องต่อสู้กับอะไรหลาย
อย่าง โดยเฉพาะความขัดแย้งกับพวกข้าราชการด้วยกัน...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 104)

ตอนที่นายอำเภอสร้างบุญพบกับปลัดสมัยเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้บังคับ
บัญชาและเจ้าหน้าที่ กล่าวว่า

"ผมเองก็ไม่อยากขัดอะไรผู้บังคับบัญชาดอก มักจะฉิบหายมากกว่าเจริญ เพราะ
วินัยข้าราชการตั้งแต่บรมสมกับปี มักกดหัวข้าราชการผู้น้อยอยู่ตลอดเวลา ขัดผู้บังคับ
บัญชาดีไม่ดีก็ถูกหาว่าผิดวินัยข้าราชการส่งไป แต่ก็...ช่างเถอะ ผมขัดผมทำในสิ่ง
ที่ผมพิจารณาแล้วว่าถูก ไม่ใช่ว่าผมอยากเอาเด่น หรืออยากได้ชื่อว่า เก่งกาจไม่กลัว
ผู้บังคับบัญชา แต่ผมไม่ต้องการทำแบบที่ใคร ๆ เขาว่าเข้าขามเย็นขาม"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 336 - 337)

ตอนที่เด็กหนุ่มพบกับปลัดจังหวัดเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งในการทำงานของ
นายอำเภอ กล่าวว่า

"นายอำเภอถูกย้ายอย่างไม่ยุติธรรม เรื่องนักศึกษาพัฒนา กับหมอโสธรฯ เรื่อง
ผู้ก่อการร้ายในอำเภอ ใคร ๆ ก็รู้ว่าไม่ใช่ความผิดของนายอำเภอ นายอำเภอถูกย้าย
เพราะขัดกับผู้ใหญ่ใช่ไหมครับ? เรื่องขัดกันก็ส่วนเรื่องขัดกัน แต่มันประโยชน์ของ
ชาวบ้าน ทำไมทางกรมถึงไม่พิจารณาถึงเรื่องนี้?"

เขาพูดอย่างฉาดฉาน

จริงซี... เรื่องขัดกันหรือไม่ชอบหน้ากัน ก็ควรจะเป็นคนละเรื่องกับการทำงาน

ทว่า...หาซ่านักที่ใครจะแยกมันออกได้โดยเด็ดขาด

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 433)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน

การเลือกคู่ครองที่มีความรักและความเข้าใจ การตัดสินใจเลือกคู่ครองเป็นคู่ชีวิตนั้น ย่อมมีความรักและความเข้าใจซึ่งกันและกัน นวนิยาย เรื่อง นายอำเภอที่รัก สีฟ้า เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน สะท้อนการเลือกคู่ครองที่เป็นทั้งเพื่อนคู่ชีวิตและเพื่อนคู่ใจในการทำงาน

ตอนที่นายอำเภอสร้างบุญเขียนจดหมายถึงหมอโสธราเรื่องชีวิตคู่ กล่าวว่า

"บัดนี้ผมแน่ใจแล้วว่า ผมต้องการทั้งเพื่อนคู่ใจในการทำงานรวมกับการเป็นคู่ชีวิตในตัวผู้หญิงด้วยกัน

เวลานี้ผมต้องการกำลังใจที่จะทำให้ผมต่อสู้กับความเห็นแก่ตัวของตัวเองตามวิสัยปุถุชน ต่อสู้กับอุปสรรคกับความอยุติธรรม ต้องการจริง ๆ ครับคุณหมอ"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 392 - 393)

ตอนที่นายอำเภอสร้างบุญคิดถึงเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองที่มีความเข้าใจกัน กล่าวว่า

...เขาต้องการเพื่อนที่รับรู้ชีวิตของเขา ทั้งในด้านภาระงานและเรื่องส่วนตัว เรื่องส่วนตัวนั้นไม่ยากดอก เขาไม่ใช่คนมีปัญหามากมายอะไร แต่เรื่องภาระงาน เรื่องความรู้สึกนึกคิดนี่สิ

เขาแน่ใจว่า ไม่มีใครเข้าใจเขาเท่ากับหมอโสธรา

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 347)

ตอนที่นายอำเภอสร้างบุญคิดถึงเกี่ยวกับหมอโสธราที่มีนิสัยและความรู้สึกที่ตรงกัน
กล่าวว่า

... เพราะความรู้สึกและอารมณ์ของเขาทั้งคู่เกิดตรงกันขึ้นมาก็เป็นได้
 นิสัยใจคอสอดคล้องต้องกัน
 ความเห็นอกเห็นใจในการทำงานร่วมกัน

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 299)

เรื่องที่ 9 ข้าวนอกนา

ข้าวนอกนาเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของเด็กสองคนเป็นลูกของเมียเช่าที่เกิดจากทหารอเมริกันโกรคือ "ดำ" และทหารอเมริกันผิวขาวคือ "เดือน" เด็กทั้งสองถูกทอดทิ้งตั้งแต่เล็กโดยแม่ผากขายเลี้ยงไว้และไม่เคยมาดูแลส่งเสีย เด็กต่างเติบโตตามยถากรรมและขาดคนดูแลเอาใจใส่ ซึ่งเด็กต่างมีเบียดเบียนทั้งจากรูปร่างและหน้าตาผิวพรรณ เมื่ออายุประมาณ 4 - 5 ขวบ ป้าสมรทำสัญญาขายเดือนแก่คนยหรและเขมรชน เขาทั้งสองเป็นคนมีฐานะได้เลี้ยงดูเดือนอย่างทะนุถนอมและให้ความรักความอบอุ่นแก่เดือนเสมือนลูกที่แท้จริงของตน ส่วนดำได้ถูกขายในราคาถูกหรือยบาทเพื่อเป็นคนใช้ของขุนนางจรรยาชีวิตของเดือนและดำนั้นได้รับการเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน เดือนหรือ "เดือนไขแสง" ได้รับการเลี้ยงดูอย่างดี แต่ดำมีชีวิตที่ลำบากและต้องช่วยตนเองเพื่อความอยู่รอด ลุงหวัดเป็นลูกจ้างขับรถเข้าของขุนนางจรรยาได้เอาใจใส่ดูแลดำ ดำหรือ "ดลิน" ชอบร้องเพลงมาก ดำได้มีโอกาสร้องเพลงกับวงดนตรีของคุณใจลูกชายขุนนางจรรยา ดำได้เรียนหนังสือที่โรงเรียนใกล้ ๆ บ้าน วันหนึ่งนางกุหลาบแม่ของดำและเดือนมาแจ้งความขอลูกของตนคืน ดังนั้นเขมรชนและคนยหรจึงยอมจ่ายเงินเพื่อขอเดือนไว้ ส่วนนางกุหลาบไม่ต้องการเลี้ยงดูจึงทิ้งดำไป ทำให้ดำรู้สึกเสียใจอย่างมากที่สุดในชีวิต ดำอาศัยประนอนอยู่พักหนึ่งและได้ทำงานเป็นเด็กรับใช้ของใจหวาน ดำได้เป็นนักร้องอาชีพ เธอมีชื่อใหม่ว่า "มิสดอลลี" ดำผิดหวังในความรักจากผู้ชายที่หวังผลประโยชน์จากตัวเธอ ดำจึงมีวสันตสุขกับลูกกับกลุ่มเพื่อนที่เป็นลูกเมียเช่าและพ่อแม่ทอดทิ้ง เดือนมีปัญหาขัดแย้งระหว่างพ่อเลี้ยง จึงถูกดำชักชวนมามีวสันตสุขและถูกตำรวจจับ เดือนและดำได้รับการประกันตัว เดือนกลับไปอยู่บ้านอย่างเดิมแต่ยังคงความขมขื่นใจ ส่วนดำได้รับความช่วยเหลือจากนายแพทย์จอร์จ เบเนดิกต์ ชาวอเมริกันโกรเพื่อไปอยู่ประเทศสหรัฐอเมริกา

นวนิยาย เรื่อง ข้าวนอกนา สี่ฟ้าเสนอแนวคิดไว้ 4 ลักษณะ คือ

แนวคิดใหญ่

1. แนวคิดเกี่ยวกับสังคม

สภาพชีวิตของเด็กถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง สภาพสังคมคนไทยในช่วง พ.ศ. 2510 - พ.ศ. 2518 ประเทศไทยได้ให้ประเทศสหรัฐอเมริกาเข้าฐานทัพเพื่อทำสงครามกับเวียดนาม เช่น ที่สนามบินอู่ตะเภาและที่อุดรธานี เป็นต้น ผู้หญิงไทยส่วนหนึ่งที่ยากจนและขาดการศึกษา ต้องดิ้นรนทำมาหากินเลี้ยงตนเองและครอบครัว จึงเข้าไปในฐานทัพและสมัครเป็นเมียเข้าของทหารอเมริกัน เมื่อสิ้นสุดสงครามทหารอเมริกันกลับประเทศหมด เหลือสิ่งที่เป็นปัญหาแก่สังคมไทยไว้คือพวกลูกเมียเข้าที่คนในสังคมไทยถูกเหยียดหยาม สภาพสังคมดังกล่าวนี้เด็ก ๆ จะเกิดจากความไม่ตั้งใจของพ่อซึ่งเป็นทหารและแม่เป็นเมียเข้า สี่ฟ้าเสนอแนวคิดสะท้อนสภาพของเด็กที่ถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง ไม่ดูแลเอาใจใส่ ทำให้เด็กมีปมด้อยและขาดความรักความอบอุ่น ไม่มีความสุขไปตลอดชีวิต

ตอนที่ดำเนินกับประนอมเกี่ยวกับปมด้อยเรื่องกำเนิดของตนและพี่สาว กล่าวว่า

"เราสวยเหมือนตุ๊กตาฝรั่ง ขาวจืดเลย ไม่ดำปืดปึงงั้หรือใคร ๆ บอกว่าเราเป็นลูกฝรั่งก็แม่มีพ่อสองคนนี่ พ่อเรานั้นเป็นนิโกร เราถึงออกมาดำยังงี้"

"แล้วเดี๋ยวนี้ไปอยู่ที่ไหนเสียล่ะ พี่สาวเราละ"

"คนเขาขอเขาไปเลี้ยง เหมือนคุณนายขอเรามาที่แม่แหละ แต่เขาคงสบายกว่าเรานี้แน่ตาสุกใสของดำมีแววเศร้าและน้อยเนื้อต่ำใจบวบทึง"

"เราสวยนี่ ใคร ๆ ก็รักเขาคคนที่ขอเขาไปเลี้ยง เขาก็คงขอไปเป็นลูก ไม่ได้ขอมาเป็นคนใช้อย่างเรา"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 353)

ตอนที่สี่ฟ้าบรรยายถึงสภาพชีวิตของเด็กและคำที่เกิดมาโดยที่พ่อแม่ไม่ตั้งใจ ทำให้ขาดความรักความอบอุ่นในชีวิต กล่าวว่า

...เดี๋ยวนี้เหมือนเด็กกำพร้า ขาดพ่อขาดแม่ทุกคนนั้นแหละ ย่อมไผ่ฝนและกระหาย
อ้อมแขนซึ่งมีความรักความปรานีอย่างพ่ออย่างแม่

ซึ่งดูเหมือนเดือนกำลังจะได้รับอยู่ในบัดนี้แล้ว
แต่คำยัง...และอาจจะต้องไต่หาไปจนตลอดชีวิตของหล่อน
ไม่แต่คำดอก เด็กที่ถือกำเนิดมาในสภาพคล้ายชาวนอกนาที่เขาไม่ตั้งใจว่านอีก
มากมายหลายคนก็เช่นกัน

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 24)

ตอนที่เดือนพบกับคำเกี่ยวกับปัญหาชีวิตการเป็นลูกเลี้ยงของตน กล่าวว่า

"คำไม่รู้หรอกว่า พี่เองที่กำลังมีปัญหาเรื่อง..."
เดือนกลืนความตันใจลงไปในอก เสียงสั่นนิด ๆ
"เรื่องที่พี่ไม่ใช่ลูกแท้ ๆ ของพ่อแม่ มันทำให้ชีวิตของพี่เปลี่ยนไปจากเดิมหมด
เชื่อนี่เถอะคำ คำไปหาพี่ถูกจังหวะพอดี..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 422)

ตอนที่สีฟ้าบรรยายถึงสภาวะจิตใจของเด็กที่ถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง ส่วนมากขาดความรัก
ความอบอุ่น กล่าวว่า

...นั่นคือ ความรู้สึกที่ทุกคนเหล่านี้เกิดมาอย่างเดียวกับคำ บางคนต้องต่อสู้เพื่อ
มีชีวิตรอด บางคนต้องต่อสู้กับปมด้อยของตัวเอง และที่สำคัญที่สุดก็คือ ส่วนมากขาดความรัก
ความอบอุ่น...ความรักความอบอุ่นซึ่งมีค่าสูงสำหรับมนุษย์ยิ่งกว่าสิ่งใด ๆ ในโลก

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 504)

ตอนที่คำคิดเกี่ยวกับสภาพชีวิตของเด็กที่เกิดจากความไม่ตั้งใจของพ่อแม่ กล่าวว่า

"ชมรม" นี้ ไม่มีเสียละที่จะรับเอาสมาชิกอื่นมา นอกเสียจากคนที่พ่อเป็นทหาร
อเมริกันไม่ว่าขาวหรือดำ

ส่วนแม่นั้นไม่เฉพาะแต่เพียงแม่คนไทยดอก หลายคนแม่ของเขาเป็นผู้หญิงเวียดนาม
อย่างเตื่องวันและเหวียน แล้วก็อีกห้าหกคน พวกเขานี้เล็ดลอดเข้ามาอยู่ในเมืองไทย
พวกเขามีสภาพแบบเดียวกัน ไม่มีพ่อแม่ ไม่มีอนาคต ชีวิตเติบโตขึ้นมาตามบุญตามกรรม
(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 257)

แนวคิดย่อย

1. แนวคิดเกี่ยวกับความรัก

“ความรักของลูกที่มีต่อแม่บังเกิดเกล้า ความรักความผูกพันของลูกที่มีต่อแม่นั้น
แม้ว่าแม่จะเป็นเมียเช่าหรือมีอาชีพใดก็ตาม สำหรับลูกแล้วแม่เป็นสิ่งที่รักและเคารพบูชาเสมอ
นานิยาย เรื่อง ข้าวนกนา สีฟ้าเสนอความคิดเกี่ยวกับความรัก สะท้อนความรักของลูกที่มีต่อ
แม่บังเกิดเกล้า ลูกมีความรักแม่ของตนเสมอ แม้แม่จะไม่รักหรือต้องการลูกมากนัก”
ตอนที่ดำคิดเกี่ยวกับความรักความผูกพันที่มีต่อแม่บังเกิดเกล้า กล่าวว่า

...หัวใจของดำบรรจุแน่นแต่เรื่องแม่ เรื่องเดียวเท่านั้น

อีกหน่อยดำก็คงจะได้ไปอยู่กับแม่

เวลานี้ดำไม่ฝันอย่างเด็ก ๆ อีกแล้ว ไม่ฝันถึงบ้านสวยและชีวิตสุขสบายอย่างที่

เคยฝัน

ดำโตพอที่จะรู้แล้วว่า ชีวิตอย่างนั้นมันคงไม่ลอยมาหาได้ง่าย ๆ

เดี๋ยวนี้ดำต้องการแต่เพียงให้ได้อยู่กับแม่ อยากจะมีแม่เอาไว้ให้ดำรักและให้เขารักดำเท่านั้น

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 437)

ตอนที่ดำคิดเกี่ยวกับความรู้สึกและบูชาแม่ของตนเสมอ กล่าวว่า

...ดำรู้สึกว่ามีแม่ของดำนี้เก่ง กล้าต่อว่าต่อขานสารวัตร มีแม่เก่ง ๆ อย่างนี้ ดำ
คงไม่ต้องกลัวใคร ดำรู้สึกอบอุ่นขึ้นมาในใจอย่างบอกไม่ถูก เกาะมือแม่เอาไว้แน่น
เหมือนกลัวจะต้องพรากจากกันไปอีก

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 459)

ตอนที่สีฟ้าบรรยายความรู้สึกของดำที่รักและไวใจแม่อย่างมาก กล่าวว่า

...ดำข้างวางใจเหลือเกินว่าแม่เขารักดำและต้องการดำ บางทีอาจจะเป็นความรักก็ได้ ทำให้ดำมองข้ามอะไร ๆ ของแม่ไปหมด ไม่ยอมคิดถึงแม่ในแง่ไม่ดี เอาเสียเลย...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 465)

2. แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างพ่อเลี้ยงและลูกเลี้ยง สภาพครอบครัวที่มีพ่อเลี้ยง บางครั้งเกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างพ่อเลี้ยงกับลูกเลี้ยง นวนิยาย เรื่อง ข้าวนอกนา สีฟ้า เสนอแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว สะท้อนปัญหาความขัดแย้งระหว่างพ่อเลี้ยงกับลูกเลี้ยง ความสัมพันธ์ที่พ่อเลี้ยงมีต่อลูกเลี้ยงนั้นกลับเปลี่ยนเป็นความรักกันที่ผู้สาว

ตอนที่ ชมวรรณพบกับนายแพทย์ทางจิตวิทยาเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างพ่อเลี้ยงกับลูกเลี้ยงที่หึงหวงลูกเลี้ยง กล่าวว่า

"ดิฉันอาจจะรู้สึกไปเองก็ได้ ตั้งแต่ลูกเริ่มโตเป็นสาว เขาห่วงแถมแถมมากเหลือเกิน เขาจะหงุดหงิดและอารมณ์เสียอย่างรุนแรงทุกครั้งที่เราลูกสนิทสนมกับเพื่อนชายของแก"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 303)

ตอนที่เดือนรู้สึกขัดแย้งกับพ่อเลี้ยงที่มีความรักและความผูกพันแปรเปลี่ยนไป
กล่าวว่า

...โดยปกติฉัน หล่อนเคยแสดงความรักสนิทสนมกับบิดาด้วยการให้อภัยถึงตัว บางครั้งก็จูบแก้มเขาเบา ๆ เป็นการใช้ปฏิบัติที่เคยชินมาแต่ยังเป็นเด็ก
ทว่าในระยะหลัง ๆ นี้ หล่อนเกิดความผิดใจที่จะปฏิบัติตนอย่างแต่ก่อน

อาจเป็นเพราะอารมณ์ของบิดา มักจะไม่ได้อยู่เสมอ ทำให้หล่อนไม่กล้าหรืออาจเป็นเพราะไวพจน์ก็ได้ ทำให้หล่อนห่างเหินกับบิดาโดยไม่ตั้งใจ

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 312)

ตอนที่คนัยชราพยายามข่มความรู้สึกที่มีต่อเดือน กล่าวว่า

... เขาพยายามข่มใจด้วยความละเอียดที่ยังเหลืออยู่ในความเป็นบุรุษ ซึ่งโดยปกติไม่ได้มีสันดานชั่วช้าดั้งเดิม

ถึงอย่างนั้นลมหายใจของเขาก็ยังขัด ๆ มือและร่างกายร้อนน่าว อำนาจสองฝ่ายกำลังต่อสู้กันอย่างรุนแรงที่สุด

ทุกอย่างที่คิดลึกลงไปในโลกนี้ช่วยเป็นพยานด้วยเถิด เขาไม่เคย ไม่เคยมีความรู้สึกอย่างนี้มาก่อนเลย...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 320)

ตอนที่สีฟ้าบรรยายปัญหาความขัดแย้งระหว่างพ่อเลี้ยงกับลูกเลี้ยง ทำให้ความรักความผูกพันต่อกันหมดสิ้นไป กล่าวว่า

... เดี่ยวนี้เดือนมีแต่คุณ เขมวรรณคนเดียว ผู้ชายที่เป็นพ่อของเดือนไม่ยอมหันกลับมาประสานรอยร้าวของชีวิตครอบครัว เดือนเองก็คอยหลบหน้าหลบตาเขา ความรักใคร่สนิทสนมกลายเป็นความกลัวและความห่างเหิน...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 516)

สีฟ้า กับ ดินนา
เรื่องที่ 10 คนบาป

คนบาปเป็นเรื่องเกี่ยวกับสภาพชีวิตของคนในสังคมปัจจุบัน "กิม" ชายหนุ่มที่มีรูปร่างหน้าตาดี การศึกษาและชาติสกุลดี กิมเลือกประกอบอาชีพโสเภณีซึ่งเป็นงานที่สังคมรังเกียจแต่ได้รับเงินค่าตอบแทนสูง ครอบครัวของกิมนั้นแม่ของเขาแต่งงานใหม่และมีลูกเพิ่มขึ้น คู่ชกชัย

ผู้ซึ่งเป็นพ่อเลี้ยงของเขารับราชการและมีเงินเดือนน้อยทำให้ความเป็นอยู่ภายในบ้านขัดสน
 นื่อง ๆ ของกิมจึงต้องพึ่งพาขอเงินจากกิม ศุภชัยรังเกียจอาชีพและเงินที่ได้มาจากกิมมาก
 แต่น้องของกิมยอมรับเงินเพราะกิมสามารถช่วยเหลือพวกเขาได้ วลัยพรและคุณนายสายจิตเป็น
 ลูกค้าที่รับบริการทางเพศจากกิม วลัยพรผู้ซึ่งมีอาชีพการงานที่ดีในสังคม เธอหลุ่มหลงและหวัง
 ผูกพันกิมเป็นของเธอคนเดียว แต่กิมรักอาชีพอิสระและไม่ต้องการผูกมัดอยู่กับผู้หญิงคนใด วลัยพร
 รู้สึกผิดหวังมากจนกระทั่งเธอตั้งครร์กับกิม กิมไม่ต้องการมีลูกและมีครอบครัว เขาจึงให้
 วลัยพรทำแท้งแต่เธอไม่ต้องการทำเช่นนั้น ในที่สุดวลัยพรตัดสินใจแก้ปัญหาชีวิตด้วยการฆ่าตัวตาย
 ส่วนคุณนายสายจิตเป็นลูกค้าที่มีฐานะร่ำรวยมารับบริการจากกิม เธอไม่ผูกพันและยึดเหนี่ยวกิม
 เพราะเธอคิดว่าเป็นการหาความสุขชั่วครั้งชั่วคราว ธิดาเทพลูกสาวของคุณนายสายจิตเป็นเด็ก
 สาวที่ได้รับการอบรมอย่างดีจากโรงเรียนคอนแวนต์ เธอยึดมั่นในคุณงามความดีและความถูกต้อง
 ตามศีลธรรม เมื่อธิดาเทพได้รับทราบพฤติกรรมของแม่และกิมตลอดจนผู้คนในสังคมที่กระทำ
 ความชั่ว เธอรู้สึกละอายใจและรังเกียจจนกเขาอย่างมาก สายจิตต้องการให้ลูกมีความรอบรู้
 และเข้าสังคมได้ดี แต่ธิดาเทพต้องการมีชีวิตที่สงบและเรียบง่าย อารยาและอิสระต้องการให้
 ธิดาเทพเป็นสาวทันสมัยและรับรู้เรื่องเพศสัมพันธ์บ้าง ความผิดพลาดเกิดขึ้นกิมมาช่วยเหลือธิดาเทพ
 แต่เขาไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนได้ ธิดาเทพได้เสียตัวกับกิม เธอตั้งครร์และไม่ต้องการ
 หนีไป สายจิตโกรธกิมอย่างมาก เมื่อธิดาเทพคลอดเป็นชายและมอบให้สายจิตกับกิมเลี้ยงดู
 ต่อไป ธิดาเทพตัดสินใจถวายตนรับใช้ชีสเตอร์และสงบจิตใจในคริสต์ศาสนา

นวนิยาย เรื่อง คนบาป สีฟ้าเสนอแนวคิดไว้ 4 ลักษณะ คือ

แนวคิดใหญ่

1. แนวคิดเกี่ยวกับสังคม

ศีลธรรมจรรยาของคนในสังคม

สังคมปัจจุบันนี้ทั้งคนดีและคนชั่วปะปนกัน

แต่คนกระทำความชั่วนั้นปรากฏอยู่มากในสังคม ส่วนคนกระทำความดีมีน้อยกว่า นวนิยาย เรื่อง
 คนบาป สีฟ้าเสนอแนวคิดสะท้อนสภาพของคนในสังคมยุคปัจจุบันที่มีความประพฤติดื้อมทราวม
 และผิดศีลธรรมจรรยา

ตอนที่ธิดาเทพพบกับแม่อธิการเกี่ยวกับคนที่กระทำความชั่วในสังคมมีอยู่จำนวนมาก

กล่าวว่า

"คนบาป คนที่ทำแต่ความไม่ดีไม่งาม เดี่ยวนี้มีมากมาย จนดูเหมือนบาปกรรมไม่มี ความหมาย ตรงกันข้าม คนทำบาปที่หนูเห็นมักจะสุขสบาย ได้อะไร ๆ อย่างที่อยากได้ เสมอ... ทั้ง ๆ ที่เขาควรจะถูกลงโทษเสียบ้าง"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2517 : 449)

ตอนที่สี่บรรยายเกี่ยวกับสภาพสังคมปัจจุบันที่ความดีลดน้อยลงแต่ความชั่วมีมาก
กล่าวว่า

ทว่า...อย่างไรก็ตาม สำหรับคนบางคน พระเจ้าก็คือ ความดี ความเสียสละ
เพื่อคนอื่นและส่วนรวม

ความดีซึ่งในโลกปัจจุบันนี้ กำลังถูกความเห็นแก่ตัว ความโลภ อันเป็นรากฐาน
ของความชั่ว กลืนกินเสียจนกระทั่งแทบว่าจะไม่มีใครรู้จักมันจริง ๆ เสียแล้ว

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2517 : 254)

ตอนที่ห้าคิดเกี่ยวกับสภาพสังคมที่มีคนทำความชั่วมาก กล่าวว่า

...ในยุคปัจจุบัน ที่ตราซึ่งเปรียบเทียบระหว่างความดี ความชั่ว แทบจะไม่กระดิก
ขึ้น

ถึงความดีจะยังมีค่าอยู่ แต่บางทีราคาของมันก็สูงเกินไป...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2517 : 179)

ตอนที่หกพรรณากับสายจิตเกี่ยวกับสภาพสังคมที่มีคนทำความดีเป็นจำนวนน้อย
กล่าวว่า

"แม่รู้ไหมคะว่าทำไมหนูถึงได้ตัดใจเข้าไปอยู่ในอาราม ทำไมหนูถึงไม่ยอมอยู่ข้าง
นอกอย่างทีใคร ๆ อ้อนวอน? ไม่ใช่เพราะอะไรหรอกค่ะแม่ เพราะหนูอยากเข้าไปหา
ความดีซึ่งหนูไม่เคยพบเลยในโลกภายนอก แม้แต่ในคนที่หนูนับถืออย่างคุณแม่"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2517 : 460)

ตอนที่ศศิวิมลพูดกับกิมเกี่ยวกับคนที่กระทำความดีมักไม่ค่อยได้รับผลตอบแทน กล่าวว่า

"สมัยนี้เป็นสมัยที่ก้มหน้าก้มตาทำดี เพื่อคอยรับผลกรรมดีไม่ไหวเสียแล้วละคะ ใฝ่ผลกรรมดีที่ว่าอยู่ไกลถึงสุดหล้าฟ้าเขียวไหนก็ไม่รู้จริง ๆ นะคะ ถึงใคร ๆ จะว่า นี่มันเป็นยังงี้ หนูก็ยังศรัทธาชีวิตอย่างนี้มากกว่าชีวิตอย่างคุณพ่อ"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2517 : 229)

แนวคิดย่อย

1. แนวคิดเกี่ยวกับความรัก

ความรักของแม่ที่มีต่อลูก ความรักและความห่วงใยที่แม่มีต่อลูกนั้น แม่มีความปรารถนาและคาดหวังในอนาคตของลูกให้มีความเจริญก้าวหน้า นวนิยายเรื่อง คนบาป สี่ฟ้า เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรัก สะท้อนความรักของแม่ที่มีต่อลูก ความรู้สึกผูกพันในสายโลหิตย่อมมีความสัมพันธ์ยึดเหนี่ยวจิตใจของแม่มาก

ตอนที่สายจิตผูกพันแม่อธิการเกี่ยวกับความรักของตนที่มีต่อธิดาเทพ, กล่าวว่า

"ดิฉันไม่อยากให้แกอยู่ในคอนแวนต์นาน ๆ เลย แม่อธิการก็ทราบดีอยู่แล้วว่า ดิฉันมีลูกคนเดียวช่วยเกลี้ยกล่อมแกหน่อยเถอะคะ... ไม่ใช่เกลี้ยกล่อมให้บวชนะคะ เกลี้ยกล่อมให้แกนึกถึงแม่บ้าง ลูกคนเดียวถึงจะไม่เคยสนิทชิดเชื้อกันเท่าไร ดิฉันก็ต้องรักแก"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2517 : 306)

ตอนที่สายจิตผูกพันกิมเกี่ยวกับความรักความผูกพันที่แม่มีต่อลูก กล่าวว่า

"ลูกสาวฉันเขาเป็นคนแปลกขี้ง้อเอง จนใจว่ามีลูกคนเดียว ไม่จั่งลองปล่อยให้เขาบวชดู แต่นี่ฉันไม่กล้าเลียง ถึงยังงี้ฉันก็รักเขามาก เธอรู้ไหมกิม? รักยิ่งกว่าที่เขารักฉันเสียอีก"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2517 : 462)

ตอนที่สายจิตพูดกับกิมเกี่ยวกับความรักลูกอย่างที่สุดในชีวิต กล่าวว่า

"ใคร ๆ คิดว่าฉันเคยรักลูก แม้แต่ตัวเองแม้แต่พวกชายชู้ที่สั่งสอนเขามา แต่ที่จริงฉันรักธิดาเพนมาก จะถูกทางหรือไม่ถูกทาง ฉันก็รักลูกของฉันเหมือนแม่ทุกคน ฉันให้ลูกได้ทุกอย่าง...ทรัพย์สินสมบัติจนหมดเนื้อหมดตัว ที่เขาเคยด่าเจียด ๆ เอากับฉัน บ่อย ๆ แต่ฉันทนเสียลูกไปไม่ได้...ฉันถึงว่าน่ากลัว ฉันจะต้องเป็นฝ่ายแพ้เสียแล้ว"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2517 : 381)

ตอนที่เมื่อมีการคิดเกี่ยวกับความรักของผู้เป็นแม่ที่มีต่อลูก กล่าวว่า

...ในน้ำเสียงหงุดหงิดและมีอำนาจ จนกระทั่งเคยชินนั้น เมื่อมีการรู้สึกถึงอย่างไรก็ยังมีความรักแฝงอยู่...ความรักของผู้เป็นแม่...แม้จะทอดทิ้งไม่โยติเท่าที่ควร ไม่ละเอียดลออ ในความรู้สึกของลูก...แต่ก็ยังรัก ห่วง และไม่ต้องการที่จะสูญเสีย!

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2517 : 308)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน

การเลือกคู่ครองที่มีฐานะร่ำรวย สภาพสังคมปัจจุบันนั้น การเลือกคู่ครองมักพิจารณาคนที่ฐานะร่ำรวยเป็นเรื่องสำคัญ นวนิยายเรื่อง คนบาป สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน สะท้อนการเลือกคู่ครองที่นิยมผู้มีฐานะทางการเงินร่ำรวย ทำให้ชีวิตการแต่งงานมีความสุขสบาย ซึ่งสีฟ้ามิได้เห็นด้วยกับแนวคิดเช่นนี้

ตอนที่อารยณูกกับอัสเรศเกี่ยวกับการเลือกธิดาเพนเป็นคู่ครอง เพราะฐานะทางการเงินร่ำรวย กล่าวว่า

"ถ้าชอบกันได้จริง ๆ พื่อศจะไม่มีทางขาดทุนเลยดีเสียยิ่งกว่าขายนักร้องไนท์คลับคนนั้นเป็นไหน ๆ ลูกคนเดียวด้วย ยิ่งไง ๆ แม่เขาก็ต้องชนสมบัติให้"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2517 : 293)

ตอนที่เริ่มคิดถึงเกี่ยวกับอิสระที่ตัดสินใจเลือกคู่ครองที่ร้ายวอย่างชิตาเพ กล่าวว่

...ส่วนชิตาเพ...หล่อนมีเพียง "ราคา" อันแพงลิบลั้วเท่านั้นสำหรับอิสระ!

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2517 : 361)

ตอนที่อารยาพูดกับอิสระเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองที่มีฐานะร้ายว กล่าวว่

"จะจับปลาดัวใดต้องใจเย็น ๆ...เชื่อเถอะนะ ยายชิตาเพนะผู้ชายอื่น ๆ ที่ไหนก็ยังไม่ทันได้เข้าใกล้ชิตาเพสนิทสนมอย่างพ่อศ...อีกหน่อยชิตาเพจะหลงพ่อศ"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2517 : 207)

3. แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างแม่และลูก ความสัมพันธ์ระหว่างแม่และลูกนั้น หากเกิดความคิดเห็นขัดแย้งกันย่อมทำให้สภาพครอบครัวไม่มีความสุข นวนิยายเรื่อง คนบาปสีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว สะท้อนปัญหาความขัดแย้งระหว่างแม่และลูก ความปรารถนาและความมุ่งหวังในชีวิตของลูกมักจะมีความคิดเห็นแตกต่างกับแม่

ตอนที่สายจิตพูดกับชิตาเพเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งเรื่องความประพฤติของลูก กล่าวว่

"หนูนะ ไม่ได้อย่างใจแม่เสียเลย แม่อยากให้เป็นอย่างเพื่อนของหนูยายอารยา อยากให้คล่อง ใจน่ต่างเนื้อต่างตัวกันสมัย สมกับที่เป็นลูกสาวคนเดียวของแม่ แต่หนูกลายเป็นเด็กเซซ ๆ ที่ไม่มีอะไรสะดุดใจเอาเสียเลย"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2517 : 423)

ตอนที่สายจิตพูดกับชิตาเพเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างแม่กับลูก กล่าวว่

"เรามันไม่ใช่ลูกแม่เอาเสียเลย ไม่รู้จะเก็บเนื้อเก็บตัวไปถึงไหน ทำตัวให้มันสม

กับเป็นลูกสาวเศรษฐีนี้เสียหน่อยสิ"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2517 : 59)

ตอนที่ดาเทพบุดกับแม่ที่เกี่ยวกับปัญหาการบวชของเธอซึ่งไม่ได้รับการยินยอม
จากแม่ กล่าวว่า

"หนูอยากบวช" แม่ขึ้นนั่งโง่งไปนิดหนึ่ง ดวงตาจับอยู่ที่หน้าสาวน่ารักอย่างลูกครึ่ง
ของผู้เป็นลูกศิษย์

"ความจริงฉันควรจะดีใจที่ได้ยินเธอพูดอย่างนี้ แต่ว่าศาสนาจะไปแข่งเธอมาจาก
ครอบครัวไม่ได้ดอก ถ้าไม่ได้รับความยินยอม คุณแม่ของเธอมีลูกคนเดียวเท่านี้มัน ท่าน
ไม่ต้องการให้เธอบวช"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2517 : 345)

เรื่องที่ 11 ทำไม

ทำไมเป็นเรื่องเกี่ยวกับประเทศที่ถูกแบ่งแยกการปกครองเป็นสองประเทศ ภาวะ
สงครามการสู้รบเนื่องอำนาจของแต่ละฝ่าย ทำให้สภาพบ้านเมืองถูกทำลายล้างวินาศ ประชาชน
ถูกฆ่าตายและญาติพี่น้องพลัดพรากจากกัน พ่อเผ่าบุญได้ประสบกับเหตุการณ์เหล่านี้และรับรสความ
เลวร้ายในภาวะสงคราม พ่อเผ่าบุญได้ต้องพลัดพรากจากลูกชายคนเล็ก "แสนไท" แสนไทมี
แนวคิดและอุดมการณ์แตกต่างจากประเทศของตน เขาต้องการความยุติธรรมและทุกคนมีสิทธิ
เท่าเทียมกัน แสนไทจึงไปอยู่ที่ "แผ่นดินเหนือ" ซึ่งมีการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ ทุกคนทำงาน
เพื่อส่วนรวมและเพื่อประเทศชาติ บุญเดิมพี่ชายของแสนไทได้ยึดครองอำนาจภายในประเทศ
เขาได้สถาปนาตนเองเป็นประธานาธิบดีของ "แผ่นดินใต้" การปกครองประเทศเป็นแบบเสรี
ประชาธิปไตย ประชาชนมีชีวิตที่อิสระและเป็นตัวของตัวเอง บั๊วงามลูกเลี้ยงของประธานาธิบดี
บุญเดิม ชอบจบการศึกษาระดับปริญญาโทและเป็นผู้เชี่ยวชาญทางเศรษฐกิจประจำทำเนียบของ
แผ่นดินใต้ พ่อเผ่าบุญได้คิดถึงแสนไทอย่างมากและเล้าความหลังในอดีตให้บั๊วงามฟัง เมื่อทั้งสอง
ประเทศจัดประชุมที่ประเทศไทยเพื่อเจรจาเรื่องสันติภาพ บั๊วงามมาเข้าร่วมประชุมนี้และมี

ประเทศจัดประชุมที่ประเทศไทยเพื่อเจรจาเรื่องสันติภาพ บั๊วงามมาเข้าร่วมประชุมนี้และมีโอกาสพบกับแสนไท การประชุมครั้งนี้ไม่สามารถตกลงกันได้ ประเทศทั้งสองไม่ยอมเปลี่ยนแปลงการปกครองและเสียผลประโยชน์ แสนไทได้นัดพบกับบั๊วงามและสนทนาเรื่องระบบลัทธิการปกครองประเทศของตน เขาทั้งคู่ต่างมีความขัดแย้งเรื่องการเมืองเพราะต่างฝ่ายต่างคิดว่าบ้านเมืองของตนมีการปกครองที่ดี แสนไทและบั๊วงามได้ไปเที่ยวเรือล่องแม่น้ำเจ้าพระยาและเกิดอุบัติเหตุเรือล่ม เขาทั้งสองจึงต้องค้างที่บ้านของชาวบ้านแถวนั้น ความใกล้ชิดทำให้แสนไทและบั๊วงามมีความรักต่อกัน เมื่อแสนไทและบั๊วงามต้องแยกไปประเทศของแต่ละคน บั๊วงามมีความอาลัยอาวรณ์ต่อแสนไท บั๊วงามได้เดินทางมาเยี่ยมเยือนพลอบขวัญทหารที่เมืองเสมาซึ่งเป็นเมืองชายแดนติดกับแผ่นดินเหนือ แสนไทได้ติดต่อแอบนัดพบบั๊วงามและด้วยความรักที่ทั้งสองมีต่อกัน บั๊วงามได้เสียตัวแก่แสนไทและทั้งคู่จำต้องจากกันด้วยความจำเป็นทางการเมือง เมืองเสมาและประเทศแผ่นดินใต้ถูกทหารของฝ่ายแผ่นดินเหนือบุกเข้ายึดอำนาจ บ้านเมืองถูกทำลายและประชาชนถูกฆ่าตาย บั๊วงามและครอบครัวของประชาชนาธิปไตยถูกลอบยิงเสียชีวิต แสนไทถูกศาลประชาชนตัดสินว่าทรยศต่อประเทศและถูกประหารชีวิต

นวนิยาย เรื่อง ทำไม สีฟ้าเสนอแนวคิด ไว้ 4 ลักษณะ คือ

แนวคิดใหญ่

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเมือง

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศ ระบบลัทธิการปกครองของแต่ละประเทศต่างมีอุดมการณ์และแนวทางของตน ทำให้มีความคิดเห็นด้านการปกครองแตกต่างกัน นวนิยายเรื่อง ทำไม สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเมือง สะท้อนปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศซึ่งมีลัทธิการปกครองตรงข้ามกัน แนวคิดอุดมการณ์และการดำเนินชีวิตของประชาชนแตกต่างกัน ตอนที่พ่อเผ่าบุญโตคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างสองประเทศซึ่งมีความแตกต่างทางลัทธิการปกครอง กล่าวว่า

...ทางฝ่ายโน้นหรือทางฝ่ายนี้... อันที่จริงมันก็คนชาติเดียวกัน แต่แล้วทำไมเล่า มันจึงได้กลายเป็นฝ่ายโน้นฝ่ายนี้ไปได้ คนชาติเดียวกัน บางคนก็เป็นญาติพี่น้องกันแท้ๆ บางคนในสมัยก่อนโน้นเคยเป็นเพื่อนกันมาแล้วมาจับอาวุธลุกขึ้นประหารประหารกัน...
ทำไม...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม. 2518 : 4)

ตอนที่บัวงามพูดกับแสนไทเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างประเทศทั้งสอง กล่าวว่า

"...คุณรู้ความเป็นไปทุกอย่างของแผ่นดินได้ เพราะถึงอย่างไรมันก็ยังเป็นแผ่นดินเสรีอยู่ในสายตาของชาวโลก ก็แล้วแผ่นดินเหนือของคุณล่ะคะ เป็นอย่างไรบ้าง แผ่นดินเหนือไม่ยอมเปิดโอกาสให้ใครได้รู้สภาพภายในเลย คนที่ได้รับเชิญเข้าไปเป็นแขกมักจะได้เห็นแต่สิ่งดี ๆ ซึ่งดูเหมือนจะเป็นการฉาบหน้าเท่านั้นเอง"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2518 : 301)

ตอนที่บัวงามพูดกับสุดาเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศที่มีลัทธิการปกครองตรงกันข้าม กล่าวว่า

"...ในเมื่อการปกครองมันแยกออกเป็นสองลัทธิ สองลัทธิที่ตรงกันข้ามเหมือนชาวกับดำเสียด้วย ถ้าจะรวมกันก็ต้องหมายความว่า ลัทธิการปกครองอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นฝ่ายแพ้ไปและปกครองด้วยลัทธิเดียว"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2518 : 236)

ตอนที่แสนไทพูดกับบัวงามเกี่ยวกับปัญหาการปกครองของทั้งสองประเทศ กล่าวว่า

"...ทั้งแผ่นดินใต้ของคุณและแผ่นดินเหนือของผม ยังมีปัญหาหนักด้วยกันทั้งสองฝ่าย... คุณคงเห็นด้วยกับผมที่มองถึงปัญหา ไม่ใช่ปัญหาของพวกชนชั้นปกครอง แต่เป็นปัญหาของประชาชนทั่วไป..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2518 : 296)

ตอนที่บัวงามพูดกับพ่อเต่าบุญโตเรื่องการปกครองประเทศ กล่าวว่า

"ปกครองแบบไหนคะ ที่จะทำให้เป็นทีพอใจของทั้งสองฝ่ายได้ เมื่อมันกลายเป็นสองค่ายเหมือนยืนอยู่คนละมุมโลก"

"แต่จุดมุ่งหมายก็คือการให้อิสระเสรี การทำให้ทุกคนเท่ากัน เสมอกันทุกอย่าง ไม่ใช่ ? โออย่างนี้ไม่เห็นต้องแยกออกเป็นคอมมิวนิสต์ เป็นประชาธิปไตย ปุจฉาของ ปุจฉาอย่างคนแก่ง ๆ ว่าถ้าทุกคนยอมสละความเห็นแก่ตัวเสียเท่านั้นเอง"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2518 : 202)

แนวคิดย่อย

1. แนวคิดเกี่ยวกับสังคม

1.1 สภาพสังคมระบอบคอมมิวนิสต์ หลักการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ จะมีสภาพสังคมให้ทุกคนเท่าเทียมกัน และมีฐานะเป็นเพื่อนร่วมชาติ นานิยาย เรื่อง ทำไม สนิ้า เสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพสังคมระบอบคอมมิวนิสต์ ประชาชนทุกคนมีความเป็นอยู่เท่าเทียมกัน และต้องทำงานเพื่อส่วนรวมและเพื่อประเทศชาติ

ตอนที่สนทนากับบัวแก้วเกี่ยวกับลัทธิคอมมิวนิสต์ กล่าวว่า

"เราทุกคนเท่าเทียมกันหมด ไม่มีใครเป็นเจ้าของที่จะต้องไต่ถาม ทุกคนเป็น สหายร่วมอยู่ในสังคมเดียวกัน ทุกคนทำงานเพื่อส่วนรวมและเพื่อประเทศ การโกงหรือ การเบียดบังผลประโยชน์แก่กับขโมยของส่วนรวมของประชาชน"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2518 : 116)

ตอนที่ประชาชนถามสนทนากับบัวแก้วเกี่ยวกับสภาพชีวิตระบอบคอมมิวนิสต์ที่ไม่ได้ความ เท่าเทียมกันอย่างแท้จริง กล่าวว่า

"ไหนว่าเปลี่ยนระบบการปกครองแล้วพวกเราจะมีความสุขสบายยิ่งกว่าแต่ก่อน กลับกลายเป็นทาสไปเลยนะไม่ว่า ที่ดินจะแบ่งให้จริงคนละยี่สิบสามสิบไร่ แต่ผลได้มันไม่ใช่เราคนเดียว ทางโน้นยังไม่ได้ทดลองเป็นมารวมชาติทำ ถึงยังต้องแบ่งต้องเสียภาษีให้ รัฐอยู่ ทางนี้เป็นมารวมแล้ว เขาถือหลักการทำงานมากนักน้อยให้เป็นคำตอบแทน ให้ตาย เถอะ ไป ๆ มา ๆ เรามันเลยเหมือนควายมากกว่าคนเสียแล้ว"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2518 : 123)

ตอนที่สนทนากับบัวงามเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในระบอบคอมมิวนิสต์ที่ปฏิบัติตามระเบียบและกฎข้อบังคับ กล่าวว่า

"แต่งงานตามความเห็นชอบแล้วของหัวหน้าหน่วยงาน ทำงานเพื่อรับส่วนแบ่งจากผลงาน มีปัจจัยสำหรับครองชีวิตเท่าที่จำเป็น"

"แล้วเมื่อมีลูกออกมาก็ให้รัฐเลี้ยง ใช่มั้ยคะ"

"ก็ไม่ว่าหรือคุณ เด็กทุกคนจะได้มีชีวิตอย่างเดียวกัน ไม่เหลื่อมล้ำต่ำสูงกว่ากัน ปรด้อยของเด็ก ไม่น่ากลัวแต่พอเขาโตขึ้น ปรด้อยที่สะสมกันมานานจนเป็นผู้ใหญ่ มันจะระเบิด"

"คุณไม่เป็นมนุษย์ธรรมดาเสียเลย ถึงยังงั้นดิฉันก็ไม่เลื่อมใสชีวิตที่ถูกจัดถูกเลี้ยงเหมือนแมดปลวก หรือสัตว์เลี้ยงในสวนสัตว์"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2518 : 27)

ตอนที่บัวงามพูดกับสนทนเกี่ยวกับชีวิตของคนในระบอบคอมมิวนิสต์กล่าวว่า

"...ในชีวิตของคุณ ดิฉันรู้สึกว่ามันนอกจะเป็นชีวิตที่ไม่มีความหมายอะไรเลย นอกจากเหมือนเครื่องจักรของสังคม"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2518 : 28)

1.2 สภาพภัยอันตรายจากสงคราม สภาพบ้านเมืองที่ประสบภาวะสงครามนั้น ภัยอันตรายต่าง ๆ ทำให้เกิดความพินาศ ความวิบัติของบ้านเมืองและความตายของประชาชนภายในประเทศชาติ นวนิยายเรื่อง ทำไม สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพชีวิตของคนในสังคมต้องเผชิญภัยอันตรายจากสงคราม การสู้รบทำให้เกิดความเดือดร้อนทั้งประเทศบ้านเมืองถูกทำลายพินาศ ประชาชนทุกข์โศกกันล้นพ้นจากกันและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก

ตอนพ่อเล่าคิดเกี่ยวกับภาวะการปฏิบัติ กล่าวว่า

"ความตาย ความพินาศเกิดขึ้นต่อหน้าต่อตาผู้เล่าอีกแล้ว ยิ่งกว่าคราวก่อน ตายมากกว่า เข้มโหดมากกว่า ด้วยน้ำมือของคนชาติเดียวกัน"

...พ่อเล่าเรื่องตะโกนอยู่ในหัวใจว่า นี่เขาต้องการอะไรกัน เขาต้องการอะไร พวกที่หยิบยื่นความตายให้คนอื่น ตลอดจนพวกที่พากันวิ่งเข้าหาความตายอย่างไม่หวาดหวั่น เขาต้องการอะไร เขาทำเพื่อใครหรือเพื่ออะไร...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2518 : 273)

ตอนที่สี่ฟ้าบรรยายเกี่ยวกับสภาพสงครามที่เกิดขึ้นในประเทศ ทำให้ประชาชนเดือนร้อนและทุกข์ยาก กล่าวว่า

...พอออกมานอกตัวเมืองเล็กน้อยยังอยู่ท่ามกลางกระสุนที่ยิงมาตกตรงโน้นบ้าง ตรงนี้บ้าง เพราะเป็นภาระระดมยิงครั้งใหญ่

บ้างถามเห็นชาวบ้านกำลังอพยพเดินทางกัน ไปเป็นแถว มีพวกทหารคอยช่วยเหลือในทำนองบงการกลาย ๆ

สีหน้าของชาวบ้านที่อุ้มลูกจูงหลาน บ้างหามบ้างแบกสัมภาระนั้นดูเต็มไปด้วยการหมดอาลัยตายอยาก พวกผู้ใหญ่ดูเหมือนจะมีความกลัวอยู่ในสีหน้าน้อยที่สุด มีแต่ความทุกข์ความวิตกกังวลเหลือมาก

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2518 : 202)

ตอนที่สี่ฟ้าบรรยายถึงสภาพความสูญเสียชีวิตผู้คนที่เกิดขึ้นจากภาวะสงคราม กล่าวว่า

...ผู้คนที่เดินทางกันไปเป็นหมู่เป็นกลุ่มเมื่อคืนนี้เห็น เหลือลูกขึ้นเพียงไม่กี่คน ท่ามกลางร่างที่กระเด็นไปนอนคนละทิศละทาง แม้จะบางคนก็ด้วยอวัยวะที่หลุดขาดจากตัวด้วยแรงระเบิด กลืนควาเลือดคลั่ง

คนที่ยังอยู่โผวาเข้าหาญาติพี่น้องที่กลายเป็นศพไปแล้ว บางคนบาดเจ็บสาหัสก็ยัง
อุตส่าห์ตะเกียกตะกายคลานเข้าหา กัน เสียงเรียกเสียงร้องไห้และเสียงครวญคราง
ดังระงมท่ามกลางแสงแดดโกล้ทั้งแผ่นดิน

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2518 : 206)

ตอนที่พ่อเผ่าบุญโตพบกับวังงามเกี่ยวกับชีวิตผู้คนที่ประสบภัยอันตรายจาก
สงคราม กล่าวว่า

"บางหมู่บ้านประเดี๋ยวทางโน้น ไฉฉียง ประเดี๋ยวทางนี้ไฉฉียง ต้องอพยพหนีตัวทุก
หัวทิ่ม พ่อแม่ลูกเมียต้องตายจากกันโดยที่เขาไม่รู้โอ้โหน้อเหินด้วย... ไม่รู้ว่าทำไมเขา
ถึงเป็นคนที่ต้องก้มหน้ารับกรรมรับความทุกข์ยากลำบากเดือดร้อน"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2518 : 28)

2. แนวคิดเกี่ยวกับความรัก

2.1 ความรักของพ่อที่มีต่อลูก ความรักและความห่วงใยที่พ่อมีต่อลูกนั้น จิตใจ
ของพ่อมีความอาลัยอาวรณ์ที่ต้องพลัดพรากจากลูกสุดที่รัก นวนิยายเรื่อง ทำไม สี่ฟ้าเสนอแนว
คิดเกี่ยวกับความรัก สะท้อนความรักของพ่อที่มีต่อลูก ความรู้สึกผูกพันในสายโลหิตย่อมมีความ
สัมพันธ์ยึดเหนี่ยวจิตใจของพ่อมาก

ตอนที่พ่อเผ่าบุญโตคิดเกี่ยวกับความรัก และห่วงใยลูกที่พรากจากกัน กล่าวว่า

...คนที่พ่อเผ่ารักและเป็นห่วงอีกคนหนึ่ง พ่อเผ่าแน่ใจว่าเขาจะอยู่ แสนไถยังอยู่
และถ้าพ่อเผ่ายังมีชีวิตอยู่ต่อไปอีก บางทีอาจจะได้พบเขา

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2518 : 307)

ตอนที่พ่อเผ่าคิดถึงและอาลัยแสนไถอย่างสุดซึ้ง กล่าวว่า

...พ่อเผ่าไม่ใคร่เข้าใจลูกชายคนเล็กเท่าใดนัก ไม่เข้าใจความรู้สึกนึกคิดและ
สิ่งที่เขาเรียกว่าอุดมคติอุดมการณ์อะไรนั้น... ไม่เข้าใจความต้องการของเขาอีกนาน
วันที่ยังไม่เข้าใจ...แต่พ่อเผ่าก็รักเขาอย่างสุดซึ้ง ยิ่งกว่าลูกคนใดทั้งสิ้น

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2518 : 85)

ตอนที่พ่อเผ่าบุญโตรักและคิดถึงบุตรชายที่จากกันมานาน กล่าวว่า
...หัวใจของพ่อเผ่าเหมือนจะหลุดลอยไปด้วยสิ่งทรงบางอย่าง... สิ่งที่ว่า
อาจจะไม่ได้พบหน้าลูกชายเล็กของพ่อเผ่าอีกต่อไปแล้วในชีวิตที่ยังเหลืออยู่อีกไม่นานนัก
น้ำตาวันนั้นตาของพ่อเผ่าจนกระทั่งเห็นหน้าเด็กชายแสนไทยน้อยขว่ำมัว
ก็ไม่รู้ว่า ทำไมพ่อเผ่าถึงได้เกิดคิดถึงลูกชายขึ้นมาอย่างจับใจ หลังจากทอดอาลัย
ในชีวิตของเขามาหลายปีแล้ว

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2518 : 96)

2.2 ความรักระหว่างชาย - หญิง ความรู้สึกรักใคร่อย่างลึกซึ้งระหว่างชาย
และหญิงนั้น เป็นความผูกพันทั้งชีวิตและจิตใจ ทำให้เกิดความสุข ความสดชื่น นานาชาติ เรื่อง
ทำไม สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรัก สะท้อนความรักระหว่างชายและหญิงที่มีความผูกพันรัก
ใคร่อย่างลึกซึ้ง ทั้งชีวิตและจิตใจเปี่ยมด้วยความสุข ความสดชื่นในความรัก

ตอนที่บัวงามคิดถึงแสนไทยบุคคลที่เขารัก กล่าวว่า

...ทั้งสมองทั้งหัวใจของหล่อนไม่เหลือช่องว่างไว้สำหรับเรื่องอื่นคนอื่นอีกเลย
ไม่แม้แต่เพียงส่วนสอดแทรก

สมองคิดถึงแสนไทย

หัวใจเต้นทุกจังหวะคือ แสนไทย

ความรู้สึกที่หญิงชายเรียกกันว่า ความรัก มีทั้งเอ็นกักร้อน เอ็นเหมือนน้ำขมิ้น
ลงไปในความแห้งแล้งชีวิตให้มีความหวัง...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2518 : 153)

ตอนที่สี่ฟ้าบรรยายเกี่ยวกับความรักของบัวงามที่มีต่อแสนไทอย่างสุดซึ้ง

กล่าวว่า

...น้ำตาไหลซึมออกมาขึ้นปลอกหมอน หล่อนก็เหมือนผู้หญิงธรรมดาที่มีความรัก
ปล่อยตัวปล่อยใจแล้วก็คร่ำครวญหามัน
หล่อนหลับไปเพียงจิบเดียว แม้กระนั้นหล่อนก็อุตส่าห์ฝันถึงคนที่จิตใจของหล่อน
จรดจ่ออยู่กับเขา

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2518 : 252 - 253)

ตอนที่แสนไทคิดถึงบัวงามอย่างมากที่สุด ความหวังที่ทั้งสองจะได้พบกันนั้น

สูญสิ้น กล่าวว่า

...แสนไทเกิดความคิดถึงหล่อนอย่างจับใจ วาระสุดท้ายของเขาซึ่งกำลังใกล้เข้ามา
ทุกที หล่อนจะรู้ไหมหนอว่า ความหวังของหล่อนที่คิดว่าจะได้พบกับเขานั้น มันไม่มี
วันจะเป็นไปได้เลยในชาตินี้

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2518 : 312)

เรื่องที่ 12 แผ่นดินนี้ยังวันรมย์

แผ่นดินนี้ยังวันรมย์เป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตการต่อสู้ของอดีตนายตำรวจหนุ่มผู้หนึ่ง
"ร.ต.อ. จลา จิตต์งาม" ต้องถูกหักจากราชการ เนื่องจากว่าเขาสืบสวนคดีการตายของ
นักศึกษาหนุ่มชื่อ ทวีศ ศรีสุข และจำต้องปล่อยผู้ต้องหาคือนายปิยะ กำแพงรงค์ ผู้มีอิทธิพล
ทางการเมือง จลา มีความเบื่อหน่ายและท้อถอยในการทำงานที่ตนเองต้องกลายเป็นแนวรับบาป
ในคดีนี้ เขาจึงตัดสินใจลาออกจากอาชีพตำรวจ จลา มีความตั้งใจที่จะประกอบอาชีพเป็นชาวไร่
เขาติดต่อกับผู้กองสมเจตน์เพื่อสอบถามเรื่องที่ตนทำไว้ ผู้กองสมเจตน์แนะนำที่ดินในป่าลึกซึ่งยัง
ไม่มีใครจับจอง จลาได้ขายรถยนต์และบ้านเพื่อเป็นทุนการทำไร่ "โสภาราม" ภรรยา
ของจลาไม่เห็นด้วยและรู้สึกไม่พอใจอย่างมากที่เขาทิ้งอาชีพตำรวจไปเป็นชาวไร่ แต่จลามี

ความจริงจังต่อการทำไร่ เขาได้รวบรวมคนงานและเข้าป่าบุกเบิกจนกลายเป็นที่ทำไร่ จลา ต้องใช้ร่างกายอย่างเหน็ดเหนื่อยและความมานะอดสาหะอย่างมาก เขาเลือกปลูกพืชพันธุ์ไม้ และต้องติดต่อกับนายอุดมเพื่อขอให้สร้างโรงงานกลั่นน้ำมันกันท์ นายอุดมยังไม่แน่ใจในตอนแรก แต่เมื่อเห็นความพยายามและผลผลิตจากไร่ของจลา ทำให้นายอุดมและนายวันชัยคิดวางแผนเอา เปรียบและทำลายจลา พวกเขาไม่ยอมตั้งโรงงาน ดังนั้นจลาจึงตัดสินใจขายบ้านเพื่อสร้าง โรงงานของตนเอง ทำให้ชีวิตครอบครัวของเขาเกิดปัญหาความขัดแย้ง นายมินเป็นผู้รับใช้ นายอุดมและนายวันชัยปลุกกระดมชาวบ้านให้บุกรุกที่ดินของจลา เหตุการณ์เลวร้ายหนักเมื่อนายมิน ถูกฆ่าตาย จลาถูกสงสัยว่าเป็นผู้สังฆ่า ชาวบ้านจึงปิดล้อมโรงงานของจลา ครอบ ครุพทุพพชชาติ และผู้กองสมเจตน์ได้ช่วยเหลือนายจลาตลอด เมื่อเกิดน้ำท่วมมาก ต้นไม้ที่ถูกทำลายและชาวบ้าน ที่น้ำท่วมมาพังพังจลา เขาได้ช่วยเหลือนายบ้านทำให้ชาวบ้านซาบซึ้งน้ำใจของจลาจึงพากัน ออกจากที่ดินของเขา เมื่อเหตุการณ์สงบจลาตั้งใจที่จะย้ายหนีทำไร่ในแผ่นดินของเขาต่อไป

นวนิยาย เรื่อง แผ่นดินนี้ยังร้อนรมย์ สี่ฟ้าเสนอแนวคิดไว้ 3 ลักษณะ คือ

แนวคิดใหญ่

1. แนวคิดเกี่ยวกับสังคม

การเอาวัดเอาเปรียบในสังคม ชีวิตของคนในสังคมนั้นต้องต่อสู้ฝ่าฟันกับอุปสรรค ต่าง ๆ การเอาวัดเอาเปรียบในสังคมเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งในการทำงาน นวนิยาย เรื่อง แผ่นดินนี้ยังร้อนรมย์ สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสังคม สะท้อนชีวิตชาวไร่ที่ต้องต่อสู้กับการเอาวัด เอาเปรียบจากพวกนายทุน ที่แก่งแย่งเพื่อผลประโยชน์ของตน โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง และ ในที่สุดก็สามารถประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิต

ตอนที่จลาคิดเกี่ยวกับสภาพสังคมที่ควรมีความเห็นอกเห็นใจและช่วยเหลือพึ่งพา ซึงกันและกัน กล่าวว่า

...เขาก็เพิ่งได้รับคำตอบจากตัวเอง...ใช่...มันยังร้อนรมย์อยู่ และจะร้อนรมย์ อยู่เสมอ ถ้าผู้อาศัยแผ่นดินมีความเห็นอกเห็นใจกัน มีมนุษยธรรมและมีความเข้าใจต่อกัน
ใช่...แผ่นดินนี้ยังร้อนรมย์อยู่

ตอนที่จลาพุดกับผู้หญิงสองคน เจตน์เกี่ยวกับชีวิตของชาวไร่ชาวนาที่มีความเป็นอยู่ที่ดี และไม่ถูกการเอาเปรียบเขาเปรียบ กล่าวว่

"ผมเพียงแต่อยากเอาทฤษฎีบางอย่างของคอมมิวนิสต์มาผสมผสานกันเข้ากับลัทธิชาตินิยมเท่านั้นเอง... ถ้าไม่หนักไปข้างไหนจนเกินไป บ้านเมืองของเราก็คงอยู่เป็นสุข ผมยังอยากจะมั่นใจอยู่ว่า แผ่นดินของเมืองไทยยังคงมีที่ให้คนไทยหากินร่วมกันได้อย่างร่มเย็น แล้วก็สุขสบาย"

จลาพุดต่อไปว่า

"ผมเห็นครับ หมอ ผมเห็นไร่ของผม ผมเห็นโรงงานที่คนงานมีถิ่นอยู่ด้วย รวมทั้งไร่ของชาวนาซึ่งผลิตผลทางเกษตรต้องพึ่งโรงงาน... ผมเห็นหมู่บ้านเกษตรและอุตสาหกรรม ท้องถิ่นที่เจริญโดยไม่มีเอาเปรียบของพวกนายทุนพวกคนกลาง"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม. 2519 : 363)

ตอนที่จลาพุดกับเคนเกี่ยวกับปัญหาการเอาเปรียบชาวไร่ กล่าวว่

"...บอกพวกล้อเถาะว่า ถ้าอ้าวจะทำต่อละก็ อ้าวไม่เอาเปรียบไม่กินแรงพวกล้อด้วยเลห์เหลียมอย่างนายทุนทั้งหลายแน่ ๆ การเอาเปรียบกันหมดสมัยแล้ว ขอให้เชื่อเถาะ... บอกพวกล้อบอกพวกชาวนาให้ร่วมมือร่วมใจกับอ้าวต่อสู้กับคนที่เอาเปรียบพวกล้อมานานแล้ว ดีกว่าคนที่กว้านซื้อที่ดินถูก ๆ จากพวกชาวนา แล้วก็เอาพวกล้อเป็นเครื่องมือบีบอ้าว..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม. 2519 : 688 - 689)

ตอนที่ครูพุกขาดคิดเกี่ยวกับการแสวงหาผลประโยชน์ของพวกนักธุรกิจ โดยใช้ชาวนาเป็นเครื่องมือ กล่าวว่

...หล่อนเองก็ไม่ว่าจะพูดให้ใครต่อใครเข้าใจได้อย่างไรว่า สาเหตุเริ่มแรกนั้น

มาจากมินและพรรคพวกของเขาสองสามคน ซึ่งได้แรงหนุนมาจากนายวันชัย นาย
อุดม...

ขัดขวางและเป็นอุปสรรคจนลาที่ถอย ต่อไปก็คงหาทางด้วยเล่ห์เหลี่ยมต่าง ๆ
...นักธุรกิจเชื้อสายแบบนายวันชัยย่อมเต็มไปด้วยเล่ห์เหลี่ยม และความเห็นแก่ตัว
นานาประการ...หาทางเอาผลประโยชน์เข้าตัวโดยให้ชาวบ้านตนเองเป็นเครื่องมือ!

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2519 : 639)

ตอนที่ครูพุดชาดพุดสอนนักเรียนเกี่ยวกับความรอบรู้และเฉลียวฉลาดในการ
ประกอบอาชีพ กล่าวว่า

"ความรู้มีให้ฉลาดทันคน งานต่าง ๆ มีเกียรติเท่ากันทั้งนั้น แผ่นดินเมืองไทยที่
ว่างเปล่า เพราะไม่ใช่ดินดีสำหรับการเพาะปลูกยังเหลืออยู่อีกมากมาย เพียงแต่จะ
พยายามทำนองเดียวกับอิสราเอลพยายามทำทะเลทรายให้เป็นไร่ หรือเนเธอร์แลนด์
พยายามทำทะเลให้เป็นผืนแผ่นดินเพาะปลูก...ลำบากน้อยกว่ากันด้วยซ้ำไป"

"ครูอยากเห็นแถวนี้เจริญเพราะพวกเธอ อยากเห็นพวกเธอทำงานอยู่ที่นี่จะทำ
ไร่ทำงานอะไรก็ตาม แต่อยากให้มีชีวิตอย่างสงบเป็นสุขโดยเฉพาะ ถึงแม้จะเป็นคน
งานเป็นชาวไร่ก็ฉลาดรู้ทันคนแล้วก็เป็นอยู่ดี ๆ "

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2519 : 373 - 374)

แนวคิดย่อย

1. แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างสามีและภรรยา ชีวิตคู่ภายในครอบครัวนั้น หากเกิด
ปัญหาความขัดแย้งระหว่างสามีและภรรยา ความไม่เข้าใจกัน ทะเลาะโต้เถียงอยู่เสมอ ย่อม
เป็นปัญหาสำหรับครอบครัว นวนิยายเรื่อง แผ่นดินนี้ยังร้อนรมย์ สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว
สะท้อนปัญหาความขัดแย้งระหว่างสามีและภรรยา ด้านความคิดเห็นไม่ตรงกัน เกิดความไม่เข้าใจ
และทะเลาะโต้เถียง ทำให้เกิดความหมองเหม็นและหย่าร้างในที่สุด

ตอนที่จลาได้เถียงกับโสภวรรณเรื่องความคิดไม่ตรงกัน ความไม่เข้าใจและไม่เห็นใจเกี่ยวกับอาชีพการงานของสามี ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง กล่าวว่า

"ป๊ะ ! ก็มันล้ามาถึงปานนี้แล้ว ยังจะมานั่งถึงเรื่องก่อน ๆ เอาสวรรค์มานะไรกัน เป็นหัวเมียกันมันก็ต้องเดินไปด้วยกันวันยังค่ำ"

โสภวรรณอยากจะทำ... ไม่ใช่ดอก ไม่ใช่เสียแล้ว หล่อนกำลังจะเดินไปคนละทางกับเขาต่างหาก!

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2519 : 621)

ตอนที่โสภวรรณพบกับนิสวาทเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างเธอกับจลา กล่าวว่า

"โสเจ้าใจคะ นีหาวด ไม่คิดว่าตัวของโสจะมีทิจูบ้าง ๆ แบบนี้... เรื่องไร่บ้านอนั้นะ ไม่ทิ้งมันก็ช่างเถอะ จับจองเก็บเอาไว้ให้ชาวบ้าน เขาทำไปพลาง ๆ ก่อน ในนามของเราก็ได้ เขาก็กินแบบนั้นไป แต่ทิจูไม่กลับเข้าทำงานทั้ง ๆ ที่มีโอกาสอันนี้ มันน่าเจ็บใจ เขาคิดคนละแง่กับโส โสกลับเห็นว่าถ้ากลับเข้าทำงานมันมีแต่ผลดี คนเขาก็จะได้เห็นว่าเราบริสุทธิ์ด้วย"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2519 : 293)

ตอนที่โสภวรรณพบกับนิสวาทเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวของเธอที่เกิดความคิดเห็นไม่ตรงกันและทะเลาะได้เถียงกัน กล่าวว่า

"คุณจลาเขาไม่ได้คิดอย่างนีหาวด เขาไม่ได้หวังเลขว่าหนูกำลังจะมีลูก... เราทะเลาะกันเกือบทุกวัน... อีกหน่อยคงถึงจำนองบ้าน..."

เสียงของหล่อนเคืองลงทุกที ด้วยความน้อยใจ

"นี่ถ้าหนูรู้ว่า หลังแต่งงานแล้วมันจะกลายมาเป็นอย่างนี้ หนูคงไม่ตัดสินใจแต่งงานกับคุณจลา..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2519 : 128)

ตอนที่โสภารมณดูกับจลาเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างเธอกับสามี ทำให้ชีวิตคู่เกิดความหมองเหม็นต่อกันและปราศจากความสุข กล่าวว่า

"...คุณจะทำอะไรที่ไหน รถก็ขายแล้ว"

เสียงของภริยากลางแกลงและออกจะ "กันท่า" เขาไว้ก่อน นิยน์ตาจ้องจับเขม็งอยู่ที่สามี...

ความรักความซาบซึ้งต่อรสสัมผัส หลังจากการจากกันนาน ๆ ...จึงจางหายไปอย่างรวดเร็วด้วยเรื่อง "เงิน" นี่เอง!

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2519 : 182)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน

การเลือกคู่ครองที่มีเกียรติ ชีวิตคู่ของชายและหญิงนั้นต่างตัดสินใจในการเลือกคู่ครองของตน นอกจากพื้นฐานความรักที่มีซึ่งกันและกันแล้ว ความมีเกียรติยศของคู่ครองก็เป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกคู่ครอง นวนิยายเรื่อง แผ่นดินนี้ยังร้อนรมย์ สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน ด้านการเลือกคู่ครองที่เห็นความสำคัญของความมีเกียรติยศ ตำแหน่งหน้าที่การงานที่ดีและมีอนาคตก้าวหน้า

ตอนที่โสภารมณตัดสินใจเลือกจลาเป็นคู่ครองเพราะนอกจากความรักแล้ว ยังคำนึงถึงตำแหน่งหน้าที่ เกียรติยศของฝ่ายชายด้วย กล่าวว่า

"หล่อนเลือกผู้กองจลา นอกจากเพราะหล่อนรักแล้ว หล่อนยังฝันไกลถึงยศของเขาในเวลาต่อไปข้างหน้า

หล่อนภูมิใจนัก เมื่อไปนากับเขาที่อำเภอ และใคร ๆ เรียกหล่อนว่า คุณนาย พวกตำรวจชั้นผู้น้อยของเขา "ตะเปะ" หล่อนน้อมรับรับ ขณะที่พบกับหล่อนตามถนน หรือในตลาด"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2519 : 384)

ตอนที่โสภารณเลือกคู่ครองที่มีเกียรติยศและความก้าวหน้าในหน้าที่การงานของ
ฝ่ายชาย กล่าวว่

...หล่อนเลือกจลา เพราะหน้าตาของเขาว่เรียกว่าหล่อก็เรียกได้ ตอนนั้นจลา
เป็นผู้กองใหม่ ๆ ยศร้อยตำรวจเอก สำหรับผู้ชายอายุสามสิบกว่า ๆ อนาคตย่อม
ไม่เลวนัก

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2519 : 509)

เรื่องที่ 13 ได้ฟ้าสีคราม

ได้ฟ้าสีครามเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของหนุ่มชาวม้ง "ลีเจิ้ง คอยก่าเนิด" ครอบครัว
ของลีเจิ้งเป็นชนชาวเขาเผ่าม้ง อาศัยบนภูเขาสูงจังหวัดเชียงราย ลีเจิ้งศึกษาเล่าเรียนสาขา
วิชาชั้นครู ณ วิทยาลัยแห่งหนึ่ง เขาต้องพบกับสภาพสังคมเมืองที่แตกต่างไปจากสังคมชาวเขา
ของเขา ลีเจิ้งได้รู้จักเพื่อนนักศึกษาสาวชื่อ "มัทรี" เขาทิ้งสองสนิทสนมกันมากและเข้าร่วม
กิจกรรมของวิทยาลัยด้วยกัน ลีเจิ้งและมัทรีต่างก็รักกัน มัทรีหวังว่าเธอจะพยายามหาทางแต่ง
งานกับลีเจิ้ง ลีเจิ้งใคร่ครวญเรื่องสภาพสังคมที่แตกต่างกัน ความเป็นอยู่และขนบธรรมเนียมของ
ชาวเขาเผ่าม้ง อาจทำให้มัทรีไม่สามารถใช้ชีวิตคู่ร่วมกับเขา แต่มัทรีมีความตั้งใจที่จะเลือกลีเจิ้ง
เป็นคู่ครอง ดังนั้นมัทรีจึงขออนุญาตพ่อแม่ของเธอแต่งงานกับลีเจิ้ง พ่อแม่ของมัทรีไม่เห็นด้วยใน
เรื่องการแต่งงานของมัทรี แต่ในเมื่อเป็นความสุขของลูกจึงอนุญาต ลีเจิ้งและมัทรีได้เริ่มต้น
ชีวิตคู่โดยอาศัยอยู่บนคอกถื่นชาวเขาเผ่าม้ง เขทั้งสองช่วยกันพัฒนาการศึกษาของเด็ก ๆ ชาว
เขา ลีเจิ้งและมัทรีซ่อมแซมโรงเรียนและเปิดสอนหนังสือแก่เด็ก ๆ มัทรีต้องปรับตัวเข้ากับ
ขนบธรรมเนียมประเพณีและนิทการใช้ภาษาของชาวเขาเผ่าม้ง เธอได้ช่วยเหลือลูกของเลี้ยง
ซึ่งไม่มีพ่อแม่รับมาเป็นลูกของเธอ เมื่อมัทรีมีครรภ์ ลีเจิ้งให้มัทรีคลอดลูกที่โรงพยาบาล มัทรี
ต้องผ่าตัดจึงเดินทางไปกรุงเทพและคลอดลูกเป็นผู้หญิง มัทรีไม่อยากให้ลูกได้รับการเลี้ยงดูและ
เติบโตท่ามกลางชาวเขาเผ่าม้ง เธอจึงยังไม่ได้กลับบ้านไปหาลีเจิ้ง ลีเจิ้งรู้สึกเสียใจมากที่มัทรี
และลูกไม่กลับมา หยั่งเกอสาวเผ่าม้งยอมเป็นภรรยาของลีเจิ้งโดยไม่คิดผูกมัดกับเขา พ่อและ
พี่ชายรวมทั้งชาวเขาเผ่าม้งบางคนได้อพยพไปหาที่ดินปลูกฝิ่นและถูกตำรวจปราบปราม ลีเจิ้งจึง

ต้องติดตามหาพวกเขา มีที่รึดลีนใจมาพบลิ้งเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตคู่ เมื่อทั้งสองได้พบกันลิ้งจึงขอร้องให้มิตรและลูกมาอยู่กับเขา ทำให้ชีวิตครอบครัวของลิ้งมีความสุขอีกครั้งหนึ่ง

นวนิยาย เรื่อง ใต้ฟ้าสีคราม ลีฟ้าเสนอแนวคิดไว้ 4 ลักษณะ คือ

แนวคิดใหญ่

1. แนวคิดเกี่ยวกับสังคม

สิทธิมนุษยชน : ความเท่าเทียมระหว่างเชื้อชาติ สภาพสังคมปัจจุบันยังมีกลุ่มคนหลายเผ่าพันธุ์หลายเชื้อชาติอาศัยอยู่ การดำรงชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีย่อมแตกต่างกันทุก ๆ คนมีสิทธิมนุษยชนและความเท่าเทียมเสมอกัน สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข นวนิยายเรื่อง ใต้ฟ้าสีคราม ลีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสังคม สะท้อนสิทธิมนุษยชนด้านความเท่าเทียมกันระหว่างคนหลาย ๆ เชื้อชาติ

ตอนที่ลิ้งพบกับหยั่งเก่อเกี่ยวกับกลุ่มชนชาวเขาเผ่าม้งที่มีสิทธิเท่าเทียมกับคนทั่ว ๆ ไป กล่าวว่า

"...ผมบอกคุณแล้วไงว่า ไม่ว่าเราจะอยู่ที่ไหน ทางด้านจิตใจของเราก็กังกัน เราต้องยอมรับความจริงว่าเราคือชนส่วนน้อยของประเทศที่เราอาศัย ซึ่งเขาก็กังยอมรับสิทธิของเราเท่ากับพลเมืองของเขาอย่างผม ผมถือสัญชาติไทย ได้เรียน ได้ทำทุกอย่างที่ไม่ผิดกฎหมาย คนอื่น ๆ ก็มีสิทธิ์เหมือนผม ถ้าได้เป็นพลเมืองไทยตามกฎหมายแล้ว"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2520 : 178 - 179)

ตอนที่ลีฟ้าบรรยายเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนด้านความเท่าเทียมกันระหว่างทุกชนชาติ เพราะสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม กล่าวว่า

...เบื้องบนท้องฟ้าคืนเดือนหงายกระจ่างเป็นสีครามสดใส นกน้อยสองตัวบินลง ไต่ลมหนาวมาจากทิศใด ไม่ปรากฏ มันยังบินร่อนต่อไปกลางท้องฟ้าซึ่งปราศจากขอบเขต ท้องฟ้าสีครามซึ่งมนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะอยู่ตรงไหนที่ใดย่อมอยู่ภายใต้ผืนฟ้าเดียวกันทั้งสิ้น

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2520 : 335)

ตอนที่มัทรีถามลีเจิ้งเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นอยู่ของชาวเขาให้มีความเจริญเหมือนชาวกรุง กล่าวว่า

"ถึงยังงี้คุณก็ยังอยากเจริญใช้ไหมล่ะ ไม่งั้นจะเข้ามาเรียนเพื่อจะได้กลับไปพัฒนาคุณทำไม"

"ใช่ อะไรที่ผมต้องทำผมก็ต้องทำ ถึงผมจะคิดยังงี้ ผมก็อยากให้พวกน้องของผมเจริญอย่างพวกคุณ เพราะต่อไปพวกผมจะต้องอยู่อย่างพวกคุณ เราจะอยู่อย่างคนป่าคนดอยล้าหลังอย่างแต่ก่อนยังงี้ได้"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2520 : 13)

ตอนที่ลีเจิ้งพูดกับเพื่อนเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของชาวเขาที่มีชนบทธรรมนิยมประเพณีเฉพาะตน กล่าวว่า

"...พวกผมมีประเพณีอย่างนี้มานานแล้ว พวกคุณอาจเห็นเป็นเรื่องป่าเถื่อน เป็นประเพณีน่าอายของชาวเขาโง่ ๆ พวกหนึ่ง แต่ที่พวกสวีเดนผมเคยได้ยินว่ากันว่า เป็นดินแดนฟรีเชิร์กเหมือนกัน พวกคุณกลับยกย่องชื่นชมเห็นว่าพวกเขาเจริญและมีอิสระ มันแตกต่างกันที่ตรงไหน หรือแตกต่างกันเพียงแต่ว่า พวกนั้นเป็นฝรั่ง แต่พวกผมเป็นชาวเขา"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2520 : 85)

ตอนที่พ่อของมัทรีพูดกับมัทรีเกี่ยวกับการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับชนชาวเขาเผ่าม้งกล่าวว่า

"...พ่อเคยเห็นหมู่บ้านม้ง หมู่บ้านชาวเขามาแล้วหลายแห่ง พ่อไม่คิดว่าหนูจะอยู่ได้ นอกจากเป็นการชั่วคราวเหมือนอย่างพวกอาสาสมัคร หรือพวกอักษรศาสตร์ เขาไปช่วยพัฒนาหรือช่วยสอนหนังสือ ถ้าไปชั่วคราวแบบนั้นมันก็สนุกปนไปกับการทำประโยชน์"

"ไม่มีอะไรหรอกค่ะ ที่เราจะทรมานไม่ได้ ถ้ามีความตั้งใจจริงเสียอย่าง แล้วก็
จะหลุดไปแล้ว คนเหมือนกันเมื่อเขาอยู่กันได้ ทำไมเราถึงจะอยู่ไม่ได้คะ คุณพ่อ"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2520 : 185 - 186)

แนวคิดย่อย

1. แนวคิดเกี่ยวกับความรัก

ความรักที่ระหว่างชายและหญิง ความรักระหว่างชายและหญิงมีความสำคัญต่อ
วิถีชีวิต ความรักที่มีความจริงใจและเข้าใจกัน ทำให้จิตใจมีความเข้มแข็งและเสียสละช่วยเหลือ
เห็นอกเห็นใจต่อกัน นวนิยายเรื่อง ไดนาสโครัม สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรัก สะท้อน
ความรักที่ระหว่างชายและหญิงที่มีจิตใจผูกพันร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกัน

ตอนที่มิตรพบกับจันทร์จรเกี่ยวกับความรัก ต้องพบกับความทุกข์และความสุขปะปนกัน
กล่าวว่า

"สำหรับฉัน ความรักคือการแต่งงานร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน ไม่ใช่รักเอาไว้เพียงแค
จรรโลงใจหรืออะไร ๆ เทือกนั้น ฉันไม่ใช่นางเอกในวรรณคดี ไม่เห็นความรัก
งดงาม เพราะการเสียสละ เห็นแต่เพียงว่ามันเป็นเรื่องของธรรมชาติ"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2520 : 175)

ตอนบทสนทนาระหว่างหนุ่มสาวที่พูดถึงอำนาจของความรัก กล่าวว่า

"นี่แหละอำนาจของความรักล่ะ แต่ไหนแต่ไรมาแล้วไม่เคยมีอะไรทำให้คน
เข้มแข็ง ทำให้คนกล้าตายดาบหน้าได้เท่ากับความรัก"

"แล้วก็ไม่เคยมีอะไรทำให้คนคิดผิด ทำให้คนโง่เง่า ทำให้คนอ่อนแอได้เท่ากับ
ความรักเหมือนกัน"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2520 : 103)

ตอนที่มิตรคิดเกี่ยวกับความรักที่เธอมีต่อลิเจ็ง กล่าวว่า

...หล่อนรักหนุ่มมึงของหล่อนเพราะอย่างนี้เอง เพราะนิสัยใจคอที่คนอื่น ๆ

มองข้ามไป

ลี้เจิ้งจึงมักมีคำพูดตรง ๆ แปลก ๆ พูดออกมาอย่างซื่อ ๆ ฟังดูบางครั้งก็เหมือน
อวดดี แต่ที่จริงแล้วมันทราบดีว่าความอวดดี อวดวิเศษนั้น มันห่างไกลจากนิสัยใจคอของ
สุภาพบุรุษชาวเขาของหล่อน

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2520 : 242)

ตอนที่สีฟ้าบรรยายถึงความสุขในความรักของชายและหญิง กล่าวว่า

...คนมีความรัก ได้พบกันอยู่ใกล้กัน แม้เพียงชั่วครู่ชั่วยาม ความสุขนั้นก็เปี่ยมล้น
จนปรากฏออกมาประจักษ์แก่ตาคนอื่น

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2520 : 146)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน

การเลือกคู่ครองด้วยความรักและความเข้าใจ ชายและหญิงที่ตัดสินใจร่วมชีวิต
แต่งงานกันนั้น การเลือกคู่ครองเป็นเรื่องสำคัญควรมีพื้นฐานความรักและความเข้าใจ นวนิยาย
เรื่อง ไต้ฟ้าสีคราม สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน สะท้อนการเลือกคู่ครองของชาย
และหญิงด้วยความรักและความเข้าใจซึ่งกันและกัน

ตอนที่มัทรีตัดสินใจจะแต่งงานกับผู้ชายเชื้อชาติม้ง กล่าวว่า

"...ทุกคนเป็นหนุ่มสาวของยุคนี้ ถือว่าชีวิตเป็นของตัวเอง โดยเฉพาะชีวิตที่จะ
ต้องอยู่ร่วมกับคนอื่นซึ่งทุกข์สุขเป็นของตัวเอง ไม่ได้มีใครมาทุกข์มาสุขด้วย..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2520 : 215 - 216)

ตอนที่นางรัชนีพูดกับมัทรีเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองที่เหมาะสมควรคิดให้รอบคอบ
กล่าวว่า

"แกคิดว่านายมังคนั้นมันจะเหมาะกับแกแล้วรี ยายมัท"

"อาจจะไม่เหมาะสมในสายตาของคุณแม่หรือของคนอื่น ๆ อีกหลายคน แต่หนูก็แน่ใจว่าเราจะไปด้วยกันได้ เพราะคุ้นเคยกันมานาน และเข้าใจกันดี...คุณแม่คะ หนูกราบละค่ะ ถ้าหนูทำให้คุณแม่เสียใจ แต่คุณแม่ก็ไม่ได้มีลูกสาวแต่หนูคนเดียว พี่มัทนา พี่มาลีนี้ สองคนเขาทำให้คุณแม่มีหน้ามีตาแล้ว สำหรับหนู หนูเป็นลูกนอกคอก หนูก็ต้องกราบขออภัย"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2520 : 191)

ตอนที่นายกรมพลุดกับลิ เจียงเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองของมัทรีที่มีพื้นฐานความรักและความเข้าใจ กล่าวว่า

"...ฉันเองก็อยากบอกเธอเหมือนกันว่า ที่จริงฉันเองก็ไม่ได้เต็มใจจะให้ลูกของฉันแต่งงานกับเธอ แต่ฉันใจ เพราะฉันรู้ว่าฉันห้ามมัทรีไม่ได้ ห้ามความรักของหนุ่มสาวสมัยนี้ไม่ได้"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2520 : 227 - 228)

3. แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างสามีและภรรยา ชีวิตภายในครอบครัวหากเกิดปัญหาความขัดแย้ง ความไม่เข้าใจกันระหว่างสามีภรรยา ย่อมก่อให้เกิดความทุกข์ใจ นวนิยายเรื่องใต้ฟ้าสีคราม สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว สะท้อนปัญหาความขัดแย้งระหว่างสามีภรรยา ซึ่งเกิดจากความไม่เข้าใจกัน มีความคิดเห็นไม่ตรงกัน

ตอนที่มัทรีคิดคำนึงเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวของเธอ เรื่องที่อยู่อาศัยที่ดีเพื่อความสะดวกและปลอดภัยสำหรับลูก กล่าวว่า

"ถึงกระนั้นมัทรีก็ยังตัดสินใจไม่ได้"

เพราะอยู่ที่ลูกของหล่อนมีพี่เลี้ยง มีคนอุ้มชูประคับประคอง หากกลับไปอยู่บนดอยแน่ละ นอกจากหล่อนจะต้องเลี้ยงดูเองแล้ว ยังมีอะไร ๆ อีกหลายอย่างที่มีมัทรีคิดว่าไม่

เหมาะกับลูกของหล่อน"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2520 : 189)

ตอนที่มัทรีพบกับจันทร์จรเกี่ยวกับปัญหาชีวิตครอบครัวที่จะต้องมีความเป็นอยู่ที่ลำบาก กล่าวว่

"...ฉันไม่อยากให้ลูกโตบนนั้น ถ้าเป็นผู้ชายก็ไปอย่าง การรู้จักชีวิตหลาย ๆ ด้านย่อมเป็นกำไรสำหรับผู้ชาย แต่ลูกเป็นผู้หญิง แกจำเป็นต้องมีสังคม"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2520 : 186)

ตอนที่ลีฟ้าบรรยายเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งภายในครอบครัวระหว่างลีเจี๊ยะและมัทรี กล่าวว่

...ลีเจี๊ยะไม่รู้หรือว่ ลูกของเขากับมัทรีนั้นกลายเป็นปัญหาอย่างใหม่ขึ้นมาอีก หลังจากปัญหาเก่า ๆ ระหว่างเขากับมัทรีหมดไป จนได้แต่งงานกันและพากันขึ้นมาอยู่บนดอย

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2520 : 150)

ตอนที่ลีเจี๊ยะเขียนจดหมายถึงมัทรีเกี่ยวกับปัญหาความเป็นอยู่ของลูก ทำให้เขาและมัทรีมีความคิดขัดแย้งกัน กล่าวว่

"เมื่อก่อนคุณจะมาอยู่กับผม ผมเคยห้ามเคยทวงตักคุณก็ดื้อรั้น เดี่ยวนี้คุณก็เหมือนคนที่สร้างบ้านสร้างส่วยงามดีแล้วคุณก็รื้อทิ้ง

ผมรู้ว่าหากผมขอร้องคุณให้กลับมา ผมก็เหมือนคนเห็นแก่ตัว เพราะที่นั่นลำบากสำหรับคุณสำหรับลูก แต่ผมก็ไม่รู้จะทำอย่างไรมากกว่ายอมเป็นคนเห็นแก่ตัว เพราะนอกจากจะต้องการคุณแล้ว ผมยังต้องการลูกของผมอีกด้วย"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2520 : 228)

เรื่องที่ 14 เกิดแล้วเป็นคน

เกิดแล้วเป็นคนเป็นเรื่องเกี่ยวกับสภาพชีวิตของคนเป็นโรคเรื้อน ครอบครัวของนำบุญฐานะยากจนและแม่เป็นโรคเรื้อน ทำให้บรรดาลูก ๆ ต้องถูกคนในสังคมรังเกียจเหยียดหยาม "ดอกคำ" พี่สาวของนำบุญทำงานเป็นพยาบาล เธอยอมรับสภาพชีวิตของแม่ ดอกคำจึงเก็บเนื้อเก็บตัวและไม่ค่อยคบหาสมาคมกับผู้อื่น "ชูสกุล" หนุ่มผู้มีฐานะร่ำรวยหลงรักดอกคำ ในระยะแรกเธอมีความรักมั่นคงกับดอกคำและไม่คำนึงถึงความแตกต่างด้านฐานะ แต่ดอกคำไม่ต้องการปิดบังความจริงเรื่องแม่ของเธอเป็นโรคเรื้อน เธอจึงเปิดเผยเรื่องนี้แก่ชูสกุล ทำให้ชูสกุลรู้สึกรังเกียจดอกคำและเปลี่ยนใจไม่แต่งงานกับเธอ ดอกคำเสียใจแต่เธอยอมรับความเป็นจริงเรื่องของแม่ "นำบุญ" มีความตั้งใจศึกษาเล่าเรียน เขาได้รับทุนการศึกษาจากศาสนาคริสต์ เขาสามารถจบการศึกษาในสาขาการแพทย์ "เมลานี" นักศึกษาเรียนรุ่นเดียวกับนำบุญ เธอรักนำบุญมากและไม่คำนึงถึงฐานะทางครอบครัวของนำบุญ ส่วนนำบุญพยายามปิดบังความจริงเรื่องแม่ เขาไม่ต้องการให้เมลานีทราบ นำบุญและเมลานีได้ไปศึกษาต่อต่างประเทศและตัดสินใจแต่งงานกัน ดอกคำพยายามให้นำบุญเปิดเผยความจริงเรื่องแม่เพื่อให้โอกาสแก่เมลานี ดังนั้นดอกคำจึงตัดสินใจมาพบพ่อแม่ของเมลานีและบอกความจริงเรื่องครอบครัวของนำบุญ แม่ของเมลานีได้พยายามติดต่อลูกสาวเพื่อยับยั้งการแต่งงาน แต่นำบุญและเมลานีได้แต่งงานใช้ชีวิตคู่ร่วมกันแล้ว เมื่อเมลานีทราบความจริงเกี่ยวกับแม่ของนำบุญเป็นโรคเรื้อน เธอรู้สึกรังเกียจนำบุญ ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างสามีและภรรยาเมลานีตัดสินใจแยกทางเดินกับนำบุญและเดินทางกลับเมืองไทย ครอบครัวของเมลานีได้ไปเยี่ยมแม่ของนำบุญ เมื่อพวกเขาได้พบสภาพชีวิตของแม่แล้ว เมลานีรู้สึกสงสารและเข้าใจชีวิตของคนเป็นโรคเรื้อนว่าไม่ติดต่อกับคนในสังคม เธอจึงตัดสินใจคืนดีกับนำบุญ

นวนิยายเรื่อง เกิดแล้วเป็นคน สี่ฟ้าเสนอแนวคิดไว้ 4 ลักษณะ คือ

แนวคิดใหญ่

1. แนวคิดเกี่ยวกับสังคม

ความอยุติธรรมของสังคม นวนิยายเรื่อง เกิดแล้วเป็นคน สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสังคม สะท้อนสภาพความอยุติธรรมในสังคม คนที่เป็นโรคเรื้อนและลูกหลานของผู้เป็น

โรคนี้ มักไม่มีโอกาสที่ดีในชีวิตและถูกสังคมรังเกียจ คนทั่วไปขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเรื้อน รัฐบาลควรเผยแพร่ความรู้ที่ถูกต้องแก่ประชาชนและหาทางช่วยเหลือลดปมด้อยของผู้ป่วยโรคนี้

ตอนที่หมอเมธินคุยกับเมลานีเกี่ยวกับสภาพชีวิตของคนเป็นโรคเรื้อน กล่าวว่า

"คนส่วนมากมักมีอุปทานยึดแน่นว่า โรคเรื้อนเป็นโรคที่น่ารังเกียจของสังคม รวมทั้งลูกหลานของคนเป็นโรคนี้ด้วย ก็จริงอยู่หรอก คนเป็นโรคนี้บางคนดูน่าเกลียดน่ากลัว แต่สำหรับลูกหลานของเขา ถ้าหากไม่เป็นโรคพรณนี้ ก็น่าจะให้โอกาสเขาบ้างอย่างคนอื่น ๆ ให้โอกาสแก่คนที่เลือกเกิดไม่ได้"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2521 : 540)

ตอนที่นางบุญเขียนจดหมายถึงเมลานีเกี่ยวกับการต่อสู้ชีวิตเพื่อความก้าวหน้าในอนาคต กล่าวว่า

"การที่มนุษย์เราเกิดมาแตกต่างกัน เกิดมาแล้วนิการ มีโรคภัยไข้เจ็บติดตัวมา ไม่เหมือนคนอื่น ๆ ถ้าไม่โทษว่าเพราะกรรมเวรของตัวเองก็ไม่ว่าจะโทษอะไรอื่นที่จะทำ ให้คุณงอมืองอเท้า ปล่อยให้มันเป็นไปตาม "กรรมเวร" ต่อไปเรื่อย ๆ โดยไม่คิดจะต่อสู้กับมัน

สัตว์นั้นเมื่อเกิดมาแล้วยังดิ้นรนและต่อสู้เพื่อชีวิตรอด แต่คนนอกจากเพื่อชีวิตรอดแล้ว ยังต้องเพื่อชีวิตที่ดีงามต่อไปเรื่อย ๆ เพราะสังคมของคนคือสังคมของการพัฒนาตัวเองโดยไม่มีที่สิ้นสุด จนกว่าจะหมดสิ้นพลังงานในตัว..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2521 : 562)

ตอนที่แสน นามบุญและเพื่อนสนิทนาเกี่ยวกับสิทธิความเท่าเทียมของคน กล่าวว่า

"คนโรคเรื้อนมีเกียรติกับเขาด้วยเรอะ ไอ้แสน"

"มีสิ ก็เกียรติอย่างคนโรคเรื้อนไงล่ะ"

แสนตอบด้วยอารมณ์ขันตามเคย

"เศรษฐีก็มีเกียรติอย่างเศรษฐี คนจนก็มีเกียรติอย่างคนจน คนโรคเรื้อนก็มีเกียรติอย่างคนโรคเรื้อน อย่างน้อยก็มีเกียรติที่เกิดมาเป็นคนกับเขาเหมือนกัน
จริงไหมครับ คุณหมอ"

"จริง เกิดมาเป็นคนที่ต้องทนทุกข์ทรมานโดยไม่ใช้ความผิดของตัวเองด้วย"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2521 : 300 - 301)

ตอนที่เมลานีพูดกับนำบุญเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจคนที่เกิดมามีปมด้อย กล่าวว่า

"...ถึงเตี้ยนี้ใครจะยังถือตัวถือเกียรติอยู่ แต่สำหรับคุณพ่อ คุณพ่อเคยพูดอยู่เสมอ สอนป้าตั้งแต่ยังเล็ก ๆ ว่าคนเราเลือกเกิดไม่ได้ เพราะฉะนั้นคนที่ดูคนตรงกำเนิดของคน หรือฐานะความเป็นอยู่ ถือว่าคนคนนั้นแย่ยิ่งกว่าคนที่ตัวดูแคลนเสียอีก"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2521 : 47 - 48)

ตอนที่สีฟ้าบรรยายเกี่ยวกับชีวิตของดอกคำที่ต้องเผชิญชะตากรรมความทุกข์ใจ เรื่องสังกรรมจึงเกี่ยวครอบครัวของเธอ กล่าวว่า

...ชีวิตของหล่อนเผชิญมาแต่เด็กสอนให้หล่อนรู้จักอดทน สอนให้หล่อนเก็บความเจ็บปวด โศกเศร้าเอาไว้คนเดียวเสมอ เพราะไม่รู้จะร้องเอากับใคร ที่คนธรรมดาๆ อย่างดีที่สุดที่หล่อนจะทำได้ก็คือ ภาวนาต่อพระผู้เป็นเจ้าซึ่งไม่ใช่มนุษย์ธรรมดา

เมื่อเด็ก ๆ หล่อนเคยถูกสอนอยู่เสมอว่า ชีวิตในโลกนี้ยังมีคนมีทุกข์ร้อนลำบากยิ่งกว่าหล่อน เพราะฉะนั้นอย่ามัวนั่งอมืองอเท้าถึงแต่ความทุกข์ความลำบากของตัวเอง

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2521 : 27)

แนวคิดย่อย

1. แนวคิดเกี่ยวกับความรัก

1.1 ความรักที่มีความจริงใจต่อกัน ชายและหญิงที่รักกันและจะแต่งงานกันนั้น
 ความมีความจริงใจต่อกันและไม่ควรปิดบังความลับไว้ ควรเปิดเผยให้คนรักรู้ตั้งแต่ก่อนแต่งงาน
 ดีกว่าให้รู้ภายหลัง นวนิยายเรื่อง เกิดแล้วเป็นคน สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรัก สะท้อน
 ภาพความจริงใจและซื่อตรงต่อคนรัก

ตอนที่ดอกคำเขียนจดหมายถึงน่านูญเกี่ยวกับการกล้าเปิดเผยความจริงและ
 เปิดเผยเรื่องราวด้วยความจริงใจแก่คนรัก กล่าวว่า

"...ถ้าจะรักใครชอบใครอยากให้ออกเขาเสียก่อน ให้เขาเผชิญกับความจริง
 และตัดสินใจเอาเอง บางทีถึงตัวเขาจะไม่รังเกียจ แต่ก็ยังมีพ่อแม่ญาติพี่น้องของเขา
 อาย่าป้าอย่าให้เรื่องมันสายเกินไป จะเข้าใจเสียใจกลืนไม่เข้า คายไม่ออกด้วยกันทั้งคู่"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2521 : 186 - 187)

ตอนที่ดอกคำเขียนจดหมายถึงน่านูญเกี่ยวกับการยอมเปิดเผยความจริง
 เรื่องครอบครัวเพื่อแสดงความจริงใจต่อคนรัก กล่าวว่า

"...เรื่องรักของหนุ่ม ๆ สาว ๆ เป็นเรื่องห้ามไม่ได้ แต่ก็ก็ไม่อยากให้เธอ
 รักใครเพราะเมื่อรักกันแล้วก็คงอยากแต่งงานกัน ซึ่งพอมาถึงขั้นนี้จะกลายเป็นเรื่อง
 ลำบากสำหรับตัวเธอเอง ยิ่งถ้าเธอรักใครคนนั้นมาก ๆ ก็จะต้องเจ็บปวดมาก ถ้าเขา
 ไม่เข้าใจและรังเกียจตัวเธอ รังเกียจที่จะสนิทใกล้ชิดอย่างคู่หัวตัวเมียทั้งหลาย และ
 รังเกียจกลัวไปถึงเลือดเนื้อเชื้อไขที่จะออกมา ด้วยอุปทานที่เข้าใจผิด ๆ กันมานาน
 แล่นาน ซึ่งถึงแม้จะอธิบายกันอย่างไรก็คงไม่มีวันหายกลัว หายรังเกียจไปได้..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2521 : 31 - 32)

1.2 ความรักที่เมตตาต่อลูก ความรักที่เมตตาต่อลูกนั้นมีความผูกพันลึกซึ้ง แม่ยอม
 เสียสละความสุขทุกอย่างเพื่อความมีหน้ามีตาและความก้าวหน้าของลูก นวนิยายเรื่อง เกิดแล้ว
 เป็นคน สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรัก โดยสะท้อนความรักที่เมตตาต่อลูก

ตอนที่แม่บัวพูดกับหมอเมธีเกี่ยวกับเรื่องโรคเรื้อนของเธอโดยที่ไม่อยาก
ให้ลูกได้รับความรังเกียจไปด้วย กล่าวว่า

"บุญกันบอกคุณหมอหรือคะ ว่าฉันเป็นโรคยั้งี้ ที่จริงฉันไม่อยากให้ใครรู้เลย
ไม่อยากให้ลูกอาย ต้องหลอชมารับเคราะห์กรรมกับฉันด้วย อยากให้ลูกอยู่ไกล ๆ
ถึงไม่มาหาเลยก็ไม่ว่า เรามันคนมีเคราะห์กรรมก็ก้มหน้าอยู่ประสาเรา อย่าให้
ลูกเดือดร้อนเพราะแม่เป็นโรคยั้งี้ คุณหมอเป็นหมอ คงเข้าใจหรอกนะคะ"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม. 2521 : 550 - 551)

ตอนที่แม่บัวพูดกับสร้อยคำเกี่ยวกับความเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อความ
สุขของลูก ๆ กล่าวว่า

"ใครบอกว่าแม่อยากให้อะไรกับลูกฉันมาอยู่ด้วย แม่ไม่เห็นแก่ตัวถึงอย่างนั้นหรอก
ลูกคนไหนปิกกล้าหาแข็งแม่ก็อยากให้ออกไปอยู่ห่าง ๆ แม่ด้วยซ้ำ ถึงจะเป็นไข้เรื้อนอยู่
ยากจนก็พออยู่กันได้หรอกกับพ่อเขาไม่อดตาย อย่างเอ็งถ้าจะมีหนทางไปได้ แม่ก็ไม่
ห่วงงเห็นขาวไว้หรอก สร้อยเอ๊ย"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม. 2521 : 221)

ตอนที่แม่บัวพูดกับดอกคำเกี่ยวกับชีวิตของลูก ๆ ที่แม่ไม่ต้องการให้มา
ลำบากอยู่กับแม่ กล่าวว่า

...แม่เล่าบัวถอนใจก้มลงดูเท้าของนาง พร้อมกับใช้จอบเกลี่ยดินหุดทั้ง ๆ ที่
ก้มหน้าอยู่

"ช่างมันเถอะ ดอกคำ แม่อยู่ยั้งี้เป็นยั้งี้ มันก็ไม่ต้องมาเอาเอ็นดูมัน แม่เองก็
ไม่อยากให้มันมาลำบาก"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม. 2521 : 84)

ตอนที่สปีฟาบรรยายเกี่ยวกับความรักลูกของแม่บัวที่สงสารและเห็นใจลูก

ทุกคน กล่าวว่า

...แม่ก็ไม่ใช่ยอมทวงหนี้สาวลูกคนไหนเอาได้เลย แม้ว่าลูกทุกคนมีสิทธิจะใช้ชีวิต
ของตัวเอง ไม่จำเป็นต้องมาจมอยู่กับแม่ แม่สงสารลูกที่จะต้องมารับเคราะห์กรรมให้
คนเขารังเกียจเพราะเป็นลูกแม่ มันไม่ใช่ความผิดของลูก...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม. 2521 : 447)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน

การเลือกคู่ครองที่มาจากครอบครัวที่ดี ชีวิตคู่ของชายและหญิงนั้นต้องดำเนิน
ชีวิตร่วมกัน ความพึงพอใจและความเข้าใจซึ่งกันและกันเป็นเรื่องสำคัญ หากเกิดความรู้สึก
รังเกียจ ทำให้การครองรักแตกร้าง นวนิยายเรื่อง เกิดแล้วเป็นคน สปีฟาเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ
ความรักและการเลือกคู่ครองไม่ว่าหญิงหรือชายก็ต้องการคู่ที่มาจากครอบครัวที่ดีและมีเกียรติ

ตอนที่ชูสกุลครุ่นคิดเกี่ยวกับเรื่องการแต่งงานกับดอกคำ เนื่องจากครอบครัวของ
ดอกคำเป็นโรคเรื้อน กล่าวว่า

"หากเขาแต่งงานกับดอกคำ

นึกถึงภาพแม่ยายทู่ขนาดตาเล่อ เป็นแผลเน่าเฟอะ อาจจะมีอกูด เท้ากูด หรืออาจ
จะจุมกโหว่ปากโหว่อย่างที่เขเคยเห็นบ่อย ๆ ตอนเป็นเด็กนึกแล้วอดทนลุกไม่ได้"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม. 2521 : 165)

ตอนที่ดอกคำพูดกับใจใสเกี่ยวกับคนทั่วไปมักเลือกคู่ครองที่มีครอบครัวที่ดีและไม่มี
สมาชิกในครอบครัวคนใดเป็นโรคเรื้อน กล่าวว่า

"...ใครเขาจะอยากมีแม่ผิวเป็นโรคเรื้อน ขนาดเท้ากูด หน้าตาก็แสดงออกถึง
ลักษณะของโรคนี้"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม. 2521 : 405)

ตอนที่นายสมหมายพูดกับชูลูกเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองที่ดีและไม่เป็นโรคติดต่อ
ร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ กล่าวว่า

"แน่นอนจะรู้ทันแล้วนะว่า แกจะต้องแต่งงานกับผู้หญิงที่จะเข้ามาเป็นสะใภ้ของแม่
ของพี่ ๆ น้อง ๆ ของแก ไม่ใช่มาเป็นเมียแกลคนเดียวนะ ขนาดที่ไม่ได้เป็นโรคพรกั๊กก็
ยังรู้สึกว่าจะยากพออยู่แล้ว ยิ่งมาเป็นโรคยังงี้ด้วยแล้ว หัวเด็ดตีนขาดแม่ของแกเขาก็
คงไม่ยอม"

"นั่นสิครับ คุณพ่อ"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2521 : 177)

ตอนที่แม่ของชูลูกพูดกับสามีเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองของชูลูก เธอรังเกียจ
ผู้หญิงที่มีครอบครัวเป็นโรคเรื้อน กล่าวว่า

"พูดยังกับว่าฉันใจไม่ใสระกำ ไ้ส่งสารแนะนำส่งสารละ ใคร ๆ ที่เป็นมนุษย์
ธรรมดา เขาก็ต้องมีความรู้สึกส่งสารด้วยกันทั้งนั้น แต่ส่งสารที่ส่วนส่งสาร เรื่องจะ
เอามาร่วมวงศ์สกุลด้วยมันก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง หรือว่าคุณอยากเกี่ยวดองกับผู้หญิงที่เป็น
โรคเรื้อน อยากให้ลูกชายได้เมียมาเป็นพวกโรคเรื้อน"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2521 : 436)

3. แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างสามีและภรรยา ชีวิตครอบครัวนั้นสามีและภรรยาย่อม
มีความรักและความเข้าใจซึ่งกันและกัน หากเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้น ทำให้ครอบครัวแตกร้าง
นวนิยายเรื่อง เกิดแล้วเป็นคน สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว สะท้อนปัญหาความขัดแย้ง
ระหว่างสามีและภรรยาที่เกิดจากความไม่เข้าใจกัน ไม่มีเหตุผลและอคติ ทำให้ชีวิตครอบครัว
ไม่มีความสุข

ตอนที่เมลานีทราบความจริงว่าแม่ของน่านุญเป็นโรคเรื้อน กล่าวว่า

เมลานีอยากกรีดร้องออกมา

ทั้งรัก ทั้งโกรธ และทั้งกลัว อาจจะเรียกว่าชยะแซงก็เกือบได้

"หมอเห็นแก่ตัว หมอไม่น่าจะหลอกแป้วให้แต่งงานกับหมอ"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2521 : 512)

ตอนที่เมลานีพูดกับน่านุญเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างทั้งสองคน เมลานีรู้สึกรังเกียจน่านุญที่มีแม่เป็นโรคเรื้อน กล่าวว่า

"...แป้วถามหมอแล้วว่าหมอเป็นอะไร ตอนที่หมอกำทำไม่สบายใจ หมอน่าจะบอกแป้วเสียตั้งแต่ตอนนั้น ไม่น่าจะทำให้แป้วต้องตกอยู่ในฐานะลำบากยังงี้ แป้วบอกตรง ๆ ว่าแป้วกลัว ถ้าเกิดเป็นอะไรขึ้น แป้วจะทำยังไง แป้วคงทนไม่ได้ ถ้าต้องเป็น...เป็นโรค...ยังงั้น"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2521 : 513)

ตอนที่สีฟ้าบรรยายเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างเมลานีและน่านุญ ทำให้ชีวิตครอบครัวแตกร้าง กล่าวว่า

หล่อนร้องไห้เสียจนแทบไม่มีน้ำตาจะร้อง รักอาลัยน่านุญนั้นก็เหลือแสน เวลาที่รักใคร่สนิทสนมกันมา ไม่ใช่เวลาน้อย ๆ เหมือนคนซึ่งเพียรปลุกต้นไม้นานวันวันดินมาด้วยกัน พอออกดอกออกผลกลับถูกลูกชโยไปอย่างไม่รู้เนื้อรู้ตัว ทั้งเสียตายทั้งเจ็บใจ ความรักตัวกลัวจะติดโรคร้ายก็มีมาก ถึงบิดาจะปลอบใจอย่างไรก็ยังคงกลัวอยู่นั่นเอง

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2521 : 515)

ตอนที่น่านุญเขียนจดหมายถึงดอกคำเกี่ยวกับชีวิตคู่ของเขาคิดต้องแตกแยกและประสบความล้มเหลวในชีวิตครอบครัว กล่าวว่า

...การที่จะทำให้คุณแก้ปัญหาจริงก็ยจกลับมาอยู่ร่วมกับเรานั้นเห็นจะยาก เพราะ
ระยะเวลาที่อยู่ร่วมกันจนรู้เรื่องความจริงนั้นน้อยเหลือเกิน ข้อสำคัญมันเลยกลายเป็นว่า
เราหลอกลวงให้เขาแต่งงานด้วย...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2521 : 525)

เรื่องที่ 15 เหตุเกิดในครอบครัว

เหตุเกิดในครอบครัวเป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาชีวิตครอบครัวของบุษย์และปัทมาภรณ์ที่มี
ความขัดแย้งเกิดขึ้น บุษย์ทำงานบริษัทของต่างประเทศเกือบสี่สิบปี เขาได้ลาออก ทำให้บุษย์
ว่างงาน ส่วนปัทมาภรณ์รับราชการมีตำแหน่งหน้าที่การงานสูงและมีอนาคตไกล เธอต้องเข้า
สังคมและใช้เวลาส่วนมากเพื่อติดต่อเกี่ยวกับงาน ทำให้ปัทมาภรณ์ไม่มีเวลาสำหรับครอบครัว
บุษย์รู้สึกหงุดหงิดและไม่พอใจในภรรยาของเขาเพราะตั้งใจทำงานมากเกินไป ปัทมาภรณ์ทำงาน
เก่ง แต่เธอไม่สามารถเป็นแม่บ้านที่ดีได้ จึงทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างสามีและ
ภรรยา บุษย์ต้องการให้ปัทมาภรณ์มีเวลาสำหรับครอบครัวและดูแลเอาใจใส่ลูก ๆ อย่างใกล้ชิด
แต่ปัทมาภรณ์ไม่สามารถทำหน้าที่ภรรยาและแม่ที่ดีของลูกได้ เธอมักโต้เถียงกับสามีและพูดบ่นด้อย
ของเขาเกี่ยวกับเรื่องการทำงานและความรู้ความสามารถที่ด้อยกว่าเธอ บุษย์รู้สึกน้อยใจและ
โกรธที่ภรรยาถูกเขา ทำให้เขาทั้งสองมีตึงและไม่สนทนาปราศรัยกัน เมื่อครอบครัวของ บุษย์
จ้างแม่บ้านคนใหม่มาดูแลบ้าน แขนทำงานเอาใจใส่ความเป็นอยู่ภายในบ้านอย่างดี บุษย์ดื่มเหล้า
และเกิดมีความสัมพันธ์กับเขา ทำให้ปัทมาภรณ์ไม่พอใจสามีและเธอจึงย้ายไปอยู่ที่บ้านแม่ ปอและ
ปาลูก ๆ ของทั้งสองเกิดความรู้สึกเหงาและปราศจากความสุขที่พ่อและแม่ทะเลาะกัน ปอ ไปอยู่
กับแม่ที่บ้านคุณยายและปา ไปอยู่กับพ่อที่บ้านคุณย่า ถึงแม้ชีวิตครอบครัวของปัทมาภรณ์จะแตกแยกแต่
ชีวิตการทำงานของเธอเจริญก้าวหน้า เธอมีพี่ชายเป็นรัฐมนตรีจึงทำให้มีโอกาสเลื่อนตำแหน่ง
สูงขึ้น แต่เมื่อพี่ชายหมดอำนาจเธอก็ต้องหมดโอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งต่าง ๆ บุษย์ได้ไปทำงาน
ต่างประเทศแต่เขาเขียนจดหมายถึงลูก ๆ เสมอ ปัทมาภรณ์เป็นผู้หญิงที่มีกิริยา เธอไม่ยอมให้อภัย
และคืนดีกับสามี ปอป่วยเพื่อเรียกร้องความสนใจให้พ่อแม่มาหา บุษย์และปัทมาภรณ์ยังคงรักและ
เป็นห่วงลูกของตนเองเสมอ ชีวิตครอบครัวของเขทั้งสองคงจะต้องใช้เวลาการปรับความ
เข้าใจและรอคอยการกลับมาคืนดีต่อกันเพื่อความสุขภายในครอบครัว

นวนิยาย เรื่อง เหตุเกิดในครอบครัว สี่ฟ้าเสนอแนวคิดไว้ 3 ลักษณะ คือ
แนวคิดใหญ่

1. แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว

ปัญหาความแตกร้างของพ่อแม่ที่มีผลกระทบต่อลูก ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ระหว่างพ่อแม่ และลูก หากมีปัญหาความขัดแย้งทะเลาะได้เถียงของพ่อแม่ ย่อมส่งผลกระทบต่อจิตใจของลูกด้วย นวนิยายเรื่อง เหตุเกิดในครอบครัว สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว สะท้อนปัญหาความแตกร้างของพ่อแม่ที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกัน ลูกขาดความรักความอบอุ่นภายในครอบครัว ทำให้ชีวิตครอบครัวไม่มีความสุข

ตอนที่พู่ผูดกับปอ เรื่องหน้าที่การทำงานของแม่ ทำให้ขาดการดูแลเอาใจใส่ ครอบครัวในหน้าที่ภรรยา กล่าวว่า

"พ่อแต่งงานกับแม่ ก็เพราะอยากให้แม่เป็นเมียเป็นเพื่อน แรกเข้าใจไหมปอ ถึงแม่จะเก่ง เขาจะออกไปทำงานนอกบ้านใหญ่โตแค่ไหน แต่กลับบ้านก็ต้องเป็นเมียพ่อ เป็นแม่ของลูก เป็นผู้หญิงธรรมดา ๆ น้า ไม่ใช้เก่งเหมือนอยู่นอกบ้านตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมง"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2522 : 52)

ตอนที่ปอคิดเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างพ่อและแม่ ทำให้ชีวิตภายในครอบครัวไม่มีความสุข กล่าวว่า

...แม่รู้ว่าพ่อมีบ่ด้อยแต่ก็ชอบเอ๋ยถึงในเวลาขัดคอกัน
เขาทะเลาะกันแล้ว ต่างคนต่างก็ขี้นรถออกไปคนละคันครับ ปล่อยให้ผมนายปอ
อายุแปดขวบกับคุณปาวดีอายุสิบขวบ นีสาวของผมมองดูตากันปริบ ๆ
แล้วในที่สุดเราก็เลยทะเลาะกันมั่ง...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2522 : 15)

ตอนที่พู่ผูดกับเพื่อนเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างเขาและภรรยา กล่าวว่า

"เมื่อยังเขาเป็นนักโทษ เขาเป็นคนที่มีใจโดยเฉพาะกับตัวเขาถือตัวของเขาหนัก
ว่าเรื่องจ้าวเป็นเรื่องของผู้หญิงประเภทชาวบ้าน"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2522 : 450)

ตอนที่ปอรู้สึกไม่พอใจที่ครอบครัวต้องแตกแยก พ่อแม่และพี่น้องพลัดพรากจากกัน
กล่าวว่า

"ผมบอกไม่ถูกหรอกว่ารู้สึกยังไง คิดถึงแม่ คิดถึงพี่ปาเขาจัง ผมไม่ชอบอยู่กับพ่อ
โดยไม่มีแม่แบบี้ พี่ปาเขาก็ไม่ชอบอยู่กับแม่โดยไม่มีพ่อ"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2522 : 330)

ตอนที่คนเขาพูดกับลุงปองเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวแตกแยกของปอและปัทมาภรณ์
ทำให้ลูก ๆ ชาติความรักความอบอุ่นและทุกข์ทรมานใจ กล่าวว่า

"อยู่ดี ๆ ก็แยกกันอยู่ ให้ลูกมันขาดพ่อขาดแม่เล่นเสียยังงั้นแหละ เมื่อรักกันมี
ความสุขสดชื่นลูกมันไม่ได้ไปรู้ไปเห็นอะไรด้วย ให้มันเกิดมาเองแล้วไม่ชักหนักใจ
มันบ้าง"

ลุงปองเขาหัวเราะและแล้วก็ว่า

"เป็นธรรมดาโลกครับ คุณแม่ เด็ก ๆ พอโตขึ้นเขาก็รู้กันเองว่า พ่อแม่บางคู่
เลิกกันเสียดีกว่าทรมานอยู่ด้วยกัน การทรมานอยู่ด้วยกันบางทีมันก็เป็นการทรมาน
ลูกยิ่งกว่าแยกกันอยู่เสียให้รู้แล้วรู้รอด"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2522 : 323)

ตอนที่ปอคิดเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวที่ลูกต้องการความรักความอบอุ่นและการดูแล
เอาใจใส่จากพ่อแม่ กล่าวว่า

...เฮ้อ พวกพ่อแม่ทั้งหลายครับ ยังไง ๆ ก็ตาม ไหน ๆ ก็ช่วยกันป้ะพวกผมมา

แล้ว เคยระดับประคองพวกผมมาแต่เล็ก ๆ อย่างไรก็ขอได้โปรดช่วยกันให้ผมได้โต
ขึ้นในอ้อมแขนอบอุ่นต่อไปเถอะครับ อย่าเพิ่งเบื่อความเปลี่ยนแปลงของพวกผม อย่า
เพิ่งเบื่อภาระที่พวกผมก่อขึ้นโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัวเลยครับ

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2522 : 242 - 243)

แนวคิดย่อย

1. แนวคิดเกี่ยวกับสังคม

สังคมยอมรับนับถือคนที่มีเกียรติยศ สภาพสังคมปัจจุบัน คนมักกลุ่มหลงในลาภยศ
ตำแหน่งที่มีเกียรติในสังคม ซึ่งเป็นสิ่งประกอบภายนอกของชีวิต และมีโอกาสจะหมดสิ้นไป
นักนิยายเรื่อง เหตุเกิดในครอบครัว สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสังคม สะท้อนสภาพสังคมที่
ยอมรับนับถือผู้คนที่มียศเกียรติยศ อำนาจบารมีสูงในสังคม

ตอนที่น้ำใหม่พูดเกี่ยวกับสภาพสังคมที่นับถือคนที่มีเกียรติยศในสังคม กล่าวว่า

"เอาไปทำอะไรกันนักหนาเกียรติยศติดขัด เกียรติยศอย่างที่ว่ากันนี้ มันไม่ใช่
ของคงทนสักหน่อย เครื่องตบเครื่องแต่งตัวบุคคลให้กิเลสมันพอกพูนขึ้นทั้งนั้น"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2522 : 33)

ตอนที่น้ำใหม่พูดกับปัทมาภรณ์เกี่ยวกับการยอมรับนับถือผู้คนที่มียศเกียรติยศ กล่าวว่า

"คนมีสติปัญญารู้สึกถึงการเท่าเทียมกันของมนุษย์ด้วยกัน ไม่เห็นจำเป็นต้อง
ถูกมองไปในแง่ท่าเกลียดอย่างนั้น เห็นแก่เกียรติกันทำไมอะไร ๆ ก็เกียรติจัดระเบียบ
จัดระบบเสียด้วยว่าทำงานอย่างนั้นมียศติดอย่างนี้ไม่มีเกียรติ"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2522 : 35)

ตอนที่ปัทมาภรณ์พูดกับบุญเกี่ยวกับยอมรับนับถือชื่อเสียงและตำแหน่งหน้าที่การงาน
ที่มีเกียรติในสังคม กล่าวว่า

"สำหรับคุณจะคิดยังไงก็ตามใจคุณเถอะ แต่สำหรับฉัน การที่คนใดคนหนึ่ง
ตระกูลได้มีโอกาสทำงานให้บ้านเมืองในตำแหน่งสำคัญ ย่อมถือว่าเป็นเกียรติสำหรับ
วงศ์ตระกูลที่ได้รับใช้ชาติ"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2522 : 104)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเมือง

ความไม่แน่นอนทางตำแหน่งการเมือง อิทธิพลทางการเมืองมีบทบาทสำคัญต่อ
การดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน อำนาจและบารมีสร้างเสริมอิทธิพลต่อนักการเมือง แต่ทิศทาง
การเมืองไม่แน่นอนอาจเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา นวนิยายเรื่อง เหตุเกิดในครอบครัว สีฟ้า
เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเมือง สะท้อนความไม่แน่นอนทางตำแหน่งการเมือง อำนาจและอิทธิพล
ทางการเมืองนั้นเปลี่ยนแปลงได้เสมอ

ตอนที่ห้าใหม่พบกับป้อมเกี่ยวกับความไม่แน่นอนทางตำแหน่งการเมือง กล่าวว่า

"ทุกวันนี้เรื่องการเมืองมันเข้ามาเกี่ยวข้องกับสังคม กับชีวิตผู้คนมากขึ้นทุกวัน
จริง ๆ นะคะ ความทะเยอทะยานของผู้คนเดี๋ยวนี้ก็มีกะหนึ่มไหน เรื่องการเมือง
เพราะมีอิทธิพลทางการเมืองเสียอย่าง อะไรอื่นมันก็ตามมาเอง"

"แต่มันก็ไม่ใช่ว่าของจริง ไม่เหมือนความทะเยอทะยานที่มีผลแน่นอนเหมือน
สมัยก่อน ๆ ทะเยอทะยานอยากเป็นเจ้าขุนมูลนายก็เรียนให้เก่งอุตสาหกรรมวิริยะเข้า
ไ้เรื่องได้ดีทางการเมืองนะมันเหมือนสมบัติผลัดกันชม"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2522 : 315)

ตอนที่แปดใหม่พบกับป้อมเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ทางการเมือง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งนี้จะมี
อำนาจวาสนาไม่นาน กล่าวว่

"ถ้าเข้าได้เป็นรัฐมนตรีจริง ๆ สิ่งแรกที่จะบอกลูกเมียก็คือ ไร่ตำแหน่งนี้มันเป็น
แค่หัวโขนชั่วคราวเท่านั้น เป็นแล้วก็ต้องออกเพราะมันเคยอยู่ยังงี้ก็อยู่ของเราอีกงั้น"

ดีกว่า อย่าไปตื่นเต้นยินดีว่ามันเป็นโชควาสนา ยิ่งเบ้งมากเท่าไร พอลออกจากตำแหน่ง ก็ยิ่งแพงมากเท่านั้น"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2522 : 128)

ตอนที่ลู่ป่องหลุดกับน้ำใหม่เกี่ยวกับผู้คนในสังคมที่มีความต้องการดำรงตำแหน่งทางการเมืองในระยะเวลาสั้น ๆ กล่าวว่า

"...เดี๋ยวนี้ไอ้ตำแหน่งทางการเมืองยิ่งเหมือนขนมหวาน อยากเป็นอยากอยู่ในตำแหน่งให้นานแสนนาน ไม่ใช่เพราะชาติบ้านเมืองหรอก ใครอย่ามาคุยให้เขินขึ้นเลย แต่มันหมายถึงยศถิภักดิ์อำนาจถึง โอกาสที่จะสะสมเงินทอง"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2522 : 403)

เรื่องที่ 16 ผู้เป็นที่รัก...นิรันดร์

ผู้เป็นที่รัก...นิรันดร์เป็นเรื่องเกี่ยวกับการต่อสู้ทางการเมืองของนักศึกษา "อันทันท์ นิรันดร์" นักศึกษาหนุ่มที่มีพ่อแม่ฐานะร่ำรวย เขามีความเป็นอยู่ที่สุขสบาย พ่อแม่ใช้จ่ายเงินอย่างเต็มที่เพื่อความสะดวกสบายของทุกคนในครอบครัว อันทันท์ได้ศึกษาเล่าเรียนระดับอุดมศึกษา เขามีเพื่อนสนิทคนหนึ่งคือ กล้า แก่นสัสสุข กล้าเป็นคนที่มีฐานะยากจนและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ลำบาก ทำให้กล้ามีความคิดและอุดมการณ์ต่อต้านการเอารัดเอาเปรียบของคนในสังคม เขาต้องการให้คนรวยและคนจนมีความเป็นอยู่เท่าเทียมกัน อันทันท์เป็นคนอ่อนโยนและหัวอ่อน เขาจึงมีความคิดเห็นคล้อยตามกล้าและปฏิบัติตนอย่างคนฐานะธรรมดา อันทันท์มีความรู้สึกขัดแย้งกับพ่อแม่ของเขาและเพื่อนนักศึกษาที่มีชีวิตสุขสบายและใช้จ่ายเงินไม่เปลือง คุณหญิงอนงค์และอมรินทร์แม่และพ่อของอันทันท์รู้สึกเป็นห่วงและวิตกกังวลที่อันทันท์มีความคิดและการปฏิบัติตนแปลกไป นิชชานักศึกษาสาวที่มีฐานะร่ำรวยรู้สึกชอบอันทันท์ เธอไม่แน่ใจว่าอันทันท์กับกล้าเป็นเพื่อนสนิทหรือเป็นคู่รักกัน กลุ่มนักศึกษาได้ประท้วงการต่อต้านใช้สินค้าต่างประเทศ ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองกลุ่มนักศึกษาได้ชุมนุมต่อต้านและคัดค้านการกระทำของนักการเมือง กล้าและเพื่อนๆ มีอุดมการณ์อย่างจริงจังที่จะปกป้องความถูกต้องของประเทศชาติ อันทันท์ถูกพ่อแม่ของเขาพาไป

ผู้เป็นเพื่อนไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับการประท้วง เมื่ออันทันต์กลับมาเมืองไทยเขาได้ทราบว่ากล้าและเพื่อน นักศึกษาหลายคนถูกฆ่าตาย อันทันต์รู้สึกเสียใจอย่างมาก เขาจึงตัดสินใจลาบวชเพื่อสงบจิตใจ อันทันต์ค้นพบสัจธรรมในพุทธศาสนา แต่เขาไม่สามารถหักห้ามใจให้หายคิดถึงกล้าและเพื่อน ๆ เมื่ออันทันต์ลาสิกขาจากพระเขายังคงมีอุดมการณ์ที่จริงจัง อันทันต์ได้ทำงานหนังสือพิมพ์และรู้จักกับ แว่นทอง เธอเป็นนักเขียนที่มีลีลาการเขียนวิพากษ์วิจารณ์รุนแรง พ่อของอันทันต์ได้รับตำแหน่ง รัฐมนตรี เขาก็ถูกแว่นทองเขียนโจมตี เมื่ออันทันต์และแว่นทองได้ไปงานศพนักข่าวผู้หนึ่ง อันทันต์ ถูกลอบยิงซึ่งคงเป็นการยิงผิดคน ในที่สุดอันทันต์ก็ทรมานบาดแผลไม่ไหวจึงเสียชีวิต พ่อแม่ของอันทันต์ รู้สึกเสียใจอย่างสุดซึ้ง

นวนิยายเรื่อง ผู้เป็นที่รัก...นิรันดร์ สีน้าได้เสนอแนวคิดไว้ 4 ลักษณะ คือ

แนวคิดใหญ่

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเมือง

อุดมการณ์ทางการเมืองของนักศึกษา นักศึกษามีอุดมการณ์ทางการเมืองอย่างจริงจัง มีความตั้งใจจริงและการกระทำที่ตัดสินใจอย่างแน่วแน่ นวนิยายเรื่อง ผู้เป็นที่รัก...นิรันดร์ สีน้าได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเมือง สะท้อนภาพอุดมการณ์ทางการเมืองของนักศึกษา ความจริงใจและความรักประเทศชาติ โดยแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกอย่างกล้าหาญ และจริงจัง

ตอนที่อันทันต์พบกับพิชชาเกี่ยวกับอุดมการณ์ทางการเมืองของนักศึกษา กล่าวว่า

"ผมไม่เคยเขว และกล้าก็ไม่เคยเขวไปกับใครทั้งนั้น คำว่ากลับตัวหมายถึงคนที่คิดผิดทำผิด ผมกับกล้าไม่เคยรู้ว่าผมคิดผิดหรือทำผิด ผมไม่เคยโกธรไม่เคยแค้นกับเรื่องที่เกิดขึ้น เมื่อการต่อต้าน...เราต่อต้านได้คนอื่นก็จำนวนหนึ่งก็ต่อต้านเราได้เหมือนกัน มันเกิดจากความคิดไม่ตรงกัน ความต้องการไม่ตรงกัน นอกจากอย่างเดียว...รักชาติเหมือนกัน..."

อันทันต์ยิ้มเหมือนหยัน กับประโยคสุดท้ายของเขา

"ผมเพียงแต่รู้สึกว่ากล้ายังไม่ควรตาย ผมเสียตายเขาเพราะผมรู้จักคุณค่าของคนอย่างเขา กล้าซึ่งมีแต่ความหวังดีให้ชาติบ้านเมือง ให้คนทุกกลุ่มทุกคนที่มีความซื่อและการเสียเปรียบอยู่ตลอดเวลา ผมเสียตายความบริสุทธิ์ใจของเขา...ก็เท่านั้นเอง"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2524 : 199)

ตอนที่คุณหญิงอนงค์นัดกับสามี เกี่ยวกับการแสดงออกทางการเมืองของนักศึกษา
กล่าวว่า

"ทำไมคะ เด็ก ๆ กำลังหนุ่มสาวกำลังหัวแรงก็ชอบแสดงออกกันทั้งนั้น บ้านไหน
เมืองไหนก็เห็นออกไปร้องตะโกนอะไรกันบ่อย ๆ ถ้าผู้ใหญ่ไม่คอยแคะระวัง ๆ ก็หมด
ฤทธิ์ซำกันไปเอง"

"มันไม่อย่างนั้นะซี เด็ก ๆ นะหัวมันแรง มันได้แต่แรงอย่างเดียว ประสบการณ์
เล่ห์เหลี่ยมอะไร ๆ มันลึกซึ้ง ไม่ทันผู้ใหญ่เขา ฉะนั้นไม่อยากให้มันตกเป็นเครื่องมือใคร"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2524 : 61 - 62)

ตอนที่ลุงคงพูดกับอนันต์เกี่ยวกับบทบาทของนักศึกษาที่ควรมีจิตสำนึกที่ดีทาง
การเมือง กล่าวว่า

"...อย่าคิดมากไปเลย คุณเอ๊ย คุณมันเกิดมาในยุคสับสนอลเวง อย่างว่าแต่บ้าน
เมืองเรา แม้โลกเองก็ยังไม่รู้เลยว่ามันจะเป็นยังไงกันแน่ หนุ่มสาวอย่างคุณบางทีเห็น
ว่าอะไรมันถูก แต่ก็ไม่ได้ทำอย่างที่เห็นว่าถูก เพราะทานคำนิยมของสังคมไม่ได้..."

เสียงของลุงคงแผ่วลง ๆ สติสลิบล้อลงไปที่ทุกที่

"ถึงจะไม่ได้ทำ ได้แต่คิดก็ยังดี...ยังดี...อย่างน้อยก็ยังมิจิตสำนึก...สำนึก..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2524 : 399)

ตอนที่พ่อแม่ของนวลปรากฏสนทนาเกี่ยวกับวิถีทางการเมืองของนักศึกษาที่มีอุดมการณ์
อันแน่วแน่ กล่าวว่า

"เราเลี้ยงเขาได้แต่ตัว ความคิดเลี้ยงกันไม่ได้ ขนาดบ้านเมืองที่เขาเลี้ยงอย่าง
บังคับ จะให้หัวมันเป็นอย่างที่เขาต้องการยังบังคับกันไม่ได้...มาถึงขั้นนี้แล้วต้องให้
เขารู้เองด้วยตัวของเขาว่าอะไรมันอย่างไร"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2524 : 161)

แนวคิดย่อย

1. แนวคิดเกี่ยวกับสังคม

การเอาวัดเอาเปรียบในสังคม สภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคมนั้นต่างคนต่างแสวงหาความสุขความสบายเพื่อตนเอง ไม่มีการช่วยเหลือแบ่งปันให้เท่าเทียมกัน นวนิยายเรื่อง ผู้เป็นที่รัก...นิรันดร์ สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสังคม สะท้อนปัญหาการเอาวัดเอาเปรียบในสังคม คนในสังคมทั่วไปยังคงมีชีวิตที่ทุกข์ยาก ซึ่งมีเพียงคนบางกลุ่มที่มีความสุขสบายในชีวิต ตอนกล่าวถึงกับอนันต์เกี่ยวกับสภาพชีวิตของคนในสังคม ซึ่งความเป็นอยู่จะมีความสุขสบายที่แตกต่างกัน กล่าวว่า

"ก็น่าคิดยิ่งขึ้น เพราะเราเคยมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความขมขื่นมาก่อน แต่อ้าว...สาบหนได้ อ้าวไม่เคยขมขื่นอะไรสำหรับตัวเองเลย ไม่เคยนึกหรือพูดถึงความลำบากของตัวเอง และวงศ์ศานาญาติ โดยเฉพาะไม่เคยคิดที่จะเปลี่ยนสังคม ให้ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นของรัฐ แม้แต่ชีวิตผู้คนเพียงแต่อยากให้อาณาจักรสุขสมบูรณ์ให้มันทั่วๆ กันบ้างเท่านั้นเอง ไม่ใช่ใครมีโอกาสก็มีโอกาสอยู่กลุ่มเดียวชั่วชาติไป"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2524 : 25)

ตอนที่สี่ฟ้าบรรยายเกี่ยวกับสภาพบ้านเมืองที่มีการเอาวัดเอาเปรียบเพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเองโดยไม่ได้คำนึงถึงความทุกข์ยากของผู้อื่น กล่าวว่า

...ในบ้านเมืองที่ใครหลาย ๆ คนควรจะยุติการเอาเปรียบและความเห็นแก่ตัว เพื่อความอยู่รอดของคนทั้งหมด ไม่ใช่แต่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง อนันต์ได้เรียนรู้ถึงความลำบากยากจนของคนกลุ่มใหญ่ การเอาวัดเอาเปรียบของคนกลุ่มน้อยซึ่งมีโอกาสดีกว่าคนกลุ่มใหญ่ในหลาย ๆ ทาง

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2524 : 354 - 355)

ตอนที่อนันต์คิดถึงเกี่ยวกับชีวิตของคนในสังคมที่มีความเป็นอยู่แตกต่างกัน ผู้ที่มีความเป็นผู้ที่ดีกว่ามักเล่นสุขอย่างสบาย กล่าวว่า

...ในบ้านเมืองที่มีการฉวยโอกาสและเอาเปรียบกันแทบจะทุกหย่อมหญ้าบ้านเมืองที่ด้อยพัฒนา ทว่ากลุ่มคนบางกลุ่มแสพสุกกันอย่างมหาเศรษฐี ทั้ง ๆ ที่โดยเฉลี่ยแล้วคนส่วนมากยากจนลงทุกที

และ...ถ้าคิดให้มาก ๆ มันก็น่าวิตกถึงอนาคตอันมืดมนของกลุ่มคนบางคน

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2524 : 390 - 391)

ตอนที่ฉันคิดถึงเกี่ยวกับการเอาเปรียบที่พบอยู่ทั่วไปในสังคม เขาขอร้องไห้ พ่อของเขาช่วยเหลือผู้ที่ทุกข์ยากบ้าง กล่าวว่า

...พ่อครับ หยุคเถอะพ่อ พ่อมั่งคั่งมากมายแล้ว หยุคเถิด อย่าร่วมมือกับใครเป็นโจรปล้นชีวิตของเราเองต่อไปอีกเลย ยังมีคนอีกมากมายนักที่เขาต้องมีชีวิตอยู่อย่างกระเสือกกระสน

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2524 : 447)

2. แนวคิดเกี่ยวกับความรัก

ความรักของแม่ที่มีต่อลูก ความรัก ความผูกพันของแม่ที่มีต่อลูกนั้น มีความลึกซึ้งและมั่นคงยิ่งนัก นวนิยายเรื่อง ผู้เป็นที่รัก...นิรันดร์ สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรักสะท้อนความรักของแม่ที่มีต่อลูก แม่ยอมรักและห่วงใยลูกเสมอ ความสัมพันธ์ในสายโลหิตเป็นสายใยยึดเหนี่ยวแน่นเหนียวตลอดชีวิต

ตอนที่สีฟ้าบรรยายความรู้สึกของหญิงอนงค์ที่รักและห่วงใยลูกของเธออย่างมากกล่าวว่า

...คนเป็นแม่ที่รักลูกอย่างเหลือเกินโดยเฉพาะลูกชายคนเล็ก ซึ่งเมื่อเด็ก ๆ สวดยามน่ารักหน้าหนา...ก็ได้แต่กล้ม ครั้นจะกวนจะถามลูกก็เกรงใจ

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2524 : 154)

ตอนที่สีฟ้าบรรยายความรู้สึกของคุณหญิงอนงค์ที่มีความผูกพันและรักลูกตลอดเวลา
กล่าวว่า

...หัวอกคนเป็นแม่เหมือนกันทั้งนั้น

ถึงลูกจะมีความคิดความอ่านเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็ไม่วายกลัวจะคิดผิด แม่บางคนลูก
คิดไม่เหมือนแม่ถือว่าลูกคิดผิด...อย่างคุณหญิงอนงค์ ถึงอย่างนั้นก็ตัดไม่เคยขาดจาก
ความเป็นลูกของแม่

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2524 : 292 - 293)

ตอนที่อนงค์พูดถึงนิชชาเกี่ยวกับความรักของแม่น้องค์ที่มีต่ออนงค์ กล่าวว่า

"...ผมนึกถึงเธออยู่ตลอดเวลาโดยเฉพาะคุณแม่ นำส่งสารท่าน คุณแม่รักอนงค์
มาก เธอเป็นลูกที่ทำงานเคยชื่นชมในความสวยงาม ความฉลาด แล้วก็คุณสมบัติอีกเยอะ
เยอะของเธอ..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2524 : 299)

ตอนที่อนงค์คิดถึงความรักความเสียใจของแม่ที่ต้องสูญเสียชีวิตลูกสุดที่รัก
กล่าวว่า

...แม่ของเขายืนรับน้ำตาอย่างเจ็บปวดรวดร้าวแทนเขาเหมือนแม่ทุกคน...
ที่มีความเป็นแม่อย่างมนุษย์ธรรมดา...แม่ทุกคนเจ็บปวดแทนลูกและน้ำตาหยาดหยด
เจียนเป็นสายเลือด เมื่อลูกจะต้องตายหรือตายไปแล้วในวัยอันไม่สมควร วัยหนุ่ม
วัยสาว วัยอันยังเยาว์เสียเหลือเกิน

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2524 : 442)

3. แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่กับลูก สถานภายในครอบครัวนั้น ความผูกพัน

และความเข้าใจระหว่างพ่อแม่และลูกเป็นสิ่งสำคัญ ความขัดแย้งที่เกิดจากความคิดเห็นแตกต่างกันย่อมเป็นปัญหาภายในครอบครัวได้ นวนิยายเรื่อง ผู้เป็นที่รัก...นิรันดร์ สีน้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว สะท้อนปัญหาความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่กับลูกที่เกิดจากความไม่เข้าใจกัน ผู้เป็นพ่อแม่ต้องการให้ลูกดำเนินชีวิตตามที่ตนกำหนดไว้

ตอนที่คุณหญิงอนงค์คิดกังวลและเป็นห่วงเกี่ยวกับวิถีชีวิตของลูกชาย กล่าวว่า

"ทั้งพ่อและแม่ไม่มีใครคิดถึงเหตุผลที่แท้จริง เพราะไม่รู้ด้วยและไม่มีเวลาด้วย ได้แต่โกรธและ ไม่พอใจแล้วก็ เป็นห่วงลูกชายเพิ่มขึ้นทุกวัน

โดยเฉพาะผู้เป็นแม่...

ใคร ๆ เขาห่วงลูกชายเรื่องผู้หญิง แต่สำหรับอนงค์คิดว่าให้ลูกชายมีเรื่องยุ่ง ๆ กับผู้หญิงมาก ๆ เสียยังจะดีกว่า

หล่อนมีเงินทองพอที่จะเลี้ยงหลานเลี้ยงลูกสะใภ้หลาย ๆ คน แต่เงินมหาศาลหล่อนกลัวนักว่าจะซื้อความ "นอกคอก" ของลูกชายไม่ได้"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2524 : 36)

ตอนที่คุณหญิงอนงค์คิดถึงเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างเธอและลูกชายที่มี ความคิดเห็นไม่ตรงกัน กล่าวว่า

...กลุ้มใจ ! ทำไมหนอลูกชายของหล่อนถึงไม่เหมือนลูกชายของเพื่อนบางคนซึ่งน่ารัก ไม่มีหัวคิด ไม่มีความคิดนิสสาร สนุกสนานไปตามวัยหนุ่ม อย่างลูกชายคุณหญิงมีทนา เล่นดัดสีตีเป่านาเอ็นดู เข้าพระสงฆ์องค์เจ้าน่ารัก แกมยังหัดนั่งวิปัสสนา ดูอนาคตเห็นจะเรืองรองผ่องใส ได้เงินเดือนราชการปรูดปราด ไม่นานก็คงถึงขั้นซี.เจ็ด ซี.แปด กินตำแหน่งโขน ตำแหน่งนี้ "โก้" ไปเลย

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2524 : 219)

ตอนที่คุณหญิงอนงค์พบกับอนันท์เกี่ยวกับชีวิตของอนันท์ที่มีความคิดและการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เขามีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากพ่อแม่ กล่าวว่

"...เดี๋ยวนี้ ลูกไม่เหมือนแต่ก่อนเลยนี่ ยิ่งหลังจาก..." คุณหญิงอนงค์ต้องไป
ไม่อยากจะเอ่ยถึงความตายของกล้า

"กลับจากญี่ปุ่นทีหลังนี้ ลูกยิ่งทำเหมือนกับว่า...แม่เองก็บอกไม่ถูก แต่ทั้งคุณพ่อ
ทั้งแม่ห่วงลูกมากเหลือเกิน"

"ผมไม่ได้เป็นอะไรครับ คุณแม่...เรื่องเปลี่ยนไป เรื่องไม่เหมือนแต่ก่อน...
ที่จริงมันก็เรื่องธรรมดา ผมไม่ใช่เด็กชายอนันท์ตัวเล็ก ๆ คุณแม่จะให้ผมเหมือนแต่
ก่อนอยู่ได้ยังไง"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2524 : 207 - 208)

เรื่องที่ 17 ไอ้...โลภี่สุท

ไอ้...โลภี่สุท เป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของคนในปัจจุบันที่มีปัญหาหุนววายใจ กิเลสและ
ตัณหาของมนุษย์เป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาชีวิต "ศรีศาสน์" อดีตท่านเจ้าคุณสิริวัชรมณฑลวิสุทธิ
เป็นพระภิกษุที่ประชาชนเลื่อมใสศรัทธา ท่านจึงละสถานภาพพระสงฆ์เพื่อจะลี้ภัยไปใช้ชีวิตอย่าง
คฤหัสถ์ เขาได้รับความช่วยเหลืออย่างดีจากแม่ยายประภาณีณัด้านที่อยู่อาศัย ประภาณีณัด
มีความรู้ลึกซึ้งและหลงใหลความงามสง่าของศรีศาสน์ ส่วนศรีศาสน์มีความร่ำร้อนทางโลภี่และ
มีสัญชาตญาณทางเพศมาก ประภาณีณัดได้ช่วยวนศรีศาสน์ ทำให้เขาได้ประภาณีณัดเป็นภรรยา
ประภาณีณัดจึงตัดสินใจจดทะเบียนกับศรีศาสน์ที่ต่างประเทศเพื่อป้องกันภรรยาคหบดี เมื่อศรี
ศาสน์ได้มาอาศัยอยู่ที่บ้านประภาณีณัด เขามีความรู้สึกพอใจการดีลูกสาวของประภาณีณัด ศรีศาสน์
พยายามหักห้ามใจมิให้กระทำเกินเลยกับลูกเลี้ยง ภรรยาลูกชายอีกคนหนึ่งของประภาณีณัดไม่
พอใจและรู้สึกอึดอัดต่อศรีศาสน์อย่างมาก ศรีศาสน์เข้าทำงานในกรมศาสนาแต่ประภาณีณัดให้เขา
ลาออกและมาช่วยทำธุรกิจของบริษัทของเธอ เขาไม่มีความรู้และความสามารถในการทำธุรกิจ
ศรีศาสน์จึงไม่มีความกระตือรือร้นในการทำงาน ประภาณีณัดรู้สึกไม่พอใจและไม่พอใจสามีมาก
เธอต้องการให้ศรีศาสน์มีชีวิตตามที่เธอกำหนดกฎเกณฑ์ ศรีศาสน์รู้สึกอึดอัดใจและเบื่อภรรยาที่

เป็นผู้นำครอบครัว ชีวิตครอบครัวของเขาเริ่มไม่มีความสุข ศรีศาสน์ต้องการรับความสุขจากผู้หญิงที่สาวกว่าประภาพิมพ์และมีความรักความเข้าใจต่อเขา เขาจึงไปหลงเสน่ห์สาวนักเต้นระบำโป๊ เมื่อประภาพิมพ์รู้เรื่องสามีนอกใจทำให้เขายังโกรธเขามาก และเธอระแวงว่าศรีศาสน์จะหลงชอบลูกเลี้ยง ศรีศาสน์วุ่นวายใจและไม่มีความสุขในชีวิตครอบครัว เขาจึงตัดสินใจบวชอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ได้รับความสุขที่แท้จริง

นวนิยายเรื่อง โอ้...โลกีย์สุข สี่ฟ้าเสนอแนวคิดไว้ 2 ลักษณะ คือ

แนวคิดใหญ่

1. แนวคิดเกี่ยวกับสังคม

กิเลสตัณหาของคนในสังคม สภาพชีวิตของคนในสังคมปัจจุบันต้องประสบทั้งความสุขความทุกข์และความดีความชั่ว จิตใจของคนที่มีกิเลสตัณหาและการเอาเปรียบผู้อื่นทำให้ไม่มีความสุขในสังคม นวนิยายเรื่อง โอ้...โลกีย์สุข สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสังคมสะท้อนความไม่สงบสุขภายในสังคม ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากกิเลสตัณหาของมนุษย์

ตอนที่เจ้าอาวาสพูดกับทิดศรีศาสน์เกี่ยวกับชีวิตของคนในสังคมที่ไม่มีความสุขกล่าวว่า

"...ออกไปแล้ว อย่างวิงทั้งกลับเข้ามาอีกนะ ข้างนอกมันร้อนมากกว่าเย็น"

ทิดล็กโหมยิ้ม ตอบว่า

"ถึงข้างในนี้ก็ร้อนเหมือนกันขอรับ หลวงพ่อ"

"ยังไ้ก็ร้อนไม่เท่าข้างนอก ในนี้ร้อนก็เพียงเรื่องโลกโมโหสั่นหรืออิจฉาริชชา นิด ๆ หน่อย ๆ เพราะจะว่าไปในนี้ส่วนมากก็ยังเป็นบุญชนไม่ใช่อรหันต์ไปเสียทั้งหมด แต่ข้างนอกมันร้อนหลายเรื่อง ร้อนครบถ้วนภาระบวมความของกิเลสมนุษย์"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2525 : 53)

ตอนที่พระภุมมาพูดกับศรีศาสน์เกี่ยวกับสภาพสังคมที่มีปัญหาวุ่นวาย กล่าวว่า

"จำได้ไหม อาตมาเคยบอกคุณแล้วว่าโลกข้างนอกมันร้อนมันยุ่ง อาตมาถึงได้หนีร้อนมาพึ่งเย็น ที่จริงจะว่าเย็นสนิทใจมันก็ไม่ถูก โลกผ้าเหลืองมันก็มีร้อน ๆ มี

รุ่น ๆ อยู่เหมือนกัน แต่ก็แค่กิเลสเบา ๆ แค่อยากได้ลาภ ได้ยศบ้าง เพราะพระสงฆ์ก็ยังเป็นปุณฺณอยู่ ในวัดมันร้อนพอทนแต่นอกวัดมันร้อนเหมือนไฟเผา จริงไหมล่ะ ร้อนจนเตลิดเขียวละอยู่เฉย ๆ ไม้ไหว"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2525 : 493)

ตอนที่ศรีสาณ์คุยกับพระบุญมากเกี่ยวกับสภาพสังคมปัจจุบันที่มีปัญหามากมาย ผู้คนประสบทั้งความทุกข์ความสุขปะปนกัน กล่าวว่า

"... โทษ ๆ ดันรนออกไปแล้ว ก็ต้องแหวกว่าย ไปให้สุดฤทธิ์โลก โลกก็สุขมันเป็นอย่างนี้เอง เด็ขวสุข เด็ขวทุกข์ เด็ขวรัก เด็ขวชิง เด็ขวดี เด็ขวร้าย"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2525 : 412)

ตอนที่พระบุญมากคุยกับท่านเจ้าคุณเกี่ยวกับสภาพสังคมทั่วไปที่ประสบปัญหาความวุ่นวายการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่น กล่าวว่า

"ท่านเจ้าคุณครับ โลกข้างนอกมันเดือดร้อนวุ่นวายมากนะครับท่านต้องดิ้นรน ต่อสู้และแย่งชิงกันเกือบทุกอย่าง ผมกลัวว่า คนที่อยู่ในโลกธรรมมานานอย่างท่านเจ้าคุณ บางทีจะบริสุทธิ์สะอาดเกินไปกว่าที่จะทนได้"

ท่านเจ้าคุณเหงงหน้าผิน ๆ เหลือบขึ้นดูท้องฟ้าอันเคลื่อนไหวด้วยพายุเมฆแย้งเรียว ๆ ว่า

"ถึงในโลกธรรมของพระภิกษุในปัจจุบันนี้ก็วุ่นวายก็แย่งชิงกันเหมือนกัน"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2525 : 24)

ตอนที่ชาติเชื่อนุคกับศรีสาณ์เกี่ยวกับสภาพชีวิตของคนในสังคมที่ต้องดิ้นรนต่อสู้กล่าวว่า

"ชีวิตมีปัญหาเหมือนกันใช้ไหม มันก็อย่างนั้นแหละนี่คิด ชีวิตของคนในโลก

โลกก็สุข ดันรนต่อสู้เพื่อปัจจัยและปัจจัยที่สำคัญที่สุด ก็คือเงิน ต่อจากนั้นก็เสพย์ เสพย์
อาหารทางปากทางใจ แล้วก็เสพย์เมถุน!"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2525 : 336)

แนวคิดย่อย

1. แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว

1.1 บทบาทของภรรยาที่เป็นผู้นำครอบครัว สภาพครอบครัวที่มีภรรยาเป็นผู้
นำครอบครัวและมีบทบาทมาก ทำให้การดำเนินชีวิตของสามีถูกกำหนดอย่างเข้มงวด นวนิยาย
เรื่อง ไอ้...โลกก็สุข สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว สะท้อนบทบาทของภรรยาที่เป็นผู้นำ
ครอบครัวเหมือนช้างเท้าหน้า ภรรยาเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์แนวทางดำเนินชีวิตของสามี ทำให้
ภรรยามีอิทธิพลต่อชีวิตสามีเป็นผลให้ชีวิตครอบครัวไม่มีความสุข

ตอนที่ประภาณิพนธ์กับศรีศาสน์เกี่ยวกับบทบาทสำคัญที่เธอช่วยเหลือสามีให้
มีความเป็นอยู่สุขสบาย กล่าวว่า

"เฮอะ ! ธุรกิจเอารัดเอาเปรียบบ้านเมือง...คุณรู้ะไรแค่นี้กัน คุณศรี
ที่ที่คุณอยู่อย่างสุขสบาย มีทุกอย่างพร้อมบริบูรณ์ทุกวันนี้มันมาจากไหน ถ้าไม่ใช่ธุรกิจ
ของฉัน..."

"ผมไม่คิดว่า ผมจะต้องมาวุ่นวายกับธุรกิจของคุณแบบนี้เลย คิดว่าสิก็ออกมาแล้ว
จะมีความสุขในโลกภายนอก ตามสมควรแก่อัธยาศัยของผม"

"ถ้าคุณไม่แต่งงานกับฉัน...อัธยาศัยของคุณอาจแค่ทำงานชิลล์ๆหา โบนัสเมลลี่ไป
ทำงาน แต่ไม่เคยแต่งงานกับฉัน ฉันทนให้คนอื่นดูถูกคุณไม่ได้"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2525 : 396)

ตอนที่ศรีศาสน์พูดถึงประภาณิพนธ์เกี่ยวกับปัญหาการกำหนดกฎเกณฑ์การ
ดำเนินชีวิตของเขาซึ่งภรรยามีบทบาทสำคัญมาก กล่าวว่า

"ผมคิดว่าผมไม่เหมาะที่จะทำงานธุรกิจอย่างคุณหรอก คุณภา ผมคงทำให้คุณยุ่ง
อีกถ้าขึ้นทำต่อไป"

"มันยุ่งเพราะคุณอาดฉลาด อวดรู้ ถึงคุณฟังคนอื่น ฟังฉันมันก็ไม่ยุ่งถึงยังใจคุณก็ต้องค่อย ๆ เรียนรู้ให้ได้ ฉันไม่ชอบชีวิตที่ยังทำงานทาง เมียทำงานทาง เออ... ถ้าคุณเป็นรัฐมนตรี ฉันก็จะไม่ว่า นี่ทำงานอื่นทำอย่างที่เคยทำอย่างมาก็แค่ให้ข้าพเจ้า ฉันทรมานมีผิวอยู่แค่นั้นไม่ได้หรอก"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2525 : 329)

ตอนที่ศรีสาส์นพบกับพระอนุชาที่เกี่ยวกับบทบาทของประภาณิมที่เป็นผู้นำครอบครัวรอบกองการชีวิตของเขาตามใจของเธอบรรณา กล่าวว่

"ชีวิตข้างนอกมันยุ่งจริง ๆ อย่างที่หลวงพี่เคยเตือนผมเอาไว้ คนอื่นเขาอาจจะไม่ยุ่งเท่าผม แต่บังเอิญผมออกไปแต่งงานกับผู้หญิงที่ผมไม่ได้มีตัวคนเดียว ข้อสำคัญผมไม่อาจทำตัวผมให้สมบูรณ์อย่างที่เธออยากจะให้ผมเป็น"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2525 : 492)

ตอนที่สืบบรรยายเกี่ยวกับความรู้สึกอัดอั้นใจของศรีสาส์นที่บรรณาเป็นผู้มีบทบาทกำหนดกฎเกณฑ์ชีวิตของเขา กล่าวว่

...ความอดทนของเขาสิ้นสุดลงเหมือนเชือกที่ถูกตัดขาดผิงลง ไปทันทีทันใด ศรีสาส์นถามตัวเองว่ นี่เขาเป็นอะไร เขาได้ยอมให้หล่อนโหดสับและดูหมิ่นกั้นแคลนเขาและเลยไปถึงการดีดหน้ารัก ผู้หญิงคนนี้...ผู้ได้ชื่อว่าเป็ภรรยาของเขา...ขณะนี้เวลานี้ ทำไมเขาถึงเห็นหล่อนน่าเกลียดขึ้นมาในอารมณ์ได้ถึงขนาดนี้...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2525 : 399)

1.2 สามีนอกใจภรรยา ปัญหาสามีเกี่ยวกับผู้หญิงอื่นและคิดนอกใจภรรยาทำให้เกิดปัญหาภายในครอบครัวและไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน นวนิยายเรื่อง ไอ้...โลกีย์สุข สืฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว สะท้อนปัญหาความขัดแย้งระหว่างสามีและภรรยา เนื่องจาก

สามีนอกใจภรรยาโดยติดพันผู้หญิงอื่น ทำให้เกิดการโต้เถียงและทะเลาะวิวาทในครอบครัว
สภาพความเป็นอยู่ในครอบครัวแตกร้างไม่มีความสุข

ตอนที่ประภาณิมพ์ไกรธศรีศาสน์ เมื่อหล่อนทราบว่าสามีนอกใจเธอโดยไป
ติดพันผู้หญิงอื่น กล่าวว่า

"ฉันไม่อยากใช้คำว่า "ชุน" แต่มันก็เป็นความจริงชนิดที่คุณปฏิเสธไม่ได้ คุณมี
อะไรติดตัวมาบ้าง ฉันรักคุณยกย่องคุณ พยายามที่จะให้คนอื่นยกย่องคุณด้วย แต่แล้ว
คุณก็กลับมาทำลายตัวเอง ด้วยการคบหาเลือกคล้อยไปกับพวกผู้หญิงเลว ๆ หน้าด้าน
ไร้ยางอายพวกนั้น"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2525 : 424)

ตอนที่การดานูตกับแม่เกี่ยวกับปัญหาที่ศรีศาสน์นอกใจประภาณิมพ์ กล่าวว่า

"คุณแม่จะได้รู้เสียทีว่า สามีนกดีของคุณแม่ แท้ที่จริงระยำแค่ไหน คุณแม่รู้ไหมครับ
ว่า เขาแอบไปทำอะไร ถ้ารู้แล้วอย่าซื้อคนะครับ... เขามีเมียอีกคนหนึ่งนอกจากคุณแม่
เป็นผู้หญิงเด่นระบำโป๊เสียด้วย!"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2525 : 405)

ตอนที่สีฟ้าบรรยายเกี่ยวกับประภาณิมพ์รู้สึกหวงแทนศรีศาสน์ เมื่อเธอรู้ว่า
เขาไปยุ่งเกี่ยวกับผู้หญิงอื่น กล่าวว่า

...แรก ๆ หล่อนก็ไม่ไหวหวั่น แต่เมื่อหล่อนเริ่มรู้สึกว่ามันชกจะยังง...ยังง
ถึงจะหมั่นไส้จนขวาง แต่หล่อนก็เหมือนหญิงทั่วไป มีสัญชาตญาณของความหวง
แทน...นอกเหนือไปจากความถือตัว จนกระทั่งรู้สึกว่ามันทุเรศ หากหล่อนปล่อยให้
เรื่องบัดสีเกิดขึ้น

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2525 : 397)

ตอนที่สี่ฟ้าบรรยายเกี่ยวกับพลพจรักและหงแห่นสามีนอก เธอไม่ยอมให้สามีมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่น กล่าวว่า

...หัวใจของหล่อนถูกเผาผลาญจนดูเหมือนมันจะร้อนรุ่มออกมาข้างนอก
วันนั้นแหละ ! หล่อนจะตัดสินใจมันเด็ดขาดกันไปเสียที หล่อนรักสามี...รักและ
หงแห่นเขา ความรู้สึกที่ว่าสามีกลายเป็นของคนอื่นมันทำร้ายหล่อนให้เหมือนตายลง
ไปทุกวัน...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2525 : 458)

1.3 ปัญหาความขัดแย้งระหว่างพ่อเลี้ยงและลูกเลี้ยง สภาพครอบครัวที่แม่
แต่งงานใหม่นั้น ลูกมักมีความรู้สึกที่ขาดความรักและความอบอุ่น ลูกจะมีอคติต่อพ่อเลี้ยง ทำให้
เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างพ่อเลี้ยงและลูกเลี้ยง นวนิยายเรื่อง ไอ้...โลกีย์สุข สี่ฟ้าเสนอ
แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว สะท้อนปัญหาความขัดแย้งระหว่างพ่อเลี้ยงและลูกเลี้ยง ลูกต้องการ
ความรักความอบอุ่นจากพ่อแม่เดิมของตน หากมีผู้ใดมาแทนที่จะเกิดอคติและความไม่พอใจ
ตอนที่ภรรยาดูดกับการดีเรื่องความขัดแย้งกับพ่อเลี้ยง กล่าวว่า

"อย่าเที่ยวไปโทษคนอื่นหน่อยเลย คุณอรพินเขาไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับอะไรด้วย
หรอก คนอย่างพี่ไม่ใช่คนที่ใคร ๆ จะจู่จมูกได้ง่าย ๆ พี่ตั้งใจมาแล้วตั้งแต่ถึงกรุงเทพฯ
ว่า จะต้องพูดกับคุณแม่ให้แตกหัก หัวเด็ดตีนขาดก็ไม่ยอมให้คนที่มิแต่ตัวมานั่งนรกแทน
สมบัติของคุณพ่อจากลูกเมียของคุณพ่อสิ้นเนื้อประดาตัวไปตาม ๆ กัน...สักวันหนึ่งเถอะ
คุณแม่จะรู้สึก...รวมทั้งตัวเธอเองด้วย...หลงใหลหมอนั่นมันเหมือนกัน"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2525 : 202)

ตอนที่ภรรยาดูดกับแม่เกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างเขาและพ่อเลี้ยง
ภรรยามีอคติและไม่พอใจพ่อเลี้ยงอย่างมาก กล่าวว่า

"โอ๊ย อช้่มากะเกณฑ์ให้ผมนับถือคน ๆ นี้เลยครับ คุณแม่...ผมยังเชื่อว่าเขาสื่อออกมาเพราะความโลภ เพราะเขาเห็นว่าคุณแม่เป็นถึงข้าวยาสารสำหรับเขา... ผมมองไม่เห็นเหตุผลอื่น โดยเฉพาะเหตุผลที่ว่ารักคุณแม่"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2525 : 171)

ตอนที่การदानุกับมารดีเกี่ยวกับความรู้สึกและไม่พอใจพ่อเลี้ยง กล่าวว่าว่า
"เรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่งคือ นี่กลัวว่าคุณแม่จะหลงสามีใหม่ของคุณแม่ให้มันปกกลอก
เอานะซี เคยเป็นพระเทศน์เก่ง ๆ ก็ต้องหว่านล้อมเก่ง"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2525 : 149)

เรื่องที่ 18 ตะวันไม่เคยเลิกลับ

ตะวันไม่เคยเลิกลับเป็นเรื่องเกี่ยวกับการต่อสู้ชีวิตของชายหนุ่มคนหนึ่ง "หาน" เกิดที่จังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ่อแม่ของเขาตายหมด หานจึงอาศัยอยู่กับบ้านของลุงและป้า ความเป็นอยู่ของหานลำบากและอด ๆ อดยาก ๆ ฝืนสละ ฝืนขายของหานจึงชวนหานไปทำงานที่กรุงเทพ หานยังอายุน้อยและเป็นเด็กมาก เมื่อหานได้มาถึงกรุงเทพ อาแวมาติดต่อส่วนและหานเพื่อไปเป็นลูกจ้างทำไร่ของวัน วันรักและเลี้ยงดูหานดังลูกแท้ ๆ ของตน ดังนั้นพ่อวันส่งหานไปอาศัยอยู่กับเปล่งศรีลูกสาวของพ่อวันเพื่อจะได้เรียนหนังสือใกล้ ๆ โรงเรียน หานเป็นเด็กที่เรียนหนังสือเก่ง พ่อวันจึงสนับสนุนเขาอย่างเต็มที่เพื่อหานจะได้มีการศึกษาสูงและทำงานเป็นเจ้าคนนายคน หานได้ไปเรียนต่อในกรุงเทพฯ จนถึงระดับอุดมศึกษา เขาเลือกเรียนคณะเกษตรศาสตร์เพื่อมาทำไร่ทำสวนช่วยพ่อวัน เมื่อหานเรียนจบเขาตั้งใจจะทำไร่ปลูกพืชผล แต่เขาต้องพบปัญหาและอุปสรรคจากการเอาเปรียบของนายทุนเจ้าของโรงงานและเรื่องศัตรูพืช หานได้มีโอกาสรู้จักกับนายพลทศพลนักรการเมืองมีชื่อคนหนึ่ง เขาชักชวนหานลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หานตัดสินใจเข้าสู่การเมืองเพื่อเรียกร้องสิทธิประโยชน์แก่ส่วนรวม เขาได้เป็นผู้แทนราษฎรและมีอุดมการณ์ทางการเมืองอย่างจริงจัง หานได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีทำให้หลาย ๆ คนมาขอความช่วยเหลือจากเขาเพื่อติดต่อยาการสะกดกรวดเร็ว หานรู้สึกขัดแย้งกับนโยบายของพรรคที่มุ่งผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม เขาลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีและ

พรรคการเมืองเดิม เมื่อรัฐบาลยุบสภา หานลงสมัครเลือกตั้งพรรคใหม่ "พรรคสยามสังคม" และเสนอนโยบายที่จริงจังเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เขาชนะการเลือกตั้งและพรรคของเขาได้คะแนนเสียงข้างมากในสภา หานและสมาชิกพรรคสยามสังคมถูกกล่าวหาว่าเป็นพรรคคอมมิวนิสต์และขายชาติ หานรู้สึกเศร้าใจที่ถูกกลั่นแกล้งเช่นนี้ แต่เขาจะต่อสู้ทางการเมืองเพื่อความถูกต้องและประโยชน์แก่ส่วนรวมต่อไป

นวนิยายเรื่อง ตะวันไม่เคยเลยลับ สี่ฟ้าเสนอแนวคิดไว้ 4 ลักษณะ คือ
แนวคิดใหญ่

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเมือง

อุดมการณ์ของนักการเมืองที่ดี การปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมืองที่ดีนั้นควรตั้งใจทำงานด้วยอุดมการณ์ที่ยึดมั่นเพื่อประโยชน์ของประเทศไทย นวนิยายเรื่อง ตะวันไม่เคยเลยลับ สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเมือง สะท้อนสภาพชีวิตของนักการเมืองที่ดีต้องยึดมั่นอุดมการณ์และต่อสู้อุปสรรคทางการเมืองเพื่อผลประโยชน์ของประเทศไทย

ตอนที่หานตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมืองที่ดีด้วยอุดมการณ์ที่ยึดมั่นกล่าวว่า

...ทราบได้ที่หานยังคงมีปณิธานอยู่ เขาก็ต้องพยายามสู้ต่อไปตามอุดมการณ์ แม้ว่าใครจะหัวเราะเยาะและเอือมกับคำนี้ แต่ถ้านักการเมืองปราศจากสิ่งนี้ ก็เหมือนเรือขาดหางเสือ และเมื่อนักการเมืองคือผู้ปกครองผู้บริหารประเทศ ประเทศบ้านเมืองซึ่งเป็นเหมือนเรือขาดหางเสือก็คงแล่นเปะปะ

เถอะ ดวงตะวันนั้นไม่เคยเลยลับไปโดยไม่กลับคืนมาหรอก ตราบใดที่ตะวันยังขึ้นมาใหม่หลังจากตก คนเราก็ไม่ควรจะสิ้นความหวัง...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2526 : 372)

ตอนที่หานพบกับภรรยาของเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมืองที่ดีควรทำงานอย่างจริงจัง กล่าวว่า

"ผมไม่อยากใช้คำว่าเล่นการเมือง เพราะคนเข้าสู่การเมืองควรจะได้ทำงานจริงจัง ไม่ใช่เล่นบ้านเมือง ความเป็นอยู่ของประชาชนไม่ใช่ของเล่นของทดลอง"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2526 : 147)

ตอนที่สี่ฟ้าบรรยายเกี่ยวกับความรู้สึกของหนานที่มีความตั้งใจทำงานด้วยอุดมการณ์ที่ยึดมั่นเพื่อประโยชน์แก่ประเทศชาติ กล่าวว่า

...หนานรู้สึกขนลุกชู คนตั้งใจต่อบ้านเมืองนั้นยังมืออยู่อีกมาก เขาไม่ต้องการเห็นการฉกฉวยผลประโยชน์ของคนบางกลุ่มครั้งแล้วครั้งเล่า แต่ก็ไม่ต้องการเห็นเมืองไทยปกครองด้วยพรรคคอมมิวนิสต์ ภายใต้บังคับการและความคุมของพรรคคอมมิวนิสต์กลางประเทศมหาอำนาจ

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2526 : 357)

ตอนที่สี่ฟ้าบรรยายเกี่ยวกับการทำงานของผู้แทนราษฎรที่ควรมีความรับผิดชอบและตั้งใจทำงานเพื่อส่วนรวม

...ในทีนั้นเวลานั้น ไม่มีใครคิดถึงหน้าที่อันแท้จริงของผู้แทนราษฎรในระบอบประชาธิปไตยตามแบบที่ควรจะเป็น คือ "ผู้แทน" ของประชาชนเพื่อใช้สิทธิใช้เสียงแทนพวกเขาชั่วระยะเวลาหนึ่ง หมดระยะเวลาแล้วก็ควรที่จะกลับมาอยู่ในฐานะเดิมสถานเดิม ไม่ใช่เป็นเพื่อ "ต่อตีนต่อมือ" ดังที่สาขานี้พูด

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2526 : 137-138)

แนวคิดย่อย

1. แนวคิดเกี่ยวกับสังคม

การเอารัดเอาเปรียบในสังคม สภาพปัญหาของสังคมปัจจุบันนี้ผู้ที่มิรู้ฐานะทางการเงินดีจะหวังผลประโยชน์ส่วนตน โดยการใช้โอกาสที่ดีของตนเอารัดเอาเปรียบผู้ที่ฐานะด้อยกว่า

นวนิยายเรื่อง ตะวันไม่เคยเลยลับ สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสังคม สะท้อนปัญหาสังคมที่เกิด ภาวะการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการใช้อำนาจของผู้ที่ร่ำรวยเอารัดเอาเปรียบเพื่อ ผลประโยชน์ส่วนตน

ตอนที่พิศพลุดกับหานเกี่ยวกับสภาพสังคมที่มีการแข่งขันทางเศรษฐกิจ กล่าวว่า

"ที่ไหน ๆ ก็เป็นอย่างนี้ทั้งนั้นแหละ ระบบสังคมเอารัดเอาเปรียบของเรามันมีมานาน และมีอยู่ทั่วไปไม่ว่าสังคมในเมืองหรือนอกเมือง"

นิศลี่ยมแคน ๆ

"ระบบเมื่อใครยาสาวได้สาวเอา แต่ไอ้ที่มีฮาว ๆ กันนะ มันยาสักมานานแล้ว มันมีโอกาสต่อมือกันอยู่เรื่อย ๆ ต่อให้พวกน้อง ต่อให้ลูกหลาน ยังไง ๆ มันก็ต้องยาสักกว่าชาวบ้านวันยังค่ำ เมื่อก่อนนี้เราก็ไม่ได้คิดไม่ได้รู้สึก จนกระทั่งกลับไปอยู่บ้าน"

เขายิ้มแคน ๆ อีก

"ก็เหมือนที่นายเพ็ญอยู่แหละ พวกบ้านเราเขาก่อน ไม่เห็นรวยสักที เป็นหนี้เป็นสินกันทุกปี แต่พวกโรงสีรวยเอา ๆ พวกพ่อค้าข้าวก็รวย..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2526 : 336 -337)

ตอนที่สิงห์คำพูดกับหานเกี่ยวกับการเอารัดเอาเปรียบของนายทุนหรือคนกลาง ต่อชาวไร่ชาวนา ทำให้เกิดความเดือดร้อน กล่าวว่า

"...มันก็เหมือนนายทุนหรือคนกลางกับผลิตโดยทั่วไปนั่นแหละ พวกพ่อค่านายทุน เขามักจะตาแหลม ฉลาดและเก้งลวงหน้าได้ถูกเสมอ พวกชาวนาชาวไร่ถ้าไม่ต้องการเงินมากก็ไม่เท่าไรยังต่อรองกับเขาได้ แต่ถ้าพวกเดือดร้อนเงินรายไหนรายนั้น ที่ไหนที่นั่น ต้องถูกบีบเป็นธรรมดา"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2526 : 111)

ตอนที่พ่อวันพูดกับหานเกี่ยวกับชีวิตชาวไร่ชาวนาที่ต้องต่อสู้ปัญหาอุปสรรคการเอาเปรียบและถูกกดราคาผลผลิต กล่าวว่า

"ไอ้หนูเอ๊ย ตอนเขาทำไรทำสวนหากินกับพื้นดินที่แรกนะ แม่ปรางเขาฝันหวานนัก เอาเข้าจริงไอ้สองมือสองตีนอย่างเรานั้นลำบากเหลือเกินนัก เพราะจันแต่ไหนแต่ไร มาใคร ๆ เขาก็หนีไปค้าขาย ไปเป็นอะไรต่ออะไรกันหมด ที่แรกพ่อก็อยากให้อึ่ง รับมรดกเป็นเกษตรอย่างพ่อหรอก แต่คิด ๆ ดูแล้วไอ้เป็นชาวไร่ตามบุญตามกรรมอยู่ ยั้งๆ ปลุกอะไรมาเดี๋ยวมั่นซื้อ เดียวไม่มีคนซื้อ ถูกกดราคาจนขาย..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2526 : 117)

ตอนที่พ่อวันพูดกับหลานเกี่ยวกับการใช้อิทธิพลของผู้ที่ร่ำรวยเอาเปรียบผู้ฐานะ ต้อยกว่า กล่าวว่

"พ่อทำไรอ้อมมาตั้งนาน พรรคพวกแกนั้นก็เหมือนกันไม่เห็นมันรวยสักที เคยใจก็จั้น แต่ให้...สาก มันขยายโรงงานออกไปทุกที่ ๆ จับมือกับพวกมันอีกสองสามราย มันคุม เอาไว้หมด รวยมากขึ้น อิทธิพลมากขึ้น หนัก ๆ เข้ามันจะเอาอย่างไรก็ได้"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2526 : 109)

2. แนวคิดเกี่ยวกับความรัก

ความรักของพ่อที่มีต่อลูก ความรักและความผูกพันระหว่างพ่อและลูกมีความสัมพันธ์ ต่อกันลึกซึ้ง พ่อยอมให้ความรัก ความห่วงใยและดูแลใกล้ชิดต่อลูกอย่างดี นวนิยายเรื่อง ตะวันไม่เคยเลยลับ สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรัก สะท้อนความรักของพ่อที่มีต่อลูก สายใยแห่งความรักยอมผูกพันและห่วงใยเสมอ

ตอนที่พ่อวันเขียนจดหมายถึงลูกปลั่งศรีเกี่ยวกับความรักและห่วงใยในการดำเนิน ชีวิตของลูก กล่าวว่

...พ่อขอร้องแม่หนูปลั่ง เพราะพ่อบังคับแม่หนูปลั่งไม่ได้ เพราะพ่อรักลูกมาก แล้วก็ไม่อยากจะให้วิญญาณของแม่เขาไม่เป็นสุขด้วย แต่ถ้าลูกชายที่ดิฉันไป วิญญาณแม่ เขาก็คงไม่เป็นสุขเหมือนกัน เพราะว่าเขารักของเขามาก

จาก พ่อผู้รักแม่หนู

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2526 : 263)

ตอนที่สีฟ้าบรรยายความรู้สึกของพ่อวันที่มีความรักและเอาใจใส่เลี้ยงดูหาดังลูก
ที่แท้จริง กล่าวว่า

...พ่อวันมองดูลูกชายที่พ่อวันรักเท่ากับลูกในไส้ด้วยแววตาเอ็นดู...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2526 : 116)

ตอนที่สีฟ้าบรรยายเกี่ยวกับชีวิตของหาดที่ได้รับความรักความเอาใจใส่ดูแลอย่างดี
จากพ่อวัน กล่าวว่า

...หาดก็ต้องไปเรียนหนังสือจนได้

พ่อวันให้ไปอยู่กับแม่หนูเป่ล่งศรี ลูกสาวของพ่อวันที่ตลาด แสดงว่าพ่อวันรักหาด
อย่างจะเลี้ยงเอาไว้อีกงาน...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2526 : 53)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน

การเลือกคู่ครองที่มีเกียรติยศและฐานะดี การดำเนินชีวิตคู่ใน การเลือกคู่ครอง
เป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่ง หากตัดสินใจเลือกคู่ครองที่มีเกียรติยศและหน้าที่การงาน ทำให้ฐานะ
ความเป็นอยู่ดีแต่ไม่มีพื้นฐานความรัก นวนิยายเรื่อง ตะวันไม่เคยเลยลับ สีฟ้าเสนอแนวคิด
เกี่ยวกับการแต่งงาน สะท้อนการเลือกคู่ครองที่หวังเกียรติยศและฐานะที่ดีของชาย

ตอนที่สีฟ้าบรรยายเกี่ยวกับความรู้สึกของสายน้ำที่ต้องการมีคู่ครองที่มีเกียรติและ
ฐานะดี กล่าวว่า

...ต่อไปให้หล่อนจะเคียงคู่ไปกับหาด ชีวิตการเมืองของเขา กำลังรุ่งโรจน์ หล่อน
ฝันถึงการแต่งงานอันหรูหรา ขณะที่หาดกำลังดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี คงจะดั่งเอิกเกริก
น่าดูทีเดียว...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2526 : 247)

ตอนที่เขไชพุดกับสายน้ำเกี่ยวกับคู่ครอง กล่าวว่

"ถ้าตอนนี้คุณหาเขาได้เป็นผู้แทน เธอก็ได้เป็นคุณนายผู้แทนสบายไปเลย หากทาง
ดี ๆ รวยอ้อไม่รู้เรื่อง"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2526 : 23)

เรื่องที่ 19 คอนโดมิเนียม

คอนโดมิเนียมเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสภาพสังคมปัจจุบันที่มีความนิยมอาศัยในที่อยู่ที่
ทันสมัยและสะดวกสบาย คอนโดมิเนียมเป็นที่อยู่อาศัยแบบใหม่ที่คนร่ำรวยนิยมซื้อห้องพัก อาทิเช่น
กรรเจียกเดิมมีบ้านอยู่ในสวนซึ่งห่างไกลจากเมืองหลวง เธออยู่กับคุณย่าและญาติ ๆ อีกสองคน
กรรเจียกต้องประสบปัญหาโจรชโมยขุดขุม ทำให้ทุกคนในครอบครัวของเธอหัวทิ่มกัวยันตรายนี้
รวมทั้งปัญหาการเดินทางไป-มาไม่สะดวกเพราะอยู่ห่างไกลชุมชน กรรเจียกจึงชักชวนคุณย่าให้
ขายบ้านหลังนี้และไปซื้อห้องพักที่คอนโดมิเนียมใจกลางเมืองหลวง คุณย่าไม่เห็นด้วยที่จะไปอาศัย
อยู่บนตึกสูงลิบ ๆ ขึ้นและเป็นห้อง ๆ เดียวเท่านั้น แต่กรรเจียกได้อธิบายและขอร้องคุณย่าว่า
คอนโดมิเนียมอาศัยอยู่สะดวกสบาย และเธอสามารถไปทำงานสะดวกยิ่งขึ้น ดังนั้น ครอบครัว
ของกรรเจียกได้มาซื้อคอนโดมิเนียมหนึ่งห้องซึ่งมีราคาแพงมาก กรรเจียกต้องเสียค่าตกแต่งห้อง
พักอีกหนึ่งแสนบาท ส่วนอาณานิเวศรอบ ๆ คอนโดมิเนียมนั้นผู้ชายไม่ได้จัดทำให้สวยงามดังคำ
โฆษณา คุณย่าได้ฟังถึงเจ้าที่ที่เป็นเจ้าของที่ดินเดิม ดังนั้นคุณย่าจึงเรียกร้องให้มีศาลพระภูมิด้วย
ผู้อยู่อาศัยคนอื่น ๆ ก็เริ่มมีปัญหากการอยู่อาศัยในคอนโดมิเนียม เช่น ปัญหาที่จอดรถไม่เพียงพอ
ปัญหาค่าใช้จ่ายเพื่อส่วนรวม เป็นต้น ดังนั้นทุกคนจึงต้องการมีคณะกรรมการบริหารคอนโดมิเนียม
เพื่อดูแลและคุ้มครองสิทธิประโยชน์อันชอบธรรมทางกฎหมาย แต่บางคนไม่สนใจและไม่เห็นด้วย
การจัดดำเนินการนี้จึงล้มเหลว กรรเจียกได้รู้จักกับวิษณ้องชายของเจ้าของบริษัทก่อสร้าง
คอนโดมิเนียมนี้ วิษณูรู้สึกชอบและรักใคร่กรรเจียกที่มีความงดงามตามธรรมชาติ ครอบครัวของ
เทวีอาศัยอยู่ห้องใกล้ ๆ กรรเจียก เทวีมีหนี้สินมากและเธอไม่สามารถชำระหนี้ได้ทันเวลา เทวี
กินยาเกินขนาดและตายในที่สุด ผู้คนในคอนโดมิเนียมรู้สึกหวาดกลัวที่มีคนตายในที่พักคอนโดมิเนียม
รวมทั้งปัญหาต่าง ๆ ยังไม่ได้แก้ไขจากเจ้าของบริษัทคอนโดมิเนียม คอนโดมิเนียมได้เกิดพังทลาย

คุณย่าได้เสียชีวิตทำให้การวิจัยรู้สึกเสียใจมาก ทุกคนต่างหมดสิ้นที่อยู่อาศัยที่ราคาแพงนี้และไม่ได้รับการรับค่าชดใช้ใด ๆ

นวนิยายเรื่อง คอนโดมิเนียม สีฟ้าเสนอแนวคิดไว้ 3 ลักษณะ คือ
แนวคิดใหญ่

1. แนวคิดเกี่ยวกับสังคม

ค่านิยมเรื่องที่อยู่อาศัยในคอนโดมิเนียม สังคมปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุและสิ่งก่อสร้างที่อยู่อาศัยมีรูปแบบทันสมัย คนร่ำรวยจึงนิยมที่อยู่อาศัยใหม่ ๆ ในคอนโดมิเนียม นวนิยายเรื่อง คอนโดมิเนียม สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสังคม สะท้อนสภาพสังคมปัจจุบันที่มีค่านิยมเรื่องที่อยู่อาศัยในคอนโดมิเนียม สถานที่ตั้งและการพักอาศัยสะดวกสบายทันสมัย

ตอนที่วิภาศรีพูดกับการร่ำรวยเกี่ยวกับค่านิยมที่อยู่อาศัยในคอนโดมิเนียม กล่าวว่า

"คอนโดมิเนียม...คอนโดมิเนียม เอ้อ...เขาก็พลอยเห่อไปกับเขาด้วย เมื่อก่อนนี้ก็แฟลต ใครอยู่แฟลตก็ดูสมัยใหม่ โก้เสียเต็มทนไป ๆ มา ๆ ไอ้แฟลตมันด้าไปเสียแล้ว อาคารสงเคราะห์กระเจี๊ยกกระเจียกก็คือ แฟลต เอ้า...ที่น็อพาร์ทเมนต์ ขึ้นตามกันมะริกันเด็กที่เดี๋ยว ต่อมาถึงสมัยทาว์นเฮาส์... ทาว์นเฮาส์ ที่นี้มาถึงยุคคอนโดมิเนียมเห่อคอนโดมิเนียมกันทั้งบ้านทั้งเมือง เอ้อ...ซีเกียจพูด"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 2)

ตอนที่บุรณานุดกับเทวีเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยที่ภรรยานิยมเปลี่ยนเพื่อความทันสมัยกล่าวว่า

"ไม่รู้จะเห่ออะไรไปกับเขาที่ไหน ไอ้บ้านหลังนี้ก็แสนสบายจะตายโหงอยู่แล้ว ปลุกดันไ้มั้ยังไม่ทันจะสูงหน้าหัว เอ้า...อยากไปอยู่คอนโดมิเนียมอีกแล้ว อึกสั๊กนั๊กพอไอ้อะไรมันเชื่องฝรั่งไว้ ๆ หรุ ๆ ทะลักเข้ามาก็คงวิ่งขายคอนโดมิเนียมกันหาชีวิตอีกหรอก บอกตรง ๆ ผมแข่งกับความวุ่นวายของคุณเต็มทน"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 64)

ตอนที่การเจรจาพบกับป้าแจ่มจรัสเกี่ยวกับเรื่องที่อยู่อาศัยในคอนโดมิเนียมมีความสะดวกและปลอดภัย กล่าวว่า

"ไหน ๆ ซื้อแล้วมันก็เป็นของเรา ย้ายไปอยู่จะได้ตัดปัญหาเรื่องลูกจ้าง เรื่องขโมยขึ้นบ้าน รอดคิดเปลี่ยนน้ำมันสารพัด ถ้าไม่ซื้อคอนโดมิเนียมนี้ เราขายบ้านที่แล้วก็ต้องไปซื้อที่อื่นอยู่ยุดี เรื่องบ้านจัดสรรไกล ๆ ขอทีเถอะค่ะ เหนื่อยกันไปเหนื่อยมา ประกาศขายกันเป็นแถว ๆ เพราะความสะดวกมันไม่มี"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 27)

ตอนที่คุยย่านู้ดกับการเจรจาเกี่ยวกับความนิยมซื้อที่อยู่อาศัยในคอนโดมิเนียมกันมาก กล่าวว่า

"ห้องนิตห้องน้อยชอยเสียจนเล็กกระจอยร่อย แฮ่อ...มันก็ไอ้ห้องแถวเอามาทั้งเข้าเนอะเอง ห้องแค่นี้เรอะเป็นล้านสองล้าน"

"คุณอย่าเข้าไปคิดว่าได้แค่ห้องเท่านั้นนะคะ คิดเสียว่าเป็นที่อยู่อาศัยกลางเมืองหนูจะได้ไปทำงานสะดวก แล้วก็ไม่ต้องห่วงคุณย่าเพราะอยู่ร่วมกันเยอะแยะ ยังไง ๆ ก็ปลอดภัยกว่าอยู่บ้านเก่าหรือบ้านจัดสรรไกล ๆ ละคะ บ้านจัดสรรไกล ๆ เดี่ยวปลิ้น เดี่ยวจิ้งนากลัวจะตายไป"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 37 - 38)

แนวคิดย่อย

1. แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างสามีและภรรยา สภาพความเป็นอยู่ภายในครอบครัวนี้ สามีและภรรยาจำเป็นต้องมีความคิดเห็นตรงกันและรสนิยมคล้ายคลึงกัน หากมีความขัดแย้งตรงข้ามกัน สุขภาพภายในครอบครัวย่อมแตกสลาย นวนิยายเรื่อง คอนโดมิเนียม สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว สะท้อนปัญหาความขัดแย้งระหว่างสามีและภรรยาด้านการเงิน ภรรยาใช้จ่ายเงินอย่างไม่เป็นที่ยอมรับของสามีต้องเป็นฝ่ายแก้ปัญหาเรื่องนี้ขึ้น ในที่สุดครอบครัวเกิดความแตกร้างปราศจากความสุข

ตอนที่เทวีได้เถียงกับบุรพาเกี่ยวกับปัญหาเรื่องนี้แล้วกล่าวว่า

"คุณอย่ามาซ้ำเติมฉันหน่อยเลย ฉันทำทุกอย่างก็เพื่อครอบครัวของเราทั้งนี้
เพื่อทุกคน"

"เพื่อความพึงพอใจของตัวเองนะซี เพื่อจะได้เที่ยวคุยกับเขาได้ว่าอยู่ในวงสังคม
เสรีชน คนไหนก็รู้จัก คนนั้นก็รู้จัก แล้วทีนี้จะทำยังไงต่อไป ไปกราบเท้าแม่ลิลลี่ของคุณซี
เขาเป็นเจ้าของที่นี่ไม่ใช่รี"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 400)

ตอนที่สีฟ้าบรรยายเกี่ยวกับความรู้สึกของบุรพาที่เห็นหน้ายอหน้าอ่อนใจภรรยาที่มี
ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตคู่ต่อกัน กล่าวว่า

...บุรพาอ่อนใจจะพูดอะไรก็พูดไม่ออก เรื่องอยากเป็นเสรีชนเพื่อเข้าสังคมกลุ่ม
เพื่อนเสรีชน จะได้ "คุยกับเขาออก" ทะเลาะกันมาไม่รู้ว่กี่ครั้งก็หมดแล้ว ภรรยาของ
เขาก็ดีวันเอาชนะเขาจนได้ แล้วเขาก็ต้องวิ่งใช้หนี้ไม่รู้จักหยุด...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 294 - 295)

ตอนที่บุรพาคิดถึงเกี่ยวกับปัญหาเรื่องนี้ของภรรยา ทำให้ชีวิตครอบครัวทุกข์ร้อนใจ
และไม่มีความสุข กล่าวว่า

...บุรพามองภรรยาอย่างไม่สออารมณ์นัก เขารู้ว่าภรรยาใช้ให้ลูกสาวพูดเรื่อง
ก๊วยกับอาจารย์กรเจียก เขาไม่ชอบความวุ่นวายของภรรยาแบบนี้ ดูเหมือนหล่อนไป
ที่ไหนคบกับใคร รู้จักกับใครก็อดที่จะมีเรื่องธุรกิจ ก๊วยม เข้าไปวุ่นวายด้วยไม่ได้สักที

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 403)

ตอนที่บุรพาคิดกับกรเจียกเกี่ยวกับปัญหาขัดแย้งระหว่างเขาและภรรยาเรื่อง
ธุรกิจและความคิดเห็นไม่ตรงกัน กล่าวว่า

"...อาจารย์คงไม่ทราบหรือว่าภรรยาผมทำธุรกิจต่าง ๆ ด้วยตัวเองคนเดียว โดยผมไม่เคยยุ่งเกี่ยวด้วยมานานแล้ว เหตุผลก็คือความคล่องตัวภรรยาผมเธอต้องการอย่างนั้น เพราะผมเป็นที่ปรึกษาทางธุรกิจที่มีมักจะขัดใจกันอยู่เสมอ..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 521)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน

การเลือกคู่ครองของชายหนุ่มและหญิงสาว การเลือกคู่ครองเป็นเรื่องสำคัญ เรื่องหนึ่งของชีวิต การตัดสินใจเลือกผู้ที่จะมาเป็นคู่ชีวิตต้องไตร่ตรองอย่างรอบคอบ คู่ครองต้องมีความดีและความงาม นวนิยายเรื่อง คอนโดมิเนียมน์ สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน สะท้อนภาพการเลือกคู่ครองที่มีความงามตามธรรมชาติ

ตอนที่วิษณุตัดสินใจเลือกกรรเจียกที่มีความงามตามธรรมชาติมิได้แต่เดิม เสริมสวยมากจนเกินไป กล่าวว่า

"ไม่ใช่เพราะความสวยงาม หล่อนไม่ได้สวยงามอะไรนักหนา แต่มีบางอย่างชวนให้เรามองดูหล่อนอย่างจับตาจับใจ เช่น หน้าตาที่ไม่แต่ง ปากทาลิปสติกเพียงบาง ๆ ผมที่หวีเสยขึ้นไปเห็นหู ปล่อยปลายเป็นพวงระต้นคอ คอหูละเอียคหน้าจัม ผู้ชายบางคนอาจมองเลยผู้หญิงลักษณะนี้ไป แต่สำหรับเขา เขารู้สึกว่าเป็นความงามที่มีคุณค่า"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 87)

ตอนที่สี่ฟ้าบรรยายความรู้สึกของวิษณุที่ลุ่มหลงความงามทั้งหน้าตาและจิตใจที่ดีของกรรเจียก กล่าวว่า

...เขาไม่เคยนั่งดูผู้หญิงที่ช่างถูกใจไปทุกอริยาบท เหมือนที่นั่งดูกรรเจียก ใครจะว่าเขาหลงหล่อนเขาก็เห็นจะยอมรับโดยดี ไม่ใช่แต่ความงามเหมือนภาพเขียนของผู้หญิงโบราณแบบ "ของเก่า" เท่านั้นที่จับตาเขา เขารู้สึกจับใจในตัวหล่อนด้วย...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 733)

ตอนที่เป่าถามวิชาเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกคู่ครองที่มีความงดงามตาม
บรรทัดและกิริยามารยาทเป็นกุลสตรี กล่าวว่า

"คุณหลงรักเขาดร่งไหน ชั้ณะเห็นผู้หญิงคนนี้เหมือนน้ำยาเย็นจิต ๆ ชืด ๆ"

เฝ้ามองดูเขาอย่างพิณิจนิเคราะห์

"หรือเพราะเห็นว่า เขาเหมาะที่จะแต่งงานกับคุณ...จริงชั้...คุณวุ่นวายกับ
ผู้หญิงมาเยอะแยะหลายคน แต่ผู้ชายอย่างคุณเวลาจะแต่งงานก็ต้องเลือกผู้หญิงที่เหมาะสม
กับคุณหลายด้าน โดยเฉพาะความเป็นกุลสตรี"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 726)

เรื่องที่ 20 มุกดามะตัน

มุกดามะตันเป็น เรื่องเกี่ยวกับชีวิตของหญิงสาวคนหนึ่ง "มุกดา ศรีถันงาม" หรือชื่อ
เล่น ๆ ว่า "มะตัน" เธอเป็นบุตรสาวคนที่สี่ของครูลือและแม่มาลี มุกดาเรียนจบคณะศึกษาศาสตร์
เธอเป็นคนขยันจริงจังและไม่เกรงกลัวใคร เธอตั้งใจกลับมาเป็นครูที่ศิษย์เก่าเรียน มุกดานั่ง
เรือกลับบ้านและได้เกิดอุบัติเหตุเรือคว่ำ เธอได้ช่วยเหลืออรรคมรดนั้จากการจมน้ำ อรรม
รู้สึกเป็นหนี้บุญคุณมุกดามาก อรรมและลุงประโคนได้มาเชิญชวนให้ครูลือลงสมัครรับเลือกตั้งเป็น
ผู้แทนราษฎร เนื่องด้วยครูลือเป็นบุคคลที่ชาวบ้านเคารพนับถือและเคยเป็นผู้แทนมาก่อน ดังนั้น
ครูลือจึงตัดสินใจลงสมัครผู้แทนราษฎรในนามพรรคชาวประชา ครอบครัวของครูลือและชาวบ้าน
ในเขตแถว ๆ นั้นยินดีลงคะแนนเสียงให้ครูลือ มุกดาารู้สึกเป็นห่วงพ่อที่ยังไม่ค่อยมีความรู้ทาง
การเมือง เธอยินดีช่วยพ่อหาเสียงแต่ขอร้องให้พ่อมีความตั้งใจจริงในหน้าที่ของผู้แทนราษฎร
หากพ่อประพฤตินิยมและทำเสื่อมเสียชื่อเสียง มุกดาก็จะว่ากล่าวเข้เช่นเดียวกับนักการเมืองทั่วๆ
ไป เมื่อครูลือ อรรม และประโคนชนะการเลือกตั้งและได้เป็นผู้แทนราษฎร มะลิวัลย์ลูกสาวของ
ครูลือรู้สึกชอบอรรมเพราะเขามีอนาคตรุ่งโรจน์ทางการเมือง เมื่อมีเหตุการณ์ขุบสภาฯ ครูลือ
และอรรมต้องลงสมัครเลือกตั้งใหม่ และได้เป็นผู้แทนราษฎรอีกครั้งหนึ่ง อรรมมีโอกาสดำรง
ตำแหน่งรัฐมนตรี เขามีอุดมการณ์ทางการเมืองที่จริงจังและปฏิบัติหน้าที่ซื่อสัตย์ต่อประชาชน
เมื่อรัฐบาลถูกยึดอำนาจทำให้อรรมหมดอำนาจทางการเมือง มะลิวัลย์จึงเหินห่างจากอรรมทันที

อรรถถูกกล่าวหาว่าเป็นฝ่ายคอมมิวนิสต์ ทำให้เขาต้องหลบหนีไปอาศัยหลวงพ่อยื่น แต่อรรถถูกจับกุมในข้อหาหนังสือทางการเมืองและเป็นภัยแก่ประเทศ เมื่อเหตุการณ์บ้านเมืองสงบสุขและมีการเลือกตั้งอีกครั้ง ครูลือย้ายไปอยู่พรรคสังคมนิยมไทยที่มีชื่อเสียงไม่ค่อยดี ส่วนอรรถลงสมัครเลือกตั้งอีกครั้งเพื่อพิสูจน์ตนเอง ครูลือและอรรถได้รับเลือกตั้ง ครูลือประพฤติตนมีขอบและเลื่อมใสเชื่อผู้แทนราษฎร ครูลือช่วยเหลือแม่ค้าสาวเพื่อติดต่อธุรกิจเหมืองแร่ส่วนตัวและมีความสัมพันธ์กับสาว มุกดา รู้ข่าวนี้ทำให้เธอไม่สบายใจยิ่งนัก มะลิวัลย์แต่งงานกับไกรศักดิ์นักพนันชื่อดัง ทั้งคู่ต่างหวังผลประโยชน์ต่อกัน เมื่อต่างฝ่ายต่างเสียผลประโยชน์ ทำให้ชีวิตคู่ทะเลาะโต้เถียงและแตกร้างในที่สุด ครูลือถูกมือปืนฝ่ายสามीของแม่ค้ายิงตาย แต่ไกรศักดิ์กลับถูกสอบสวนเพราะเคยไกรศรครูลือที่ขณะนั้นในการเลือกตั้ง มุกดาทราบความจริงเกี่ยวกับการตายของพ่อแต่เธอลำบากใจที่จะต้องเปิดเผยเรื่องนี้ออจวนี้ เมื่อความจริงปรากฏมาลือรู้สึกเสียใจเกี่ยวกับความประพฤติของสามี มุกดาตัดสินใจลงสมัครเลือกตั้งผู้แทนราษฎรในตำแหน่งที่ว่างจากการตายของพ่อ เธอหาเสียงและพูดความจริงต่อประชาชนเพื่อพิสูจน์ความตั้งใจและอุดมการณ์ทางการเมืองของเธอ มุกดาได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร เธอรู้สึกภาคภูมิใจในความสำเร็จของชีวิต

นวนิยายเรื่อง มุกดามะดัน สีน้าเสนอแนวคิดไว้ 4 ลักษณะ คือ

แนวคิดใหญ่

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเมือง

อุดมการณ์ของนักการเมืองที่ดี การเข้าสู่ทางการเมืองนั้น นักการเมืองควรรับบทบาทและหน้าที่ของตน การปฏิบัติงานทำอย่างดีที่สุด นวนิยายเรื่อง มุกดามะดัน สีน้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเมือง สะท้อนภาพอาชีพของนักการเมืองที่ดีควรมีอุดมการณ์จริงใจในบทบาทและหน้าที่ของตน อีกทั้งตั้งใจทำงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อประโยชน์ของประชาชน

ตอนที่มุกดาพบกับอรรถเกี่ยวกับอาชีพนักการเมือง กล่าวว่า

"แน่นอนค่ะ ฉันไม่คิดว่าการเข้าสู่การเมืองเป็นเรื่องสมัครเล่น หรือเป็นการเล่นโชค ถ้านักการเมืองคนไหนคิดแบบนั้นแล้วบังเอิญได้บริหารบ้านเมืองละก็บ้านเมืองล่มจมแน่ ๆ ฉันว่า...การเมืองควรจะต้องว่าเป็นงานอาชีพอาชีพหนึ่ง ซึ่งนักการเมืองอาชีพจะต้องรู้หน้าที่ของตัวเอง อาชีพทหารก็รู้จักหน้าที่ของทหาร นักธุรกิจก็รู้จักหน้าที่นักธุรกิจ โดยเฉพาะคนที่มืออาชีพอื่น ๆ เมื่อจะกระโดดเข้าหาอาชีพการเมืองอีกอย่าง...หล่อน

เน้นคำว่า "อาชีพ" ก็ควรจะทิ้งอาชีพอื่นเพื่อทำหน้าที่ในอาชีพการเมืองให้เต็มที่และให้ได้ดีที่สุด"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 52)

ตอนที่อรรถมนต์กับชาวบ้านเกี่ยวกับอุดมการณ์ของนักการเมืองที่ดีควรตั้งใจทำงานอย่างเต็มความสามารถ กล่าวว่า

"...ผมขอสัญญาเอาไว้ในที่นี้เลยว่า ถ้าผมได้เป็นรัฐมนตรีละก็ผมจะทำงานอย่างเต็มกำลังให้สมกับที่ประชาชนไว้วางใจ โดยไม่หวังแค่เหรียญตราหรือสายสะพาย ไ้ ๆ"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 231)

ตอนที่มุกดาพูดหาเสียงให้พ่อเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้แทนราษฎรควรทำหน้าที่ทางการเมืองเพื่อประชาชนอย่างจริงจัง กล่าวว่า

"ต่อไปนี้เมืองไทยจะต้องมีรัฐบาลของประชาชนโดยประชาชนและประชาชนเสียที่แต่ก่อนที่จะมีรัฐบาลของประชาชนจริง ๆ ท่านก็ต้องเลือกผู้แทน ๆ ของท่านเสียก่อน ผู้แทนของพวกท่านซึ่งจะเข้าไปทำหน้าที่แทนท่านจริง ๆ ไม่ใช่เข้าไปยกมือขายเสียง ขายตัว ไม่ใช่เข้าไปถอนทุนที่ได้หว่านให้ท่านตอนหาเสียง..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 90)

ตอนที่มุกดาพูดกับแม่มาลีเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของนักการเมือง เมื่อเป็นผู้แทนของประชาชนควรมีอุดมการณ์ต่อการปฏิบัติงาน กล่าวว่า

"...หนูว่าถ้าจะเป็นผู้แทนฯ เพราะไม่มีอะไรทำหรือเพราะเสี่ยงโชคละก็... อย่าสมัครดีกว่า หนูว่ายังงั้นต่างหาก คนเราถ้าจะทำงานอะไร มันต้องทำด้วยใจรัก ซึ่แม่ ยิ่งทำงานเป็นผู้แทนของประชาชนด้วยแล้วจะทำสง ๆ ไปได้อย่างไร"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 36)

ตอนที่เม่มาล้นดกับมุกดาเกี่ยวกับความสามารถของผู้หญิงที่มีบทบาทและหน้าที่สำคัญ
ทางการเมืองเท่าเทียมฝ่ายชาย กล่าวว่า

"ไม่เอา... ไม่เอา เรื่องการเมืองเลิกกันที พ่อแก่ตายไปคนหนึ่งแล้ว แม่ไม่ยอม
ให้แกเข้าไปยุ่งอีก เป็นผู้หญิง...ทำงานอะไร ๆ ของผู้หญิงไปอย่างนี้ดีแล้ว การเมือง
มันเป็นเรื่องของผู้ชายเขา"

"ใครบอกว่าเป็นเรื่องของผู้ชายฝ่ายเดียว แม่ละก็...ผู้หญิงไม่ใช่ประชาชนของ
ชาติหรือยังไง แม่ดูเมืองนอกเขาสิ ผู้หญิงเป็นนายกฯ ตั้งหลายคนเห็นไหม"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 741)

ตอนที่มุกดาระลึกถึงคำสั่งสอนของพระภิกษุเกี่ยวกับความสามารถเท่าเทียมกัน
ระหว่างชายและหญิง กล่าวว่า

"ธรรมชาติแบ่งเพศมาให้เป็นผู้หญิงเป็นชาย แต่ใจคนเรานั้นไม่มีเพศ แม้หญิงจึง
ยังสำเร็จเป็นพระอรหันต์ได้ในพุทธกาล"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 795)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน

การเลือกคู่ครองที่มีเกียรติยศ สถานสังคมปัจจุบันเน้นการเลือกคู่ครองมักให้ความสำคัญ
สำคัญต่อผลประโยชน์ส่วนตน ฝ่ายชายที่มีเกียรติยศและมีตำแหน่งหน้าที่การงานสูง จึงเป็นคู่ครอง
ที่พึงปรารถนาอย่างมาก นวนิยายเรื่อง มุกดามะดัน สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน
สะท้อนการเลือกคู่ครองที่มีเกียรติยศเป็นสิ่งสำคัญ ทำให้ชีวิตผู้มีชื่อเสียงในสังคม

ตอนที่มะลิวัลย์อธิฐานเกี่ยวกับขอให้ได้คู่ครองที่มีเกียรติยศและตำแหน่งหน้าที่การ
เมืองสูง กล่าวว่า

"เฮ้อ... เจ้าพระคุณเอ๊ย ขอให้คุณธรรมได้เป็นรัฐมนตรีเถิด... มีแฟนเป็น รมต.
เมื่อไหร่ละก็... ฮัม..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 266)

ตอนที่ฉนวนวรรณพบกับมะลิวัลย์เกี่ยวกับการเลือกคู่ครองที่มีเกียรติยศและมีอำนาจ
วาสนาสูง กล่าววว่า

"พี่อรรมเระ...เฮ้อ...ไอ้นิสเอ๊ย...ตะกายจะเป็นคนหญิง รมต. ให้ได้
เระเง"

"ขึ้นคุดวงแล้วละ ดวงขึ้นเขาว่าจะได้แฟนมีอำนาจวาสนาเระ"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 211 - 212)

ตอนที่สีฟ้าบรรยายเกี่ยวกับความรู้สึกของมะลิวัลย์ที่ต้องการเลือกคู่ครองที่มี
เกียรติยศสูง กล่าววว่า

เฮ้อ...หล่อนเห็นจะต้องรีบ "จับ" เขาเอาไว้ให้อยู่ก่อนโดนคนอื่นตัดหน้าเสียแล้ว
เพราะอย่างอรรมเระนั้น ไม่ใช่รัฐมนตรี "กระจอก" ชนิดวิ่งเต้นอยากเป็นจนชาชีวิตหัวทิ่ม
เสียด้วย เขาเป็น รมต. ชนิดมีเกียรติใช้ได้ทีเดียวแหละ

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 288)

ตอนที่มุกดาคิดเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองของมะลิวัลย์ที่ชอบคู่ครองที่มีชื่อเสียง
กล่าววว่า

...มะลิวัลย์เป็นหญิงประเภทที่เรียกกันว่า หวือหวา หลงใหลในรูปโฉมของ
ตนเองอย่างคนสวยคนงามส่วนมาก แล้วก็ติดจะซึ้งหลงบุรุษใดก็ตามซึ่งกำลังมีชื่อเสียง...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 167)

3. แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างสามีและภรรยา ชีวิตภายในครอบครัวนั้นสามีและ
ภรรยาเป็นหลักสำคัญของบ้าน หากมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนทั้งสอง ย่อมทำให้ชีวิตคู่ไม่มี
ความสุขและแตกร้างในที่สุด นวนิยายเรื่อง มุกดามะดัน สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว

สะท้อนปัญหาความขัดแย้งระหว่างสามีและภรรยา ความไม่ไว้วางใจและทะเลาะได้เถียง ทำให้ชีวิตครอบครัวปราศจากความสุข

ตอนที่มะลิวัลย์พูดกับพี่ ๆ ของเธอเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างไกรศักดิ์และตัวเธอ ทำให้ชีวิตคู่ไม่มีความสุขและเกิดความทุกข์ใจ กล่าวว่า

"...ฉันเป็นเมียไม่ใช่ทาส ไม่ใช่ข้า อย่างมากก็แค่เลิกกัน ตอนหลัง ๆ นี่ก็ไม่ได้ให้ฉันสุขสบายอะไรนะ คอยห้ามคอยหวงมันไปทั้งนั้น ตัวเองทำอะไรได้ทุกอย่าง แต่พอถึงเราบ้าง ไร้มันไม่ได้ ไร้มันไม่ได้..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 650 - 651)

ตอนที่มะลิวัลย์พูดกับมาลีเกี่ยวกับปัญหาชีวิตคู่ของเธอกับสามีที่ทะเลาะได้เถียงกันรุนแรง กล่าวว่า

"...แม่ไม่รู้อะไร ผู้ชายคนนี้ร้ายจะตาย หนูไม่อยากพูดหรอก...มันมีอะไรต่ออะไรหลายเรื่องนัก เรื่องเขากับเจ้านายของเขาไม่ได้เป็นฉันแทนฯ เรื่องหนึ่งล่ะ เขาโกรธ เขาผิดหวังไม่หาย บางทีเมา ๆ คำพูดต่อหน้าหนูยังเคย แล้วก็ยังเรื่องเงิน ๆ ทอง ๆ ของเขา นอกจากโชนให้เป็นครึ่งเป็นคราว ใช้แล้วลบเดียวก็หมด เห็นเมียคนอื่นเขาหอบเงินมาเล่นมาหัวทีละเป็นแสน เราเป็นเมียเจ้าของบ่อนเล่นแค่หัวแค่หมื่น เสียหน่อยเป็นได้อะละวาดตบตีกัน..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 661)

ตอนที่มะลิวัลย์พูดกับมุกดาเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างมะลิวัลย์และไกรศักดิ์กล่าวว่า

"...มะลิวัลย์ไปบ่อนหลาย ๆ หนเข้า คบกับพวกเมียอาเสียประเภทที่ชั่วเขาปล่อยยให้เล่นตามสบาย มันก็อยากเอาอย่างเขา มะลิวัลย์คนหลงอะไรง่ายก็รู้ ๆ กันอยู่แล้ว"

"พอกันนั้นแหละ..." มุกดาว่าและพูดต่อไป

"คุณไกรศักดิ์ของพี่มณฑาก็เป็นนักฉวยโอกาสด้วย ฉวยโอกาสแต่งงานกับมะลิ เพราะคิดว่าจะใช้มะลิเสนอหน้ากับใครต่อใครได้ แล้วอย่างมะลีนะ พอลอยแล้วเขาไม่มีวันจมได้หรอก เรื่องสองคนหัวเมียนี่ต้องคาราซิงไปอีกนาน ไม่เชื่อก็คอยดู"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 654)

ตอนที่สีฟ้าบรรยายเกี่ยวกับความรู้สึกรักของมุกดาต่อปัญหาชีวิตคู่ของมะลิวัลย์และไกรศักดิ์ที่มีความขัดแย้งและทะเลาะโต้เถียงกันอยู่เสมอ กล่าวว่า

...มุกดาไม่สู้จะแปลกใจ เพราะมะลิวัลย์มีนิสัยหิว هوا ข้างฝ่ายนายไกรศักดิ์ นิสัยอันแท้จริงของเขาก็ไม่ใช่ "สุภาพ" บุรุษ เท่าใดนัก

ล้นกับมันคู่นี้... ล้นเองก็อยากจะได้คืบปาก ส่วนมันนั้นก็ค่อนข้างจะเขินเขินเกะกะ ล้น ไม่ประหลาดที่มันจะต้องกระทบกระทั่งกัน โดนกัดอยู่ตลอดเวลา...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 648)

จากการวิเคราะห์นวนิยายของ สีฟ้า ทั้ง 20 เรื่อง พบว่าสีฟ้าเสนอแนวคิดใหญ่เกี่ยวกับสังคมมากที่สุด รองลงมาก็คือ แนวคิดเกี่ยวกับการเมือง แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว และแนวคิดเกี่ยวกับความรัก ส่วนแนวคิดย่อยสีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวและการแต่งงานมากที่สุด รองลงมาก็คือ แนวคิดเกี่ยวกับสังคมและแนวคิดเกี่ยวกับความรัก แนวคิดเกี่ยวกับการเมือง จะเห็นได้ว่าสีฟ้าเสนอแนวคิดสะท้อนสภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคมปัญหาการดำเนินชีวิตที่ต้องประสบกับอุปสรรคต่าง ๆ การดิ้นรนต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของชีวิต สีฟ้า ให้ความสำคัญกับชีวิตของทุก ๆ คน ชีวิตของนักการเมือง นักศึกษา ชีวิตในครอบครัว และคนที่ถูกสังคมรังเกียจ สีฟ้าได้เสนอความคิดและทัศนะของตนที่ปรากฏอยู่ในนวนิยายอย่างสอดคล้องและกลมกลืนกับเนื้อเรื่อง

วิเคราะห์กลวิธีการเสนอแนวคิดในนวนิยายของ สี่ฟ้า

งานวรรณกรรมประเภทนวนิยายเป็นงานที่ผู้ประพันธ์ต้องใช้ความรู้ความชำนาญและศิลปะในการเขียน เพื่อเสนอเรื่องราวและถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับมนุษย์และสังคม นักเขียนแต่ละคนจะมีเทคนิคหรือกลวิธีการเสนอแนวคิดของตนด้วยลีลาที่แตกต่างกัน ทำให้งานการประพันธ์มีรูปแบบหรือลักษณะการเขียนหลากหลายเป็นที่น่าสนใจมากกว่าวิธีการบอกเล่าอย่างธรรมดา นวนิยายบางเรื่องนักเขียนอาจใช้กลวิธีการเสนอแนวคิดด้วยการเล่าเรื่อง เช่น ผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่องเอง ผู้แต่งให้ตัวละครสำคัญเป็นผู้เล่าเรื่อง เป็นต้น แต่นวนิยายบางเรื่องนักเขียนอาจใช้วิธีการอื่นเสนอแนวคิด เช่น การใช้แก่นเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา เป็นต้น

นักเขียนนวนิยายมักจะเสนอแนวคิดหรือทัศนะของตนโดยอาศัยกลวิธีการต่างลักษณะต่าง ๆ นักเขียนบางคนใช้กลวิธีการตั้งอย่างตรงไปตรงมา ผู้อ่านสามารถเข้าใจแนวคิดได้ไม่ยากนัก แต่นักเขียนบางคนใช้กลวิธีการตั้งด้วยลีลาทางวรรณศิลป์ ผู้อ่านต้องอ่านและพิจารณาอย่างถี่ถ้วนจึงสามารถเข้าใจแนวคิดได้บ้าง ถ้าผู้อ่านมีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องมักจะเข้าใจเรื่องและแนวคิดของนักเขียนก็มีมากยิ่งขึ้น

การศึกษากลวิธีการเสนอแนวคิดนั้น ท่านผู้ทรงคุณวุฒิได้อธิบายความหมายและวิธีการวิเคราะห์แนวคิดไว้เป็นแนวทางดังนี้

กุหลาบ มลลิกะมาส (2517 : 12) กล่าวถึงความหมายของแนวคิดว่า ความนึกคิดที่ผู้แต่งต้องการเสนอต่อผู้อ่านเรียกว่า แนวความคิด หรือปรัชญาของเรื่อง ผู้แต่งเชื่อและมีความคิดในเรื่องใด ก็จะนำเอาความคิดนั้นมาแต่งเป็นเรื่องและสื่อความคิดมายังผู้อ่าน

กระแสร มลยาภรณ์ (2522 : 52) กล่าวถึงแนวคิดและจุดมุ่งหมายในการเขียนว่า

จุดมุ่งหมายและแนวคิดให้ผู้อ่าน 4 ประการ : ความรู้ ความคิด ความเห็น และความน่าสนใจ แนวคิดที่นำมาก่อนจุดมุ่งหมายแต่ค้นหายากกว่า แบ่งได้เป็น 2 ประการ คือ แนวคิดส่วนตัวและแนวคิดสากล แนวคิดส่วนตัวนั้นถ้าพิจารณาไปแล้วมีคนคิดแบบนั้น

มากขึ้น ๆ ก็กลายเป็นแนวคิดสากล ถ้ายังไม่เป็นที่ยอมรับหรือคิดกันทั่วไปแล้วก็คงยังเป็นแนวคิดส่วนตัวอยู่ แนวคิดส่วนตัวหรือสากลนั้นโดยคนปกติมักจะารู้สึกว่าตนเองมีแนวคิดนี้อยู่ หากแต่ถ้าถ้ามีใครแนะใครบอกตนก็อาจรู้สึกขึ้นมาว่า ความจริงตนก็คิดอย่างนี้เหมือนกัน

สุพรรณิ วราทร (2519 : 7) กล่าวว่า ความหมายทัศนคติของผู้ประพันธ์หมายถึง ทัศนะโดยทั่วไปของผู้ประพันธ์และความคิดเห็นของเขาในเรื่องต่าง ๆ ที่แสดงออกในนวนิยายเรื่องนั้น ๆ ซึ่งอาจเป็นการสนับสนุน เห็นอกเห็นใจหรือคัดค้าน ในความหมายอีกอย่างหนึ่งหมายถึง ตัวผู้เล่าเรื่อง กล่าวคือ เหตุการณ์และพฤติกรรมในเรื่องนั้นได้ถูกนำเสนอแก่ผู้อ่านโดยผ่านสายตาและทัศนะของผู้แต่งหรือตัวละครตัวใด

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2511 : 10) กล่าวถึงหลักเกณฑ์การวิเคราะห์กลวิธี การเสนอแนวคิดว่า

ในการนิจวณทัศนะของนักประพันธ์ เราอาจพิจารณาจากคำพูดของตัวละครจากวิธีการที่นักประพันธ์บรรยาย แสดงความคิดเห็นของตนเองออกมาตรง ๆ หรืออาจแฝงไว้ในเหตุการณ์ต่าง ๆ เราอาจพิจารณาด้วยว่า นักประพันธ์ใช้กลวิธีอะไร เช่น ให้ตัวละครสองตัวสนทนาโต้แย้งกัน แล้วทำให้เหตุการณ์ในเนื้อเรื่องเกิดขึ้น ให้ความคิดเห็นของตัวละครที่มีความคิดตรงกันกับตนเป็นฝ่ายถูก หรืออาจทำให้ตัวเอกของเรื่องมีทัศนะตรงกับทัศนะของตน หรือทำให้ตัวที่ไม่สำคัญกล่าวถึงทัศนะของตนปรากฏให้เห็นแจ่มแจ้งบางคนก็แอบแฝงไว้ ต้องเพ่งพิศกันมากจึงจะจับได้ว่า ผู้ประพันธ์มีความคิดเห็นอย่างใดแน่ หรืออาจต้องอ่านหนังสือที่นักประพันธ์คนใดคนหนึ่งคนใดแต่งหลายเรื่องแล้วจึงจะจับได้ก็มี

ศรีวิไล ดอกจันทร์ (2528 : 82) กล่าวถึง หลักเกณฑ์การวิเคราะห์กลวิธีในการเสนอแนวคิดว่า

การแสดงความคิดเห็นหลักของเรื่อง บางทีผู้ประพันธ์อาจจะบอกผู้อ่านตรง ๆ หรือให้ตัวละครเป็นผู้บอก อาจปรากฏที่บทสนทนาหรือชื่อเรื่องหรือทั้งหมดของเรื่องโดย

อาศัยเค้าโครง (Plot) เรื่อง และการดำเนินไปของเหตุการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์ อันประมวลแล้วมุ่งให้เห็นความคิดหลักของเรื่องนั้น ๆ โดยมากแล้วผู้ประพันธ์จะใช้ กลวิธีต่าง ๆ แสดงออกซึ่งความคิดหลัก โดยจะไม่บอกตรง ๆ

บาทยัน อิมสำราญ (2527 : 121) ศึกษาแนวคิดในนวนิยายระหว่าง พ.ศ. 2501 - 2506 พบว่า วิธีการเสนอแนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายระหว่าง พ.ศ. 2501 - 2506 มี 3 วิธี ได้แก่ การเสนอแนวคิดโดยผ่านตัวละคร การเสนอแนวคิดโดยผ่านโครงเรื่อง และการเสนอแนวคิดโดยผ่านตัวละครและโครงเรื่องประกอบกัน การเสนอแนวคิดทั้ง 3 วิธีนี้ ต่างมีความดีเด่นเฉพาะวิธี ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถทางการประพันธ์ของนักประพันธ์แต่ละคน

จากการศึกษาความหมายของคำว่า "แนวคิด" และหลักเกณฑ์การวิเคราะห์กลวิธีการเสนอแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวแล้วข้างต้น สามารถนำมาสรุปรวบรวมเพื่อใช้เป็นแนวทางการวิเคราะห์กลวิธีการเสนอแนวคิดในนวนิยายของ สี่ฟ้า ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. การเสนอแนวคิดโดยใช้แก่นเรื่อง ✓
2. การเสนอแนวคิดโดยใช้กลวิธีการเล่าเรื่อง ✓
3. การเสนอแนวคิดโดยผ่านตัวละคร ✓
4. การเสนอแนวคิดโดยใช้บทสนทนา ✓
5. การเสนอแนวคิดโดยใช้ฉาก ✓

แนวทางการศึกษากลวิธีการเสนอแนวคิดนั้น ท่านผู้รู้ได้ให้ความหมายและหลักเกณฑ์ การศึกษาวิเคราะห์กลวิธีดังกล่าวพอสรุปได้ว่า กลวิธีการเสนอแนวคิด หมายถึง วิธีต่าง ๆ ที่ผู้เขียนแต่ละคนใช้ในการสร้างสรรคงานประพันธ์และเสนอแนวคิดของตนด้วยกลวิธีทางวรรณศิลป์ ทำให้งานประพันธ์มีคุณค่าน่าสนใจมากกว่ากลวิธีการบอกเล่าเรื่องตามธรรมดา กลวิธีการต่าง ลักษณะต่าง ๆ นั้นได้แก่ วิธีการเสนอแนวคิดโดยใช้แก่นเรื่อง การเล่าเรื่อง การสร้างตัวละคร บทสนทนาและฉาก จากการศึกษานวนิยายของ สี่ฟ้า ทั้ง 20 เรื่อง นั้น ปรากฏว่าสี่ฟ้ามีกลวิธีการเสนอแนวคิดดังต่อไปนี้

1. การเสนอแนวคิดโดยใช้แก่นเรื่อง

แก่นเรื่องเป็นประเด็นสำคัญที่สุดที่ผู้เขียนต้องการเสนอแก่ผู้อ่าน ซึ่งปรากฏอย่าง ต่อเนื่องตั้งแต่ต้นจนถึงปลายเรื่อง และเป็นสิ่งเชื่อมโยงเรื่องทั้งหมดเข้าด้วยกัน เมื่อวิเคราะห์

นวนิยายของ สี่ฟ้า พบว่าสี่ฟ้าเสนอแนวคิดโดยใช้แก่นเรื่องซึ่งสามารถจำแนกได้ 4 ลักษณะดังต่อไปนี้

1.1 แก่นเรื่องเกี่ยวกับสังคม นวนิยายของ สี่ฟ้า ที่แก่นเรื่องเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสังคม โดยสะท้อนสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมและปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่มีจำนวน 11 เรื่อง ได้แก่

เรื่อง วงเวียนชีวิต แก่นเรื่องมุ่งสะท้อนสภาพชีวิตของคนยอมมีชีวิตรังไม่เที่ยงแท้แน่นอน ลาภ ยศ สรรเสริญ ที่เคยได้รับอาจสูญสิ้นไปเมื่อใดก็ได้

เรื่อง คนบาป แก่นเรื่องมุ่งสะท้อนสภาพของคนในสังคมยุคปัจจุบันที่มีความประพฤติด້ามธรรม และผิดศีลธรรมจรรยาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการล่วงประเวณี คนที่กระทำความชั่วอย่างไม่คิดละอายได้ปรากฏอยู่มากมายในสังคม คนเหล่านี้ถ้าหากจะทำความดี แต่หลังจากฟอนเฟะ

เรื่อง แก่นดินยังร้อนรมย์ แก่นเรื่องมุ่งสะท้อนชีวิตของคนในสังคมชนบทที่ต้องต่อสู้ฝ่าฟันกับอุปสรรคต่าง ๆ การเอาชีวิตเอาเปรียบจากพวกนายทุนที่แก่งแย่งเพื่อผลประโยชน์ของตนโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง

เรื่อง เมืองแก้ว แก่นเรื่องมุ่งสะท้อนสภาพของผู้มีอำนาจและผู้มีอิทธิพลในสังคม ซึ่งมักมีโอกาสดำเนินการและเอาตัวรอดได้เสมอ ส่วนผู้ด้อยโอกาสในสังคมจะเสียเปรียบอยู่ตลอดเวลา

เรื่อง โอ้...โลกีย์สุข แก่นเรื่องมุ่งสะท้อนสภาพชีวิตของคนในสังคมที่ต้องประสบทั้งความสุขและความทุกข์ ความดีและความชั่ว จิตใจของคนที่มีกิเลสตัณหาและการเอาเปรียบผู้อื่น ทำให้ไม่มีความสุขในสังคม

เรื่อง นายอำเภอที่รัก แก่นเรื่องมุ่งสะท้อนสภาพสังคมปัจจุบัน ผู้ที่กระทำความดี ชื่อสัตย์สุจริตและมีอุดมการณ์ในการทำงานมีจำนวนน้อย ต้องคำแค้นชีวิตในสังคมอย่างยากลำบากและมีคนปองร้ายจนแทบสิ้นกำลังใจ

เรื่อง ขาวนอกนา แก่นเรื่องมุ่งสะท้อนสภาพชีวิตของเด็กที่ถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง เด็ก ๆ ที่เกิดจากความไม่ตั้งใจของพ่อซึ่งเป็นทหารอเมริกันและแม่เป็นเมียเช่า พ่อแม่ไม่ดูแลเอาใจใส่ เด็กต้องอยู่ในอุปการะของผู้อื่น ทำให้เด็กมีขมเคี้ยวและขาดความรักความอบอุ่น และไม่มีความสุขไปตลอดชีวิต

เรื่อง เกิดแล้วเป็นคน แก่นเรื่องมุ่งสะท้อนสภาพความอยู่ดีศรีในสังคม คนที่เป็นโรคเรื้อนและลูกหลานของผู้เป็นโรคนี้ มักถูกสังคมรังเกียจและไม่มีโอกาสที่ดีในชีวิต ทั้ง ๆ ที่เขาเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและความดีไม่แพ้คนอื่น ๆ ในสังคม

เรื่อง คอนโดมิเนียม แก่นเรื่องมุ่งสะท้อนสภาพสังคมปัจจุบันที่มีค่านิยมเรื่องที่อยู่อาศัยในคอนโดมิเนียม ซึ่งเป็นอาคารที่ทันสมัยสะดวกสบาย หรรษา แสดงฐานะของผู้เป็นเจ้าของ แต่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยนัก

เรื่อง กิ่งไม้ แก่นเรื่องมุ่งสะท้อนให้เห็นค่านิยมเกี่ยวกับความกตัญญู คนที่มีความกตัญญูต่อบิดามารดาและผู้มีพระคุณ ย่อมมีความสุขความเจริญก้าวหน้าในชีวิต

เรื่อง ใต้ฟ้าสีคราม แก่นเรื่องมุ่งสะท้อนลักษณะชนชั้นด้านความเท่าเทียมกันระหว่างคนหลาย ๆ เชื้อชาติในสังคมไทย ถ้าคนในชาติยอมรับว่า คนไทยทุกกลุ่มไม่ว่าจะเป็นกลุ่มชาวเขาหรือชาวพื้นราบ มีสิทธิเสมอกันแล้วก็จะสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

1.2 แก่นเรื่องเกี่ยวกับการเมือง นวนิยายของ สี่ฟ้า ที่มีแก่นเรื่องเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเมือง สะท้อนสภาพชีวิตของนักการเมืองที่ดี อุดมการณ์ทางการเมืองของนักศึกษาที่มีความตั้งใจจริงในการทำงานเพื่อผลประโยชน์ของประเทศไทย มีจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่

เรื่อง ตะวันไม่เคยเลิกลับ แก่นเรื่องมุ่งสะท้อนสภาพชีวิตของนักการเมืองที่ดียึดมั่นอุดมการณ์ ตั้งใจทำงานและต่อสู้เพื่อสรรคทางการเมือง เพื่อผลประโยชน์ของประเทศไทยอย่างแท้จริง

เรื่อง มุกดามะดัน แก่นเรื่องมุ่งสะท้อนสภาพนักการเมืองที่ดีมีอุดมการณ์จริงจัง เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตน มีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะทำงานเพื่อประโยชน์แก่ประเทศไทย รวมทั้งสะท้อนภาพนักการเมืองที่แสวงผลประโยชน์และหลอกลวงประชาชนด้วย

เรื่อง ผู้เป็นที่รัก...นิรันดร์ แก่นเรื่องมุ่งสะท้อนอุดมการณ์ทางการเมืองของนักศึกษา พวกเขามีความตั้งใจจริงที่จะกระทำการต่าง ๆ ด้วยความตั้งใจอย่างเด็ดเดี่ยวกล้าแสดงความคิดเห็นและกล้าแสดงออกอย่างมั่นใจ ทั้งมีความรักประเทศไทยอย่างรุนแรง

“เรื่อง ทำไม” แก่นเรื่องมุ่งสะท้อนปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศ หนึ่งกับอีกประเทศหนึ่งที่มีสิทธิการปกครองตรงข้ามกัน ระบบสิทธิการปกครองของแต่ละประเทศ ต่างมีอุดมการณ์และแนวทางของตน ทำให้มีความคิดเห็นด้านารปกครองแตกต่างกัน

1.3 แก่นเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว นวนิยายของ สี่ฟ้า ที่ปรากฏว่ามีแก่นเรื่องเสนอแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว สะท้อนปัญหาชีวิตภายในครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูก หากมีความขัดแย้งและความไม่เข้าใจกัน ย่อมเกิดปัญหาความแตกร้าง ส่งผลกระทบต่อจิตใจลูก ทำให้ชีวิตครอบครัวไม่มีความสุข นวนิยายจำนวน 3 เรื่อง ที่มีแก่นเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว ได้แก่

เรื่อง ดำเนินในดวงจันทร์ แก่นเรื่องมุ่งสะท้อนปัญหาความแตกร้างของพ่อแม่ที่มีผลกระทบต่อลูก พ่อแม่ต่างขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการทะเลาะโต้เถียงลูก ๆ ต้องทนรับสภาพความขัดแย้งของพ่อแม่ด้วยความขมขื่น ทำให้ลูกขาดความรักความอบอุ่น และไม่มีความสุขในชีวิต

เรื่อง เหตุเกิดในครอบครัว แก่นเรื่องมุ่งสะท้อนปัญหาความแตกร้างของพ่อแม่ที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกันย่อมส่งผลกระทบต่อจิตใจของลูกด้วย ทำให้ลูกขาดทั้งทางใจและขาดแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต

เรื่อง โธมัส แก่นเรื่องมุ่งสะท้อนสภาพครอบครัวที่ภรรยาเป็นผู้นำครอบครัวและมีบทบาทมากเกินไป การที่ภรรยาเป็นผู้ที่นำทุกอย่างในครอบครัวอย่างเข้มงวด ทำให้ชีวิตสามีและลูก ๆ ไม่มีโอกาสเป็นตัวของตัวเองและล้มเหลวในการดำเนินชีวิต

1.4 แก่นเรื่องเกี่ยวกับความรัก นวนิยายของ สี่ฟ้า ที่มีแก่นเรื่องเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรัก สะท้อนอุปนิสัยและสายสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งที่แม่มีต่อลูกจนสามารถเสียสละทุกอย่างแม้ชีวิตเพื่อลูกได้ และความรักระหว่างหญิงและชายที่ลุ่มหลงในความใคร่ ประหลาดคนละเมิดทำนองครองธรรม ทำให้ชีวิตมีแต่ความทุกข์ทรมาน นวนิยายจำนวน 2 เรื่อง ที่มีแก่นเรื่องเกี่ยวกับความรัก ได้แก่

เรื่อง อีส้า แก่นเรื่องมุ่งแสดงความรักความผูกพันที่แม่มีต่อลูก ความสัมพันธ์ในสายโลหิตผูกพันลึกซึ้งและมั่นคงยิ่งนัก แม่ยอมรักและห่วงใยลูกของตนเสมอ เมื่อมีเหตุการณ์ใดที่เป็นภัยอันตรายแก่ลูก แม่จักปกป้องคุ้มครองลูกด้วยชีวิต

เรื่อง หลง แก่นเรื่องมุ่งสะท้อนความลุ่มหลงในความรักของหญิงสาว การทุ่มเทชีวิตจิตใจเพื่อยึดมั่นความรักต่อผู้ชายเพียงคนเดียว เมื่อผิดหวังก็ทำให้โศกเศร้า หม่นหมอง จึงขาดความพอใจในชีวิต ไม่สามารถมองเห็นคุณค่าของผู้ชายอื่นได้

จากการวิเคราะห์นวนิยายของ สี่ฟ้า ทั้ง 20 เรื่อง พบว่าแก่นเรื่องที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับสังคมมีมากที่สุด รองลงมาตามลำดับคือ แก่นเรื่องที่เกี่ยวกับการเมือง ครอบครัว และที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรัก จะเห็นได้ว่าสี่ฟ้ามุ่งสะท้อนสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับสังคม ความเป็นอยู่ของคนในสังคม ชีวิตนักการเมือง ชีวิตของคนในครอบครัว และชีวิตของคนหนุ่มสาว แก่นเรื่องดังกล่าวจะปรากฏอย่างชัดเจนต่อเนื่องกันไปตั้งแต่ต้นจนถึงปลายเรื่อง

2. การเสนอแนวคิดโดยใช้กลวิธีการเล่าเรื่อง

การเล่าเรื่องเป็นกลวิธีหนึ่งที่ผู้แต่งนำมาใช้ในการสร้างงานประพันธ์ของตน กลวิธีการเล่าเรื่องมีหลายวิธีคือ ผู้แต่งเป็นผู้เล่า ผู้แต่งให้ตัวละครในเรื่องเป็นผู้เล่า การใช้กระแสดิจประหวัด และการใช้ผู้เล่าเรื่องหลายแบบผสมกัน

นวนิยายของ สี่ฟ้า ได้เสนอแนวคิดโดยใช้กลวิธีต่าง ๆ ในการเล่าเรื่อง ซึ่งสามารถจำแนกและสรุปได้ดังต่อไปนี้

2.1 ผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่อง นวนิยายของ สี่ฟ้า ที่เสนอแนวคิดโดยใช้กลวิธีให้ผู้แต่งในฐานะเป็นผู้รู้แจ้งในเหตุการณ์เป็นผู้เล่าเรื่องนั้น ใช้กลวิธีหลักเพื่อเสนอแนวคิดและใช้ปะปนกับกลวิธีการเล่าเรื่องแบบอื่น ๆ ซึ่งปรากฏในนวนิยายของ สี่ฟ้าทุกเรื่อง ตัวอย่างเช่น

นวนิยายเรื่อง ข้าวนอกนา สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพชีวิตของเด็กถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง โดยใช้กลวิธีผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่อง เช่น ตอนที่คำรู้สึกขมขื่นในชีวิตของเธอและเพื่อน ๆ ที่เกิดมาโดยความไม่ตั้งใจของพ่อแม่ ซึ่งขาดความรักความอบอุ่นและไม่มีความสุขในชีวิต กล่าวว่า

...นั่นคือความรู้สึกว่าทุกคนเหล่านี้เกิดมาอย่างเดียวกับคำ บางคนต้องต่อสู้เพื่อมีชีวิตรอด บางคนต้องต่อสู้กับภัยของตัว และที่สำคัญที่สุดก็คือ ส่วนมากขาดความรักความอบอุ่น...ความรักความอบอุ่นซึ่งมีค่าสูงส่งสำหรับมนุษย์ยิ่งกว่าสิ่งใด ๆ ในโลก

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 504 - 505)

ตอนที่ผู้แต่งบรรยายเกี่ยวกับการต่อสู้ชีวิตของดำ ดำต้องดิ้นรนและเผชิญ
ชีวิตด้วยตนเองโดยไม่มีพ่อแม่เป็นผู้ดูแลเอาใจใส่ กล่าวว่า

...ชีวิตของดำเกิดมาและโตมาอย่างอิสระเหมือนชีวิตของเด็กอีกหลายคนที่มีพ่อแม่
ไม่มีโอกาสและเวลาจะมานำพาด้วย นอกจากนั้นเลือดของดำส่วนหนึ่งยังมีความด้นรน
และความรักอิสระแฝงฝังอยู่ด้วยอย่างรุนแรง

ความด้นรนและความอิสระนี้ เมื่อยังเป็นเด็กก็แสดงออกอย่างเด็ก ๆ ทว่าเมื่อ
ดำเติบโตเป็นสาวมันก็แสดงออกมาอีกอย่างหนึ่ง รวมทั้งเป็นสิ่งที่ทำให้ดำกล้าเผชิญชีวิต
ชนิดที่ผู้หญิงสาว ๆ บางคนไม่กล้าเผชิญกับมันอย่างดำ...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 136)

นวนิยายเรื่อง นายอำเภอที่รัก สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการทำงานของ
ข้าราชการที่มีอุดมการณ์ต่อหน้าที่ที่รับผิดชอบ แต่มีอุปสรรคจนเกิดความท้อถอย เช่นตอนที่กล่าวถึง
นายอำเภอสร้างบุญรู้สึกท้อถอยต่อการปฏิบัติหน้าที่ แต่เขาก็ตั้งใจจริงที่จะทำงานต่อไป ดังที่ผู้
แต่งบรรยายว่า

...แม้ว่าบางครั้ง จะเกิดความรู้สึกคล้ายลังเลตามวิสัยของปุถุชนผู้ยังมีความโลภ
และหลงเป็นกิเลส ลังเลและคิดอย่างที่ข้าราชการอีกหลาย ๆ คนอยากเป็นคนดีคิด...
คือ คิดว่าดีมากมีเกียรติแค่ไหนเอง ทุระอะไรจะมานั่งเป็นคนดีอยู่ ในเมื่อคนอื่นเขาตั้งหน้า
ตั้งตาหาผลประโยชน์ใส่ตน

ทำดีไปเพื่ออะไรกัน ?

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 427)

ตอนที่ผู้แต่งบรรยายถึงการทำงานของนายอำเภอสร้างบุญซึ่งตั้งใจทำงาน
อย่างจริงจังแต่มีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ทำให้เขารู้สึกท้อใจ กล่าวว่า

...กรรมดีสมัยนี้ กลายเป็นสิ่งประกอบฉากและอีหลัก็เหลือยิ่งกว่าประกอบชั่ว
เป็นไหน ๆ
ดีมากเกินไป ก็ถูกสงสัยว่า มีเลศนัยอยู่เบื้องหลัง
ดีมากเกินไป ทำให้เกิดความเด่น และความเด่นนั้นก็กลายเป็นเรื่องก่อความรำคาญ
และอาจเป็นภัยแก่ตนเอง
อย่างนี้สิ คนสมัยนี้ส่วนมากจึงทอดถอนและเอือมระอาต่อความดี
(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 431)

นวนิยายเรื่อง คนบาป สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมของคนในสังคม
ที่กระทำผิดศีลธรรมจรรยาต่าง ๆ อย่างไม่ละอายต่อบาป เช่น ตอนที่ผู้แต่งบรรยายสภาพสังคม
ปัจจุบันที่มีทั้งผู้ที่ทำความชั่ว และผู้ที่ทำความดีมีศีลธรรม กล่าวไว้ว่า

...แสงจันทร์ยังอุตส่าห์ส่องลอดเข้าไปในห้องนอนอันหรูหราอบอวลด้วยความใคร่
ในโลกีย์สุข อาบความบาปได้แจ้งชัดแก่ดวงจันทร์ หากดวงจันทร์นั้นมีดวงตา
แล้วก็แสงจันทร์ดวงเดียวกันนี้เอง สาดส่องไปยังอีกมุมหนึ่ง มุมของผู้เสียสละชีวิต
เพื่อประโยชน์ของสังคม โดยมีศรัทธาในพระเจ้าเป็นที่ยึดมั่น
พระเจ้าจะมีจริงหรือไม่ยังเป็นปัญหาอยู่ ระหว่างผู้เชื่อถือในพระเจ้าและผู้ไม่เชื่อถือ
ทว่า...อย่างไรก็ตาม สำหรับคนบางคน พระเจ้าก็คือ ความดี ความเสียสละเพื่อ
คนอื่นและส่วนรวม

ความดีซึ่งในโลกปัจจุบันนี้ กำลังถูกความเห็นแก่ตัว ความโลภอันเป็นรากฐานของ
ความชั่ว กลืนกินเสียจนกระทั่งแทบว่าจะไม่มีใครรู้จักมันจริง ๆ เสียแล้ว

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2517 : 253 - 254)

นวนิยายเรื่อง อีสา สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรักความห่วงใยที่แม่
มีต่อลูก เช่น ตอนที่อีสายอมเสี่ยงภัยอันตรายเพื่อช่วยเหลือลูก โดยวิธีการบรรยายเหตุการณ์
ตอนหนึ่งว่า

...ม.ร.ว. รวีช่วง โชติบุตรอะไรสองสามคำ ทุ่มแก้น้อยผู้ล้มปราดเข้าปลักหน้าอก
คราวนี้บรรพบุรุษของหนุ่มน้อยออกจะเอะอะกันเสียคน ทำให้คนตรีหุคและอีสาถลา
ลงมาจากแท่นเล็ก ๆ ที่ร้องเพลงอยู่อย่างตกใจ...

ยังผู้คนในห้องแคบ ๆ นั้นตกอกตกใจ ดูเหมือนจะยิ่งทำให้หนุ่มน้อยเหล่านั้ล้าพองใจ
มากขึ้น นายหนึ่งไฉนปรกหน้า ข้างหลังยาวเลื้อยท้ายทอย ทำท่าเหมือนดาราหนึ่ง
ประเภทที่มายังป็น นายคนนี้ล้วงมือสปริงออกมาทำกิริยาล้ายจะเข้าจวงแกง ม.ร.ว.
รวีช่วง โชติ...

สัญชาตญาณของความเป็นแม่ ทำให้อีสาซึมตัวแหวกคนเข้าไปยืนขวางหน้า ม.ร.ว.
รวีช่วง โชติ บางทีผู้เฒ่าอาจจะไม่คิดสิ่งเกิดในการกระทำดังนี้ แต่โสภิตและนายประธาน
รู้สึกสะกิดใจตรงกัน

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 697 - 698)

ตอนที่อีสาไกรชนคั้ประธานอย่างมากที่จะข่มขืนโสภิต อีสาจึงตัดสินใจ
ยิงนายประธานตาย ผู้แต่งบรรยายว่า

...อีสามีเลือดอันรุนแรง สืบมาจากบรรพบุรุษ เป็นเลือดกล้าสู้กล้าเสี่ยง และออก
จะดุดันเมื่อเกิดโทสะจริต...อีสาทรงโสภิตเหมือนแม่เสียหาลูก แม่เสียกล้าตะปบสัตว์
ที่ทำร้ายลูกของมันฉันใด อีสาก็ฉันนั้น

อีสาเห็นตะลึงมองดูร่างของนายประธาน อีสาจึงออกไปด้วยฤทธิ์โทสะ ไม่เชื่อว่า
กระสุนนั้นจะทะลุอกได้แม้เขารวกับมีจับวาง ร่างของนายประธานล้มและกระตุกเล็ก
น้อย ดวงตาเบิกจับอยู่ที่อีสาอย่างติดหนื้อ...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 282)

นักนิยายเรื่อง แผ่นดินนี้ยังวันรมย์ สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับชีวิตการ
ต่อสู้ของชายผู้หนึ่งที่ต้องฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อประสบผลสำเร็จในอาชีพเกษตรกรรม เช่น

ตอนที่ผู้แต่งบรรยายเกี่ยวกับนักธุรกิจที่เอารัดเอาเปรียบเวลาเพื่อประโยชน์

ส่วนตน กล่าวว่

...สาเหตุเริ่มแรกก็มันมาจากภินและพรรคพวกของเขาอีกสองสามคนซึ่งได้แรง
หนุนมาจากนายวันชัย นายอดม...

ขัดขวางและเป็นอุปสรรคจนลาที่ถอยออกไปก็คงหาทางด้วยเล่ห์เหลี่ยมต่าง ๆ
...นักธุรกิจเชื้อสายแบบนายวันชัยย่อมเต็มไปด้วยเล่ห์เหลี่ยมและความเห็นแก่ตัว
นานาประการ...หาทางเอาผลประโยชน์เข้าตัวโดยใช้ชาวบ้านเองเป็นเครื่องมือ
(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2519 : 639)

2.2 ตัวละครสำคัญในเรื่องเป็นผู้เสนอแนวคิด นวนิยายของ สี่ฟ้าที่เสนอแนวคิด
โดยกลวิธีการเล่าเรื่องให้ตัวละครสำคัญในเรื่องเป็นผู้เสนอแนวคิด ได้แก่เรื่อง เหตุเกิดใน
ครอบครัว ส่วนนวนิยายเรื่องอื่นของ สี่ฟ้า จะใช้กลวิธีนี้ปะปนกับกลวิธีการเล่าเรื่องแบบอื่น ๆ
ได้แก่เรื่อง กิ่งไผ่ ไ้อมาดา เมืองแก้ว วงเวียนชีวิต นายอำเภอที่รัก คมมาป ทำไม
แผ่นดินที่ยิ่งวันรมย์ ได้นำสัจธรรม เกิดแล้วเป็นคน ตัวอย่างการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

นวนิยายเรื่อง เหตุเกิดในครอบครัว สี่ฟ้าให้ตัวละครสำคัญในเรื่องเป็นผู้
ผู้เสนอความคิดเกี่ยวกับปัญหาความแตกร้างภายในครอบครัว โดยให้พ่อเล่าถึงสภาพชีวิตของตนว่า

...ผมรู้แต่ว่าอยากมีบ้านที่สงบ ๆ มีพ่อแม่ที่ยิ้มแย้มแจ่มใสเข้าหากัน คุณเล่นกับผม
บ้าง แล้วก็ใช้เวลาผมไปเที่ยวทะเล เที่ยวป่า เที่ยวเขา ผจญภัยอะไรบ้างนิดหน่อย
ในวันเสาร์หรืออาทิตย์

เฮ้อ...แต่มันก็เป็นความฝันของผมเท่านั้นเองแหละครับ เห็นจะฝันอย่างสุดเอี่ยม
เสียด้วย

เพราะวันเสาร์แม้จะไม่ว่างราชการงานเมือง กิจกรรมอะไรเยอะแยะไปหมด
อาทิตย์แม้จะไปตีกอล์ฟกับคุณยาย

พ่อก็ไปตามเรื่องของพ่อ ไปสโมสร้าง บ้านเพื่อนแล้วจะไปไหนต่อไหนอีกผมก็ไม่รู้
เหมือนกัน

มันไม่ยุติธรรมเลยที่ปล่อยให้ผมอยู่บ้านกับพี่ปาเพียงสองคน หลัง ๆ นี่พี่ปาเขามักจะตามแม่ไปไหนต่อไหน

ไอ้ผมจะตามพ่อไป พ่อก็บอกว่ายังเล็ก

บางทีผมก็เลยไปเล่นกับเด็กแถวบ้านที่พ่อกับแม่ เขาไม่อยู่บ้านเหมือนกันกับผมก็ผมเหงาครับ...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2522 : 108)

ตอนที่พ่อและปามีความรู้สึกทุกข์ใจและหงุดหงิดที่พ่อแม่มีปัญหาบาดหมางใจ

ต่อกัน กล่าวว่

...พอพ่อกับแม่ออกไปแล้ว ผมกับพี่ป่านั่งมองดูตากันสักประเดี๋ยว ผมทำตาปริบ ๆ พี่ปากก็ทำตาปริบ ๆ ลูกจ้างสองคนซึ่งเพิ่งมาอยู่กับเราได้ไม่กี่เดือนแอบขูบขีบกันอยู่หลังบ้าน ซึ่งเป็นทั้งครัวและห้องพักลูกจ้าง

แล้วพี่ปากก็ชักไห้ ซึ่งเป็นภริยาที่ออกจะเคยชินในระยะหลัง ๆ ที่พ่อกับแม่เป็นปากเป็นเสียงกัน

พี่ปาหงุดหงิด ผมเองก็หงุดหงิด ต่างคนต่างหงุดหงิดโดยไม่รู้ว่าเป็นอะไร...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2522 : 16 - 17)

นวนิยายเรื่อง ใต้ฟ้าสีคราม สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างสามีนและภรรยา โดยตัวละครสำคัญเป็นผู้เล่าเรื่องเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง เช่น ตอนที่ลิเจ็งเขียนจดหมายถึงมัทรี กล่าวว่า

...ผมเคยเตือนคุณแล้วไปไหนว่า วันหนึ่งเมื่อคุณสมหวังปรารถนาที่ได้ทำอย่างใจคุณทุกอย่างแล้ว วันนั้นคุณจะต้องพบกับความจริงแล้วก็จะทนมันไม่ได้

เมื่อก่อนคุณจะมาอยู่กับผม ผมเคยห้าม เคยท้วงติงคุณ คุณก็ดื้อรั้น เดี่ยวนี้คุณเหมือนคนที่สร้างบ้าน สร้างสวยงามดีแล้วคุณก็ร้องทั้ง

ผมรู้ว่า หากผมขอร้องให้คุณกลับมา ผมก็เหมือนคนเห็นแก่ตัว เพราะที่มันลำบาก
มากสำหรับคุณ สำหรับลูก แต่ผมก็ไม่ว่าจะทำอย่างไรมากกว่ายอมเป็นคนเห็นแก่ตัว
เพราะนอกจากจะต้องการคุณแล้ว ผมยังต้องการลูกของผมอีกด้วย...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2520 : 227 - 228)

นวนิยายเรื่อง ผู้เป็นที่รัก...นิรันดร์ สี่ฟ้าให้ตัวละครสำคัญเล่าเรื่อง
เหตุการณ์และแสดงทัศนะทางการเมือง เช่น ตอนที่บันทึกเขียนจดหมายถึงกล้าเพื่อนรักเกี่ยวกับ
เหตุการณ์วุ่นวายทางการเมืองของไทย ประชาชนและนิสิตนักศึกษาต่อสู้เพื่อประเทศชาติ การ
ประท้วงและการเรียกร้องความถูกต้องทวิความรุนแรงยิ่งขึ้น กล่าวว่า

...เจ็ดวันแล้วที่อ๊วจากเมืองไทยมา ไม่รู้ว่าจดหมายฉบับแรก ๆ ของอ๊ว ล้อจะได้
รับหรือยัง และมีเวลาพอที่จะอ่านหรือเปล่า

หนังสือในมือลงในข่าวเมืองไทยและการต่อต้าน อ๊วยังคิดถึงพวกเรา เป็นห่วงและ
อยากอยู่ที่นั่นด้วยเหลือเกิน

อ๊วยังมีความหวังอยู่ว่าเหตุการณ์จะสงบเรียบร้อยลงได้ ถ้าทุกคนรักชาติกันจริง ๆ
เหมือนที่เผด็จการโกหกกันปาว ๆ อ๊วไม่อยากให้การประท้วงเป็นไปในรูปแบบรุนแรงเลย...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2524 : 144 - 145)

นวนิยายเรื่อง เมืองแก้ว สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพของผู้มีอำนาจ
และอิทธิพลในสังคม โดยให้ตัวละครสำคัญเขียนจดหมายเล่าเรื่องของตนให้ตัวละครอีกตัวหนึ่ง
ทราบ เช่น ตอนที่งามขึ้นเขียนจดหมายถึงครุภาณี เล่าเรื่องที่ตนเองมีอิทธิพลข่มขืนเธอ แต่เธอ
ไม่สามารถเรียกร้องความยุติธรรมได้ เธอต้องอับอายและเสียใจอย่างมากในเคราะห์กรรมนี้
งามขึ้นเขียนบอกครุภาณีว่า

...หนูอยากตาย เพราะหนูรู้ว่า ทำยังไง ๆ คุณก็จะเขาก็คงไม่ยอมรับว่า เขาเป็น
พ่อของเด็กในท้อง

เขาเป็นคนมีอิทธิพล มีคนนับหน้าถือตา ใคร ๆ ก็คงไม่เชื่อว่าเขาจะทำกับหนูอย่าง
เลวทรามอย่างนี้ได้

หนูยืนยาดาย หนูอยากตาย เพราะไม่อยากให้ลูกในท้องเกิดมาประจานความชั่ว
ของหนู แต่หนูก็ไม่ตาย

หนูไม่ได้อยากให้อาจารย์ช่วยหนูดอกคะ เพราะหนูทราบว่าถึงอย่างไร อาจารย์
ก็คงจะช่วยหนูไม่ได้ แต่หนูก็อยากจะทำกับใครคนใดคนหนึ่งที่ทำให้หนู

อาจารย์คะ หนูไม่ได้ผิด ไม่ใช่ความผิดของหนูแต่ทำไมหนูถึงจะต้องรับเคราะห์กรรม
ไปตลอดชีวิตด้วย...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2514 : 393 - 394)

2.3 กลวิธีการเสียดสีประหัต กลวิธีการเล่าเรื่องโดยใช้กระเสียดประหัตนี้
ผู้แต่งให้ตัวละครสำคัญเล่าเรื่องของตนเองในรูปคิดคำนึงถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมาแล้วใน
อดีต นวนิยายของ สี่ฟ้า ที่เสนอแนวคิดโดยกลวิธีการเสียดสีประหัตปะปนกับกลวิธีการเล่าเรื่อง
แบบอื่น ๆ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวและแนวคิดของเรื่องได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ได้แก่ เรื่อง หลง
คำทมิฬในดวงจันทร์ กิ่งไผ่ อีสา โธ่มาดา วงเวียนชีวิต ขั้วนอกนา คนบาป ทำไม ตะวันไม่
เคยเลยลับ ตัวอย่างเช่น

นวนิยายเรื่อง กิ่งไผ่ สี่ฟ้าใช้กลวิธีการเสียดสีประหัตเสนอเรื่องราวใน
อดีตของตัวละครสำคัญ เพื่อแสดงแนวคิดเกี่ยวกับความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ เช่น ตอนที่มิสเตอร์
จอห์น ลี ระลึกถึงชีวิตในวัยเด็กแล้วรู้สึกซาบซึ้งและประทับใจผู้มีพระคุณต่อเขา ดังที่กล่าวว่า

...จอห์น ลี ยังจำได้ว่า เมื่อเขาจากเมืองไทยไปอยู่กับบิดาเลี้ยงชาวอเมริกา
ใหม่ ๆ นั้น เขายังมีความรำลึกและอาลัยอาวรณ์วังทำนองคนอย่างเหลือเกิน ชีวิต
ภายใต้อุปการะของบิดาเลี้ยงนั้นสงบสุขและขาดเพื่อนขาดความอบอุ่นยิ่งนัก ผิดกว่าที่
เคยอยู่กับนายจวง เขาต้องมีชีวิตแบบเด็กฝรั่งถึงเป็นผู้ใหญ่ถึงเป็นเด็ก บิดาเลี้ยงมิได้
อาทรโอบอุ้มเขาดังนายจวง แม้แต่การเล่นอย่างเด็ก ๆ อย่างที่เขาเล่นอยู่ในวังทำ
นองคน เช่น เล่นโคลนเลน แก้วน้ำกับเด็ก ๆ ในวัง ฯลฯ เมื่อเปลี่ยนผู้
ปกครองแล้ว เขาไม่เคยได้เล่นดังนั้นอีกเลย เมื่อจากไปแรก ๆ ในบางครั้งจอห์น ลี

จึงเกิดความรู้สึกคิดถึงนางจวงและวังท่านองค์พระอย่างรุนแรงลึกซึ้ง จนกระทั่งบางครั้ง
เขาแทบจะกลืนน้ำตาไม่อยู่...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 313 - 314)

นวนิยายเรื่อง ตำหนิในดวงจันทร์ สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาความ
แตกร้างภายในครอบครัว โดยให้ตัวละครสำคัญของเรื่อง เป็นผู้คิดคำนึงถึงเหตุการณ์ในอดีต
เช่น ตอนที่หมอประจิมนึกถึงเหตุการณ์ในอดีตที่รัชเณรตัดสินใจแต่งงาน เธอไม่คำนึงถึงปัญหา
ความแตกร้างภายในครอบครัวที่จะมีผลกระทบต่อลูก กล่าวว่า

...หมอประจิมอดคิดมิได้ว่า ความตั้งใจส่วนใหญ่อันเกิดจากการตัดสินใจของคุณ
รัชเณรเมื่อสิบกว่าปีก่อนนั้น ดูเหมือนคุณรัชเณรจะนึกถึงตนเองก่อนนึกถึงบุตร หมอ
ประจิมยังจำได้ว่า เมื่อคุณรัชเณรยกศีรษะตั้งตรงด้วยทิว คุณรัชเณรนึกถึงการเอา
ชนะ นึกถึงเกียรติยศที่รออยู่ข้างหน้าโดยมีเขาเอง...หมอประจิม เป็นผู้สนับสนุน
ช่วยเหลือ ทั้ง ๆ ที่เขามิได้เต็มใจแม้แต่น้อย ทว่าเขารู้นิสัยของคุณรัชเณรดี เขา
เข้าใจแรงกระตุ้นในใจของคุณรัชเณร เขาจึงมิได้ยั้งยั้งอะไร และเขาก็เป็นได้เพียง
มิตรที่ถือสัตย์ของคุณรัชเณรตลอดเวลาสิบปีกว่า

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 336 - 337)

นวนิยายเรื่อง ทำไม สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้ง
ระหว่างประเทศซึ่งมีลักษณะการปกครองตรงข้ามกันโดยกลวิธีกระแสดิจประหวัด ตัวละครเป็นผู้คิด
คำนึงถึงเหตุการณ์ในอดีต เช่น ตอนที่พ่อเจ้าบุญโตนึกถึงเหตุการณ์บ้านเมืองที่เกิดสงคราม ปัญหา
ความแตกแยกของคนในสังคม ระบบการปกครองประเทศถูกแบ่งแยก กล่าวว่า

...เหตุการณ์ต่าง ๆ ผ่านเข้ามาในโน้ตสำหรับพ่อเจ้าตามลำดับ ความวุ่นวาย
ในระยะเวลาสิบกว่าปี การแตกแยกอันรุนแรงระหว่างคนในสังคมแต่ละสังคม
มันเป็นการแตกแยกกันอย่างที่พ่อเจ้าไม่เคยเห็นมาก่อนเลยในชีวิตอันยาวนานที่ผ่าน
มาแล้ว

จนกระทั่งบัดนี้พ่อเฒ่าก็ยังไม่รู้เลยว่า อะไรผิด อะไรถูก และฝ่ายใดเป็นฝ่ายเห็น
แก่บ้านเมืองและประชาชนมากกว่ากัน

วันนั้น...พ่อเฒ่ายังจำความรู้สึกตระหนกตกใจและงงงัน เชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่งของ
ตัวเองได้ดี

วันนั้นน้ำตาของพ่อเฒ่าไหลลงอาบหน้าด้วยความรู้สึกสะเทือนใจต่อการเปลี่ยนแปลง
อันใหญ่หลวงในชีวิต

ท่ามกลางความมอหমানวุ่นวายของผู้คนแต่ละกลุ่ม จนแทบจะกลายเป็นความบ้าคลั่ง
ระลอกแล้วระลอกเล่า วันแล้ววันเล่า โดยไม่มีใครยับยั้งได้อยู่..

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2518 : 87 - 88)

นวนิยายเรื่อง ตะวันไม่เคยเลยลับ สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพชีวิต
ของนักการเมืองที่ต้องยึดมั่นอุดมการณ์ โดยให้ตัวละครสำคัญเป็นผู้คิดคำนึงถึงเรื่องราวในอดีต
เช่น ตอนที่หาหนิกถึงชีวิตวัยเด็กที่เขาได้รับการเลี้ยงดูด้วยความรักเอาใจใส่อย่างดีจากพ่อเลี้ยง
วัน เมื่อเขาเติบโตขึ้น เขาก็มีความเจริญก้าวหน้าในการงานและมีความสุขในชีวิต ดังที่กล่าว
ไว้ว่า

...หาหนิกถึงพ่อวัน หนิกถึงชีวิตของเขา ซึ่งเติบโตขึ้นมาทั้งร่างกายและสติปัญญา
ด้วยความเมตตา ความรักของพ่อวัน หากเปรียบเขาเป็นรูปปั้นก็เป็นรูปที่สำเร็จงดงาม
ขึ้นมาด้วยมือปั้นของพ่อวัน โดยแท้

เด็กชายคนหนึ่ง เกิดมาอย่างยากจนข้นแค้น พ่อแม่ตายหมด จนไม่มีใครสนใจแม้
แต่ตัวเองว่าพ่อแม่เป็นใคร โตขึ้นมาจนกระทั่งช่วงเวลาหนึ่งแม้จะสิ้น ๆ ได้เป็นถึง
รัฐมนตรีซึ่งมีมืออันบริสุทธิ์สะอาด และมีความตั้งใจอันแน่วแน่ที่จะต่อสู้เพื่อประโยชน์สุข
ของสังคมส่วนรวม...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2526 : 349)

2.4 กลวิธีแบบประสม นวนิยายของ สี่ฟ้า มีกลวิธีเสนอแนวคิดแบบประสม คือ การเล่าเรื่องราวด้วยหลายวิธีประสมกัน ทำให้เหตุการณ์และเรื่องราวดำเนินอย่างต่อเนื่อง นวนิยายที่ใช้กลวิธีแบบประสมมีหลายเรื่อง ตัวอย่างเช่น

นวนิยายเรื่อง วงเวียนชีวิต สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการชกย่องคนที่มึ เกียรติยศและฐานะร่ำรวย โดยกลวิธีแบบประสมดังนี้

กลวิธีที่ 1 ผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่อง เช่น ตอนที่พลอยแสงรู้สึกสังเวชใจ เมื่อทราบความประพฤติของภกษารัตน์ที่เคารพชกย่องเฉพาะคนมีเกียรติยศและฐานะร่ำรวย ผู้แต่งบรรยายไว้ว่า

...เมื่อคุณหญิงเจริญจิตยังมีชีวิตอยู่ได้ ภกษารัตน์ใช้สรรพนามแทนคุณหญิงว่า "ท่าน" ทุกคำ วาจาที่ออกจากปากก็ล้วนแต่ชกย่องสรรเสริญ

คุณหญิงเจริญจิตสิ้นชีวิตได้เพียงปีเดียว สรรพนาม "ท่าน" ถูกเปลี่ยนมาเป็น "แก" สรรเสริญกลายเป็นคำขอด อาจจะเป็นเพราะต้องการเอาใจในสนธิก็ได้

เพราะอย่างนี้ ท่านผู้มีบุญวาสนาในสมัยหนึ่ง จึงได้กล่าวกับบริวารว่า...ศศิกัด วาสนาในยุคนี้ก็เหมือนสวมหัวโขนเพียงชั่วครั้งชั่วคราว เมื่อใดที่หัวโขนถูกเขาถอดออก ไร้ที่เคยไหวกราบถึงมือถึงเท้าอาจจะเหยียบหัวส่งเสียด้วยซ้ำไป เพราะฉะนั้นอย่าหลงตัวเองว่าใครมันจะมาถึงมือเราจริงจัง

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 231 - 232)

กลวิธีที่ 2 ตัวละครสำคัญในเรื่องเป็นผู้เสนอแนวคิด เช่นตอนที่สุดาเขียนจดหมายถึงแสนดี เสนอแนะให้เลิกล้มความตั้งใจที่จะมีเกียรติยศและฐานะร่ำรวยว่าคู่รักเก่าสุดากล่าวว่า

...แม้หากจะชี้ให้เห็นสักนิดว่า การเก็บมันให้สุ่มรมอยู่ในใจนั้นมันไม่ได้เกิดประโยชน์อะไรมันแต่ก่อแค้นตัวแค้นเอง และถึงแม้จะใช้ชีวิตแบบประชดประชัน มันก็ไม่ได้ทำให้คนทำแค้นเจ็บแค้นเขามาพลอยเจ็บปวดเดือดร้อนไปด้วย ถ้ามันพลาดไปก็ตัวเองทั้งนั้นที่จะเจ็บปวดเดือดร้อนอยู่คนเดียว

...ขอให้แม่หวังว่า แรกคงจะไม่ไปตัดสินใจอะไรแรงๆ เป็นต้นว่า แต่งงานกับฝรั่ง หรือไม่ยอมกลับเมืองไทยอะไรทำนองนั้น แม่อยากให้ออกมาอย่างคนที่ชนะใจตัวเอง ตั้งหน้าตั้งตาประกอบคุณงามความดีและเดินอยู่ในกรอบของความเป็นลูกผู้หญิง เลิกใช้ชีวิตประชดตัวเองอย่างโลดโผนเสียที...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 114)

ตอนที่แสนดีเขียนจดหมายถึงพลอยแสงเกี่ยวกับการตัดสินใจจะเป็นภรรยา
น้อยของนายพลมหัทเพื่อฐานะที่ร่ำรวยและความมีเกียรติยศในสังคม แสนดีกล่าวว่า

...คุณหมอบอกว่าถูกใจในตัวแสน และคุณหญิงก็ยินยอม ยินยอมสำหรับแสนดีคนเดียว
เสียด้วย

แสนบอกไม่ถูกว่ารู้สึกอย่างไร ใจหนึ่งก็โกรธที่เรื่องมาลงเอยเอาอย่างที่มีคนเขา
ค่ากระเทยแสนเอาไว้ แต่อีกใจหนึ่งนั้นก็ออกจะปลงตกว่าเป็นกรรมดาของคนที่เงินมี
อำนาจในสมัยนี้...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 166)

กลวิธีที่ 3 การเสนอแนวคิดโดยใช้กระแสจิตประหัด ผู้แต่งให้ตัวละคร
สำคัญประหลัดถึงเหตุการณ์ในอดีต เช่น ตอนที่แสนดีถูกราชิตถูกคุกคามและไม่คบสมาคมด้วย แสนดี
รู้สึกแค้นใจ เธอต้องการเอาชนะราชิตเพื่อให้มีเกียรติยศชื่อเสียงสูงกว่า กล่าวว่า

...ภาพของเขา ขณะที่นั่งรถยนต์คันขาวใหญ่ผ่านหน้าหล่อนไปด้วยอาการเหมือน
มองไม่เห็นหล่อน ผ่านแวบเข้ามาในสำนัก วาจาตัดรอนและดูแคลน เมื่อหล่อนบากหน้า
เข้าไปบอกข่าวเจ็บไข้ได้ป่วยของลุงแท้ ๆ ของเขา หล่อนยังจำได้อยู่เสมอ

จำได้ เพราะหล่อนพยายามจำมันเอาไว้

"จังหวะของคุณพอเหมาะเหลือเกินนะคะราชิต เผอิญให้คุณแตกร้างกับคุณพี่ชวลี
ตอนนั้น เผอิญให้ดิฉันเป็นแม่หม้ายตอนนั้น"

เสียงของหล่อนประชดประชัน

หล่อนอยากจะมีใจ ในชัยชนะของหล่อน
 ชัยชนะซึ่งครั้งหนึ่งหล่อนเคยมุ่งมั่นเอาไว้ หล่อนเสี่ยงทุกอย่างก็เพื่อชัยชนะอันนี้
 เพื่อที่จะได้อยู่ในสังคมเดียวกับราชิด
 เพื่อให้หล่อนกลายเป็นความทรงจำของเขา หล่อน...ซึ่งเคยเป็นผู้หญิงธรรมดา ๆ
 ไม่มีค่าสำหรับเขาเทียบเท่าลูกธนูมนตรี
 หล่อนจะต้องเอาชนะเขาให้ได้
 บัดนี้ดูเหมือนหล่อนก็ชนะแล้วโดยสิ้นเชิง...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 451 - 452)

นวนิยายเรื่อง โฉมมาดา สี่ฟ้าใช้กลวิธีผู้แต่งเล่าเหตุการณ์ในเรื่อง ตัว
 ละครสำคัญในเรื่องเป็นผู้เล่าและกลวิธีกระเสจิดประหวัดประสมกัน ทำให้ผู้อ่านสามารถทราบ
 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของภรรยาที่เป็นผู้นำครอบครัวตามที่ผู้แต่งต้องการเสนอ ดังนี้
กลวิธีที่ 1 ผู้แต่งเป็นผู้เล่าเหตุการณ์ในเรื่อง เช่น ผู้แต่งกล่าวถึงชีวิต
 ของมาดาที่เป็นผู้นำที่เข้มงวดของครอบครัว มาดาต้องผิดหวังในชีวิตครอบครัวเพราะทั้งสามมีและ
 ลูก ๆ ไม่สามารถดำเนินชีวิตตามที่เธอกำหนด กล่าววว่า

...ผู้หญิงอย่างมาดานี้เคยชนะ เคยคิดแต่ว่าตัวเองสำคัญ ยึดเอาตัวเองเป็น
 ศูนย์กลางอยู่เสมอ เมื่อถึงวาระที่ต้องพ่ายแพ้ต้องตระหนักในความจริงว่า ที่แท้กัน
 หล่อนหาได้สำคัญหรือวิเศษอย่างที่เคยหลงตัวเองอยู่ตลอดเวลาไม่ ก็กลับอ่อนแอ
 เกินกว่าที่จะยอมรับความจริงนั้น

แต่ที่สายเกินไปเสียแล้วที่มาดาจะได้สิ่งที่หล่อนเคยบีบเอาไว้ในกำมือกลับมาเป็น
 ของหล่อน ความพ่ายแพ้ของมาดาเป็นความพ่ายแพ้ครั้งแรกและครั้งสุดท้าย โดยไม่มีหน
 ทางที่จะช่วงชิงชัยชนะกลับคืนมา มาดาจะชนะได้ด้อย่างเดียวเท่าที่มัน คือ ชนะตัวเอง
 ซึ่ง...คงจะมีสักวันหนึ่งที่กระมังที่มาดาจะเอาชนะตัวเองได้เหมือนที่เคยเอาชนะ
 คนอื่นมาแล้ว...

โอ้...มาดา

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 475 - 476)

ตอนที่คุณหญิงนึกถึงถึงความประหลาดของมาดาที่เป็นผู้นำของครอบครัว มาดาต้องผิดหวังในชีวิตและเศร้าโศกสะเทือนใจอย่างมาก ผู้แต่งบรรยายไว้ว่า

...ทว่าเมื่อลงเรือกลับ แม้กระทั่งนั่งรถกลับบ้าน ในระหว่างทางมาดาไม่ห่ออะไร ออกมาเลย หล่นนั่งนิ่งซึ้ง สีหน้าเครียด...เครียดจนคุณหญิงนึกอดนึกถึงสายข้อที่ตึงจนจะขาดผิงออกเสียมิได้

คุณหญิงนึกออกรู้สึกเป็นห่วงบุตรอยู่ไม่น้อย เป็นห่วงความพ่ายแพ้ของหล่อน มิใช่ ความสูญเสีย

ตั้งแต่เกิดมา มาดาไม่เคยแพ้ หล่อนเคยเป็นแต่ผู้ชนะ การยอมรับว่าตนเองพ่ายแพ้ คงก่อให้เกิดความทุกข์โศกและเจ็บปวดอย่างรุนแรง มิใช่แค่ครั้งเดียวเสียด้วย หากแต่ช้อน ๆ กันลงมาอย่างรวดเร็ว จนแทบจะตั้งตัวไม่ติด...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 514)

กลวิธีที่ 2 ตัวละครสำคัญในเรื่องเป็นผู้เสนอแนวคิด เช่น ตอนที่มาดาเขียนจดหมายถึงคุณหญิงนั้นเกี่ยวกับเมื่อเธอเลิกกับนิสิตแล้ว มาดาต้องการเป็นผู้นำของครอบครัวอย่างเต็มที่ เธอไม่ต้องการให้นิสิตมายุ่งเกี่ยวกับลูก ๆ กล่าวว่า

...ดิฉันไม่ต้องการให้นายนิสิตเข้ามายุ่งเกี่ยวกับชายแม่ คุณแม่โปรดกำชับหมอผู้อำนวยการด้วยว่า ดิฉันไม่อนุญาตให้นายนิสิตรับชายแม่ออกไปจากโรงพยาบาล ทั้งแกไว้นั่นดีกว่าที่จะให้พ่ออย่างนายนิสิตเข้ามาทวงวาทกับวิถีชีวิตของแก...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 446)

ตอนที่มาดาค้นคูปราศเกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูก เธอจะเข้มงวดกวดขันในการดำเนินชีวิตของลูก ๆ กล่าวว่า

"...เด็กสมัยนี้ที่กลายเป็นจิ้งโก๋หรือฮิปปี ดิฉันอยากจะทำให้เป็นเพราะพ่อแม่ไม่กวดขันแก ไบ๋บังคับและสอนให้แกอยู่ในระเบียบ หรือสอนให้แกมีรสนิยมสูงตั้งแต่แกยัง

เด็ก สิ่งแวดล้อมทางบ้านตลอดจนการกวาดขันของพ่อแม่ เป็นสิ่งสำคัญมากในการเลี้ยงดูเด็ก เหมือนเราปลูกต้นไม้เลี้ยง ถ้าคอยจับคอยตัดให้มันเลื้อยไปตามที่ทางอันควร มันก็จะไม่รกเกาะกะ ดิฉันไม่สนับสนุนพ่อแม่ที่ตามใจเด็กจนเกินไป เพราะเด็กนั้นบางทีก็ยังไม่รู้ว่าอะไรเหมาะอะไรควรสำหรับตัว พ่อแม่ต้องเป็นผู้แนะนำชี้ทาง

...ดิฉันเองก็มีลูกสาวลูกชายกำลังรุ่นหนุ่มรุ่นสาว แต่ภูมิใจที่จะเรียกว่า ลูกชายของดิฉันตัดผมแสกเรียบ ไม่เคยยุ่งกางเกงรัดตัว สวมเสื้อสีฉูดฉาด ส่วนลูกสาวไม่เคยสวมกระโปรงสั้นเต๋อ เขียนหน้าเขียนตาจนดูเหมือนพวกแสดงบัลเล่ต์หรือจ๋า เพราะดิฉันคอยกวาดขันอยู่เสมอ..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 332 - 333)

กลวิธีที่ 3 กลวิธีกระแสดิจประหวัด เช่น ตอนที่นิชิตคิดถึงเหตุการณ์ในอดีต เมื่อเขาตัดสินใจเลือกมาดาเป็นคู่ชีวิต นิชิตเห็นว่ามาดาเป็นสตรีที่นิยมพร้อมด้วยคุณสมบัติต่าง ๆ กล่าวว่

...นายนิชิตนึกคุณิธิยาของภริยาเงียบ ๆ นึกดูหล่อนแล้วเฝ้าปลงอยู่ในใจ สมัยหนึ่ง...เมื่อเขายังหนุ่มอยู่เขาเห็นมาดาเป็นประจักษ์ ดอกไม้ที่สูงสุดเอื้อม หล่อนเป็นคนสวยอย่างที่เขาขยอกันว่า ดารา มีสกุลสูง คุณสมบัตินั้นก็ยิ่งว่าเลิศ มีหน้าเข้างฉลาดปราชนัยเบื่อง นายนิชิตยังนึกดูถูกนายร้อยโทผู้นั้นเข้างเพชรทั้ง และหันไปคว้าพลอยแทน มาบัดนี้ นายนิชิตเฝ้าจะตระหนักว่า เพชรนี้บางทีก็ไมเหมาะสำหรับคนบางคนเหมือนกัน

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 131)

นวนิยายเรื่อง เกิดแล้วเป็นคน สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพอยุธยาธรรมในสังคม โดยใช้กลวิธีการเล่าเรื่องเพื่อเสนอแนวคิดหลายวิธีประสมกัน ดังนี้

กลวิธีที่ 1 ผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่อง เช่น ตอนที่อินทรเห็นสภาพชีวิตของเพื่อนบ้านที่เป็นโรคเรื้อน พวกเขาดองทนทุกข์ทวนาและถูกสังคมรังเกียจ ผู้แต่งบรรยายไว้ว่า

อินทรเดินตามหลัง มองตามสองแม่ลูกซึ่งเคยเป็นเพื่อนบ้านกับเขา เมื่อก่อนโน้น
ด้วยความสงสาร

ก็ไม่รู้จะโทษอะไรที่ทำให้แม่เฒ่าบ๊วต้องพบกับโรคร้ายและเคราะห์กรรมอันน่าเวทนา
นอกจากเวรกรรม

ซึ่งทุกคนก็คงคิดอย่างนี้ แม่เฒ่าบ๊วเองก็เคยพูดขบ่อย ๆ ว่ามันเป็นเวรกรรม
เวรกรรม คำที่ทำให้คนปลงตก และบางทีก็ไม่คิดจะสู้โชคชะตาต่อไป
แต่บางคนอย่างแม่เฒ่าบ๊วซึ่งไม่รู้หนังสือ ไม่เคยเล่าเรียน กลับไม่ยอมแพ้เวรกรรม
ไม่เคยคิดเคียดแค้น หรือเกลียดชังสิ่งใดที่ทำให้ต้องมาเป็นอย่างนี้...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2521 : 86)

กลวิธีที่ 2 ตัวละครสำคัญเป็นผู้เสนอแนวคิด เช่น ตอนที่นำบุญเขียนจดหมาย
ถึงเมลานีเกี่ยวกับปัญหาความอยุติธรรมในสังคม นำบุญไม่สามารถหลีกเลี่ยงต่อการถูกรังเกียจ เมื่อ
ทุกคนรู้ว่าครอบครัวของเขาเป็นโรคเรื้อน กล่าวไว้ว่า

...ผมเชื่อเรื่องกรรมเวร เพราะฉะนั้นถ้าใครจะพูดว่าเป็นเพราะกรรมเวร ผมก็
จะไม่ขัดเขา การที่มนุษย์เราเกิดมาแตกต่างกัน เกิดมาแล้วมีการ มีโรคภัยไข้เจ็บติดตัว
มาไม่เหมือนคนอื่น ๆ ถ้าไม่โทษว่าเพราะกรรมเวรของตัวเองก็ไม่รู้จะโทษอะไรอื่นที่จะทำ
ให้ปลงตก แต่นั่นไม่ใช่ที่จะทำให้คนงอมืองอเท้าปล่อยให้อยู่เป็นไปตามกรรมเวรต่อไป
เรื่อย ๆ โดยที่ไม่คิดจะต่อสู้กับมัน

สัตว์นั้นเมื่อเกิดมาแล้วยังต้องดิ้นรนและต่อสู้เพื่อชีวิตรอด แต่คนนอกจากเพื่อชีวิต
รอดแล้ว ยังต้องเพื่อชีวิตที่งดงามต่อไปเรื่อย ๆ เพราะสังคมของคนคือ สังคมของ
การพัฒนาตัวเองโดยไม่มีที่สิ้นสุด จนกว่าจะหมดสิ้นพลังงานในตัว...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2521 : 562)

กลวิธีที่ 3 กลวิธีกระแสวิจิตประหวัด เช่น ตอนที่ดอกคำคิดถึงชีวิตในวัย
เด็กที่แม่ของเธอเป็นโรคเรื้อน ทำให้สภาพครอบครัวถูกแยกกลุ่มออกจากสังคมทั่วไป ดังที่กล่าว
ไว้ว่า

...ดอกคำหยดคิดถึงซุสกุลไปชั่วคราว เมื่อนึกแวบไปถึงแม่
 แม่ของหล่อนเคยเป็นคนสวยในหมู่บ้านที่เป็นบ้านเกิด และสวยอยู่จนกระทั่งเดี๋ยวนี้
 แม้จะมีอายุมากแล้ว
 เคราะห์กรรมเพิ่งเกิดขึ้นกับแม่ เมื่อหล่อนอายุเพียงแปดขวบ น้องคนสุดท้ายคนที่เจ็ด
 เพิ่งอยู่ในท้องแม่
 ความยากจนที่มีอยู่แล้วยิ่งหนักลงไปอีกด้วยความลำบากจากเคราะห์กรรม
 เคราะห์กรรมซึ่งทำให้แม่ของหล่อนอยู่ในหมู่บ้านอันเป็นบ้านเกิดต่อไปอีกไม่ได้...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2521 : 28)

การเสนอแนวคิดโดยกลวิธีการเล่าเรื่องนี้ จะเห็นได้ว่า สี่พานิชมใช้กลวิธีผู้แต่งเป็น
 ผู้เล่าเรื่องเป็นส่วนใหญ่ ส่วนกลวิธีให้ตัวละครสำคัญในเรื่องเป็นผู้เสนอแนวคิดนั้นใช้เป็นอันดับ
 สอง ส่วนกลวิธีกระแสดิจประหวัดและกลวิธีแบบประสมกัน สี่ฟ้าใช้น้อยกว่าสองวิธีแรก

3. การเสนอแนวคิดโดยผ่านตัวละคร

ตัวละครเป็นผู้แสดงบทบาทซึ่งผู้แต่งกำหนดให้มีพฤติกรรมต่าง ๆ ตามเหตุการณ์ใน
 นวนิยาย ผู้แต่งมีกลวิธีการเสนอตัวละครหลายวิธี เช่น บรรยายลักษณะนิสัยของตัวละครโดยตรง
 ให้ตัวละครหนึ่งกล่าวถึงลักษณะนิสัยของตัวละครอีกตัวหนึ่ง หรือให้ผู้อ่านสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ
 ของตัวละครนั้น ๆ แล้วสรุปลักษณะนิสัยเอาเอง เป็นต้น จากการศึกษานวนิยายของ สี่ฟ้า พบว่า
 สี่ฟ้าเสนอแนวคิดโดยผ่านตัวละครต่าง ๆ สามารถจำแนกได้ 3 ลักษณะ คือ

3.1 ผู้แต่งบรรยายลักษณะนิสัยของตัวละครโดยตรง การเสนอแนวคิดโดยผู้แต่ง
 บรรยายรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะนิสัยของตัวละคร ผู้อ่านสามารถรู้จักตัวละครนั้นอย่างเด่นชัด
 หลายแง่มุม สี่ฟ้าได้บรรยายลักษณะนิสัยของตัวละคร จนทำให้ผู้อ่านทราบแนวคิดของผู้แต่งอย่าง
 ชัดเจน ตัวอย่างเช่น

นวนิยายเรื่อง โยมาดา สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของภรรยาที่เป็น
 ผู้นำครอบครัว โดยบรรยายลักษณะนิสัยของมาดาที่เป็นคนเฉลียวฉลาดและถือตนเองเป็นใหญ่ ดังที่
 ผู้แต่งกล่าวไว้ว่า

...มาดาเฉลียวฉลาดและเข้าใจทุกอย่างในทางทฤษฎี หล่อนเป็นปราชญ์ชั้นดีในทางแก้ปัญหา และอธิบายปัญหาสังคม แต่ปัญหาในครอบครัวหล่อนกลับมองข้ามไปเสีย หล่อนคิดว่าหล่อนรู้จักนายนิสิต แต่แท้ที่จริงหล่อนไม่เคยรู้จักและไม่เคยเข้าใจเขาเลย เพราะชีวิตครอบครัวของหล่อนนั้น มาดาถือเอาตัวหล่อนเองเป็นจุดศูนย์กลาง

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 288 - 289)

ตอนที่สี่ฟ้าบรรยายบุคลิกลักษณะอันงามสง่าของมาดา กล่าวว่า

...ท่าทีของหล่อนกระฉับกระเฉง... คล่องแคล่วอย่างสตรีสาวใหญ่ทันสมัย "เจียบ" ส่วนมาก รูปร่างสูงโปร่ง และยังงามได้สัดส่วน หน้าสวยสง่าอย่างผู้ทรงความรู้ ดูเป็นสตรีงดงามประเภทที่บุรุษบังใจนิยมชมชอบอยู่เนืองห่าง ๆ ทว่าไม่สู้จะกล้าเข้า "ทาบ" เพราะเกรงในลักษณะที่กำอันทรงภูมิปัญญาของหล่อน...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 11)

บางตอนสี่ฟ้าบรรยายความภาคภูมิใจในฐานะและชาติกำเนิดของตนเองของมาดาไว้ว่า

...แน่ละ ! เพราะท่าทางของมาดาทั้งภูมิฐาน ทั้งสง่างาม ชาติกำเนิดและความสง่าในตัวของมาดา ทำให้มาดาเกิดปมเบื้อง หลงตัวเอง... เกิดความไม่พอใจในตำแหน่งราชการของสามี... ตำแหน่งรองอธิบดี ยิ่งน้อยนักสำหรับจะประดับราศีของสตรีผู้คิดว่าตนเองเป็น "หนึ่ง" อย่างมาดา !

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 27)

อีกตอนหนึ่งกล่าวว่า

...มาดาก็คือผู้หญิง แม้ทฤษฏีจะทำให้หล่อนปฏิเสธความเหงาหงว แต่ก็ยังอดห่วงแทนสิทธิ์และความเป็นเจ้าของมิได้ จะรักหรือไม่รัก ศรัทธาหรือไม่ศรัทธาก็ตาม หล่อนยังเป็นเจ้าของโดยชอบธรรม โดยเฉพาะหล่อนมั่นใจอยู่ตลอดเวลา หล่อนสำคัญเป็นอย่าง

ยิ่งสำหรับนายพิชิต สำคัญถึงขนาดที่ว่าเขาจะขาดหล่อนเป็นหลักชัยของชีวิตไม่ได้...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 201)

ตอนที่สี่ฟ้าบรรยายความรู้สึกของมาดาเกี่ยวกับความมีกิริยา ไม่ยอมรับความพ่ายแพ้หรือผิดหวัง กล่าวว่า

...มาดาเก็บความเจ็บใจ ซ่อนลึกเอาไว้ในความรู้สึกอย่างมิดชิด จนไม่มีใครรู้ว่
คนอย่างมาดา ก็เจ็บปวดเป็นเหมือนผู้หญิงอื่น ๆ แม้แต่บิดามารดาของหล่อนก็ไม่ว่า
มาดาเจ็บปวดเพราะกิริยาท่าทาง และสีหน้าของมาดาแสดงออกมาแต่กิริยาและความ
เย่อหยิ่งในตนเอง ไม่เคยแสดงความอ่อนแอหรือยอมแพ้ใคร...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 297 - 298)

นวนิยายเรื่อง นายอำเภอที่รัก สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพของผู้ที่ตั้งใจ
ทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต กระทำความดีและมีอุดมการณ์ในการทำงาน ผู้แต่งบรรยายลักษณะ
นิสัยของนายอำเภอสร้างบุญเป็นคนขยันขันแข็ง ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต ตรงไปตรงมา ตั้งใจ
ทำงานอย่างเต็มที่และมีความเชื่อมั่นในตนเอง จึงเป็นที่รักของชาวบ้าน เช่น

...นายอำเภอสร้างบุญได้ปริญญาเอกทางการปกครอง ถูกส่งไปเป็นนายอำเภอ
ชายแดนทางป่าก็ได้ นายอำเภอปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต ขยันขันแข็ง ตรงไปตรงมา
และเป็นกันเองกับชาวบ้าน จึงเป็นที่รักของชาวบ้าน แต่ในขณะที่เขากำลังขัดกับเพื่อนร่วม
งานบางคนและคหบดีบางคน...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 181)

และตอนที่นายอำเภอสร้างบุญมุ่งมั่นที่จะพัฒนาวิธีการทำงานของตน ผู้แต่ง
ได้บรรยายไว้ว่า

...นายอำเภอเองขณะอยู่กรุงเทพฯ ก็เคยเกิดความรู้สึกลึกลง แรงแกระตุ้นของใครต่อใครตลอดจนคบดี และความเหนื่อหน่ายในผู้ร่วมงาน ทำให้เกิดความไม่มั่นใจเหมือนเมื่อมาอยู่ใหม่ ๆ

แต่ครั้งเมื่อกลับมาทำงาน กลับมาอยู่ที่ผลงานซึ่งทุ่มเทชีวิตจิตใจ พลังและความสามารถอย่างเต็มที่ลงไป มีหน้าที่ยังมีความรักความนับถือของชาวบ้านมาเป็นอุปทานให้หลงตัวเอง

นายอำเภอก็กลับเกิดความมั่นใจขึ้นมาใหม่

ก็ตามวิสัยทัศน์ธรรมดานั้นแหละ ที่ใดที่มีคนรัก มีคนต้องการก็อยากอยู่ที่นั่น...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 109)

ตอนที่ผู้แต่งบรรยายอุดมการณ์ของนายอำเภอสร้างบุญในการทำงาน
กล่าวไว้ว่า

...ตอนนั้น เขามองออกไปด้วยความรู้สึกของคนที่มีความหวังและความมุ่งมั่น
เปี่ยมด้วยความศรัทธาและความตั้งใจจะเดินให้ตรงทางที่สุด

แต่ขณะนี้คือความท้อถอย...

นายอำเภอรู้สึกเหมือนมีก้อนอะไรบางอย่างตันตันมาจากทรวงอก เมื่อนึกถึงหมอ
โสธรา ยังจำเป็นที่เขาเคยพูดกับหล่อนเอาไว้ได้...

...ไม่จำเป็นที่เราจะต้องดำเนินตามรอยของความเห็นแก่ตัว ความโลภ ไม่
จำเป็นที่เราจะต้องจมลงเป็นเครื่องเล่นของสังคม ซึ่งเงินตราและเกียรติยศปลอม
หลอหลอมมันขึ้น...

เขากับหมอโสธราก็หันหน้าก้มตาทำงาน...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 418)

เกรียงไกร ศรีเสนา

นวนิยายเรื่อง ขั้วนอกนา สีน้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพชีวิตของเด็ก
ที่ถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง ผู้แต่งบรรยายลักษณะนิสัยของตัวละครในเรื่อง คือ คำ ซึ่งเป็นลูกที่เกิดจาก
ความไม่ตั้งใจของแม่ที่เป็นเมียเช่าและพ่อที่เป็นทหารอเมริกัน คำร้องเกี่ยวชาติกำเนิดของตนเอง

และอันอาศัยในรูปร่างหน้าตามาก ดังบรรยายไว้ว่า

...ข้างไม่มีใครสมเพศเวทนาหัวใจเล็ก ๆ ของดำเลย ไม่มีใครรู้ว่าดำเกลียดตัวดำ ๆ หน้าดำ ๆ ของตนเองแค่ไหน เขาชอบเก็บเอาขนมด้อยของดำมาลือเลียนผู้เข้าเติมเล่น

ที่ร้ายก็คือ เขามักจะชมเชยเดือนพี่สาวของดำว่าสวยเสียเหลือเกินบ้าง ผิวเป็นสีขาวอมชมพูยังกับกลีบกุหลาบสีชมพูบ้าง ผมสีแดง ๆ ของเดือนก็อ่อนนุ่มสลวย หน้าตาของเดือนก็ยังกับตุ๊กตาฝรั่งที่ย่องงกท่า จมูกก็โด่งไม่แบนและบานปลายอย่างจมูกของดำ...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 4)

ตอนที่ดำรู้สึกรังเกียจคนนิโกร และเจ็บแค้นใจที่ตนเองก็เกิดมาเป็นคนนิโกรเช่นกัน ผู้แต่งบรรยายไว้ว่า

...หัวใจเล็ก ๆ ของดำเต้นโครมครามจนดูเหมือนอกจะพัง ขณะที่นายอเมริกันนิโกรนั้นจ้องมองดูดำ

กลัวจนมือไม้เข็นเข็ด

ตะโกนอยู่ในใจว่า ดำไม่อยากไปอยู่กับคนหน้าตาน่าเกลียดยี้จี้ ดำไม่กล้าเลยว่ที่ใคร ๆ เขาเคยล้อดำว่าพ่อของดำเป็นนิโกร แล้วนิโกรจะน่าเกลียดถึงแค่นี้

ถ้าพ่อของดำเขาหน้าตาเหมือนผู้ชายคนนี้ ดำก็เกลียดพ่อด้วย ดำเกลียดที่ทำไมเขาถึงไม่เหมือนคนอื่น ๆ ทำไมเขาถึงได้ดำปี๋ แล้วก็มาทำให้ดำต้องดำยี้กับถ่านไปด้วย...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 49)

อีกตอนหนึ่งผู้แต่งบรรยายไว้ว่า

...เขาพูดคำว่าเด็กนิโกรอย่างขัดถ้อยขัดคำ โดยไม่สนใจว่าจะเป็นการสะเทือนใจ
เด็กนิโกรที่ยืนอยู่ตรงหน้า

แต่ดำไม่รู้สึกแปลกอะไรเสียแล้ว เพราะใคร ๆ ที่เห็นดำ ถ้าไม่บอกกันและกันว่า
"ลูกนิโกร" ก็ปรารภกันว่า "เด็กนิโกร" จนชินหูดำ

ที่จริงแม่ของดำก็เป็นคนไทย แต่ดูเหมือนจะไม่มีคามหมายอะไร

สำนึกของดำจึงย้ายกับคำอยู่ตลอดเวลาว่า...ดำเป็นลูกนิโกร...เป็นลูกนิโกร...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม. 2516 : 520)

นวนิยายเรื่อง อีสา สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพความรักความผูกพัน
ของแม่ที่มีต่อลูก ผู้แต่งบรรยายลักษณะนิสัยของอีสาวว่า เป็นคนรักสนุก ดำเห็นชีวิตอย่างเรียบง่าย
อีสามีลูกก็ไม่ได้เลี้ยงลูกเองและไม่สนใจรักใคร่ลูก เมื่ออีสาเป็นผู้ใหญ่จึงเริ่มตระหนักหน้าที่ของ
แม่ที่มีต่อลูก อีสารักและห่วงใยลูก ยอมเสียสละทุกอย่างได้เพื่อลูก ผู้แต่งบรรยายไว้ว่า

...อีสามีใช้หม่อมอย่างเต็มภาคภูมิ ปราศจากเกียรตินิยมและมิได้รับการยกย่อง
จนกระทั่งเกิดความอึดอัดอย่างที่เขาเรียกกันว่า เกียรตินิยมคำคือ อีสาจึงทำอะไร
ต่ออะไรได้ตามสบายใจทุกอย่าง

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม. 2531 : 62)

และอีกตอนหนึ่งที่ผู้แต่งบรรยายไว้ว่า

...ถ้าจะว่าไปแล้ว อีสา ก็คือผู้หญิงธรรมดา ซึ่งนอกจากจะไม่มีคุณสมบัติพิเศษเกิน
กว่าสตรีสามัญ ยังจะมีโทษสมบัติบางอย่างอยู่ในตัวเสียด้วยซ้ำไป บางสิ่งบางอย่างที่
ผ่านมาแล้วในชีวิตของอีสา แม้ว่าบางคนจะเห็นว่าอีสาเสียสละแต่ตัวของอีสาเองนั้น
ไม่เคยคิดว่าตนเสียสละ นอกจากทำลงไปเพราะ "ปรารถนา" จะทำหรือเพราะ
"จำเป็น" จะต้องทำอย่างนั้น...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม. 2531 : 959)

ผู้แต่งบรรยายถึงความสำคัญในความเป็นแม่ของอีสาไว้ว่า

...เมื่อก่อนนี้อีสาคิดถึงแต่ตัวเองเป็นที่หนึ่ง ลูกของอีสาทั้งหญิงและชายเป็นเพียงเงา บางครั้งก็ปรากฏเป็นรูปเป็นร่าง บางครั้งก็จางหายไปหมด...แต่ฉันรู้สึกทำให้อีสาเกิดความรัก เกิดความกังวล นึกถึงอีสาเป็นแม่คนมาตั้งแต่อายุสิบเจ็ดปี ทว่าเพิ่งจะมารู้สึกเป็น "แม่" จริง ๆ เอาเมื่ออายุเข้าสี่สิบห้าปีนี่เอง !

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 680)

3.2 การเสนอลักษณะนิสัยของตัวละครโดยให้ตัวละครในเรื่องกล่าวถึงตัวละคร

สำคัญ ผู้แต่งจะให้ตัวละครในเรื่องแสดงความรู้สึกนึกคิดหรือพูดขนาดหนึ่งถึงตัวละครอีกตัวหนึ่ง ผู้อ่านจะสามารถทราบแนวความคิด ทิศนคติ อารมณ์และความรู้สึกด้านต่าง ๆ ของตัวละครจากการสนทนาระหว่างตัวละครในสถานการณ์ต่าง ๆ นวนิยายของ สี่ฟ้า มีหลายเรื่องที่มีการเสนอแนวคิดโดยให้ตัวละครในเรื่องกล่าวถึงตัวละครสำคัญ ดังเช่น

นวนิยายเรื่อง มุกดามะดัน สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเมือง สะท้อนภาพของนักการเมืองที่ดี มีอุดมการณ์ โดยให้ตัวละครเอกคือ มุกดามีอุดมการณ์ทางการเมือง ผู้แต่งให้ตัวละครอื่นกล่าวถึงมุกดาว่า

"ลูกสาวครูลือคนนี้ มันน่าจะเกิดมาเป็นผู้ชายมากกว่า หัวมันแข็งน่าดูทีเดียว ฟังมันพูดถึงครูลือแล้วพิลึก ลูกสาวบ้านนี้มันยังงี้ คนหนึ่งปรักปรำผิวหว่าผิวขำพ่อ อีกคนหนึ่งทำท่าเหมือนไม่เข้าข้างพ่อ จะสมัครผู้แทนฯ ก็ดันสมัครพรรคอื่น มันยังงี้กันหว่า"

"แต่ถึงยังงี้ก็ต้องช่วยมันหน่อยแหละ นอกจากเห็นมาแต่เด็ก ๆ แล้ว ดูท่าทางไอ้มะดันยังคงเป็นผู้แทนฯ ที่ดีของเราได้ยิ่งกว่าคนอื่น ๆ ผู้แทนฯ ชนิดคนมันเองมีอะไรถึงลูกถึงคนได้ ดีกว่าผู้แทนฯ ชนิดหัวท้าวตะนาศาต แหม้มให้เห็นแต่ตอนเลือกตั้งเท่านั้น"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 749)

อีกตอนหนึ่งกล่าวถึงลักษณะนิสัยของมุกดาว่า

"ไอ้มะดันนี่ มันน่าจะเกิดมาเป็นผู้ชายเสียจริง ๆ ความคิดความอ่านมันไม่เหมือนผู้หญิงเอาเสียเลย กิริยาท่าทางไม่มีเรียบร้อยสักนิด เผลอ ๆ เห็นเดินล้วงกระเป๋าคือปากเอาเสียด้วย...นี่มันเล่าให้ฟังหรือเปล่าเรื่องมันช่วยคุณธรรมเขา พาเข้าฝั่งไม่ให้จมน้ำตาย"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 45)

นวนิยายเรื่อง วงเวียนชีวิต สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพสังคมที่ชกชองคนมีเกียรติยศและร่ำรวย โดยสะท้อนผ่านลักษณะนิสัยของแสนดีซึ่งเป็นตัวละครสำคัญ ผู้แต่งให้ตัวละครอื่นกล่าวถึงแสนดีว่า

"...คุณหญิงแสนดีของคุณ มีความสุขดีอยู่กับตำแหน่งคุณหญิง ? "

"ก็คุณคิดว่าเขาควรจะมีความสุขไหมเล่าคะ ? "

พลอยแสงย้อนถามเรียบ ๆ ลูกขึ้นยืนหยิบเสื้อนอกส่งให้ผู้เป็นสามี

นายมนัสว่า

"ก็จะเอาอะไรมากไปกว่านี้อีกละ ดู ๆ ก็น่าจะเฟื่องพอแล้วนี่ ทั้งเกียรติยศเงินทองแล้วคุณก็ยังไม่ไ้ว่าเขาจะแก่่มากมายอะไรนัก"

"แต่ดิฉันอดคิดไม่ได้ว่า แสนดีเขาไม่ได้รักคุณภัก เพราะฉะนั้นไอ้ที่อยู่ด้วยกันมันก็น่าจะเป็นการฉ้อใจอยู่ไม่น้อย"

นายมนัสหัวเราะ

"ข้อนี้จะไปสำคัญอะไร เท่าที่เขาชอบตกลงปลงใจ เขาไม่ได้ต้องการความรักนี่คุณ เขาต้องการอย่างอื่นต่างหาก ถึงอย่างไรก็ต้องนับว่า เขาดวงดีอยู่ไม่น้อยที่เลือกจังหวะพอดีกับที่คุณหญิงเจริญจิตแก่ใจหนัก ดูเหมือนพวกคู่ชาเก่า ๆ ของคุณมันจะตกกระป๋องไปหมดเลยไม่ใช่หรื แม้แต่ยายอรุณรุ่ง ? "

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 260 - 269)

ตอนที่วิมลพบกับเพื่อนเกี่ยวกับลักษณะนิสัยของแสนดีที่เลือกคู่ครองที่มีเกียรติและร่ำรวย กล่าวว่

"ผู้หญิงสวย รู้ตัวว่าสวย ผลสุดท้ายก็มักจะลงเอยอย่างเดียวกันทั้งนั้นแหละ สำหรับ
รายนี้ผมยิ่งว่าไม่น่าแปลกใจอะไร เรามีความทะเยอทะยานอยู่แล้ว"

"แต่คนอย่างยายแสนดีควรจะหาผู้ชายดี ๆ แต่งงานด้วยได้ อึดก็ไม่วายเลย เคย
เป็นครูบาอาจารย์มาแล้ว"

วิญญูกลับขึ้นแล้วยกไหล่บิด ๆ

"เขาไม่ต้องการผู้ชายดี เท่ากับผู้ชายที่จะช่วยให้ลอยตัวเองอยู่ในสังคมได้"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 151)

นวนิยายเรื่อง คนบาป สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับคนในสังคมปัจจุบันที่มี
ความประพฤติเสื่อมทราม ผิดศีลธรรมจรรยา โดยสะท้อนผ่านบุคลิกลักษณะตัวละครสำคัญคือกิม
ซึ่งกระทำตนเป็นสุภาพบุรุษในสังคม แต่หลังจากนั้นประกอบอาชีพค้าประเวณี ผู้แต่งให้ตัวละคร
อื่นกล่าวถึงกิมว่า

"...ความจริงหน้าตา สกปรกุนชาติ การศึกษาของเธอก็ไม่เลวนัก จะดีกว่าหนุ่ม
สะอេះบางคนที่ตะกายตามพวกผู้ดีเก่าผู้ดีใหม่อยู่ในสังคมปัจจุบันนี้ด้วยซ้ำไป...ธุรกิจ
ของเธอเท่าที่เห็นก็แค่นี้...แต่ฉันมาคิด ๆ ดู คนเรามันยอมกันได้เหมือนผ้าเหมือนผืน
เหมือนกัน อย่างฉันฉันก็ยอมตัวเองมาจนได้ลอยหน้าเป็นคุณหญิงสายจิตอยู่ทุกวันนี้...
เพราะฉะนั้น..." หล่อหยุดวันจึงหะอีก

"ฉันจะยอมเธอ กิม จะยอมให้เธอกลายเป็นลูกเขยชั้นดีของฉัน..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2517 : 438)

ตอนที่อารยณุดกับธิดาเทพเกี่ยวกับอาชีพของกิมว่า

"นุดก็พูดเถอะ คุณลักษณะไม่น่าจะไปจริงจังอะไรกับผู้ชายแบบนี้ เท่าที่เขารู้ ๆ
กัน นายกิมแกชอบยุ่งกับพวกสาวแก่แม่หม้าย แต่ก็อาจเพราะว่า พวกสาวแก่แม่หม้าย
พวกนั้นชอบหลงเสน่ห์เขามากกว่า...ผู้ชายนี้...ถ้าอะไรมันเป็นประโยชน์แก่ตัว มีแต่

ทางได้ไม่มีทางเสีย ใครที่โหนจะไม่เอา"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2517 : 118)

นวนิยายเรื่อง เมืองแก้ว สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับผู้มีอำนาจและมีอิทธิพลในสังคม มักได้เปรียบผู้อื่นและเอาตัวรอดได้เสมอ โดยสะท้อนลักษณะนิสัยของนักสิทธิ์และภวานีที่ต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมในสังคม ภวานีไม่ต้องการให้คนทั่วไปถูกข่มเหงโดยผู้มีอำนาจและอิทธิพล ผู้แต่งให้ตัวละครอื่นกล่าวถึงนักสิทธิ์ว่า

"...นี่รู้สิว่าคุณสองคนคือ คุณนักสิทธิ์กับอาจารย์ภวานี มีบางสิ่งบางอย่างคล้ายกันอยู่ประการหนึ่ง คือ พยายามต่อสู้และคัดค้านสิ่งที่เขาไม่เห็นด้วย สิ่งที่เขาารู้สึกว่าความอยุติธรรมอยู่ในสังคมและในความเป็นมนุษย์ ในขณะที่คนอื่น ๆ พวกเขาคล้อยตามหรือเอาตัวรอด หรือทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้เสีย..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2514 : 234)

ตอนที่ครูสาวคิดถึงเกี่ยวกับลักษณะนิสัยของภวานีว่า

"...เพราะคนดีของอาจารย์ภวานีนั้นแตกต่างจาก "คนดี" ในความเห็นและสายตาของครูแก้วตา ภวานีไม่ยอมนับถือบุรุษอย่างนายฉะวะว่าเป็นคนดี ไม่ยอมนับถือข้าราชการชั้น "ผู้ใหญ่" บางคนว่าเป็นคนดี แม้แต่นายกเทศมนตรีลุงของหล่อนเอง แต่ครูแก้วตานับถือท่านเหล่านั้เป็นอย่างยิ่ง พวกนั้นก็ไรครูแก้วตาก็ตอบตัวลงให้วังวนแบบจะกราบลงบนดินทุกครั้งที่..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2514 : 643)

นวนิยายเรื่อง ตะวันไม่เคยเลิกลับ สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับนักการเมืองที่ต้องยึดมั่นอุดมการณ์และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน โดยสะท้อนผ่านบุคลิกลักษณะของหาน คือ อาเวกนุกกับอาเป้เกี่ยวกับลักษณะนิสัยของหานว่า

"อย่างหนาน เขาเรียกคนมีอุดมคติ ทุ่ม่ ๆ มีความรู้มากกว่าชาวบ้านนั้นก็ยิ่งงั้นแหละ
อย่างที่เขาเรียกว่ากินอุดมคติต่างข้าวยังงั้นละ นี่เวก"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2526 : 378)

ตอนที่นายผานพูดกับสมาชิกของพรรคเกี่ยวกับความสามารถและการปฏิบัติ
หน้าที่การงานของหนาน กล่าวว่า

"...ผมว่าคุณหนานมีความสามารถ เพราะเท่าที่ผมพิจารณาผลงานตั้งแต่มาอยู่ใน
พรรคจนเป็น ส.ส. คุณหนานก็ทำงานทุกอย่างได้เรียบร้อย และอยู่ในขอบเขตของหน้าที่
การงานที่ใหม่ในตำแหน่ง ไม่เป็นปัญหาอะไรทำมาหากเองก็ไม่เคยเป็นมาหากมาก่อน
เหมือนกัน"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2526 : 117)

ตอนที่สาชน้ำตากับเปล่งศรีเกี่ยวกับลักษณะนิสัยของหนานว่า

"นี่เปล่งศรีมาเที่ยวเยี่ยมหนาน วิวามีธุระไรด้วย"

สาชน้ำตถาม เปล่งศรีว่า

"ก็มีนิดหน่อย เอื้อฮอยากให้อวยเรื่องเล็ก ๆ น้อย ที่จริงไม่ใช่เรื่องของเอื้อ
เรื่องของเสี่ยชัยเขานะ"

"เรื่องอะไร นี่เปล่ง"

สาชน้ำตถาม เปล่งศรีไม่ตอบได้แต่ยิ้ม ๆ แสดงว่า หล่อนไม่ปรารถนาให้คนอื่นรู้
เรื่องที่หล่อนพูดกับหนาน

สาชน้ำท้วเราะ "ไม่เอื้อให้อวยก็ไม่ต้องเอื้อ แต่จะบอกให้อย่างนะนี่เปล่ง นี่หนานะ
เขาไม่ค่อยเล่นด้วยกะเราหรอก ขอให้ช่วยอะไรก็ทำเฉยขนาดเรื่องเล็กที่ประเดี้ยว เขา
ยังบอกว่าไม่กล้า ชี้ตลาดออกจะตายไป นี่สาชก็มาลุ่นเขาอยู่ทุกวันเหมือนกัน"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2526 : 131 - 132)

ตอนที่คนขับรถพบกับเพื่อนเกี่ยวกับรัฐมนตรีห่านมีนิสัยดี กล่าวว่า

"รัฐมนตรีห่านนี้ไม่แบ่งเลวอะ ดีฉิบ...บางคนพอรถเกยเข้าหน่อย เตือนำดู"

"รัฐมนตรีสมัยนี้เขารู้ตัวของเขาดีหรือว่า อำนาจวาสนาทางการเมืองมันเป็นของ
ไม่แน่นอน ไม่ยืนยงอยู่ตลอดไป"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม. 2526 : 300)

3.3 การเสนอลักษณะนิสัยของตัวละคร โดยการสังเกตพฤติกรรมของตัวละคร

การเสนอแนวคิดโดยผู้แต่งให้ผู้อ่านสังเกตจากคำพูดและการกระทำต่าง ๆ ของตัวละครเพื่อให้ทราบความคิดเห็น ทักษะ และความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ของผู้แต่ง นวนิยายของ สี่ฟ้า มีการเสนอแนวคิดผ่านตัวละครด้วยวิธีนี้หลายเรื่อง เช่น

นวนิยายเรื่อง เกิดแล้วเป็นคน สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพความอยู่ดีชั่วร้ายในสังคมเกี่ยวกับชีวิตของคนเป็นโรคเรื้อนและลูกหลานของเขา ที่ถูกสังคมรังเกียจและรู้สึกเป็นปมด้อยติดตัวไปตลอดชีวิต ผู้แต่งสะท้อนพฤติกรรมของดอกคำที่มีแม่เป็นโรคเรื้อน เธอพยายามหลีกเลี่ยงสังคม และให้ความรักและความสงสารต่อหมาที่เรื้อนซึ่งมีชะตากรรมคล้าย ๆ กับเธอ ดังจะเห็นจากพฤติกรรมตอนที่ใจใสสนทนากับดอกคำ กล่าวไว้ว่า

...ใจใสนั่งลงบนม้านินฮาวตัวเดียวกับกับดอกคำ หล่อนนึกดูผิวเหลืองบางของหญิงสาวรุ่นนี้ ดอกคำมีผิวพรรณสวย หน้าตาก็สะสวย แต่ทว่าความสวยนั้นช่างไร้เสน่ห์ ไร้ความน่ารักเอาเสียจริง ๆ ดูกระด้าง ดูแห้งแล้ง เจยเมยอย่างประหลาด

แล้วใจใสก็เปลี่ยนสายตาไปยังเจ้าหมาน้อย ซึ่งค่อย ๆ เดินขากางถอยถอยออกไปจากที่นั่ง

"นี่ดอกคำคงรักหมามากขึ้นละ"

"ไม่หรอก พี่ไม่เคยรักสัตว์อะไรยิ่งไปกว่าคนด้วยกัน นอกจากสงสารที่มันเป็นสัตว์"
หล่อนพูดต่อไปว่า

"ยิ่งมันเป็นหมาที่เรื้อนยิ่งสงสารมาก สงสารเพราะใคร ๆ ก็รังเกียจมัน หม่าเหมือนกัน แต่สวยงามที่น่ารัก ใครเห็นใครก็เอาไปอุ้มชู บางทีถึงกับจูบกอด แต่เจ้านี่"

หล่อนพยักหน้าไปยังเจ้าหมาน้อย

"ใกล้ใครเขา เขาก็ได้โต้โต้ตะเิดเอา"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2521 : 9 - 10)

และตอนที่ใจใสพบกับดอกคำเกี่ยวกับชะตาชีวิตของดอกคำที่มีครอบครัว
เป็นโรคเรื้อนและถูกสังคมรังเกียจ กล่าวว่า

"พี่ดอกคำอยู่เอง"

ดอกคำมองดูใจใสด้วยสายตาเนือย ๆ พูดเรื่อย ๆ ว่า

"ถ้าคิดจะมาปลอมพี่ไม่ว่าเรื่องอะไรทั้งนั้นละก็ขอเสียที่เถอะไม่จำเป็นหรอก
ใจใส พี่ไม่อยากได้ยินใครมาปลอมใจเพราะ ๆ มันไม่ได้เกิดประโยชน์อะไรกับพี่เลย
บอกตรง ๆ "

"ไม่จำเป็น แม้แต่ความเห็นอกเห็นใจกันริคะ"

เก็บเอาไว้เป็นบุญกุศลในใจของตัวเองเถอะ ใจใส ไม่ต้องแสดงออกมาให้พี่
รับรู้หรอก"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2521 : 417)

นวนิยายเรื่อง ไ้อ้...โลกีย์สุข สีน้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพชีวิตของ
คนในสังคมที่ต้องประสบทั้งความสุขและความทุกข์ระคนกันไป โดยสะท้อนพฤติกรรมของศรีศาสน์
ที่ลี้จากพระเพื่อมาใช้ชีวิตทางโลก ดังเช่น

ตอนที่พระบุญมากพูดกับท่านเจ้าคุณเกี่ยวกับทุกข์ทางใจของท่านเจ้าคุณที่มี
กิเลสตัณหา กล่าวว่า

"มารกำลังประจุกท่านะครับ ท่านจะไม่ลองต่อสู้กับมันดูก่อนริครับ"

"ก็กำลังพยายามอยู่ ช่มกิเลส ปลงสังขารมองเห็นถึงความไม่เที่ยงแท้แน่นอน แต่
มันก็ยังกระวนกระวาย เห็นจะเข้าทำนองผงเข้าตาตัวเองเสียแล้วละ หลวงพี่"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2525 : 21)

ตอนที่ศรีศาสน์พบกับชาติ เชื่อเกี่ยวกับชีวิตในสังคมที่ต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ
ซึ่งมีทั้งความทุกข์และความสุข กล่าวว่

"ก่อนบวชไม่เคยรู้จักอะไรเลย ลึกออกมาดูเหมือนจะได้เรียนรู้ทุกข์ คุณนั้นจะมาก
เกินไปเสียอีก"

"รสอะไรบ้าง รสหวานของความรักความใคร่จากคุณประภาณิมพ์...รสเผ็ดร้อน
เจ็บปวดจากลูกชายของเขา...ก็เท่านั้นเอง...โลกข้างนอกมันก็เป็นอย่างนั้นแหละที่คิด
แต่ผมว่า เดี่ยวนี้ที่คิดยังดีกว่าผม..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2525 : 232)

ตอนที่นิภาพบกับศรีศาสน์เกี่ยวกับความต้องการของศรีศาสน์ที่จะมีความสุข
กับหญิงที่ตนพึงพอใจ กล่าวว่

"เบ๊อที่จะพบผมแล้วรี"

"ก็พึดเล่าคะ เบ๊อนักรียัง"

"ผมไม่รู้จะพูดอย่างไรดี อย่างคุณถึงเรื่องเบ๊อเลย..."

ผมว่าสำหรับผมคุณยิ่งสำคัญมากขึ้นทุกวัน...ทุกวันจนกระทั่งผมอยากทำในสิ่งที่ถูกต้อง
คือการมีชีวิตครอบครัวโดยสมบูรณ์กับคุณ"

เขาเลิกตัวมากอดหล่อนไว้ เดี่ยวนี้เขาไม่เงอะงะแล้ว และทุกอย่างที่ดำเนินไปด้วย
ความรักความใคร่ของมนุษย์สองเพศ ก็เต็มไปด้วยความอ่อนโยนสุภาพเหมือนนิสัยของ
เขาที่ขัดเกลามาจน

"ทำไมคุณไม่ยอมรับ ผมไม่กลัวคนหัวเราะเขาหรือกัญญา หรือกลัวว่าผมจะเลี้ยง
คุณไม่ได้..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2525 : 451 - 452)

นวนิยายเรื่อง แผ่นดินนี้ยังร้อนรมย์ สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับชีวิตของคน
ในสังคมที่ต้องต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ผู้แต่งสะท้อนพฤติกรรมของเวลาที่มีความตั้งใจจริงต่อ

การประกอบอาชีพเกษตรกร เขาต้องประสบปัญหาต่าง ๆ แต่เขาก็ต่อสู้ฟันฝ่ากับอุปสรรคอย่างเต็มความสามารถ เช่น

ตอนที่จลาญต์กับคนงานเกี่ยวกับการร่วมมือกันทำไร่ โดยแบ่งปันผลผลิตและกำไรอย่างยุติธรรม กล่าวว่า

"ไ้หน...ช่างหัวมันเถอะ ไ้หน ๆ ถ้ามาถึงแค่นี้แล้ว อ้าวยอมฉิบหายให้มันรู้ไปว่า หากินบนแผ่นดินอุดมสมบูรณ์ถึงขนาดนี้ยังฉิบหาย ! "

จลาเลือกสมุดอีกเล่มให้ชัย

"ลื้อเซ็นเย็มเอาไว้แบบเดียวกับคราวก่อน พอชายข้าวโหนดได้อ้าวจะแบ่งให้ลื้อสิบเปอร์เซ็นต์หลังหักรายจ่าย ต่อจากนั้นอ้าวจะแบ่งที่ดินให้ลื้อรับผลิตชอบ 10 ไร่ หรือ 20 ไร่ ถ้าเรื่องปลูกมันที่เรื่องตั้งโรงงานของอ้าวสำเร็จ ลื้อจะมีรายได้อีกสิบกว่าบาทต่อไร่"

"ครับ ตกลงครับ ผู้กอง"

"แต่ลื้อต้องอดทนต้องรับผลิตชอบ ต้องเหนื่อยอย่างเดียวกับอ้าวเหมือนกัน ข้อสำคัญคือต้องเลี้ยง"

"ครับ ผมเอาด้วยทั้งนั้น"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2519 : 275)

ตอนที่ผู้กองสมเจตน์พูดกับจลาเกี่ยวกับปัญหาการประกอบอาชีพเกษตรกรของจลา แต่จลามีความตั้งใจจริงในการปลูกพืชไร่ กล่าวว่า

"ลื้อจะมีปัญหามากขึ้นทุกทีนะ จลา"

"ใช่ ผมรู้ แต่ผมตัดสินใจแล้ว ผมเป็นคนไทยแท้ ๆ ผมจะหากินกับแผ่นดินของผม หากินจริง ๆ... ไม่ใช่แค่เอาไว้ทำเป็นงานอดิเรกนอกเหนืออาชีพ"

"คงอีกนานกว่าลื้อจะตั้งตัวติด ไ้หน..."

"คงไม่ก่อนผมตายหรอกครับ เอ๊ย"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2519 : 315)

ตอนที่จลาทำงานปลูกพืชไร่อย่างไม่ย่อท้อ กล่าวว่า

...บริเวณที่ถูกเผาและถูกขุดถูกพลิกดินขึ้นด้วยมือของคนเพียงสิบสี่คน แต่แรกมาเพียงแปด แต่มาเมื่อออกไปส่งปศุสัตว์ตามมาอีกห้า...บริเวณนั้นขยายกว้างออกไปทุกวันที่ละส่วนที่ละนิด ถ้าไม่ลงมือทำด้วยมือของตัวเอง เป็นดินแห่งนี้คงไม่มีความหมาย เหมือนกับที่มันมีความหมายต่อเขายังขึ้นทุกวันนี้...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม. 2519 : 156 - 157)

การเสนอแนวคิด โดยผ่านตัวละครนี้ จะเห็นได้ว่า สีนานิยมใช้กลวิธีที่ผู้แต่งบรรยายลักษณะนิสัยของตัวละครโดยตรงมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้แต่งให้ตัวละครอื่นกล่าวถึงลักษณะนิสัยของตัวละครสำคัญ ส่วนวิธีที่ผู้แต่งให้ผู้อ่านสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของตัวละครนั้นใช้น้อยกว่ากันตามลำดับ

4. การเสนอแนวคิด โดยใช้บทสนทนา

บทสนทนา หมายถึง ถ้อยคำที่ตัวละครในเรื่องใช้พูดจากัน อันเป็นส่วนประกอบสำคัญที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจรายละเอียดด้านต่าง ๆ แทการบรรยายหรือการพรรณนา รวมทั้งช่วยเสนอแนวคิดและดำเนินเรื่องมีลักษณะน่าสนใจ เมื่อวิเคราะห์นวนิยายของ สีนี พบว่า สีนีเสนอแนวคิดโดยใช้บทสนทนาหลายวิธีปะปนกัน ซึ่งสามารถจำแนกได้ 3 ลักษณะดังนี้

4.1 บทสนทนายระหว่างตัวละครสำคัญในเรื่อง นวนิยายของ สีนี ที่เสนอแนวคิดโดยใช้บทสนทนายระหว่างตัวละครสำคัญในเรื่อง ซึ่งถ้อยคำที่ตัวละครใช้สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นนั้น สะท้อนแนวคิดของเรื่องด้วย ตัวอย่างเช่น

นวนิยายเรื่อง วงเวียนชีวิต สีนีเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพชีวิตของคนในสังคมปัจจุบันที่มักนิยมยกย่องคนที่มีเกียรติยศและฐานะทางการเงินร่ำรวย โดยผู้แต่งให้ตัวละครสำคัญในเรื่องสนทนาเสนอความคิดเห็น เช่น

ตอนที่วิบูลพบกับเสนดีเกี่ยวกับการดำรงชีวิตที่ไม่ควรมุ่งหวังเกียรติยศและเงินทอง กล่าวว่า

"ถ้าอย่างนั้นที่ทำงานกับผม ผมจะหัดให้คุณเป็นคนหนึ่งสัปดาห์ แรก ๆ ก็เขียนคอลัมน์ผู้หญิงไปก่อน ถึงเงินเดือนไม่ดีนัก แต่ก็ เป็นงานที่ทำให้เพลินอยู่ไม่น้อยนะคุณ"

"ดิฉันไม่ได้คิดจะทำงานเพียงเพื่อให้เพลินอย่างเดียว"

"ไม่ได้เพลินอย่างเดียว มันจะทำให้คุณภูมิใจในตัวของคุณด้วย เพราะงานหนึ่งสัปดาห์เป็นงานที่มีประโยชน์ต่อสาธารณชน"

"ก็ไม่ผิดจากงานครูของดิฉันเท่าไรหรอก ดิฉันก็ต้องนั่งภูมิใจตัวเองอยู่คนเดียว"

หล่อนหันมาทางวิทยุ ดวงตาของหล่อนเป็นเงาเลื่อมอยู่ในความมืดสลัว ภายใต้งาเลื่อมนั้นมองดูคล้ายกับมีดวงไฟลุกโชนอยู่ล้าลึกลงไป

หล่อนกล่าวด้วยเสียงชัดเจนว่า...

"ดิฉันต้องการ ลาภ ยศ และสรรเสริญจากสังคมค่ะ คุณวิทยุ ถึงแม้จะเป็นสรรเสริญที่เพียงแต่ต่อหน้า ดิฉันก็ยังต้องการ ดิฉันหมดศรัทธาในความดีมานานแล้ว ยิ่งเดี๋ยวนี้ยิ่งไม่เชื่อว่าคนเราจะยังหยิ่งอยู่ได้ด้วยความคิด บางทีฉันถึงอยากจะประชดมันให้สาแก่ใจ"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 34 - 35)

นวนิยายเรื่อง คนบาป สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพของคนในสังคมยุคปัจจุบันที่มีความประหลาดเลื่อมทรมานและผิดศีลธรรมจรรยา โดยเฉพาะเรื่องการค้าประเวณี โดยผู้แต่งให้ตัวละครสำคัญในเรื่องสนทนาโต้ตอบกัน เช่น

ตอนที่ธิดาเทพบุตรได้เถียงกับนักร้องเรื่องการประกอบอาชีพค้าประเวณีของนักร้องซึ่งทำให้สภาพสังคมปัจจุบันเลื่อมทรมานมากยิ่งขึ้น กล่าวว่

"ฉันบอกแล้วว่า ฉันไม่อยากอยู่ในโลกที่ฉันไม่ชอบ แต่บางทีคุณคงไม่เข้าใจเหมือนกับที่คุณแม่ไม่เข้าใจ"

ดวงตาใสบริสุทธิ์ของหล่อนมีแววมณีขึ้นปรากฏขึ้นแวบหนึ่ง

"ความรู้สึกนึกคิดของเรา ดูเหมือนจะไม่ทันคนละทาง อย่างคุณฉันพอจะรู้ว่าสิ่งสำคัญสำหรับคุณก็คงหนีไม่พ้นเรื่องเงิน ขอโทษที่ต้องพูดตรง ๆ ...ไม่ว่าจะเป็นเงินที่หาได้ในทางใด แล้วความสุขทุกอย่างที่เงินซื้อได้ คุณแม่ก็คงทำนองเดียวกับคุณ"

หล่อนนิ่งไปนิดหนึ่งอย่างอึดอันตันใจ ก่อนที่จะตัดสินใจกล่าวออกมาว่า

"ฉันไม่ชอบคนที่ใช้ชีวิตเรื่อยเปื่อย โดยไม่ยึดถืออะไรเป็นหลักสักอย่างเดียว โดยเฉพาะศีลธรรมความดีที่ทำให้คนกับสัตว์แตกต่างกัน เพราะฉันถึงอยากบวช เพื่อจะได้หนีให้พ้นจากความสกปรกทุกอย่าง"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2517 : 437-438)

นวนิยายเรื่อง กิ่งไม้ สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมเกี่ยวกับความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ผู้แต่งใช้บทสนทนาระหว่างตัวละครสำคัญในเรื่องเสนอแนวคิด เช่น ตอนที่สนทนากับจอห์น ลี เรื่องชีวิตในวัยเด็กของจอห์น ลี เขายังคงระลึกถึงพระคุณของผู้อุปการะตลอดมา กล่าวว่า

"ดิฉันดีใจที่รู้ว่าคุณเคยอยู่ในวังของท่านตา แต่...คุณไม่เคยมาเมืองไทยเลยหรือคะ หลังจากนั้นเป็นต้นมาแล้ว ? "

"ไม่เคยครับ"

คุณมีสีหน้าและแววตาออกจะอัศจรรย์ใจอยู่

"คุณพูดภาษาไทยชัดเจน เกือบไม่น่าเชื่อว่าเคยอยู่เมืองไทยเพียงสามสี่ปี"

"ผมไปจากเมืองไทยอายุของผมสิบขวบแล้ว"

"ถึงอย่างนั้นก็น่าจะลืม เพราะ...ขอโทษนะคะ คุณไม่ใช่คนไทยโดยกำเนิด"

"ผมไม่ลืม เพราะเมืองไทยหรือจะพูดให้ถูก วังท่านองค์พระเป็นแห่งแรกที่ทำให้ผมเกิดความรู้สึกอบอุ่น"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 363)

นวนิยายเรื่อง ไดโนเสาร์สาม สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนด้านความเท่าเทียมกันระหว่างคนหลาย ๆ เชื้อชาติในสังคมไทย โดยผู้แต่งให้ตัวละครสำคัญในเรื่องสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เช่น

ตอนที่สีเจิ้งสนทนากับมัทรี เรื่องกลุ่มชนชาวเขาที่ต้องการมีความสามารถและความเจริญเท่าเทียมกับชาวพื้นราบ กล่าวว่า

"...คนเรา ผมว่ายิ่งเจริญก็ยิ่งไม่มีอิสระ..."

"อย่ามาพูดเลย ถึงยังงี้คุณก็ยังอยากเจริญใช้ไหมล่ะ ไม่งั้นจะเข้ามาเรียนเพื่อจะได้กลับไปพัฒนาพวกคุณทำไม"

"ใช่ อะไรที่ผมต้องทำผมก็ต้องทำ ถึงผมจะคิดยังไง ผมก็อยากให้พวกพ้องของผมเจริญอย่างพวกคุณ เพราะต่อไปพวกผมจะต้องอยู่อย่างพวกคุณ เราจะอยู่อย่างคนป่าคนดอยล้าหลังแต่ก่อนยังงี้ได้"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2520 : 12-13)

นวนิยายเรื่อง มุกดามะดัน สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวนักการเมืองที่ดีควรมีอุดมการณ์จริงจัง เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตน โดยผู้แต่งใช้บทสนทนาระหว่างตัวละครสำคัญ 2 ตัว เสนอแนวคิด เช่น

ตอนที่อรรถมสนทนากับมุกดาเกี่ยวกับบทบาทของนักการเมืองที่ควรรู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน กล่าวว่า

"คุณมุกดาพูดได้เก่งแบบนี้ ไม่คิดจะเป็นผู้แทนกับเขาบ้างรึครับ"

มุกดาหัวเราะคิก

"โอ๊ย... ไม่เอาหรอกค่ะ ยังไม่คิดอยากมีอาชีพการเมือง"

"คุณว่าการเมืองเป็นอาชีพ"

มุกดาทำตาโต ตอบทันทีว่า

"แน่นอนค่ะ ฉันไม่คิดว่าการเข้าสู่การเมืองเป็นเรื่องสมัครเล่นหรือเป็นภาระเสี่ยงโชค ถ้านักการเมืองคนไหนคิดแบบนั้น แล้วบังเอิญได้บริหารบ้านเมืองละก็ บ้านเมืองล่มจมแน่ ๆ ฉันว่า... การเมืองควรจะถือว่าเป็นงานอาชีพอาชีพหนึ่งซึ่งนักการเมืองอาชีพจะต้องรู้จักหน้าที่ของตนดีเท่ากับข้าราชการ รู้จักหน้าที่ในตำแหน่งของตัวเอง อาชีพทหารก็รู้จักหน้าที่ของทหาร นักธุรกิจก็รู้จักหน้าที่นักธุรกิจ..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 51-52)

นวนิยายเรื่อง หลง สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความล้มเหลวในความรักของหญิงสาวต่อผู้ชายเพียงคนเดียว โดยผู้แต่งใช้บทสนทนาระหว่างตัวละครสำคัญในเรื่องเสนอแนวคิด เช่น

ตอนที่น้ำมดสนทนากับวิรงรองเกี่ยวกับความรักที่เขามีต่อเธอ และวิรงรองยอมรับว่าเธอล้มเหลวในความรักต่อชายอื่นมากเกินไป กล่าวว่า

"ผมรักตัวคุณ ไม่ได้รักคุณสมบัติข้อไหนของคุณ ผมตั้งใจว่าคุณรักตัวผมเช่นกัน"

วิรงรองใคร่จะปฏิเสธ แต่ทั้งหมดที่เจ้าหล่อนทำได้คือ ถอนใจเบา ๆ เป็นเสียงสะท้อนด้วยความรู้สึกอันอธิบายไม่ถูก

เป็นครู่หล่อนจึงแข็งใจกล่าวออกมาว่า

"ฉันหลงไปเสียนาน เพราะความยึดมั่นในบางอย่างจนกลายเป็นโง่..."

"คุณเป็นคนใจมั่นคงเกินไปต่างหาก แต่ก็นั่นแหละจะทำให้หลงก็ได้ทุกคนต้องตกอยู่ในความหลงด้วยกันทั้งนั้น หลงตัว หลงคนอื่น หลงยศศักดิ์ หลงอยู่ในโลกีย์ ตราบใดที่ยังเป็นมนุษย์ธรรมดาทั้งนี้เรื่องหลงไปไม่วันมันแต่ขณะนั้นคุณก็กำลังหลงอยู่"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2512 : 607)

4.2 บทสนทนาระหว่างตัวละครสำคัญกับตัวละครอื่น การเสนอแนวคิดในนวนิยายของสี่ฟ้า โดยใช้บทสนทนาระหว่างตัวละครสำคัญกับตัวละครอื่นเป็นผู้เสนอแนวคิด ผู้แต่งให้ตัวละครได้ตอบและสนทนาความคิดเห็นซึ่งปรากฏแนวคิดของเรื่อง ตัวอย่างเช่น

นวนิยายเรื่อง นายอำเภอที่รัก สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพสังคมที่มีผู้ตั้งใจกระทำความดี ชื่อสัตย์สุจริตและรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน โดยผู้แต่งให้ตัวละครสำคัญสนทนากับตัวละครอื่นในเรื่อง เช่น

ตอนที่ปัญญาส ภควดี และนายอำเภอสร้างบุญสนทนาเกี่ยวกับการทำงานในหน้าที่นายอำเภอ ซึ่งสร้างบุญแสดงเจตนาและความตั้งใจจริงในการทำงานเพื่อประเทศชาติกล่าวว่า

"ถ้ารักชาติบ้านเมืองละก็ ต้องไปเป็นนายอำเภอไกล ๆ ยังจั้นริคุณ ?."

ภควดีทำงานขยัน หล่อนเก็บและนำตุ๊กตานั้น ไม่ว่าจะอยู่ในอิริยาบถใดเพราะหล่อนเป็นผู้หญิงสังคมที่ขัดเกลาและตกแต่งตัวเองให้งดงามแล้ว

"ถามสร้างเขาตุ๊กตะ"

"ถ้าถามผม ผมก็ต้องบอกว่า คุณพูดเหลวไหลเท่านั้นเอง ฟิงกี้"

นายอำเภอฮัมมัสในหน้าตามเคย ทำให้วาทะของเขาไม่เป็นภาระตำหนิจริงจังอะไรนัก

"หน้าที่ของผม มักจะจ้อร้อร่อนเกินไปกว่าที่จะเอาชาติบ้านเมืองเข้ามาอ้าง ผมทำตามหน้าที่พลเมืองดี และข้าราชการธรรมดาดี ๆ เท่านั้นเอง เขาสั่งให้ไปไหนก็ไป เพราะผมไม่เคยเห็นตัวเองพิเศษไปทำงาน จนถึงกับต้องวิ่งเต้นหาตำแหน่งดี ๆ ให้สมกับความพิเศษของตัวเอง"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 26-27)

นวนิยายเรื่อง เมืองแก้ว สืบหาเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพของผู้มีอำนาจและผู้มีอิทธิพลในสังคม มักมีโอกาสและได้เปรียบเอาตัวรอดได้เสมอ โดยเน้นตั้งใช้บทสนทนาระหว่างตัวละครสำคัญกับตัวละครอื่น เช่น

ตอนที่ภาวนาพบกับรัศมีจันทร์เกี่ยวกับคดีข่มขืนของงานชิ้น ภาวนาต้องการให้ศาลตัดสินคดีนี้อย่างยุติธรรมที่สุด กล่าวว่า

"ความจริงเรื่องนี้ อาจารย์ก็ไม่ได้มีอะไรด้วยเลย"

"แล้วอาจารย์จะเข้ามายุ่งเกี่ยวกับเขาทำไมกันคะ ?"

หล่อนถามอย่างปราศจากความเกรงใจทั้งถ้อยคำและสำเนียง ลักษณะที่ระอาเกรงกันอย่างศิษย์และครูมิได้มีอยู่ในท่าทางแม้แต่น้อย

ภาวนาตอบด้วยเสียงขัดถ้อยขัดคำว่า

"ความภูมิใจยังงั้นล่ะที่ครูได้รับ รัศมีจันทร์ ภูมิใจที่ได้รักษาความเป็นภรรยาไว้โดยไม่เปิดหูเปิดตาละทิ้งภรรยาด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็ภรรยาใหญ่โตขนาดคุณพ่อของเธอ หรือภรรยาที่ใคร ๆ ดูถูกกันว่าเป็นเศษสังคมอย่างงานนิศ..."

หล่อนเน้นเสียงต่อไปว่า

"ไม่ว่าที่ไหน ๆ ต่างก็เรียกร้องหาความเสมอภาคความยุติธรรมในความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกันแต่แล้วก็อดสร้างสังคมกีดกันแบ่งแยกไม่ได้ไม่ว่าในทางใดก็ทางหนึ่ง สำหรับครู...จะเป็นคนพ่อของเธอ หรือ ข้าราชการตำแหน่งไหน หรือผู้หญิงอย่างงามนิศ คำของความ เป็นมนุษย์เท่าเทียมกันทั้งนั้น บางทีเธออาจจะไม่เข้าใจดอก รัศมีจันทร์หา ไม่เข้าใจเพราะเธอแบ่งแยกตัวเธอเอง ยกตัวเธอเองว่าคนละชั้นเหนือกว่าใครต่อใครที่ไม่ร่ำรวยเท่ากับเธอ และไม่ได้เป็นราชการการสำคัญที่จะช่วยเหลือธุรกิจของคนพ่อเธอได้"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2514 : 220-222)

นวนิยายเรื่อง เกิดแล้วเป็นคน สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพชีวิตของคนที่เป็นโรคเรื้อน มักได้รับความยุติธรรมในสังคม พวกเขาและลูกหลานไม่มีโอกาสที่ดีในชีวิต โดยผู้แต่งให้ตัวละครสำคัญสนทนากับตัวละครอื่นเสนอแนวคิด เช่น

ตอนที่สามและเพื่อนซึ่งเป็นโรคเรื้อนได้จัดงานรื่นเริงภายในหมู่บ้านของผู้เป็นโรคนี้ แสนได้พูดคุยกับหมอนำนามูญเรื่องความยุติธรรมในสังคมที่มีต่อคนที่เป็นโรคเรื้อนกล่าวว่า

"จะไม่ให้เกียรติดนโรคเรื้อนอย่างพวกเราสักกรอบสองรอบเขี้ยววิครับ คุณหมอ"

เพื่อนวัยกลางคนของเขาขัดว่า

"คนโรคเรื้อนมีเกียรติกับเขาด้วยเรอะ ไ้แสน"

"มีสิ ก็เกียรติอย่างคนโรคเรื้อนโง่งล่ะ"

แสนตอบด้วยอารมณ์ขันตามเคย

"เศรษฐีก็มีเกียรติอย่างเศรษฐี คนจนก็มีเกียรติอย่างคนจน คนโรคเรื้อนก็มีเกียรติอย่างคนโรคเรื้อน อย่างน้อยก็มีเกียรติที่เกิดมาเป็นคนกับเขาเหมือนกัน จริงไหมครับ คุณหมอ"

"จริง เกิดมาเป็นคนที่ต้องทนทุกข์ทรมานโดยไม่ใช้ความผิดของตัวเองด้วย"

น่านมูญตอบออกไปด้วยความรู้สึกจริงใจพร้อมกับลุกขึ้น

"แต่ทว่าที่จริง ไอ้ใครก็ใช้เงินมันก็ไม่ใช้ความผิดของใคร หรือ ของอะไรทั้งนั้น นอกจากเป็นไปตามธรรมดาโลก..."

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2521 : 300-301)

นวนิยายเรื่อง ไอ้...โลกก็สุข สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพชีวิตของคนในสังคมที่ต้องประสบทั้งความสุขและความทุกข์ ความดีและความชั่ว โดยผู้แต่งให้ตัวละครสำคัญสนทนากับตัวละครอื่นแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เช่น

ตอนที่ศรีสาสน์สนทนากับพระบุญมากเกี่ยวกับสภาพชีวิตของคนในสังคมที่มีปัญหาว่านาย ศรีสาสน์ประสบทั้งความสุขและความทุกข์ในชีวิต กล่าวว่า

"โลกข้างนอกมันยุ่งจริง ๆ ครับท่าน ผมไม่สงสัยเลยว่า ทำไมท่านถึงได้หนีเข้ามาอยู่ในวัด"

"ยุ่งถึงขนาดเบื่อหน่าย จะกลับเข้ามาห่มผ้าเหลืองอีกหรือเปล่าคุณ...อะไร ออกไปเดินดิสโก้ยังไม่ทันถึงสองปีเลย"

พระบุญมากหัวเราะชอบใจ ศรีสาสน์ตอบว่า

"เห็นจะไม่ถึงขนาดนั้นหรอกครับ ไหน ๆ คั้นรนออกไปแล้วต้องแหวกว่ายไปให้สุดฤทธิ์ โลกโลกก็สุขมันเป็นอย่างนี้เอง เดี่ยวสุข เดี่ยวทุกข์ เดี่ยวรัก เดี่ยวชัง เดี่ยวดี เดี่ยวร้าย"

"ก็งั้นซิ ฉันเคยเตือนคุณแล้วนี่...แล้วไง...เดี๋ยวนี้คุณมีปัญหาอะไรละถึงต้องวิ่งเข้าวัด"

"ก็ไม่ทักทวนอะไรหรอกครับ"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2525 : 412)

นวนิยายเรื่อง คอนโดมิเนียม สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพสังคมปัจจุบันที่มีค่านิยมเรื่องที่อยู่อาศัยในคอนโดมิเนียม โดยผู้แต่งให้ตัวละครสำคัญและตัวละครอื่นในเรื่องแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เช่น

ตอนที่กรรเจียกพูดกับคุณย่า เรื่องที่อยู่อาศัยแบบใหม่คือ คอนโดมิเนียมขอ
ต้องการที่อยู่ที่จะสะดวกสบายและอยู่ใจกลางเมืองหลวง กล่าวว่า

"คุณย่าคงลืมไปแล้ว หนูกราบเรียนคุณย่าแล้วไงคะว่าคอนโดมิเนียมที่เราซื้อไว้
เป็นยังงี้ ๗ บ้าง มันก็เหมือนซื้อบ้าน ซื้อแล้วก็เป็นที่ของเรา ขายเมื่อไหร่ก็ได้ เดี่ยว
นี้ไม่เหมือนแต่ก่อนแล้ว ที่ดินกลางเมืองจะไปหาที่ไหนคะ เรื่องที่ดินเราต้องถือโฉนด
ร่วมกัน จะไปขายเป็นคนละเจ็ดแปดตารางวาได้ไงกันคะ"

"สองล้านห้าได้ที่ดินเจ็ดแปดตารางวา..." คุณย่าบ่นฉนิม "แบ่งกับวันดีมันอีก
เหลือแค่คนละสามสี่ตารางวา เย้อ...สร้างศาลพระภูมิยังแทบไม่ได้"

"หนูบอกแล้วว่าอย่าไปคิดเรื่องที่ดิน..." กรรเจียกตัดบท

"ไหน ๆ ซื้อแล้วมันก็เป็นของเรา ย้ายไปอยู่จะได้ตัดปัญหา เรื่องลูกจ้าง เรื่อง
ขโมยขึ้นบ้าน รถติดเปลืองน้ำมันรถสารพัด ถ้าไม่ซื้อคอนโดมิเนียมนี้ เราขายบ้านขายที่
แล้วก็ต้องไปซื้อที่อื่นอยู่ดี เรื่องบ้านจัดสรรไกล ๆ ขอทีเถอะค่ะ เพื่อกันไปเพื่อกันมา
ประกาศขายกันเป็นแถว ๆ เพราะความสะดวกมันไม่มี"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 27)

นวนิยายเรื่อง อีสา สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรักของแม่ที่มีความรัก
และห่วงใยต่อลูก โดยผู้แต่งใช้บทสนทณาระหว่างตัวละครสำคัญและตัวละครอื่นในเรื่องเสนอ
แนวคิด เช่น

ตอนที่ป้าเจิมพูดกับอีสาเกี่ยวกับความรักของอีสาที่มีต่อลูก ๆ ซึ่งเพิ่งจะรัก
และห่วงใยของตน กล่าวว่า

"เอ็งต้องเห็นแก่หม่อมท่านบ้าง ท่านรักคุณชายของเอ็งเหมือนลูกในไส้จริง ๆ ไม่
อย่างนั้น ไ้ที่เอ็งทำกับท่านไว้ ท่านน่าจะต้องพลอยเกลียดคุณชายไปด้วย แต่นี่ท่านคิด
ว่าคุณชายเป็นลูกของท่าน ไม่ใช่ลูกของเอ็ง"

อีสาถอนใจยาว ตอบว่า

"ฉันก็คิดว่าคุณชายเป็นลูกของหม่อมท่านเหมือนกัน ฉันไม่เคยคิดจะบอกใครว่าฉันเป็นแม่ทรอกป่า แต่ฉันจะไล่ไม่ให้เธอไปมาหาสู่ฉันได้ยังไง จะหนีไปไหนก็ไม่ใช่ว่าจะไปได้ง่าย ๆ ฉันมีงานหาเลี้ยงตัวเป็นหลักอยู่... ฉันกลัวใจเหลือเกินป่า กลัวใจเพราะคิดอะไร ๆ ไม่ตกจริง ๆ นะป่า พระท่านว่า ความรักทำให้เกิดทุกข์นี่มันจริงทีเดียวแหละ ฉันยอมรับป่าตรง ๆ ว่า ฉันเพิ่งจะรักลูกก็เมื่อมันสายไปเสียแล้ว พอฉันรักเข้ามันก็มีปัญหาหรือสแปด..."

"เอ็งทำตัวของเอ็งเอง ทำเรื่องของเอ็งให้มันยุ่งเหยิง เอ็งจะมานั่งเฝ้ากับใคร"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 387)

นวนิยายเรื่อง ดำทมิฬในดวงจันทร์ สีฟ้า เสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาความแตกร้างของพ่อแม่ที่มีผลกระทบต่อลูก โดยผู้แต่งให้ตัวละครสำคัญสนทนากับตัวละครอื่นในเรื่อง เสนอแนวคิด เช่น

ตอนที่อย่างเดือนหงายกับประไพ เกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างพ่อและแม่ ทำให้อย่างเดือนชมชื่นใจและไม่มีความสุขในครอบครัว กล่าววว่า

"ทำไมนะ คุณพ่อกับคุณแม่ของฉันถึงไม่เหมือนคุณพ่อคุณแม่ของอ้วน ? คุณพ่อคุณแม่ของอ้วนเขาน่ารักออกจะตายไป"

"แม่ไปบอกแล้วไงคะว่า คุณพ่อคุณแม่ของคุณเดือนท่านมีธุระมากมีงานมาก และงานของท่านก็ต่างคนต่างไป"

"ฮือ แม่ไปก็บอกอย่างนี้เรื่อย" อย่างเดือนทำเสียงขึ้นจมูกอย่างไม่พอใจนัก

"แม่ไปคงไม่มีวันรู้หรอกว่า ฉันมีความรู้สึกอย่างไรฉันไม่อยากอยู่ในบ้านที่มีแต่ความ... ไม่รู้จะเรียกว่าความอะไรดี... ความห่างเหิน... เหมือนคนแปลกหน้าหลาย ๆ คนมาอยู่รวมกันมากกว่าญาติพี่น้อง ดูอึดอัดไปหมด ว่างเหงา ๆ ไม่เห็นมีใครพูดอะไรกัน เข้ากันต่างคนก็ต่างออก คำเตือนก็เตือนถึงจะกลับเบื้อจะตาย"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 40)

นวนิยายเรื่อง ทำไม สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศหนึ่งกับอีกประเทศหนึ่งที่มีลัทธิการปกครองตรงข้ามกัน โดยผู้แต่งใช้บทสนทนาระหว่างตัวละครสำคัญกับตัวละครอื่นในเรื่องแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เช่น

ตอนที่พ่อเผ่าบุญโตสนทนากับบัวงามเกี่ยวกับเรื่องระบบการปกครองของประเทศทั้งสองที่มีลัทธิการปกครองตรงข้ามกัน ทำให้ความคิดเห็นแตกต่างกัน กล่าวว่า

"ปู่ได้ยินว่าจะมีการประชุมเจรจกันระหว่างฝ่ายเหนือกับฝ่ายใต้..."

"ค่ะ เรากำลังพยายามอยู่"

"เพื่ออะไร รอมซอม...หยุดทำสงครามฆ่าฟันกันในระหว่างคนชาติเดียวกันเสียที หรือว่าจะจับมือกันหาวิธีปกครองแบบใหม่"

คำถามประโยคสุดท้ายของพ่อเผ่าทำให้หลานสาวหัวเราะเบา ๆ

"ปกครองแบบไหนคะ ที่จะทำให้เป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่ายได้ เมื่อมันกลายเป็นสองค่ายเหมือนยืนอยู่คนละมุมโลก"

"แต่จุดมุ่งหมายก็คือ การให้อิสระเสรี การทำให้ทุกคนเท่ากันเสมอกันทุกอย่าง ไม่ใช่รี ไร้อย่างนี้ไม่เห็นจะต้องแยกออกเป็นคอมมิวนิสต์เป็นประชาธิปไตย ปู่คิดของปู่อย่างคนแก่ใจ ๆ ว่า ถ้าทุกคนยอมสละความเห็นแก่ตัวเสียเท่านั้นเอง..."

(ม.ล.ศรีฟ้า นาวารณ. 2518 : 202)

4.3 บทสนทนาระหว่างตัวละครอื่น ๆ ในเรื่อง นวนิยายของ สี่ฟ้า ที่เสนอแนวคิดโดยใช้บทสนทนาระหว่างตัวละครอื่น ๆ ในเรื่อง บุคคลเกี่ยวกับความคิดเห็นด้านต่าง ๆ เพื่อสะท้อนแนวคิดของผู้แต่ง ตัวอย่างเช่น

นวนิยายเรื่อง ไข่มาคา สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพครอบครัวที่รกรากเป็นผู้นำครอบครัวและมีบทบาทอย่างมากต่อชีวิตสามีและลูก ๆ โดยผู้แต่งใช้บทสนทนาระหว่างตัวละครอื่น ๆ ในเรื่องเสนอแนวคิด เช่น

ตอนที่มิ้นาสทนากับเมธาวีเรื่องปัญหาความขัดแย้งภายในครอบครัว แม่เป็นผู้ชี้แนะและกำหนดกฎเกณฑ์การดำเนินชีวิตของลูก ๆ อย่างเข้มงวด กล่าวว่า

"ถ้าคุณพ่อไม่ได้เป็นผู้แทน พี่เมไม่ได้เกียรตินิยม บ้านนี้คงจะร้อนเป็นไฟไปเลย...
ผมเกลียดจังเวลาคุณแม่พูดว่า มีลูกก็ไม่ได้ตั้งใจ มีพี่ก็ไม่ได้ส่งเสริมเหมือนคนอื่น...
ถ้าคุณแม่ผิดหวังคราวนี้ ทั้งคุณพ่อ ทั้งพี่เม ทั้งผมคงถูกโยกไม่ทันวัน"

จริงสิ... เมชาวันก็คล้อยตามน้องชายด้วยความหวาดวิตก มีนาเหลือนับนิ้วสาวอย่าง
สมเพชและบ่นว่า

"ผมไม่อยากมีแม่เป็นคุณมุกดา ไม่อยากมีตาเป็นพระยาสุขุมราชวินิตเลย...จริง ๆ
นะ สู้มีแม่เป็นแม่ค้าในตลาด มีตาซื้อเมาอย่างนายทวิศักดิ์เสียยังจะดีกว่า"
คราวนี้เมชาวันก็กล่าวว่า

"เขาก็จะไม่ภูมิใจอีกนั่นแหละ"

น้องชายตอบว่า

"ทำไมจะไม่ภูมิใจ ลูกทุกคนก็ภูมิใจในพ่อแม่ของตัวเองทั้งนั่นแหละไม่เห็นจะต้องเลือก
ภูมิใจแต่เฉพาะพ่อแม่ใหญ่ ๆ โต ๆ เลยนี่ สบายใจดีด้วย ไม่ต้องมีคนมาคอยบอกว่า
เป็นลูกคนนั้นคนนั้นนะ เป็นหลานเจ้าคุณนะ ต้องทำตัวดี ๆ เรียนเก่ง ๆ อ้อทำให้เสียชื่อแม่
เสียชื่อตา...เฮ้อ"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 196-197)

นวนิยายเรื่อง เหตุเกิดในครอบครัว สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัญหา
ความแตกร้างของพ่อแม่ที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกัน ย่อมส่งผลกระทบต่อจิตใจของลูกด้วยโดยผู้
แต่งให้ตัวละครอื่น ๆ สันทนและเปลี่ยนความคิดเห็น เช่น

ตอนที่คุณย่าสนทนากับลุงปองเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวของปุ่นที่มีความคิด
ขัดแย้งระหว่างสามีภรรยา ทำให้ลูก ๆ ขาดความรักความอบอุ่น กล่าวว่า

"อยู่ดี ๆ ก็แยกกันอยู่ ให้ลูกมันขาดพ่อขาดแม่เล่นเสียยังนั่นแหละ เมื่อรักกันมีความ
สุขสดชื่นลูกมันไม่ได้ไปรู้ไปเห็นอะไรด้วย ให้มันเกิดมาเอง แล้วไม่รักกันถึงใจมันบ้าง"

ลุงปองเขาหัวเราะแล้วก็ว่า

"เป็นธรรมชาติของโลกครับ คุณแม่ เด็ก ๆ พอโตขึ้นเขาก็รู้กันเองว่าพ่อแม่บางคู่
เลิกกันเสียดีกว่าที่มานอยู่ด้วยกัน การที่มานอยู่ด้วยกันบางทีมันก็เป็นภาระที่มานลูก

ยิ่งกว่าการแยกกันอยู่เสียให้รู้แล้วรู้รอด"

ลุงปองว่าต่อไปว่า

"แต่ไอ้ที่พูดนี้ ไม่ใช่การนี้ของบุญกับคุณป้าพรอณะครับ สองคนนี้ไม่ถึงกับการมาอยู่ด้วยกัน ที่รู้เสียแหละมากกว่า"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2522 : 323-324)

นวนิยายเรื่อง ผู้เป็นที่รัก...นิรันดร์ สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์ทางการเมืองของนักศึกษาที่มีความตั้งใจจริงเพื่อประโยชน์ประเทศชาติ โดยผู้แต่งใช้บทสนทนาระหว่างตัวละครอื่น ๆ ในเรื่องเสนอแนวคิด เช่น

ตอนที่อมรินทร์สนทนากับคุณหญิงอนงค์เรื่องความคิดทางการเมืองของนักศึกษารุ่นใหม่ ๆ สาว ๆ พวกเขากลับแสดงความคิดเห็นและกล้าแสดงออกอย่างมั่นใจ กล่าวว่า

"คุณอย่าทำใจเย็นไปนักนะ เรื่องตานั้นก็ ฉันรู้สึกเป็นห่วงมันมากขึ้นทุกวัน"

"ทำไมคะ เด็ก ๆ กำลังหนุ่มสาว กำลังหัวแรงก็ชอบแสดงออกกันทั้งนั้น บ้านไหนเมืองไหนก็เห็นออกไปร้องตะโกนอะไรกันบ่อย ๆ ถ้าผู้ใหญ่ไม่ยุ คอยแคะระวัง ๆ ก็หมดฤทธิ์ซำกันไปเอง"

"มันไม่อย่างนั้นละซี เด็ก ๆ นะหัวมันแรง มันได้แต่แรงอย่างเดียวประสิทธิภาพเลห์เหลี่ยมอะไร ๆ มันไม่ลึกซึ้ง ไม่ทันผู้ใหญ่เขา ฉันไม่อยากให้มันตกเป็นเครื่องมือใคร"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2524 : 61-62)

นวนิยายเรื่อง ตะวันไม่เคยเลี้ยวกลับ สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพชีวิตของนักการเมืองที่ตักตวงชีวิตมันอุดมการณ์ มีความตั้งใจทำงานอย่างซื่อสัตย์สุจริตโดยไม่หวังประโยชน์ส่วนตน โดยผู้แต่งใช้บทสนทนายระหว่างตัวละครอื่นในเรื่องเสนอแนวคิด เช่น

ตอนที่คนขับรถสนทนากับเพื่อน เรื่องการทำงานของรัฐมนต์วิธานที่ตั้งใจทำงานเพื่อประเทศชาติ กล่าวว่า

"รัฐมนตรีหานี้ไม่แบ่งเลยอะ ดีจิบา...บางคนพอราชรถเกยเข้าหน้าเต็นท์แล้ว"

"รัฐมนตรีสมัยนี้เขารู้ตัวของเขาดีหรือว่า อำนาจวาสนาทางการเมืองมันเป็นของไม่แน่นอน ไม่ยืนยงอยู่ตลอดไป"

"เฮ้ย แต่บางคนก็เต็นท์เตะเหมือนกัน"

"อ้าว ก็น่าเห็นใจอีก เพราะมันเป็นของไม่แน่นอนนี่ โอกาสมีอยู่ไม่นาน ชาตินี้จะได้เป็นสักกัณฑ์ พอมมีโอกาสเลยขอแบ่งให้สมาชิกหน่อย"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม. 2526 : 300)

นวนิยายเรื่อง ข้าวนอกนา สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพชีวิตของเด็ก ๆ ที่ถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง เด็กต้องอยู่ในอุปการะของผู้อื่น โดยผู้แต่งใช้บทสนทณาระหว่างตัวละครอื่นในเรื่องแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เช่น

ตอนที่แม่พูดกับ เขมวรรณเกี่ยวกับปัญหาชีวิตของเด็กคนที่ได้รับอุปการะจากครอบครัวของเขมวรรณ กล่าวว่า

"...เด็กมันโตแล้ว ต้องบอกมันด้วยเหตุผล ไม่ใช่คอยแต่ป้องกันปิดบังความจริงเอาไว้ แล้วก็สอนให้มันหลอกตัวเองอยู่ตลอดเวลา"

"ไม่ใช่หลอกตัวเอง แต่ความจริงบางอย่างต้องสอนให้มันต้องพยายามให้ลืม เพราะมันเป็นความจริงที่ไม่น่ารู้ ความจริงที่ไม่ได้ให้อะไรขึ้นมา นอกจากทำลายชีวิตบริสุทธิ์ชีวิตหนึ่งให้วินาศย่อยยับ"

เขมวรรณเน้นเสียง

"หนูไม่อยากให้ยายเดือนรู้ตัวว่า แกกำลังเป็นลูกชังที่กำลังถูกแย่งชิง เป็นเรื่องมือฉักดวงผลประ โสณของหนูซึ่งที่แกบังเอิญอาศัยท้องเขาเกิด ความจริงจะประจานแกทำให้แกอับอายและเกิดบ่ด้อย ถ้าหนูเป็นฝ่ายชนะได้ตัวแกไว้ ยายเดือนก็อาจไม่เหมือนยายเดือนคนเดิม หนูทนไม่ได้ที่จะเห็นแกเปลี่ยนแปลงไป กลายเป็นเด็กที่มีบ่ด้อยและมีปัญหาอยู่ในใจตลอดเวลา"

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม. 2516 : 410-411)

การเสนอแนวคิดโดยใช้บทสนทนา จะเห็นได้ว่าสีฟ้าใช้บทสนทนาหลายวิธีปะปนกัน วิธีที่ใช้มากที่สุดคือ บทสนทนายระหว่างตัวละครสำคัญกับตัวละครอื่น รองลงมาคือ บทสนทนายระหว่างตัวละครสำคัญในเรื่อง ส่วนบทสนทนายระหว่างตัวละครอื่น ๆ ในเรื่องนั้นใช้มากเป็นอันดับสาม

5. การเสนอแนวคิดโดยใช้ฉาก

จาก หมายถึง สถานที่ เวลา วัตถุสิ่งของ และสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์ต่าง ๆ ของเรื่อง การเสนอแนวคิดโดยใช้ฉากนั้น ผู้แต่งจะใช้ฉากให้สอดคล้องกับแนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายของตน ฉากจะมีหลายลักษณะคือ ฉากเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์ในเรื่อง ฉากเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคม ฉากเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศเมื่อวิเคราะห์นวนิยายของ สีฟ้า พบว่า สีฟ้าเสนอแนวคิดโดยใช้ฉากจำแนกได้ 3 ลักษณะ คือ

5.1 ฉากเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์ในเรื่อง นวนิยายของ สีฟ้า มีการเสนอแนวคิดโดยผู้แต่งใช้ฉากเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์ในเรื่องดังนี้

นวนิยายเรื่อง อีสา สีฟ้าเสนอแนวคิดย่อยเกี่ยวกับค่านิยมการมีอนุภรรยาของเจ้า นายผู้แต่งใช้ฉากภายในวังของหม่อมเจ้าโชติช่วงระวี รวีวาร ซึ่งยุคสมัยของนวนิยายเรื่องนี้ประมาณช่วงรัชกาลที่ 7 ราว พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2505 มีฉากบรรยายการจัดสรรที่อยู่ของบรรดาหม่อมของท่านชาย กล่าวไว้ว่า

...หม่อมของท่านชายนั้นเมื่ออยู่สี่คน ว่าโดยเฉพาะที่มีลูกเท่านั้น ไม่กับหม่อมเล็กหม่อมน้อยที่บรรดาหม่อมทั้งสี่ท่านถวายให้ทรง "ใช้สอย" เป็นบางครั้ง หม่อมพร้อมเป็นหม่อมใหญ่ เข้าพิธีเสกสมรส จึงอยู่ที่ตำหนักกลางกับท่านชาย หม่อมพร้อมนี้แต่บิดาถึงห้าคน หม่อมลำดวนเป็นหม่อมที่สองอยู่เรือนใหญ่หลังหนึ่ง หม่อมลำดวนมีบิดาสามคน ส่วนหม่อมอื่นและหม่อมน้อยก็มีบิดาคนละคน...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาารม. 2531 : 3)

อีกตอนหนึ่งผู้แต่งบรรยายไว้ว่า

...ความเปลี่ยนแปลงในวัง ยังมีอีกหลายอย่างเริ่มตั้งแต่หม่อมพริ้ม สร้างเรือนครัวขึ้นใกล้ ๆ กับตำหนักใหญ่แล้วก็ล้อมรั้วห่างจากตำหนักใหญ่ออกไปเล็กน้อย แสดงว่าบริเวณที่เคยเป็นเรือนหม่อมลำดวน หม่อมนิ่ม หม่อมน้อยและเรือนครัว ตลอดจนเรือนบ่าวไพร่นั้น ถูกตัดออกไปให้แก่ระคลังข้างที่ เว้นตรงตำหนักใหญ่ซึ่งเป็นที่พักพระราชทานสำหรับสกุล ไม่ใช่ที่ส่วนตัวจึงคงอยู่ อีสาเพิ่งมารู้เอาทีหลังว่า ที่ดินที่พระราชทานให้สำหรับสกุลนั้น จะซื้อขายมิได้ แต่ถ้าคนในสกุลยากจนลงก็มีสิทธิ์จะอยู่ ณ ที่ดินนั้นได้ทุกคน ทว่า เป็นที่ดินไม่มากนัก เพียงสองไร่เท่านั้นที่กว้างใหญ่บริเวณวัง นอกจากนั้นเป็นที่ ๆ เสด็จในกรมเสด็จน้อยของท่านชายทรงซื้อเพิ่มเติมเป็นทรัพย์สินส่วนพระองค์

อีสาเฝ้าดูจนกระทั่งล้อมรั้วเรือน หม่อมลำดวน หม่อมนิ่ม หม่อมน้อย และเรือนบ่าวไพร่ต่าง ๆ แยกออกเป็นหลัง ๆ แล้วก็ทำถนนเล็ก ๆ เป็นซอยเข้าไป

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 45-46)

นวนิยายเรื่อง กิ่งไม้ สีฟ้าเสนอแนวคิดคำนิยมเกี่ยวกับความกตัญญูของสังคมไทย ผู้แต่งใช้ฉากเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยภายในวังช่วงสมัยรัชกาลที่ 7 เน้นแนวคิดนี้ เช่น ฉากภายในวังของพระองค์เจ้าพระองค์หนึ่งที่ได้ดูการะเลียงตุลกลูกหลานและบ่าวไพร่ ผู้แต่งบรรยายว่า

...คราวนั้นนางจวงจวงมือเด็กชายเดินผ่านถนนปูอิฐสีแดงล้อมรอบตำหนักใหญ่ไปทางข้างหลัง ห่างจากตำหนักใหญ่ประมาณสักร้อยเมตร เป็นเรือนใหญ่ด้านหนึ่งโล่งโล่งเห็นได้ว่าเป็นครัวไฟ เพราะมีเตาใหญ่เตาน้อยก่ออิฐ มีกะทะใบแก้วแขวนอยู่ นรอมสรวททั้งเครื่องประกอบอาหารชนิดอื่น เป็นต้นว่า ครก หม้อ ไห ฯลฯ วางเรียงอยู่อย่างเป็นระเบียบ อีกด้านหนึ่งปลูกคล้ายห้องแถวติดต่อกันเป็นแถวหลายต่อหลายห้อง มีผู้คนบ่าวไพร่ทั้งชายหญิงนั่งอยู่บนระเบียงห้องแถวนั้นหลายคน นายจวงเดินจูงเด็กชายผ่านคนเหล่านั้นตรงไปยังเรือนชั้นเดียวที่ปลูกเดี่ยว ลักษณะดูเหมือนกว่าบรรดาห้องแถวเหล่านั้นมาก...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 10-11)

อีกตอนหนึ่งผู้แต่งบรรยายไว้ว่า

...เด็กชายจุลจิตต์นั่งแอบอยู่ข้างประตูภายนอกห้อง ดวงตาสีดำสนิทปลายขึ้นเล็ก น้อยหันมองเข้าไปในห้องอย่างอหังการหรืออหังการเห็น ห้องของนายจวงมีของมากมายเหลือ เกินจะดูกับไปหมด มีเตียงไม้กว้างประมาณหนึ่งเมตร มีโต๊ะเครื่องแป้งสูง ตู้กับ ตู้ กระจาก กำปั่นเหล็กสองใบ แล้วยังของกระจุกกระจิกอีกหลายอย่าง ทั้งกระบุงตะกร้า นายจวงกับแม่ช่วยกันแอบข้าวของไปวางซ้อน ๆ กันทางหนึ่งเหลือที่ว่างด้านตรงข้าม กับเตียงพอสมควร แล้วนายจวงก็หยิบลูกเล็ก ๆ บนหลังตู้กับ เปิดตู้กับหยิบมุ้งหมอนผ้าปู ที่นอน ผ้าผืนออกมาให้แม่ของเขาไว้ที่ตรงนั้น...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 13)

ตอนที่จุลจิตต์ได้รับการเลี้ยงดูอย่างดี ผู้แต่งบรรยายว่า

...เข้าวันรุ่งขึ้นที่จะไปโรงเรียนนั้น นางสาวแม่แต่งตัวให้เด็กชายจุลจิตต์ด้วย เสื้อผ้าใหม่เอี่ยมคือ สวมเสื้อคอกลมสีขาว นุ่งกางเกงสีน้ำเงินมีสายสะพายจากเอว โยงนาฬิกาไขว้กันข้างหลังกางเกงนั้นหลวม โหลวมและยาวลงมาถึงเข่า เพราะนาย จวงบอกว่า ต้องซื้อเอาไว้โต ๆ เพื่อเวลาโต !

นายจวงเอาผ้าเช็ดปากตาสีแดงผืนใหญ่ใหม่เอี่ยมห่อกระดานชนวน ดินสอหิน และหนังสือแบบเรียนเร็ว ผูกมทั้งสี่ไว้ตรงกลางให้หัว แล้วจัดปิ่นโตเล็ก ๆ ให้ หัวอีกมือหนึ่ง ต่อจากนั้นนางสาวแม่ก็จูงมือไปส่งที่เรือจ้างซึ่งคนผู้กำลังขึ้นแจว ลมเล่นอยู่ทางท้ายเรือ ส่วนนายจุลจิตต์ผู้แจวนั้นก็มองดูคนผู้อยู่บนที่นั่งนั้นได้ทำน้ำ...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 112 - 113)

นวนิยายเรื่อง หลง สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความลุ่มหลงในความรัก ของหญิงสาวผู้หนึ่ง ผู้แต่งใช้ฉากเกี่ยวกับภาวะสงครามสัมพันธ์กับความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร เช่น ฉากสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยถูกโจมตี ประชาชนต้องหลบหนีจากภัยสงคราม ต่าง ๆ และหวนนึกถึงในเหตุการณ์เหล่านี้ ผู้แต่งบรรยายไว้ว่า

...เบื้องบนท้องฟ้าที่สว่างวูบวาบ ทั้งด้วยแรงระเบิดของลูกระเบิดที่ถูกทิ้งลงมา ทั้งด้วยแสงพลุ และลูกปืนที่เบื้องล่างยังต่อสู้อย่างไม่เหน็ดเหนื่อย เสียงกึกก้องกัมปนาทเสียงปืนร่ำดังอยู่ตลอดเวลา เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยกะทันหัน โดยที่ชาวพระนครทั้งหลายมิได้รู้ตัว และไม่เคยรู้จักมาก่อนทั้งโดยไม่เคยฝึกฝนด้วย...

เสียงครืนครืนยังกึกก้องกัมปนาทไกลบ้างใกล้บ้าง วิรงรองมิได้ตอบเจ้าคุณปู่จิตของหล่อนกำลังล่องลอยข้ามน้ำข้ามทะเลไปไกล หล่อนกำลังคิดว่า ถ้าท่านชายทราบว่ามีเมืองไทยถูกโจมตีทางอากาศ ท่านคงจะเป็นห่วงใยหาหน้อยไม่ และตามวิสัยสตรีที่กำลังอยู่ในความรัก ย่อมถือเอาบุรุษที่ตนรักเป็นประจักษ์วิบุรุษ เมื่อสามมอยู่ใกล้ภัยอันตราย ก็คิดแต่ว่าหากมีวิบุรุษของตนอยู่ใกล้ ๆ ก็จะเป็นเครื่องอบอุ่น...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2512 : 237-238)

จากสถานขายเหล้าแห่งหนึ่ง ซึ่งตัดแปลงจากบ้านของชนชั้นกลาง ผู้แต่งบรรยายว่า

...วิรงรองเดินเรื่อย ๆ ไปตามทางเดินเท้า เป็นครั้งแรกที่หล่อนเดินออกมาในเวลาค่ำคืนเพียงผู้เดียว หล่อนรู้สึกเหมือนกับว่าหล่อนถูกทอดทิ้ง...สตรีที่ถูก "สลดรัก" ข้างหมดความหมายถึงปานนี้เที่ยวหนอ...

ดูเหมือนวิรงรองจะเป็นสตรีเพียงผู้เดียวที่มีลีลาเคร่งขรึมและหม่นหมองออกไปจากหล่อน สตรีที่เดินสวนไปมาแต่ละคนล้วนมีใบหน้าอันยิ้มระรื่นพลุ่งพล่าน ในสมัยที่บ้านเมืองเต็มไปด้วยทหารต่างชาติ สตรีผู้ดีไม่สู้จะออกจากบ้านในยามวิกาล นอกจากจำเป็นโดยเฉพาะออกมาเดินเตร่ตามถนนเพียงคนเดียวดังที่วิรงรองกำลังปฏิบัติอยู่ดังนี้

วิรงรองมาหยุดยืนอยู่หน้าสถานขายเหล้าแห่งหนึ่ง สถานขายเหล้าในเวลากลางคืนเกิดขึ้นสำหรับต้อนรับทหารสหประชาชาติมากมายหลายแห่งราวกับดอกเห็ดในฤดูฝน ที่วิรงรองมาหยุดยืนอยู่นี้ สมัยก่อนสงครามคงจะเป็นบ้านของชนชั้นกลาง แต่ขณะนี้ได้รับการตัดแปลงให้เป็นคาบาเร่ต์ต่อโรงเต็นท์ออกมาถึงกลางสนาม...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2512 : 164-165)

นวนิยายเรื่อง ทำไม สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเมือง สะท้อนปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศหนึ่งกับอีกประเทศหนึ่งที่มีสิทธิการปกครองตรงข้ามกัน โดยผู้แต่งใช้จากประเทศเวียดนามที่ถูกแบ่งแยกดินแดนเป็นแผ่นดินเหนือและแผ่นดินใต้ ราว พ.ศ. 2506 ถึง พ.ศ. 2516 เช่น

ตอนที่พ่อเผ่าญโตมองดูแผ่นดินที่ต้องถูกแบ่งแยกเป็นสองประเทศ เนื่องจากการขัดแย้งทางการเมืองการปกครอง ผู้แต่งบรรยายว่า

...พ่อเผ่าญโต ในวัยเจ็ดสิบกว่าเน่งสายตาก็ยังแจ่มใสมองฝ่าแดดระยับตอนบ่ายจัด ดวงตาคู่นั้นมองกราดไปทั่วท้องทุ่งซึ่งเคยเป็นนา
บัดนี้รกร้างและแห้งแล้งด้วยต่อข้าวเก่า ๆ พื้นดินแตกกระแหง สลับด้วยป่าละเมาะอันอุดมด้วยต้นไม้ประเภทมีหนามและทนทานต่อความแห้งแล้ง
ที่ที่พ่อเผ่าญโตยืนอยู่เป็นถนนเล็ก ๆ ออกมาจากตัวเมือง ครึ่งหนึ่งถนนสายนี้มุ่งไปสู่อำเภอเล็ก ๆ อำเภอหนึ่งของจังหวัดนี้
แต่บัดนี้ถึงตัวถนนยังอยู่ มันก็ถูกตัดขาดจากการคมนาคมไปโดยปริยาย ไม่มีใครกล้าเสี่ยงเดินทางเลยเข้าไปในเขตแดนของทางฝ่ายโน้น...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2518 : 3-4)

อีกตอนหนึ่งผู้แต่งบรรยายไว้ว่า

...เมื่อดินแดนแถบนี้ยังไม่ได้ถูกแยกออกมาเป็นฝ่ายเหนือเกือบยี่สิบปีมาแล้ว
เขา...สมัยนั้นยังเ็นเป็นเด็กหนุ่มอายุเพียงสิบห้าสิบหกเคยมาเดินอยู่อย่างนั้นบนถนนสายนี้สายเดียวกัน
ตอนนั้น จังหวัดแถบนี้ได้ชื่อว่ากันดาร ต่อมาก็ได้ชื่อว่าเป็นดินแดนที่ไม่สงบเพราะมีผู้ก่อการร้าย ในสมัยนั้นเรียกว่าอย่างนั้น
แต่บัดนี้ไม่ได้เจ็บเหงาเหมือนอย่างเวลานี้ ยังมีผู้คนรกรากไขว่อยู่ตามถนนในเวลาค่ำ...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2518 : 102)

นวนิยายเรื่อง ไอ้...โลกีย์สุข สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพชีวิตของคนในสังคมที่มีกิเลสตัณหา ผู้แต่งใช้ฉากเกี่ยวกับเหตุการณ์แวดล้อมและบรรยากาศของสถานเริงรมย์แห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครย่านวัดเทพศิรินทร์ซึ่งมีสถานเริงรมย์มากมายไว้บริการชาวต่างประเทศและคนไทยที่มีเงิน ชาติเชื้อพาศรีศาสน์ไปเที่ยวหลังจากลี้ภัยจากสมณเพศ ผู้แต่งบรรยายว่า

...รกยนต์ถูกบังคับให้มุ่งปราดไปตามถนนค่อนข้างเร็ว
 ทิศลิกใหม่ เริ่มรู้สึกว่าเขากำลังจะพบกับความเปลี่ยนแปลงของชีวิตเป็นก้าวต่อไป
 จากชีวิตที่สงบร่มเย็นและเอื่อยเฉื่อยมาสู่ความรวดเร็วแก่งแย่งเป็นเบื้องแรก
 รกยนต์วิ่งเร็วปรูดปราด แซงรกยนต์ที่วิ่งช้ากว่าแข่งชั้นหน้ากันอยู่ตลอดเวลาไม่มี
 ใครรอใคร
 ชาติเชื้อหยุดลงที่หน้าวัดตาดู ซึ่งในเวลากลางคืนเป็นคลับมีดนตรีและนักร้องตลอด
 จนฟลอร์โซว์เป็นที่ขึ้นชื่อลือชาของบุรุษนักท่องเที่ยวกว้างคั่นยิ่งนัก
 พอผ่านประตูหน้าตึกที่มียามเฝ้าเข้าไป ก็ได้กลิ่นควันบุหรี่และน้ำหอมอวลอยู่ในไอเย็น
 เด็กหนุ่มบริการ บริการพาไปนั่งที่โต๊ะเล็ก ๆ แอบอยู่ข้างกระถางต้นยางอินเดียอยู่
 ด้านข้าง แต่ก็มีกลิ่นอันเป็นเวทียดนตรีและการแสดง ขณะนั้นนักร้องหญิงกำลังร้องเพลง
 ฝรั่งเศสทั้งทำนองและเนื้อร้องอยู่ด้วยเสียงแหลมแปร่งที่โหมกกันว่าเป็นเสียงเซ็กซี่...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2525 : 58-59)

อีกตอนหนึ่งผู้แต่งบรรยายไว้ว่า

...ที่นี้เป็นคลับอยู่ในละแวกถนนสายสั้น ๆ อันมีชื่อเสียงว่าเป็นย่านบันเทิงเริงรมย์
 ของคนชอบแสวงหาความสนุกในโลกีย์สุขเวลากลางคืน โดยเฉพาะพวกฝรั่ง
 เมื่อแรกศรีศาสน์คิดว่าเป็นเพียงคลับธรรมดา ๆ มีเหล้ามีผู้หญิง และมีฟลอร์โซว์
 สวยงามหรือสนุก ๆ
 อะใจนึกท่อน้อยก็ตอนที่เข้ามา คนเฝ้าประตูจะพินิจกันในกลุ่มคำเป็นพิเศษอย่างไรอยู่
 รู้สึกจะลอบพินิจพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วน

ข้างในมีแสงสว่างเพียงสลัว ๆ กลิ่นเหล้ากลิ่นบุหรี่คลุ้ง หญิงชายบางคู่ตระกอง
กอดกันอยู่บนฟลอร์แคบ ๆ ผู้หญิงมีจำนวนน้อย ส่วนมากแต่งกายแต่งหน้าและมีท่าทางอัน
แสดงถึงอาชีพอันเกี่ยวข้องกับโลกีย์ทั้งนั้น..

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2525 : 241 - 242)

นวนิยายเรื่อง เมืองแก้ว สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับผู้มีอำนาจและผู้มี
อิทธิพลในสังคมปัจจุบัน มักมีโอกาสดำเนินและเอาตัวรอดได้เสมอ ผู้แต่งใช้ฉากเมืองรัตนบุรี
ซึ่งผู้แต่งสมมุติให้เป็นจังหวัดเล็ก ๆ ในภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งผู้มีอิทธิพลสามารถครอบงำ
เจ้าหน้าที่บ้านเมืองได้

...ภาพนิลลอรตสก็ตเตอร์ให้ผ่านโรงเรียนไปช้า ๆ ขณะที่หันไปดูซากโรงเรียน
สตรีประจำจังหวัดรัตนบุรี

นี่คือ ชัยชนะของนายศิวะโดยแท้

ทั้งผู้ว่าราชการจังหวัด ทั้งนายกเทศมนตรีและคนใหญ่คนโตหลายต่อหลายคน
ล้วนแต่สรรเสริญว่า นายศิวะ คือผู้สร้างเมืองรัตนบุรีให้เจริญท่ามกลางกรุงเทพมหานคร

นอกจากนั้นนายศิวะ ยังได้สละที่ดินหลายสิบไร่ให้เป็นที่ตั้งโรงเรียนใหม่ และ
สละเงินสมทบค่าก่อสร้างอีกห้าหมื่นบาท

ตึกเรียนหลังแรกจึงจารึกชื่อ นายศิวะ ตีว่าวัฒนสกุล เพื่อเป็นเกียรติยศ

ไม่ยังมีใครเทียบผลประโยชน์ อันมหาศาลที่นายศิวะได้รับ เพื่อแลกกับ
เงินเพียงห้าหมื่น และที่ดินราคาถูก ๆ นอกเมือง

นายศิวะ ตีว่าวัฒนสกุล ช่างเป็นคนโศคดีเสียอะไร ! ...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2514 : 348 - 349)

อีกตอนหนึ่งผู้แต่งบรรยายไว้ว่า

...หล่อนเดินผ่านไปตามริมถนนเพื่อขึ้นรถเมล์เล็ก ๆ ที่ตลาดกลับบ้าน เหลือบมอง
ไปยังตึกหกชั้นสูงตระหง่านเงื่อมใจกลางเมือง โอ้อำหรรหาค้าโรงเรียนเล็ก ๆ จนดู

โรงเรียนสตรีประจำจังหวัดเหมือนคนป่วยหนัก ไกลจะตายอยู่รอมมะร่อ

แน่ละ...เปิดเทอมปีหน้าแล้ว โรงเรียนเก่าแก่ของรัตนบุรีก็จะถูกย้าย "โลที่"

ไปอยู่ชานเมือง

นักเรียนเล็ก ๆ ซึ่งส่วนมากมีบ้านอยู่ในตัวจังหวัดก็ต้องตะเกียกตะกายไป

โรงเรียนอันไกลจากตัวจังหวัดถึงเจ็ดแปดกิโล !

โรงเรียนอยู่ใจกลางเมืองไม่เหมาะสมและไม่เป็นศรีสง่าแก่จังหวัด...

โรงแรมและโรงโบว์ลิ่ง ศูนย์การค้าต่างหากที่แสดงถึงความเจริญของบ้านเมือง !

บัดนี้ผู้เป็นเจ้าของและหุ้นส่วนใหญ่หาชีวิตไม่แล้ว

โรงแรมตระหง่านกลางรัตนบุรีเลยกลายเป็น "อนุสาวรีย์" ระลึกถึงเขา...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2514 : 297 - 298)

5.2 จากเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคม สี่ฟ้าเสนอโดยใช้จาก
แสดงสภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคมกลุ่มเล็ก ๆ ในประเทศไทย ซึ่งมีลักษณะพิเศษบางอย่าง
เช่น กลุ่มชาวไทยภูเขา กลุ่มลูกเมียเช่า และกลุ่มคนโรคเรื้อน เป็นต้น

นวนิยายเรื่อง ได้ฟ้าสีคราม สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสังคม สะท้อนความ
เป็นอยู่และความรู้สึกนึกคิดของชนกลุ่มน้อยในสังคมไทย ผู้แต่งใช้จากเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของชาว
ไทยภูเขาซึ่งได้รับการศึกษาทัดเทียมกับชาวพื้นราบ จึงสามารถพัฒนาความเป็นอยู่ให้สะดวกสบายขึ้น
เหมือนของชาวพื้นราบ เช่น

ตอนที่สี่เด็กมาที่บ้านของสี่เจ้งและมีทีวีซึ่งปลูกบ้านแบบผสมระหว่างชาวเขา
และชาวพื้นราบ ผู้แต่งบรรยายจากว่า

...ภายในกระท่อมกันสับเงียบ

กองไฟในเตากลางกระท่อมกำลังคุและให้ความร้อนโดยปราศจากควัน

สี่เต็กนอนหงายอยู่บนพื้นปูด้วยเสื่อผิวไม้ไผ่ซึ่งปูลาดอยู่เกือบตลอดทั้งห้อง ผิวไม้ชั้น

มันเพราะได้รับการเช็ดถูไถกันอยู่ตลอดเวลา

สี่เต็กคิดว่าบ้านอื่น ๆ รวมทั้งบ้านของเขาด้วยน่าจะทำอย่างบ้านพี่ชาย มันดีกว่า

พื้นดินปราบเรียบซึ่งเย็นเจียนและสกปรกง่ายเป็นไหน ๆ

พวกผู้หญิงชั้นชั้นแข็งอยู่แล้ว การสานเสื่อด้วยผิวไม้ไผ่ไม้ไผ่ของยากเย็น เว้นแต่
เห็นว่าไม้ไผ่ของจำเป็นอะไร...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2520 : 247-248)

อีกตอนหนึ่งผู้แต่งบรรยายไว้ว่า

...บ้านของลีเจ้งภายนอกเสร็จเรียบร้อยแล้ว เหลืออยู่แต่ข้างในซึ่งยังโล่ง ๆ อยู่
มีพิเศษกว่าบ้านหลังอื่นอยู่ชนิดหนึ่งก็ตรงไม่มีชิงฉางสำหรับเก็บข้าวและพืชพันธุ์
ที่พิเศษชนิดหนึ่งแต่ดูแปลกประหลาดสำหรับทุกคนก็คือ ลีเจ้งเจาะหน้าต่างเอาไว้
ถึงสองหน้าต่าง คือ ทั้งช่องโหว่เอาไว้ แล้วก็ทำบานไม้เข้ากรอบมาปิดแบบพับเผย
เวลาต้องการอากาศโปร่งก็คำขึ้นไป...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2520 : 209 - 210)

นวนิยายเรื่อง ข้านอกนา สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพชีวิตของเด็ก ๆ
ที่ถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง พวกเขาขาดความรักและมีปมด้อย ทำให้มองโลกในแง่ร้าย ผู้แต่งใช้ฉากที่อยู่
อาศัยของเด็ก ๆ ลูกเมียเช่าที่เกิดจากทหารอเมริกันสมัยที่ประเทศไทยได้ให้ประเทศสหรัฐอเมริกา
เข้าฐานทัพเพื่อทำสงครามกับเวียดนาม ผู้แต่งใช้ฉากแหล่งเสื่อมโทรมในกรุงเทพฯ ช่วงสมัย
พ.ศ. 2510 - 2518 ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยและเติบโตของตัวละครสำคัญ ผู้แต่งบรรยายว่า

...บ้านที่คำอยู่กับป้าหมอนเป็นเรือนไม้ชั้นเดียว เก่าคร่ำคร่า ประตูสลับซับซ้อนกัน
กับบ้านข้างห้องแถวข้าง มีสะพานไม้เดินติดต่อถึงกัน เพราะพื้นดินเป็นที่ลุ่ม อุดมด้วย
หญ้าพวกหญ้ากกสูง ๆ ขึ้นอยู่ในน้ำจะฉะฉานไป...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 6)

หรือตอนที่ดำเนินเรื่องของเดือนที่มีความเป็นอยู่สุขสบายกว่าของตน ผู้แต่ง
บรรยายไว้ว่า

... รถก็มาหยุดที่ประตูบ้านหลังหนึ่ง
มองเข้าไปเห็นบริเวณร่มรื่นสวยงาม สนามหญ้าหน้าบ้านเรียบเขียวหน้าเข้าไปนอน
เกลือกกลิ้งเล่น

ใจของดำเริ่มเต้นแรงกว่าเดิม
ถึงอยู่จะทุกข์ดำก็อยากอยู่ที่นี้เสียแล้ว อยากเข้าไปวิ่งเล่น เข้าไปนอนเกลือก
กลิ้งในสนามหญ้ากว้าง รอบ ๆ ปลูกดอกไม้สีสวย ๆ กำลังบานสะพรั่ง
ตึกหลังย่อม ๆ ที่โดดเด่นอยู่บนเนินเล็ก ๆ เกือบสุดรั้วบ้านด้านหลังก็สวยงามน่าอยู่
เปรียบกับบ้านผุ ๆ ไม้กะดึกต่าง ได้ฤกษ์ให้พักแรมและจะด้วยน้ำสกรกอยู่ตาปี
สีดำชาติแล้วเหมือนฟ้ากับดิน...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม. 2516 : 21)

จากแหล่งเสื่อมโทรมในกรุงเทพมหานครที่เด็ก ๆ ลูกเมียเข้าทั้งหลาย
มาสัมผัสกันติดตาเสียดใจ ผู้แต่งบรรยายว่า

...ห้องแคบ ๆ เก่าจนกระทั่งไม้ที่ตีฝากระดานดำและหัดเป็นร่อง บางตอน
ต้องใช้กระดาษหน้าปกหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ปิดเอาไว้หนา ๆ

ห้องแคบ ๆ นั้นเป็นชั้นบนของห้องแถวไม้เก่า ๆ ในซอยสกปรกแถวถนนตก...
ผู้ขอเข้าเป็นเด็กหนุ่มคนเคยเห็นหน้ากันแถว ๆ นั้น ใคร ๆ เขารู้กันว่าเป็นลูก
ของทหารฝรั่งกับพวกเมียเข้าสมัยที่อเมริกันเข้าเมืองโครม ๆ คราวนั้น

เด็กหนุ่มมีสมัครพรรคพวกด้วยกันสี่ห้าคน หน้าตาผมเผ้าล้วนแต่มองดูปราดเดียว
ก็รู้ว่ามิใช่ฝรั่งหรือเชื้อนิโกรผสม...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาธรรม. 2516 : 252 - 253)

อีกตอนหนึ่งผู้แต่งบรรยายไว้ว่า

...ห้องนั้นอุดอู้อับอากาศบริสุทธิ์ สาดด้วยกลิ่นอายกลิ่นเสื้อผ้าที่หมักหมม เอียนด้วย
กลิ่นบุหรืผสมกับยา

คนในห้องนั่งและนอนเกะกะ บางคนก็แทบจะเกะกะกัน

ความอับอาย ความรู้สึกผิดชอบดูเหมือนจะถูกกั้นเอาไว้จากโลกภายนอกด้วยฝา
สกปรกประหนึ่งสื่อนิมฟ์ขาด ๆ วิน ๆ ทั้งสี่ด้าน ทุกคนปล่อยกายใจและอารมณ์ไปตาม
ธรรมชาติดั้งเดิมของมนุษย์ที่มีได้ชัดเงลา

ไม่ใช่เนื่องมาจากการแสวงเพราะเบื้อสภาวะสังคมที่เคร่งระเบียบกฎเกณฑ์ และ
ไม่ใช่เนื่องมาจากความสนุก หากแต่จุดเริ่มต้นดูเหมือนจะเนื่องมาจากความว้าเหว่
ความรู้สึกถูกทอดทิ้งคล้าย ๆ กันทุกคน

บางคนอาจไม่ได้รู้สึกโดยตัวของตัวเอง หากถูกชักนำจนรู้สึกว่าตัวเองเป็นพวกพ้อง
เดียวกัน ถูกทอดทิ้งเหมือนกัน...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 366 - 367)

นวนิยายเรื่อง เกิดแล้วเป็นคน สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพชีวิตของ
กลุ่มคนที่เป็นโรคเรื้อนที่ถูกสังคมรังเกียจ ผู้แต่งใช้นิคมแห่งหนึ่งที่อยู่ห่างไกลจากชุมชนอื่นเป็น
ฉากในการดำเนินเรื่อง คนกลุ่มนี้ถูกจำกัดบริเวณที่อยู่อาศัยและมีวิถีชีวิตของตนเอง เช่น

ตอนที่เมลานีและพ่อแม่วมาเยี่ยมบ้านของแม่บ้านบุญที่นิคมหมู่บ้านของคนเป็น
โรคเรื้อน ผู้แต่งบรรยายจากดังนี้

...เกือบสองชั่วโมงจึงถึงหมู่บ้านหรือนิคม

ก็ดูเหมือนหมู่บ้านทั่วไป ๆ ไป ที่คนในหมู่บ้านมีอาชีพทำไร่วันแต่อยู่ค่อนข้างไกล
และลึกลับเลยเข้าไปสักหน่อย

บ้านและไร่แต่ละแห่งอยู่ห่าง ๆ กันเท่าที่เห็นและผ่าน บางแห่งก็ดูมีโรงดงามดี
บางแห่งก็ดูจะไม่เอาใจใส่ปล่อยให้รกจนเหมือนร้าง

แต่ไร่ที่กว้างโหลกเขยกเลี้ยวเข้าไปในบริเวณถึงหน้าเรือนหลังย่อมฝาและหลังคา
ใบพลวงเพิงเปลี่ยนซ่อมแซมใหม่ ๆ นั้น ดูเขียวชอุ่มเกือบจะทั่วทุกตารางเมตร

ไก่อหลายตัวเดินหากินเกะกะอยู่แถวลานหน้าบ้าน ในเล้าไก่หลังบ้านมีหมูสองตัวกับ
ลูกหมูตัวเล็ก ๆ เดินแซมเข้า

ที่ลาน หญิงวัยระหว่างห้าสิบหกสิบยืนผัดเมล็ดพืชบางอย่างในตะแกรงเปลือกของ
มันปิวฟุ้ง

ชายวัยเดียวกันนั่งตรงลูกกรงระเปียงไม้ไผ่ฟังวิทยุที่เปิดเสียงดังลั่น
เวลานี้เขาได้ทันที่ว่า หญิงผู้นั้นคือแม่ของนางบุญ มองดูแวบแรกไม่เห็นความผิดปกติ
อันใด ผิดความคาดหมายที่คิดว่า จะได้มาเห็นภาพอันน่าเกลียดน่ากลัว อย่างที่หล่อนเคย
เห็นเสมอตอนยังเด็ก...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2521 : 546 - 547)

อีกตอนหนึ่งผู้แต่งบรรยายไว้ว่า

...เนื้อที่ในกระท่อมมุงใบตองทั้งหลังนั้นเล็กนิดเดียว พื้นเป็นดินสกปรกแม้จะถูกทุบ
ให้เรียบแล้วก็ตาม บางตอนปลูกด้วยไม้กระดานเก่า ๆ ที่พอจะหามาได้ มุมหนึ่งมีเตา
ดินเผาเก่าและแตก หม้ออาลูมิเนียมบุ ๆ ภูมิกับกะทะดินหุซางหนึ่งแตกเหลือเพียง
ข้างเดียว งานสิ่งกะลี่ยยังมีข้าวเหลือแห้งกรังอยู่หนึ่งใบ

เป็นสภาพอันผิดกว่าที่บ้านของดอกคำ ว่าที่จริงคนที่อยู่อย่างยากจนคนแค่นี้
อินทรซึ่งเป็นเด็กบ้านนอกก็เคยเห็นอยู่บ่อย ๆ แต่คนอยู่ในกระท่อมไม่ได้มีสภาพอันน่า
สมเพชเวทนาจนแทบจะไม่เหลือความเป็นมนุษย์อยู่ดังนี้...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2521 : 106 - 107)

นวนิยายเรื่อง คอนโดมิเนียม สีฟ้าเสนอแนวคิดของคนในสังคมปัจจุบัน
อีกประเภทหนึ่งที่มีรสนิยม เรื่องที่อยู่อาศัยในคอนโดมิเนียม ซึ่งเป็นที่อยู่ของคนฐานะร่ำรวยและ
เพียบพร้อมด้วยความสะดวกสบายหรูหราแบบตะวันตก ผู้แต่งใช้ฉากเมืองใหญ่ ๆ ที่คอนโดมิเนียม
ผุดขึ้นราวดอกเห็ดในฤดูฝน เช่น กรุงเทพมหานคร เป็นต้น ผู้แต่งบรรยายว่า

...บุรพาทอนหาใจสาว ลูกเดินหนีออกไปจากห้องนั่งเล่น ซึ่งตกแต่งหรูหราสวย
งามด้วยสรสนิยมและฝีมือของนักออกแบบตกแต่งบ้านชั้นเยี่ยม

บ้านจัดสรรในถิ่นคนมีเงินด้วยกัน แต่ละหลังราคาล้านบาทขึ้นไป บ้านของเขาทั้งที่
ดิน ทั้งค่าก่อสร้างตกแต่งเข้าไปล้านห้า ภรรยาของเขาได้มีรสนิยมสูงส่งยิ่งนัก แล้วก็

สิบทอดนีสัยอันนี้ลง ไปถึงลูกชายลูกสาวด้วยทุกอย่างต้องดีเยี่ยม ต้องขึ้นหนึ่งทั้งสิ้น

ห้องนั่งเล่นรับแขกที่เป็นห้องโถงกว้างต้องติดเครื่องปรับอากาศเพราะเก้าอี้นวมและพรมขนสัตว์ ขนเสือ ขนหมี เป็นเครื่องตกแต่งที่สกปรกฝุ่นเมืองไทยดีนัก ถึงหน้าร้อนเขาเคยถึงกับโวยวายว่า...เห็นไอพวกนี้แล้ว ร้อนจะตายท่า...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 65)

จากห้องชุดในคอนโดมิเนียมของลิลลี่ ผู้แต่งบรรยายว่า

...ห้องชุดของลิลลี่รักไปด้วยสิ่งของ ไม่ใช่รกรุงรังอย่างสกปรก แต่รักไปด้วยเครื่องประดับประดาตกแต่ง เครื่องให้ความบันเทิงเรีงรมย์สารพัด ตอนที่กันเป็นห้องรับแขกและนั่งเล่นมีทั้งโทรทัศน์เครื่องใหญ่สองเครื่อง วิทยุอีกสองเครื่อง เครื่องเล่นจานเสียงและเทปเพลง กับเครื่องขยายเสียงใหญ่เกือบเท่าตู้เปียโนและอิลเลคโทนราคาเป็นแสนอย่างละหนึ่งเครื่อง

แล้วยังตั้งเก้าอี้และสลักเลียนแบบบุษข้างตัวกว้างใหญ่แทรกกับโต๊ะตู้ประดับเปลือกมุกฝีมือเรือนจำ แต่ละชิ้นแสดงว่าเลือกคัดขึ้นมาเพราะอยากซื้อและสนุกสนานกับการซื้อ โดยไม่ได้กะก่อนว่าจะเอามาตั้งมาวางตรงไหนให้ดูเหมาะสมจะงดงาม...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 254)

นวนิยายเรื่อง วงเวียนชีวิต สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพชีวิตของคนในสังคมปัจจุบันที่มักนิยมยกย่องคนมีเกียรติยศและร่ำรวย ผู้แต่งใช้ฉากบ้านของรัฐมนตรีพลเอกมหัทธ และคุณหญิงสนธิ ผู้ซึ่งมีตำแหน่งเกียรติยศสูงทางการเมืองและฐานะร่ำรวย ให้แนวคิดดังกล่าว ผู้แต่งบรรยายจากบ้านของรัฐมนตรีไว้ว่า

...พลอยแสงเงินเรื่อๆ ไปตามถนนโรยกรวดซึ่งทอดไปบรรจบกับถนนสายใหญ่ของตึกใหญ่ หล่อกันเห็นทางหน้าตึกใหญ่ก็มีรถยนต์และคนนั่งบ้างยืนบ้างอยู่หลายคน ทำทางแสดงว่ากำลังถ่วงเวลาในการรอคอยใครคนใดคนหนึ่งอยู่...แน่ละ! เขาเหล่านั้นคงจะมาดักคอยพบ านนท์ มัท

เออหนอ...ยุคใดสมัยใดก็เป็นดังนี้ทั้งนั้น ยามมีบุญวาสนาผู้คนเข้าบ้านไปมาหาสู่
แทบว่าหิวบั้นได้จะไม่แห้ง...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 237)

อีกตอนหนึ่งผู้แต่งบรรยายความเป็นผู้มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ของนครระดับรัฐมนตรีไว้ว่า

...แม้ชมพูขึ้นนั่งหน้ารถคู่กับคนขับ ส่วนพลอยแสงขึ้นไปนั่งตอนหลัง แม้ชมพูนั่ง
ตะแคงข้างมาทางพลอย ปากก็คุยโน่นคุยนี่อยู่เรื่อยไป พลอยแสงฟังบ้างไม่ฟังบ้าง
จนกระทั่งรถเลี้ยวเข้าสู่บริเวณอุทยานของ พระบาท

พลอยแสงแปลกใจที่รถหาได้เลี้ยวไปยังตึกเล็กไม่ แต่ตรงไปยังตึกใหญ่เลยที่เดียว
ข้างหน้าเจียบเจียบ แต่พลอยแสงรู้ว่าข้างหลังคงจะมีผู้คนคึกคัก เพราะหล่อนเห็น
รถยนต์จอดอยู่หลายคัน

แม้ชมพูพาหล่อนอ้อมไปข้างหลังตึก พลอยแสงเห็นผู้คนมากหน้าหลายตาทั้งคนในบ้าน
และผู้มาหา

สิ่งสะดุดตาหล่อนก็คือ กระจาดดอกไม้สดสวยงามหลายกระจาดและของขวัญห่อ
ใหญ่ ๆ สะดุดตา...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2515 : 268)

นวนิยายเรื่อง มุกดามะดัน. สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเมือง สะท้อน
ภาพนักการเมืองที่ดีมีอุดมการณ์ ตั้งใจทำงานเพื่อประชาชนและประเทศชาติ ผู้แต่งใช้ฉากบ้าน
ของรัฐมนตรีอรรณพที่ต้อนรับประชาชนตลอดเวลา เพื่อรับฟังความเดือดร้อนและช่วยเหลือประชาชน
ผู้แต่งบรรยายว่า

...บริเวณบ้านอรรณพไม่มีประตู มีแต่เสารั้วสองเสา พอเย็นลงใครต่อใครก็พากัน
มาหาแม่ของอรรณพ คุยกันบ้าง ขอความช่วยเหลือบ้าง ปรับทุกข์บ้าง ดูกิจการ แสดงว่า
อรรณพเป็นผู้แทนฯ ที่ชาวบ้านเข้าหาใกล้ชิดได้อยู่เสมอ แบบเดียวกับที่บ้านพ่อของหล่อน
ซึ่งถึงพ่อจะไม่อยู่ บางทีชาวบ้านก็ไปมาหาสู่แม่กับกันคึกคักเช่นกัน

ไม่เหมือนผู้แทนฯ บางคนที่ทำนออยู่ตึกใหญ่ บ้านโตสูง ปิดประตูกลัวคนปล้นตลอดเวลา

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 219)

อีกตอนหนึ่งผู้แต่งบรรยายไว้ว่า

...บ้านรัฐมนตรียุคนี้... ก็ยุคที่ชาวบ้านเริ่มรู้ว่า ข้าราชการทั้งหลายทั้งปวง ไม่ว่า
ประจำหรือการเมืองคือ ลูกจ้างของประชาชนนั่นแหละ... ไม่แตกต่างจากเมื่อก่อนที่
"ท่าน" จะได้ตำแหน่งเท่าใดนัก

หน้าบ้านไม่ต้องมีตำรวจเฝ้า ไม่มีบริวารหรือลูกน้องเดินมุงรั้วอยู่แถว ๆ หน้า
ประตู คนไปมาหาสู่เหมือนกับที่เคย ๆ มา พอกดออกเรียกคนในบ้านก็วิ่งมาถามไถ่หรือ
เชิญเข้าบ้าน

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2531 : 278-279)

นวนิยายเรื่อง โฉมมาดา สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว สะท้อนสภาพ
ชีวิตภายในครอบครัวที่ภรรยาไม่มีบทบาทเป็นผู้นำ ผู้แต่งใช้ฉากเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ภายใน
บ้านของพ่อแม่และลูกที่มีการดำเนินชีวิตอย่างเข้มงวด เช่น ..

ฉากที่ครอบครัวของมาดานั่งรับประทานอาหารภายในบ้าน มาดากำหนด
กฎเกณฑ์และระเบียบต่าง ๆ ต่อสามีและลูก ๆ ผู้แต่งบรรยายไว้ว่า

...แม่สาวใช้ยืนรอรับใช้อยู่อดมองดูผู้เป็นมุลนาย ในขณะที่กำลังรับประทานอาหาร
มิได้ หล่อนเคยเป็นลูกจ้างมาแล้วหลายบ้าน แต่จะหาบ้านใดมีระเบียบเท่ากับบ้านนี้นั้นไม่
เคยเห็นเลย ดูสวยงามทั้งภายใน มีระเบียบทั้งการจัดวาง การบริโภคก็เป็นไปอย่าง
งดงาม...ทุกคนนั่งทรงตัวตรงเปียบที่เคี้ยวสอกลั่นอยู่ข้างตัว ไม่ได้ยินเสียงช้อนกระทบ
จานสีกกริ่งเคี้ยว อย่างไรก็ตามแม่สาวใช้ก็อดคิดตามประสาของหล่อนมิได้ว่า หากจับ
หล่อนมานั่งแข็งอย่างนี้ หล่อนคงกินอะไรไม่ลงเป็นแน่แท้ สู้นั่งกับพื้นตามสบายเปิบเอา ๆ
ไม่ได้

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 22 - 23)

อีกตอนหนึ่งผู้แต่งบรรยายว่า

...โต๊ะอาหารนั้นจัดเอาไว้สวยงาม ประกอบด้วยภาชนะสวยงาม อาหารน่ารับประทาน แต่ดูไม่เป็นเชิงชวนให้สาวน้อยหนุ่มน้อยทั้งสองนึกอยากจิ้มรสเลยแม้แต่น้อย ความรู้สึกตรงกันอยู่แต่ว่า เมื่อไหร่จะได้ออกไปจากคุกหาสน์ใหญ่ซึ่งเป็น "บ้าน" ของเขาเสียที...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. ม.ป.ป. : 235)

นวนิยายเรื่อง ดำทมิฬในดวงจันทร์ สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว สะท้อนปัญหาความแตกร้างของพ่อแม่ที่มีผลกระทบต่อลูก ผู้แต่งใช้จากสภาพความเป็นอยู่ภายในบ้านที่โอ่อ่าแต่ปราศจากความสุขของสมาชิกในครอบครัว ผู้แต่งบรรยายว่า

...ครูใหญ่อย่างเดือนจึงเดินช้า ๆ ลงมาตามชั้นบันไดที่ทอดยาวลาดลงมาตามเนิน เมื่อเดินถึงขั้นสุดท้ายเจ้าหล่อนหันไปทักดูเคหาสน์เบื้องหน้า... เป็นตัวตึกใหญ่สี่เหลี่ยม คร่ำ ฝีมือสร้างงดงามละเอียดลออแสดงว่า ท่านผู้เป็นเจ้าของตึกหลังนี้หรือจะว่าท่านผู้เป็นต้นสกุล จามร ก็ได้เป็นผู้มีฐานะมั่นคงไม่น้อย... เคหาสน์โอ้อวดบริเวณกว้างขวาง รื่นรมย์ ดูก็น่าจะเป็นสถานที่ที่ให้ความสุขแก่ผู้อาศัยทุกคน แต่เพราะเหตุใดเล่า... เพราะเหตุใดจึงคล้ายกับมีเมฆหมอกอันประหลาดบางอย่างมาครอบคลุมขวางกั้นทุกคนไว้ จากกันและกัน มิให้ใกล้ชิดกันได้ ปราศจากความอบอุ่นของ "ครอบครัว" โดยสิ้นเชิง และบุคคลที่ได้รับความทุกข์ทรมานทั้งหมดนี้มากที่สุดก็คือ อย่างเดือน สาวน้อยอายุยังไม่เต็มสิบเจ็ดปีนี่...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 35-36)

นวนิยายเรื่อง คนบาป สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพของคนในสังคม ยุคปัจจุบันที่มีความประณัติเสื่อมทรามและผิดศีลธรรมจรรยา ผู้แต่งใช้จากการจัดและตกแต่งห้อง เพื่อสะท้อนความคิดอ่านของคนสองคนที่มีความประณัติต่างกัน ดังนี้

ฉากในห้องนอนของสายจิต ผู้แต่งบรรยายว่า

...ในระหว่างรอผู้เป็นนาย แม่สาวใช้ก็มองกวาดไปทั่วห้องประกายตาเห็นม็อย
ของความฝัน ความฉฉาในความสุขอันไม่เพื่อยตามวิสัยผู้หญิงสาว เออหนอ...ไม่รู้ว่า
เขาทำบุญอะไรไว้ ชาตินี้จึงได้มั่งคั่งสุขสบายเสียจริง ดูกิด ห้องนอนโอโถงสวยงาม
เหมือนห้องเจ้าหญิงในฝัน ผาผนังโดยรอบกรุด้วยฉนวนแพรลายดอกกุหลาบเพื่อเก็บความ
เย็น เตี้ยง โต๊ะเครื่องแป้ง ตลอดจนลวดลายผ้าตุ้มล้วนเป็นลีสาวลายทองทั้งสิ้น
ส่วนบรรดาที่เป็นผ้าหรือแพรนั้น ใช้สีกุหลาบจนดูเป็นลีสาวสลัษัณพ สดใสไปทั้งห้อง...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2517 : 61)

ฉากในห้องนอนของธิดาเทพ ผู้แต่งบรรยายว่า

...ถัดจากห้องนอนของผู้เป็นมารดา ไปยังมุขตึกอีกด้านหนึ่งภายในห้องนอนที่มีขนาด
เล็กกว่ากันเพียงเล็กน้อย แต่ความงดงามหรูหรานั้นไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันเท่าใดนัก

เจ้าของห้องคุกเข่าอยู่บนพรมข้าง ๆ เตี้ยง บนโต๊ะเล็กสูงข้างหัวนอนนั้น วางกาง
เขมืองค์พระเยซูถูกตรึงสูงประมาณเล็กแปดนิ้ว

หล่อนก้มหน้าลงประสานมือไว้ระหว่างทรงอกในท่าสวดวิงวอน

ใคร ๆ เขาสือกันว่ามารดาของหล่อน มีความประพฤดิเบี่ยงหลังอันน่าละอายมาแต่
ไท่แต่ไร ตั้งแต่ก่อนที่บิดาของหล่อนจะสิ้นชีวิตเสียด้วยซ้ำไป หล่อนพยายามสวดมนต์วิง
วอนขออย่าให้เป็นจริง

หล่อนอยากจะรักและบูชามารดา แต่ก็ดูเหมือนว่าจะมีอะไรขวางกั้นความรู้สึกของ
หล่อนอยู่ตลอดเวลา อาจจะเป็นความเหินและระสนิยมในการครองชีวิต ซึ่งแตกต่างกัน
เหมือนด้ากับชาวก็ได้...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2517 : 62-63)

5.3 ฉากเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ การเสนอแนวคิดโดยผู้แต่งใช้ฉากที่เกี่ยวข้อง
กับลักษณะภูมิประเทศเพื่อทำให้เรื่องราวสมจริงยิ่งขึ้น นวนิยายของ สี่ฟ้ามีการเสนอแนวคิดโดย

ใช้จากเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศสองเรื่อง ได้แก่

นวนิยายเรื่อง แผ่นดินนี้ยังรุ่งรรมย์ สีฟ้า เสนอแนวคิดเกี่ยวกับชีวิตของคน
ในสังคมชนบทที่ต้องต่อสู้บรรดาต่าง ๆ ผู้แต่งใช้จากลักษณะภูมิประเทศของไร่ เช่น ฉากไร่มั่น
ของจลาที่เพาะปลูกและบำรุงที่ดินเพื่อผลิตผลเจริญงอกงาม ผู้แต่งบรรยายว่า

...ที่ดินร่อยกว่าไร่ที่เคยเขียวชอุ่มด้วยยอดข้าวโพดไล่ ๆ กันไป บัดนี้เมื่อเก็บผัก
ข้าวโพดแล้วก็เหลือแต่ต้นตอแห้ง ๆ ถูกเผาให้กลายเป็นปุ๋ยดินต่อไป พันธุ์มันที่ในแปลง
ทดลองให้ไหลทั้งบนดินและใต้ดินพอที่จะนำลงปลูกในที่ดินนับเป็นร้อย ๆ ไร่

ถึงระยะนี้จลาต้องทำงานแข่งกับเวลาทุกอย่าง ลำบากตมก้นในที่ดินเพียงสองร้อย
กว่าไร่ แม้ว่าจะขายออกไปทุกทีก็ไม่เพียงพอสำหรับป้อนโรงงาน ถึงจะเป็นโรงงาน
เล็ก ๆ เพียงแค่ห้าหมื่นต้นก็ตาม

ครูหนช่วยเหลือเขามาก ทั้งเรื่องการซื้อที่ดินจากชาวบ้านเพื่อตั้งโรงงานต้มกลั่น
มันและทั้งการแนะนำชาวบ้านให้ปลูกมัน

ข้าวโพดที่เขาเคยปลูกกันมานานนั้นให้ผลประมาณไร่ละสามร้อยกิโลกรัม คนซื้อมา
รับซื้อถึงที่ให้ราคากิโลกรัมละสองบาท คนปลูกก็จะได้รับเงินที่หักค่าปุ๋ยแล้วประมาณไร่ละ
ห้าร้อยบาท...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2519 : 369-370)

อีกตอนหนึ่งผู้แต่งบรรยายไว้ว่า

...ลักษณะของมันคือ ป่า ถึงจะเป็นป่าโปร่ง สลับต้นไม้ใหญ่สูงลิบล้ออยู่บ้างไม่มาก
นัก แต่มันก็ยังเป็นป่า

ถ้าสามารถนำรถแทรกเตอร์เข้ามาได้ มันก็ไม่ยากลำบากอะไรนักหรอกที่ทำป่าให้
กลายเป็นแผ่นดินโล่ง

แต่นี่จะต้องโค่นล้มต้นไม้ เเผาและปราบพื้นที่ดินด้วยมือสองข้างของแต่ละคน...

จลาก็ลงดินต้นไม้เล็ก ๆ ขึ้นมามองดูดินที่อยู่กับโคนต้น มันเป็นสีดำแทบจะไม่มี
ทรายปนอยู่เลย

เมื่อเงยหน้าขึ้นเห็นแสงแดดบ่าที่แผดกล้า ผ่านความโปรงของกิ่งไม้ใบไม้ลงมา
 จลาพยายามเดินถึงไร่อันกว้างใหญ่ อุดมด้วยพืชผล... เหมือนอย่างไร่ส้มที่เพชรบูรณ์ ส่วน
 ลันจีที่ภาคเหนือ และหรือไร่ข้าวโพด ไร่ชาสลับตามไหล่เขาที่เคยเป็นป่าเป็นดง
 จลาฮึดกายขึ้นตรง

บัดนี้ เขากำลังเริ่มต้นใหม่แล้ว บนหนทางที่ตรงกันข้ามกับหนทางเก่าของเขา... ก็
 ต้องดูไป ว่ามันจะเป็นแผ่นดินอันรื่นรมย์สำหรับชีวิตใหม่ของเขารึเปล่า ?

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2519 : 153-154)

นวนิยายเรื่อง นายอำเภอที่รัก สีฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพสังคมปัจจุบัน
 ที่มีผู้กระทำความดีตั้งใจทำงานเพื่อส่วนรวมและประเทศชาติด้วยอุดมการณ์อย่างแน่วแน่ ผู้แต่ง
 ใช้ฉากเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศอำเภอหนึ่งในชนบท สภาพท้องถิ่นห่างไกลความเจริญ แต่
 นายอำเภอสร้างบุญยังคงตั้งใจปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่ย่อท้อ เช่น

จากภูมิประเทศของอำเภอหนึ่ง นายอำเภอสร้างบุญนั่งรถไปตามถนนซึ่ง
 ขรุขระและไม่มีความสะดวก ผู้แต่งบรรยายว่า

... รถยนต์ประจำทางกันที่นายอำเภอโดยสารกลับจากตัวเมืองวังผาความมืดไป
 ตามถนน ซึ่งบางตอนโดยเฉพาะในเวลาหน้าฝนนั้น เป็นลูกคลื่นอยู่หลายตอน

นายอำเภอนั่งอยู่ข้างหน้ารถข้างคนขับ เมื่อรถออกจากตัวเมืองมาในตอนแรก
 นายอำเภอเหลียวมาสนทนากับคนโน้นคนนั้นจนออกจะปวดต้นคอ เพราะพอเห็นนายอำเภอ
 เข้าใคร ๆ ก็อยากคุยกับนายอำเภอด้วยกันทั้งนั้น

แต่พอถึงถนนลูกคลื่น รถสั่นโยนไปโยนมา จนพูดคุยกันแทบไม่รู้เรื่อง นายอำเภอจึง
 มีโอกาสนั่งเฉย ๆ สมองครุ่นคิดถึงเรื่องโน้นบ้างเรื่องนี้บ้าง ประเดี๋ยวเรื่องงาน
 ประเดี๋ยวเรื่องส่วนตัวสลับกันอยู่เรื่อย ๆ ...

เมื่อแรกจะเป็นนายอำเภอ เขาก็คิดแต่เพียงว่า จะปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุด

แต่เมื่อมารับงานเข้าจริง เขาหาได้หยุดเพียงแค่ว่าให้ดีที่สุดเท่านั้นไม่ หากกลายเป็น
 เป็นทุ่มเทชีวิตจิตใจให้งาน ไม่ใช่ในฐานะข้าราชการตำแหน่งนายอำเภออย่างเดียว

แต่ในฐานะเจ้าของบ้านเมืองคนหนึ่ง...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 412-414)

อีกตอนหนึ่งผู้แต่งบรรยายไว้ว่า

...สองข้างทางยังมีตึกเก๋อบสนิท ขณะที่รถจี๊ปวิ่งกระเทือนไปตามถนนลูกรัง
ใจของนายอำเภอเร็วกว่ารถ ทั้ง ๆ ที่รถวิ่งด้วยความเร็วสูงสุด เท่าที่จะเร่งได้
รู้สึกวณานแสนนานกว่าจะขับฝ่าไปตามถนน ซึ่งเพิ่งไค่ตันไผ่และกรุยทางเอาไว้
หยาบ ๆ เมื่อวานนี้เอง

พอจนจะถึงหมู่บ้าน ทางยังเป็นทางเกวียนแคบ ๆ อยู่ เพราะยังกรุยไปไม่ถึง
บางตอนแขนงไผ่ระเผลดเข้ามาในรถทั้งซ้ายขวา หากเป็นเวลาค่ำวัน น้ำเข้า
ดินปนทรายเป็นหลุมเป็นบ่อ ถึงรถจี๊ปก็คงวิ่งลำบาก
นายอำเภอต้องเลี้ยวรถเข้าไปฝากไว้ ตรงบ้านที่อยู่ปากทางเกวียน เพราะทางเดิน
ไปบ้านกำนันนั้นเป็นทางที่รถจี๊ปเข้าไปไม่ได้...

(ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ. 2516 : 117)

การเสนอแนวคิดโดยใช้ฉาก จะเห็นได้ว่า สี่พานิยมใช้ฉากเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ที่
เกิดเหตุการณ์ในเรื่องเป็นส่วนใหญ่ ส่วนฉากเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคมเสนอแนวคิด
ใช้เป็นอันดับสอง และฉากเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศนั้น สี่พานิยใช้น้อยกว่าสองวิธีแรก

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิเคราะห์นวนิยายของ สี่ฟ้า ได้วิเคราะห์จากนวนิยายที่ ม.ค.ศรีฟ้า มหาวิทยาลัย ประดิษฐ์โดยใช้นามปากกา สี่ฟ้า และคัดเลือกมาวิเคราะห์เฉพาะนวนิยายที่พิมพ์เป็นรูปเล่มแล้ว จำนวน 20 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง หลง ดำทมิฬในดวงจันทร์ กิ่งไม้ อีสา โอมาดา เมืองแก้ว วงเวียนชีวิต นาสอำเภอรัก ข้างนอกนา คนบาป ทำไม แค้นดินนี้ยังร้อนรมย์ ได้น้ำสีคราม เกิดแล้วเป็นคน เหตุเกิดในครอบครัว ผู้เป็นที่รัก...นิรันดร์ โอ...โลกีย์สุข ตะวันไม่เคยเลยลับ คอนโดมิเนียม และมุกดามะดัน

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษานวนคิดที่ปรากฏในนวนิยายของ สี่ฟ้า
2. เพื่อศึกษาวิธีการเสนอแนวคิดในนวนิยายของ สี่ฟ้า

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเอกสาร ข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลขั้นต้นและข้อมูลขั้นรอง ประกอบกัน แล้วเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์ มีวิธีดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาชีวประวัติและผลงานของ สี่ฟ้า จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและ บทสัมภาษณ์

2. ศึกษาหลักเกณฑ์การวิเคราะห์นวนิยาย และองค์ประกอบของนวนิยาย
3. ศึกษานวนิยายของ สี่ฟ้า จำนวน 20 เรื่องดังกล่าว
4. วิเคราะห์นวนิยายของ สี่ฟ้า ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

4.1 วิเคราะห์นวนคิดที่ปรากฏในนวนิยายของ สี่ฟ้า แต่ละเรื่องประกอบด้วย แนวคิดใหญ่และแนวคิดย่อย ได้แก่

- 4.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับสังคม
- 4.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเมือง
- 4.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว
- 4.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับความรัก
- 4.1.5 แนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน
- 4.2 วิเคราะห์กลวิธีการเสนอแนวคิดในนวนิยายของ สี่ฟ้า ในลักษณะดังนี้
 - 4.2.1 การเสนอแนวคิดโดยใช้แก่นเรื่อง
 - 4.2.2 การเสนอแนวคิดโดยใช้กลวิธีการเล่าเรื่อง
 - 4.2.3 การเสนอแนวคิดโดยผ่านตัวละคร
 - 4.2.4 การเสนอแนวคิดโดยใช้บทสนทนา
 - 4.2.5 การเสนอแนวคิดโดยใช้ฉาก

5. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

จากการวิเคราะห์นวนิยายของ สี่ฟ้า จำนวน 20 เรื่อง สามารถสรุปผลการศึกษาค้นคว้าด้านแนวคิดและกลวิธีการเสนอแนวคิดได้ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายของ สี่ฟ้า จากการศึกษาค้นคว้าว่า แนวคิดใหญ่มี 4 ลักษณะคือ แนวคิดเกี่ยวกับสังคม การเมือง ครอบครัว และความรัก ตามลำดับ แนวคิดย่อยมี 5 ลักษณะ คือ แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว การแต่งงาน สังคม ความรัก และการเมือง ตามลำดับดังนี้

1.1 แนวคิดใหญ่

1.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับสังคม สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความยุติธรรมในสังคมศีลธรรมจรรยาของคนในสังคม ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากกิเลสและตัณหาของมนุษย์ การข่มขู่คนที่มิได้เกิดและฐานะร่ำรวย คนที่ทำความดีในสังคมมีน้อยลงแต่คนที่ทำชั่วมีมากขึ้น ความไม่เที่ยงแท้ของชีวิต สภาพชีวิตของเด็กที่มีปัญหาครอบครัว ค่านิยมในสังคมด้านที่อยู่อาศัย และด้านความกตัญญู

1.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเมือง สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์ของนักการเมืองที่ดี อุดมการณ์ทางการเมืองของนักศึกษา และปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศซึ่งมีลักษณะการปกครองตรงข้ามกัน

1.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวแตกแยกที่มีผลกระทบต่อลูก และปัญหาครอบครัวที่มีภรรยาเป็นผู้นำ

1.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับความรัก สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรักของแม่ที่มีต่อลูก และความล้มเหลวในความรักระหว่างชายหญิง

1.2 แนวคิดย่อย

1.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างสามีและภรรยา ปัญหาความขัดแย้งระหว่างพ่อเลี้ยงกับลูกเลี้ยง และปัญหาความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่และลูก ซึ่งทำให้เกิดความแตกร้าง ความไม่เข้าใจกันและความไม่สงบสุขภายในครอบครัว

1.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมในการเลือกคู่ครองนิยมเลือกคนที่มียศเลื่องเกียรติยศและมีฐานะร่ำรวย แต่การเลือกคู่ครองที่ดีนั้น สี่ฟ้าเสนอแนวคิดว่าควรมีพื้นฐานของความรักและความเข้าใจต่อกันมากกว่าปัจจัยอย่างอื่น

1.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสังคม สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาการเอาเปรียบของชนในสังคม การยกย่องผู้ที่มีชื่อเสียงเกียรติยศและอิทธิพล สิทธิความเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิงในสังคมปัจจุบัน ค่านิยมในการมีอนุภรรยาของเจ้าขุนมูลนายและการยกย่องชาติตระกูล สถานสังคมของการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์และสถานภัยอันตรายจากสงคราม

1.2.4 แนวคิดเกี่ยวกับความรัก สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูก ความรักของพี่ที่มีต่อน้อง ความรักของลูกที่มีต่อแม่บังเกิดเกล้า และความรักทั้งระหว่างชายหญิง

1.2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการเมือง สี่ฟ้าเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความไม่แน่นอนในตำแหน่งทางการเมือง ปัญหาของระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และปัญหาความขัดแย้งผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครองในการบริหารหน่วยงาน

2. กลวิธีการเสนอแนวคิดในนวนิยายของ สี่ฟ้า จากการศึกษาพบว่า มี 5 ประเภทคือ

2.1 การเสนอแนวคิดโดยใช้แก่นเรื่อง สี่ฟ้าใช้แก่นเรื่องเพื่อเสนอแนวคิด 4 ลักษณะ คือ แก่นเรื่องเกี่ยวกับสังคม สะท้อนสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมและปัญหาสังคมต่าง ๆ แก่นเรื่องเกี่ยวกับการเมือง สะท้อนสภาพนักการเมืองที่มีอุดมการณ์และบทบาททางการเมืองของนิสิตนักศึกษา แก่นเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว สะท้อนปัญหาครอบครัวแตกแยก ความขัดแย้งระหว่างสามีภรรยา บิดามารดากับบุตร และแก่นเรื่องเกี่ยวกับความรักความลุ่มหลงในความรักระหว่างหญิงชาย

2.2 การเสนอแนวคิดโดยใช้กลวิธีการเล่าเรื่อง สี่ฟ้าใช้วิธีการเล่าเรื่องเพื่อเสนอแนวคิด 4 ลักษณะ คือ ผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่องโดยตรง ตัวละครสำคัญในเรื่องเป็นผู้เล่า การเล่าเรื่องโดยใช้กระแสดิจประหวัด และการเล่าเรื่องแบบประสม สี่ฟ้าใช้กลวิธีให้ผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่องโดยตรงเพื่อเสนอแนวคิดของนวนิยายมากที่สุด ส่วนกลวิธีการเล่าเรื่องแบบอื่น ๆ ใช้ลดหลั่นกันลงมาตามลำดับ

2.3 การเสนอแนวคิดโดยผ่านตัวละคร สี่ฟ้าใช้กลวิธีการเสนอแนวคิดผ่านลักษณะนิสัยของตัวละคร 3 ลักษณะ คือ ผู้แต่งบรรยายลักษณะนิสัยของตัวละครโดยตรง การเสนอลักษณะนิสัยของตัวละครโดยให้ตัวละครอื่นกล่าวถึงตัวละครสำคัญ และการเสนอลักษณะของตัวละครโดยการสังเกตจากพฤติกรรมต่าง ๆ

2.4 การเสนอแนวคิดโดยใช้บทสนทนา สี่ฟ้าใช้บทสนทนาเพื่อเสนอแนวคิด 3 ลักษณะ คือ บทสนทนายาระหว่างตัวละครสำคัญในเรื่อง บทสนทนายาระหว่างตัวละครสำคัญกับตัวละครอื่น บทสนทนายาระหว่างตัวละครอื่น ๆ ในเรื่อง

2.5 การเสนอแนวคิดโดยใช้ฉาก สี่ฟ้าให้ฉากเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมแนวคิดของนวนิยาย ฉากที่ใช้มี 3 ลักษณะ คือ ฉากเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์ในเรื่อง สี่ฟ้าใช้เหตุการณ์ในสังคมปัจจุบันส่วนใหญ่อยู่ในช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ตั้งแต่รัชกาลที่ 7 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ไม่มีนวนิยายเรื่องใดที่ใช้ฉากเวลาเป็นอดีตอันยาวนาน หรือเหตุการณ์ในอนาคต สถานที่ที่ใช้เป็นฉากส่วนใหญ่เกิดขึ้นในประเทศไทย โดยเฉพาะในเมืองหลวงมีทั้งเหตุการณ์ในวัง บ้านเจ้าขุนมูลนาย แหล่งชุมชนแออัด ส่วนฉากในต่างจังหวัด มักเป็นชนบทที่ห่างไกลความจริงประชาชนน้อยโอกาสและถูกเอารัดเอาเปรียบ ฉากเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคม สี่ฟ้าใช้กลุ่มคนที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น กลุ่มคนโรคเรื้อน กลุ่มชาวไทยภูเขา กลุ่มลูกเมียเช่า เป็นต้น ส่วนฉากเกี่ยวกับภูมิประเทศนั้น สี่ฟ้าใช้ฉากธรรมชาติในชนบทที่อุดมสมบูรณ์

อภิปรายผล

จากการศึกษานวนิยายของ สี่ฟ้า พบว่า สี่ฟ้าได้นำสภาพความเป็นจริงของสังคม และปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเป็นวัตถุดิบในการประพันธ์ สี่ฟ้าสามารถถ่ายทอด ความทุกข์ยาก ความไม่เป็นธรรมที่คนบางกลุ่มได้รับ เพื่อเป็นตัวแทนของคนเหล่านี้ให้สังคม ส่วนรวมได้รับความสะเทือนใจและเห็นใจต่อชีวิตของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน โดยพยายามให้มีการแก้ไขปัญหานั้นและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

สี่ฟ้ามีแนวความคิดที่กว้างไกลและมีหลักการเขียนเป็นตัวของตัวเอง สามารถนำ เรื่องจริงหรือประสบการณ์ของผู้แต่งมาบรรยายให้ปรากฏในนวนิยายได้อย่างกลมกลืนและ สมจริงสมจัง นวนิยายของ สี่ฟ้า ในระยะเริ่มแรกสี่ฟ้าจะนำเสนอเรื่องราวและสิ่งแวดล้อม ใกล้เคียง ตัวละครฝ่ายหญิงมีลักษณะเรียบร้อยและอ่อนแอ แต่ในระยะหลังสี่ฟ้าได้มีการพัฒนาการ เขียนไปตามประสบการณ์และวัยของตน โดยสร้างตัวละครทั้งฝ่ายชายและหญิงมีลักษณะเข้มแข็ง และต่อสู้ชีวิต นวนิยายของ สี่ฟ้า ไม่ใช่จากเวลาเป็นอดีตอันยาวนาน หรือเหตุการณ์ในอนาคต สถานที่ที่ใช้เป็นฉากส่วนใหญ่เกิดขึ้นในประเทศไทย โดยเฉพาะในเมืองหลวง ซึ่งเต็มไปด้วย ปัญหาต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่อยู่อาศัย แหล่งเร่ร่อน หรือแหล่งเสื่อมโทรม

ในด้านกลวิธีการเสนอแนวคิดนั้น สี่ฟ้าใช้กลวิธีหลากหลายอย่างแยบยลและเหมาะสม กับเนื้อหาในแต่ละตอน นวนิยายบางเรื่องแม้ว่าสี่ฟ้าจะไม่เห็นด้วยกับค่านิยมของสังคมบางอย่าง แต่ด้วยความสามารถในกลวิธีการประพันธ์ ทำให้ผู้อ่านยากที่จะเข้าใจแนวคิดของผู้แต่งได้ชัดเจน นอกจากจะสรุปเอาเองจากเหตุการณ์ตอนท้ายเรื่องหรือผลของการกระทำของตัวละครในตอนจบ เท่านั้น

จากการวิเคราะห์นวนิยายของ สี่ฟ้า พบว่า นวนิยายส่วนใหญ่จะจบลงด้วยความสมหวัง ของตัวละครหรือการคลี่คลายเหตุการณ์ไปในทางที่ดี หลังจากที่ต้องต่อสู้กับอุปสรรคอย่างทุกข์ทรมานมาแล้ว ย่อมแสดงปรัชญาของผู้แต่งว่าเป็นพุทธปรัชญา "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" สี่ฟ้ามีความมุ่งหมายให้ทุกคนต่อสู้กับปัญหาชีวิตและเป็นอุทานเพื่อสร้างจิตสำนึกให้คนไม่ท้อถอย ไม่สิ้นหวังในชีวิต นวนิยายบางเรื่องของ สี่ฟ้า ตัวละครฝ่ายดีไม่สามารถประสบผลสำเร็จในชีวิต แต่ตัวละครฝ่ายร้ายกลับมีชัย ซึ่งก็เป็นความสมจริงในสังคมปัจจุบันเช่นกัน ด้วยเหตุที่สี่ฟ้าเป็น

ผู้ที่มีประวัติชีวิตในด้านกำเนิด ครอบครัวและประสบการณ์ในการทำงาน ตลอดจนเป็นผู้สนใจ ข่าวสารการเมืองและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมอยู่เสมอ สี่ฟ้าจึงสามารถชี้ให้เห็นถึงสภาพ ปัญหาต่าง ๆ ของสังคมปัจจุบันที่เกิดขึ้นอย่างถ่องแท้และลุ่มลึก ซึ่งคนส่วนมากหรือหน่วยงานของ รัฐบาลจะมองกันอย่างผิวเผินหรือมองข้ามปัญหาเหล่านี้ไป สี่ฟ้าได้เสนอข้อคิดหลายแง่หลายมุม เพื่อให้ผู้อ่านและผู้เกี่ยวข้องนำไปเป็นข้อมูลในการพิจารณาแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษานวนิยายของ สี่ฟ้า พบว่า ยังมีสิ่งที่น่าสนใจควรแก่การศึกษาวិจัยต่อไปอีก จึงขอเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีการศึกษาวรรณกรรมของ ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ ในนามปากกาอื่น ๆ และ เปรียบเทียบกับนามปากกา "สี่ฟ้า" เพื่อเปรียบเทียบแนวคิดและกลวิธีการเสนอแนวคิด
- ✓ 2. ควรมีการศึกษาถึงพัฒนาการงานเขียนของ ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ แต่ละยุคสมัย ว่ามีการเปลี่ยนแปลงทัศนะและลีลาการเขียนอย่างไร
- ✓ 3. ควรศึกษาเปรียบเทียบนวนิยายของ สี่ฟ้า กับ นวนิยายของนักประพันธ์คนอื่น ๆ เพื่อหาลักษณะร่วมด้านแนวคิด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระแสร้ มาลาธารณ์. วรรณคดีวิเคราะห์ : หลักบางประการ. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2522.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. วรรณกรรมไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2517.
- _____. วรรณคดีวิจารณ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520.
- เจือ สตะเวทิน. การใช้ภาษาระดับปริญา. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2518.
- ชิดทัย นุตสถาปนา. วิเคราะห์นวนิยายเอกของ สด กุ่มมะโรหิต. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525.
- อัดสำเนา.
- ชุตีมา นาคเสวี. วิเคราะห์นวนิยายของ ว.ณ. ประมวลมารค. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524.
- อัดสำเนา.
- ถนงหนังสือ. เรื่องจากปก. 1(10) : 16-28 ; เมษายน 2527.
- ธงชัย หวานแก้ว. การปลูกฝังความรักชาติตามที่ปรากฏในบทละครพระราชพงศาวดารของ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522. อัดสำเนา.
- ธวัช ปุณโฑทก. แนวทางศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2527.
- นวนิธิ เศรษฐบุตร. "นวนิยายการเมืองของนักเขียนสตรีไทย," โลกหนังสือ. 1(6) : 70-75 ; มีนาคม 2521.
- บาทยัน อิมลัารัญ. นวนิยายระหว่าง พ.ศ. 2501 - 2506 การวิเคราะห์แนวคิด. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527. อัดสำเนา.
- บุญศิริ วิทยานิพนธ์. การศึกษาเชิงวิเคราะห์นวนิยายของ ก. สุรางคนางค์. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527. อัดสำเนา.

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. แนะแนวทางอ่านนวนิยาย อนุสารหมวดวิชาภาษาไทย

ท. 2/2511. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2511.

_____. วิเคราะห์วรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2517.

ประทีป เหมือนฉิล. วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : อักษรสัมพันธ์, 2519.

ปรีชา ปัญญาธิโรภาส. พัฒนาการงานเขียนนวนิยายของ เสนีย์ เสาวพงศ์.

ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,

2527. อุดลำนาค.

ปิลักษณ์ เสี่ยงก้อน. การศึกษาวิเคราะห์นวนิยายของ ศรีรัตน์ สถาปนวัฒน์.

วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528. อุดลำนาค.

เพ็ญ (นามแฝง). "บนเส้นทางแห่งเกียรติยศและงาน : ศรีฟ้า ลดาวัลย์

เจ้าของ ข้าวอกนา," สกุลไทย. 25(1272) : 46-47; มีนาคม 2522.

รัญจวน อินทรกำแหง. วรรณกรรมวิจารณ์. กรุงเทพฯ : ดวงกมล, 2518.

_____. การอ่านและพิจารณาหนังสือ. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2520.

วรรณิ ขำลี. วรรณกรรมปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร, 2522. อุดลำนาค.

วิทย์ ศิวะศรียานนท์. วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ :

แพรวพินทยา, 2518.

วิภา กองกะนันท์. วรรณคดีศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2521.

ศรีฟ้า มหาวรรณ, ม.ล. กิ่งไผ่. โดย สี่ฟ้า (นามแฝง). กรุงเทพฯ : รุ่งวัฒนา,

2515.

_____. เกิดแล้วเป็นคน. โดย สี่ฟ้า (นามแฝง). กรุงเทพฯ : เจริญรัตน์อักษรพิมพ์,

2521.

_____. ข้าวอกนา. โดย สี่ฟ้า (นามแฝง). กรุงเทพฯ : เพ็ญอักษร, 2516.

✓ _____. คนบาป. โดย สี่ฟ้า (นามแฝง). กรุงเทพฯ : เจริญรัตน์อักษรพิมพ์, 2517.

ศรีฟ้า มหาธรรม, ม.ล. คอนโดมิเนียม. โดย สี่ฟ้า (นามแฝง). กรุงเทพฯ : ชเนศวร
การพิมพ์, ม.ป.ป.

_____. ชีวิตและผลงานของ สี่ฟ้า. (แถบบันทึกเสียง). 2532.

_____. ตะวันไม่เคยเลยลับ. โดย สี่ฟ้า (นามแฝง). กรุงเทพฯ : กมลการพิมพ์,
2526.

_____. คำทมิในดวงจันทร์. โดย สี่ฟ้า (นามแฝง). กรุงเทพฯ : เอกศิลป์การพิมพ์,
2516.

_____. ใต้ฟ้าสี่คราม. โดย สี่ฟ้า (นามแฝง). กรุงเทพฯ : เจริญรัตน์การพิมพ์, 2520.

_____. ทำไม. โดย สี่ฟ้า (นามแฝง). กรุงเทพฯ : บุรินทร์การพิมพ์, 2518.

_____. นายอำเภอที่รัก. โดย สี่ฟ้า (นามแฝง). กรุงเทพฯ : อมรการพิมพ์, 2516.

_____. ผู้เป็นที่รัก...นิรันดร์. โดย สี่ฟ้า (นามแฝง). กรุงเทพฯ : อมรการพิมพ์, 2524.

_____. แผ่นดินยังร่ำนรมย์. โดย สี่ฟ้า (นามแฝง). กรุงเทพฯ : โน้ตสามัคคีการพิมพ์,
2519.

✓ _____. มุกดามะตัน. โดย สี่ฟ้า (นามแฝง). กรุงเทพฯ : เจริญกิจ, 2531.

_____. เมืองแก้ว. โดย สี่ฟ้า (นามแฝง). กรุงเทพฯ : สมหมายการพิมพ์, 2514.

_____. วงเวียนชีวิต. โดย สี่ฟ้า (นามแฝง). กรุงเทพฯ : เจริญรัตน์การพิมพ์,
2515.

_____. หลง. โดย สี่ฟ้า (นามแฝง). กรุงเทพฯ : อักษรเพชรเกษม, 2512.

_____. เหตุเกิดในครอบครัว. โดย สี่ฟ้า (นามแฝง). กรุงเทพฯ :
เจริญรัตน์การพิมพ์, 2522.

_____. อีสาน. โดย สี่ฟ้า (นามแฝง). กรุงเทพฯ : เจริญกิจ, 2531.

_____. โถมดา. โดย สี่ฟ้า (นามแฝง). กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองรัตน์, ม.ป.ป.

✓ _____. ไอ้...โลกีย์สุข. โดย สี่ฟ้า (นามแฝง). กรุงเทพฯ : เจริญรัตน์การพิมพ์,
2525.

ศรีวิไล ดอกจันทร์. ทฤษฎีและการปฏิบัติการวรรณคดีศึกษา. เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2528. อัดสำเนา.

- สมพร มั่นตะสูตร. วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2525.
- สัมพันธ์ รุ่งระวี. วิเคราะห์นวนิยายของ ทมยันตี. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528. อัดสำเนา.
- สาคร บุญเลิศ. วิเคราะห์นวนิยายของ กฤษณา อโศกสิน. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.
- ลีลา นิจุวอล. ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2515.
- สุทธิวงศ์ พงษ์ไพบูลย์. วรรณคดีและวรรณกรรมปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2504.
- สุนทรณี วรากร. ประวัติการประพันธ์นวนิยายไทยตั้งแต่สมัยเริ่มแรกจนถึง พ.ศ. 2475. กรุงเทพฯ : เจริญวิทยการพิมพ์, 2519.
- สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร. พระอภัยมณี : การศึกษาเชิงวรรณคดีวิจารณ์. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514. อัดสำเนา.
- เสถียร จันทิมาธร. คนเขียนหนังสือ. กรุงเทพฯ : ประพันธ์สำนัก, 2517.
- อุณากรรณ (นามแฝง). "อุทยานชีวิต," กุลสตรี. 191 : 70-76; มกราคม 2522.
- Hamalian, Leo and Karl, Frederick R. The Shape of Fiction. United States of America Holt, Rinehart and Winston Inc, 1975.

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวขวัญเนตร ชื่อสกุล ครุฑทนต์

เกิดวันที่ 23 เดือน กรกฎาคม พุทธศักราช 2507

สถานที่เกิด อำเภอพญาไท จังหวัดกรุงเทพมหานคร

สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 25/2 ซอยแสงจันทร์ - รุเปีย
ถนนพระรามที่ 4 อำเภอพระโขนง
กรุงเทพมหานคร 10110

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2524 มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนมัธยมสาธิตมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

พ.ศ. 2528 กศ.บ. (วิชาเอกภาษาไทย วิชาโทภาษาอังกฤษ)
จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

พ.ศ. 2534 กศ.ม. (วิชาเอกภาษาไทย) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร

การวิเคราะห์นโยบายของ สี่ฟ้า

บทคัดย่อ

ของ

ขวัญเนตร ครุฑทนต์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย

เมษายน 2534

ปริศยานิพนธ์ฉบับนี้มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาวิเคราะห์นวนิยายของ ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ เฉพาะที่ใช้นามปากกา "สีฟ้า" เท่านั้น โดยศึกษาวิเคราะห์ในด้านแนวคิดและกลวิธีการเสนอ แนวคิด ซึ่งปรากฏในนวนิยายที่นำมาศึกษาจำนวน 20 เรื่อง และรายงานผลการศึกษาแบบ พรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาปรากฏดังต่อไปนี้

1. นวนิยายของ สีฟ้า มีแนวคิดใหญ่ 4 ลักษณะ คือ แนวคิดเกี่ยวกับสังคม แนวคิด เกี่ยวกับการเมือง แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว และแนวคิดเกี่ยวกับความรัก

2. นวนิยายของ สีฟ้า มีแนวคิดย่อย 5 ลักษณะ คือ แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว แนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน แนวคิดเกี่ยวกับสังคม แนวคิดเกี่ยวกับความรัก และแนวคิด เกี่ยวกับการเมือง

3. กลวิธีการเสนอแนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายของ สีฟ้า มี 5 ลักษณะ คือ

3.1 การเสนอแนวคิดโดยใช้แก่นเรื่องเกี่ยวกับสังคม การเมือง ครอบครัว และความรัก

3.2 การเสนอแนวคิดโดยใช้กลวิธีการเล่าเรื่อง คือ ผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่อง โดยตรง ตัวละครสำคัญในเรื่องเป็นผู้เล่า การเล่าเรื่องโดยกระแสดิจประหวัด และการ เล่าเรื่องแบบประสม

3.3 การเสนอแนวคิดโดยผ่านตัวละครมี 3 ลักษณะ คือ ผู้แต่งบรรยายลักษณะนิสัยของตัวละครโดยตรง ตัวละครอื่นกล่าวถึงลักษณะนิสัยของตัวละครสำคัญ และสังเกตจาก พฤติกรรมของตัวละคร

3.4 การเสนอแนวคิดโดยใช้บทสนทนา คือ บทสนทนายาระหว่างตัวละครสำคัญ ในเรื่อง บทสนทนายาระหว่างตัวละครสำคัญกับตัวละครอื่น และบทสนทนายาระหว่างตัวละครอื่น ๆ ในเรื่อง

3.5 การเสนอแนวคิดโดยใช้ฉากมี 3 ลักษณะ คือ ฉากเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ ที่เกิดเหตุการณ์ในเรื่อง ฉากเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคม และฉากเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ

AN ANALYSIS OF SIFA 'S NOVELS

AN ABSTRACT

BY

KWANNATE KRUTANUCH

Presented in partial fulfilment of the requirements
for the Master of Education degree in Thai
at Srinakharinwirot University

April 1991

This thesis aimed at studying and analyzing the novels written by Mom Luang Srifa Mahavan, only those under her pseudoneme of "Sifa". It focused on the ideals, and techniques in presentation of viewpoints as appearing in 20 novels. Then the results of the study were presented in the form of a descriptive analysis.

The study results revealed as follows :

1. Sifa's novels had four kinds of main ideals: social ideal, political ideal, family ideal, and romantic ideal.

2. Sifa's novels had five kinds of sub-ideals: family sub-ideal, wedding sub-ideal, social sub-ideal, romantic sub-ideal, and political sub-ideal.

3. There were five techniques in presentation of viewpoints in Sifa's novels.

- 3.1 Presentation of themes related to society, politic, family and romance.

- 3.2 Presentation of viewpoints through narration, by which the author directly narrating, the main characters narrating, narrating by stream of consciousness, and mix narration.

- 3.3 Presentation of viewpoints through characters. There were three ways : the author directly narrating through main characters, other characters narrating the main's habit and activity of the main characters were directly observed.

- 3.4 Presentation of viewpoints through dialogues: between main characters in the story, between main characters and other characters, and between other characters in the story.

- 3.5 Presentation of viewpoints through settings. There were three ways of settings: settings related to time and places of incidents, settings related to ways of life in society, and settings related to geographical surroundings.